10

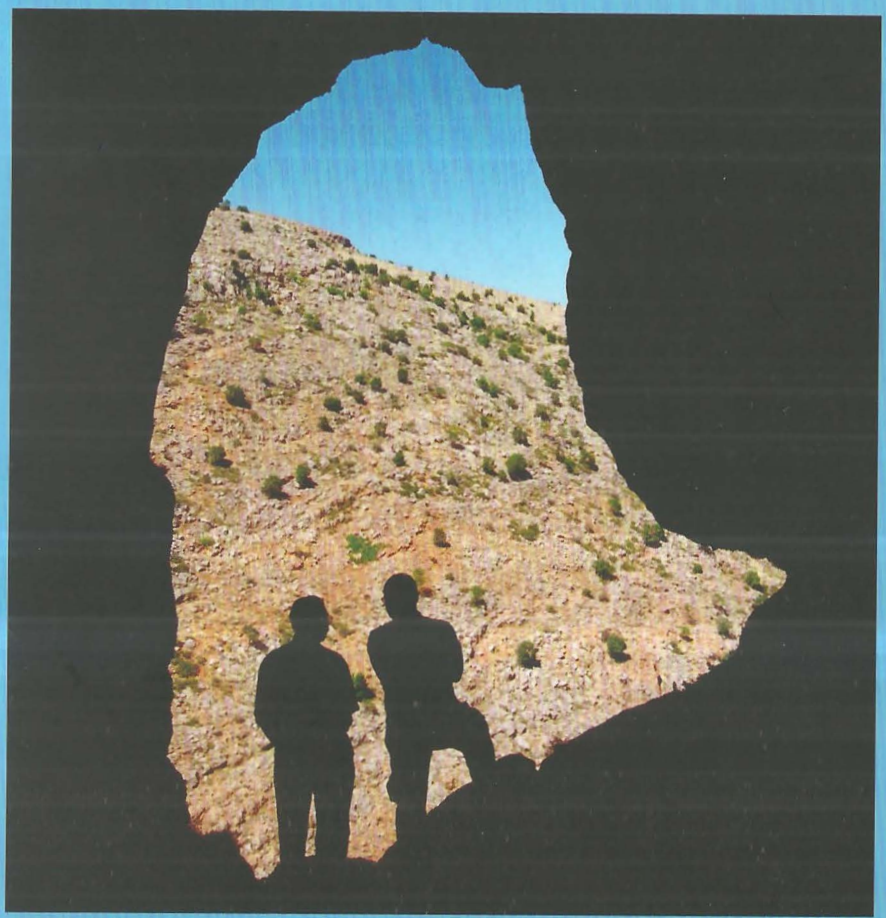
Yakın Tarih Dizisi

ERİKLER ÇİÇEK AÇINCA

Nurhak'ı Hatırlamak

A. Tuncer Sümer Kitabı

Enis Rıza & Ebru Şeremetli

AYRINTI
Yakın Tarih

2. BASIM

ERİKLER ÇİÇEK AÇINCA A. Tuncer Sümer Kitabı • Enis Rıza & Ebru Şeremetli

815

AHMET TUNCER SÜMER

21 Mart 1943 Adıyaman Besni doğumlu. İlk ve orta öğrenimi Besni'de tamamladı. Liseyi Ankara Atatürk Lisesi'nde okudu. 1962'de Ankara Üniversitesi Dil Tarih Coğrafya Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'ne girdi. Orada öğrenciyken 1 Ocak 1965'de devlet memuru olarak, o zamanki adıyla Devlet İstatistik Enstitüsü, Türkiye İstatistik Kurumu'nda göreve başladı. Türkiye İşçi Partisi'nin Ankara Çankaya ilçesinin, memur olduğu için üye olamadan, birçok çalışmasına katıldı. 1967'de Devlet İstatistik Enstitüsü temsilcisi olarak Erzurum'a atandı. Aynı tarihte Ankara Dil Tarih'teki öğrenci kaydını Erzurum Atatürk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'ne aldırdı, üçüncü ve dördüncü sınıfları burada tamamladı ama mezun olmaya fırsat bulamadı. Erzurum FKF (Fikir Kulüpleri Federasyonu) sekreterliğinin kuruluşuna katıldı. 1967-1969 arası Erzurum'da yaşadı ve kaldığı iki yıl zarfında FKF'nin tüm eylemlerinde yer aldı. Yusuf Küpeli'nin genel başkan olduğu 4 Ocak 1968 FKF kongresinde, Tuncer Sümer genel yönetim kurulu üyeliğine seçildi. Aralık ayında da Devlet İstatistik Enstitüsü'nden istifa etmek zorunda kaldı. 1969 yazını Hüseyin İnan'la birlikte Ankara'da geçirdi. Aynı yılın ekim ayında Hüseyin İnan ve arkadaşlarıyla birlikte El Fetih'te gerilla eğitimi için Filistin'e gitti ve İsrail mevzilerinde baskınlara katıldı. 1 Şubat 1970'de Türkiye'ye dönüşünde on arkadaşıyla birlikte Diyarbakır'da yakalandı. Yaklaşık sekiz ay Diyarbakır Cezaevi'nde kaldı. Tahliye olduktan sonra ODTÜ Yurtları'nın 201-202 numaralı odalarında arkadaşlarıyla birlikte THKO'nun (Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu) kırsal alan hazırlık çalışmalarına başladı. 1971'in ocak ayından itibaren 31 Mayıs'a kadar Nurhak dağ kadrosunun, başından sonuna, içinde yer aldı. Sinan Cemgil, Alpaslan Özdoğan ve Kadir Manga'nın öldürülmesinden sonra tekrar Filistin'e gitti. Mahkeme 18 arkadaşı için idam kararı verince Türkiye'ye döndü ve bir ihbar üzerine Pazarcık'ta yakalandı. THKO-2 davasında yargılandı ve on beş yıl ceza aldı. İki buçuk yıl Mamak Askeri Cezaevi'nde kaldı, bir yıl da Niğde Cezaevi'nde. 1 Şubat 1975'de, Af Yasası ve Anayasa Mahkemesi kararıyla Niğde Cezaevi'nden tahliye oldu. 12 Eylül'e kadar iki yıl DİSK Genel-İş Sendikası'nda çalıştı. 12 Eylül darbesinden sonra bir süre ticaretle uğraştı. 90'ların başında 68'liler Birliği Vakfı kurucuları arasında yer aldı, üç buçuk sene kadar vakfın yönetim kurulu üyeliği ve genel sekreterliği görevlerinde bulundu. Dört yıl *GOSB Sanayicileri Dergisi*'nin editörlüğünü yaptı. Yazar, editör ve araştırmacı. THKO ve yaşamı üzerine *Devrim, Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu'nun Kuruluşu ve Kısa Mücadele Öyküsü* (Evrim Yayınevi, 2012) adında bir kitap kaleme aldı. Evli ve bir çocuk babası.

ENİS RIZA - EBRU ŞEREMETLİ

Her ikisi de belgesel film yönetmeni. Ekip arkadaşlarıyla, kolektif bir yapı içinde 1997'den bu yana birlikte çalışıyorlar. Belgesel sinema alanındaki üretimlerinin yanı sıra atölyeler, yayın faaliyetleri ve kuramsal çalışmalar gerçekleştiriyorlar. "Sözlü tarih" yöntemi ile yürüttükleri çeşitli araştırmaları bulunuyor. Özellikle yakın tarih ağırlık verdikleri konular arasında.

ODTÜ 1969

Ayrıntı: *815*
Yakın Tarih Dizisi: *10*

Erikler Çiçek Açınca
Nurhak'ı Hatırlamak
A. Tuncer Sümer Kitabı
Enis Rıza & Ebru Şeremetli

Yayıma Hazırlayan
İlbay Kahraman

Son Okuma
Ceren Ataer

© 2014, Enis Rıza & Ebru Şeremetli

Bu kitabın Türkçe yayım hakları
Ayrıntı Yayınları'na aittir.

Kapak Fotoğrafı
Enis Rıza
Güvercinlik Mağarası'nda Tuncer Sümer ve Taylan Cemgil

Kapak Tasarımı
Gökçe Alper

Dizgi
Hediye Gümen

Baskı ve Cilt
Kayhan Matbaacılık San. ve Tic. Ltd. Şti.
Merkez Efendi Mah. Fazılpaşa Cad. No: 8/2 Topkapı/İstanbul
Tel.: (0212) 612 31 85 - 576 00 66
Sertifika No.: 12156

Birinci Basım: İstanbul, 2014
İkinci Basım: İstanbul, 2014
Baskı Adedi 1000

ISBN 978-975-539-952-2
Sertifika No.: 10704

AYRINTI YAYINLARI
Basım Dağıtım San. ve Tic. A.Ş.
Hobyar Mah. Cemal Nadir Sok. No: 3 Cağaloğlu – İstanbul
Tel.: (0212) 512 15 00 Faks: (0212) 512 15 11
www.ayrintiyayinlari.com.tr & info@ayrintiyayinlari.com.tr

A. Tuncer Sümer Kitabı

Erikler Çiçek Açınca

Nurhak'ı Hatırlamak

Enis Rıza & Ebru Şeremetli

İçindekiler

Sözün Başı ... 9
Dağ Rüzgârları ... 13
Hep O Tren Yolculukları ... 17
Yeniden Ankara ... 18
Erzurum'da Bir Teğmen ... 23
Ve Arkadaş Jawa ... 24
Efsane Yumruklar! ... 26
Okulu Bitirmek Hayal Oluyor ... 28
Yolculuk Başlıyor ... 30
"Baba adam atladı! Bir tane daha..." ... 32
Merhaba Şebab ... 34
Ebu Cihed ... 35
Kamp Hayatı Başlıyor ... 37
Sorunlar... Sorunlar ... 39
Fedai Olmak ... 41
Yahudi Bir Arkadaş ... 47
Gelenler, Gidenler ... 48
Memlekete Dönüş ... 51
Sınırın Bu Yanı ... 53
Diyarbakır, Ah Diyarbakır! ... 56
Anayasacı Biri ... 58
Karakol Anıları ... 61
Hapishane Günleri ... 63
Dağcılar... Bir Kıvılcım ... 69
DEV-İşlet ... 72
Sinan'a Dair ... 74
Hep ODTÜ Günleri: İki Yüz Bir-İki Yüz İki ... 76
Deniz ve Hüseyin ... 78
Hazırlık ... 79

Dağlara Doğru 82
Saffet-siz... 84
Teslim Töre Diye Biri... 85
Dağcıların Dayısı 87
İstanbul Hafiyeleri 89
Karşı Rüzgârlar 91
"Benim Oğlum Komünist!" 93
Besni Tecridinden Dağın Eteklerine 98
"Daha Ne Soğuklar Vuracak Ona" 100
Bekleyiş 103
Artık Adımız... 105
Bir Kötü Haber 108
İlk Mağaramız 112
Günlük Hayat 115
Mağaralardan Mağara Beğen... 116
Gerilla Gibi Olmak... Komutanımız Sinan 119
Dünyadan Haberler ve Sinan'ın Dilleri 121
Ve Cibo... 123
Halahort'un Evi 127
Dağda Yaşamak 130
Bedrettin-i Bir Geçmiş 138
Cibo'ya Veda 141
Dağcıların Peşinde Altı Genç 142
Gitme Vakti 143
Nazmiye Yeni Yoldaşımız 147
Sona Doğru 149
Bozuk Silahlar 152
Sonun Başlangıcı 156
Mahkeme 158
Eylem Başlıyor 161
Son Veda 164
Panik 167
Hayallerin Sonu 170
Çocukluğunun Dünyasında Bir Kaçak 173
Yeniden Filistin ve Yeniden Türkiye 181
İhbar 184
Ankara, Ah Ankara! 188
İsyan 190
Kırmızı Jawa'nın Peşinde 199

— Sonsöz 201
— Dizin 203

Sözün Başı

Bu, bir devrimcinin yirmili yaşlarının hikâyesi. Altmış sekiz'in fotoğrafından bir parça... Zamanlardan bir an.

Açık ki tarih, paramparça edilmiş bir geçmişin deneyimlerinin toplamından, yeniden inşa edilebilir. Özellikle de hatırlamalarla. Çünkü yaşananlara içinden bakmanın imkânı orada başlıyor. Bir de elbette, "tarihi" kendine yabancılaştıran ve tarihin gerçeklikle ilişkisini zaaflarla kuşatan "nesnellik iddiası" ve "akılcılık" orada çatlıyor. Belgeler, araştırmalar, görüntüler... Evet. Ama ya duygu. Eksiklik, olayların ve olguların ve insanın derinliğine inememekte de yatıyor.

En zor olan da belki, toplumsal ve politik tarihin bilgisine ve gerçekliğine ulaşmak.

Çünkü herkesin kabulü, reddi, mitleri, tabuları var ve bütün bunları aşarak, ayıklayarak, birleştirerek tarih yazımını gerçekleştirmenin önünde engeller... Devletin, toplulukların ve tarafların baskıları, hafıza kaymaları, önyargıları, algılama düzlemleri politik tarih yazımındaki boşlukları da işaret ediyor.

Bu kitap Tuncer Sümer'in tanıklığı... Hayatından bir kesit, aklında kalanlar.

Bizi ona yaklaştıran, ortak hafızamız bir yana, onun yaşananlara ve arkadaşlarına dair vefası, içtenliği, yalınlığı ve çıkarsızlığı oldu. Toplamı on saati bulan bir sözlü tarih çalışmasının ardından çadırlarımızı ve uyku tulumlarımızı sırtlayıp Tuncer Sümer rehberliğinde yola çıktık. Nurhak'la... O coğrafyayla, insanı ve iklimiyle tanıştık. Mağaralarda, evlerde anılar dinledik. Çobanlar efsanelerle yolumuzu kesti.

Mekânsal çağrışımlarla anlattı Tuncer, yeniden ve yeniden... Şaşırtıcı olan onlarca yıl sonra, her yeri daha dünmüş gibi bulma-

sı, herkesi adıyla hatırlamasıydı hâlâ. Öyle ki, yolunu kaybettiği yerde yine yolumuzu kaybettik.

Çok duygusal anlar yaşandığını da söylemek gerekiyor.

Aslında yazmaya çalıştığımız onun hikâyesiydi ama buna yanaşmadı. Anlattığı kendinin de içinde olduğu ortak bir tarih.

Akıcılığı sağlamak için sorularımıza metinde yer vermedik. Kurgusal müdahalelerde bulunduğumuzu ifade etmeliyiz. Ve bilgi yanlışlarına düşmemek için hep birlikte çokça kaynak taradık ve danıştık...

Derdimiz bir süreci, olduğu gibi kendi akışı içinde aktarmak. Türkiye devrimci mücadeleler tarihinin yanı başına bu tanıklıkları da iliştirivermek. Çabaların yeni okumalara ve yorumlara katkı sağlayacağını ummak istiyoruz.

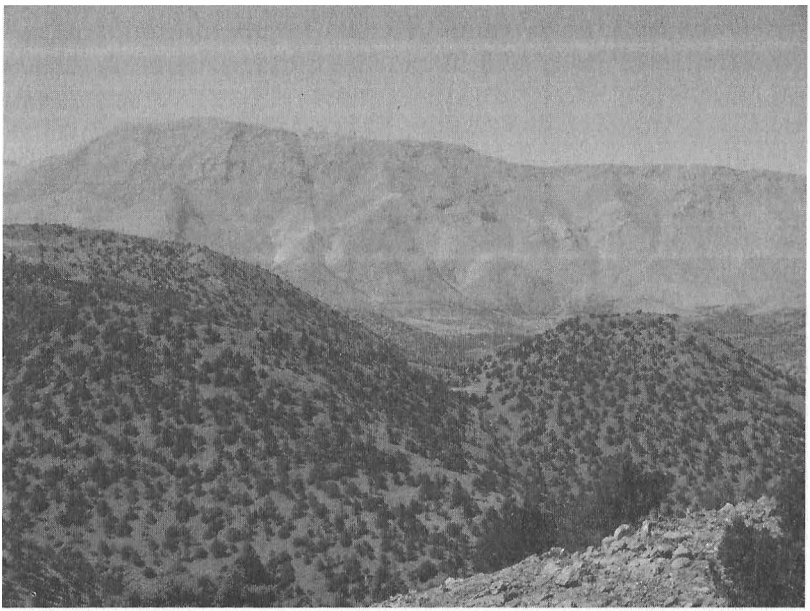
Ve elbette bu küçücük kitabın borçlu olduğu çok insan var. Öncelikle bizi, "Dağcılar"ın arkadaşları olarak kucaklayan yöre insanları ve bu serüvende omuz veren Nalân Sakızlı, Bahriye Kabadayı, Tayfur Cinemre, Ozan Turgut, Feray Bektaş, İbrahim Sarıkaya, Meriç Karçal, Umut Efe Kuşçu, Emrah Çınar, Ulaş Olkun, Özgür Öztürk, Serkan Aydın, Elif Kaya, Sıla Ertaş, Mesut Tasasız...

Ve Taylan Cemgil.

Enis Rıza & Ebru Şeremetli
İstanbul 2014

sordular...
ne zaman yolculuk?
dedi...
*erikler çiçek açınca.**

* Hüseyin İnan'a hep sorarlardı "Ne zaman dağa çıkıyorsunuz?" diye. O da her seferinde "Erikler çiçek açınca" diye cevaplardı.

Gaflatan'dan Nurhak Dağı

Dağ Rüzgârları

Ahmet Tuncer Sümer, öyle başlayayım. Doğumum 1943, Adıyaman Besni...

Birinci ve ikinci sınıfı Dil-Tarih'te okudum. Aynı zamanda Devlet İstatistik Enstitüsü'nde memur olarak çalışıyordum. 1967'nin haziran ayında enstitü beni dört mesai arkadaşımla birlikte anket çalışması yapmak üzere Erzurum'a gönderdi. Prof. Dr. Şaban Karataş, Erzurum Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi dekanıydı. Enstitü başkanı da Sabahattin Alpat'tı. Birkaç yıl önce Ankara Dil Tarih'ten naklen gelen Prof. Dr. Selahattin Olcay da Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü başkanı olmuştu. Eğitimimi Erzurum'da sürdürmem için ikna eden de o oldu. Bu arada enstitünün Erzurum'a bir memur atayacağını öğrenmiştim, bu göreve gönüllü olarak talip oldum ve ağustos ayında enstitü temsilcisi olarak Erzurum'a atandım. Üçüncü ve dördüncü sınıfı da Erzurum Atatürk Üniversitesi'nde okudum.

Erzurum'a hem öğrenci hem memur olarak gittiğim ilk yıl FKF (Fikir Kulüpleri Federasyonu) çalışmalarına başladım. Ben Fen-Edebiyat Fakültesi Fikir Kulübü üyesiydim. İlk genel kurulda Kadir Manga'yı başkan olarak seçtik. Böylece Tıp Fakültesi Fikir Kulübü ve Ziraat Fakültesi Fikir Kulübü ile birlikte en az üç fikir kulübünden oluşması gereken FKF Erzurum sekreterliği de örgütlenmiş oldu. Onun da başkanlığına Mehmet Metin'i seçtik. Ankara Atatürk Lisesi'nden sınıf arkadaşım olan Hüseyin Ergün de o günlerde Erzurum'da yedek subay olarak askerliğini yapıyordu. İlk gittiğimde bir otel odası kiralayarak Hüseyin'le birlikte kaldık. Ben daha sonra yurda çıktım. Hüseyin'le Ankara'da da TİP'te (Türkiye İşçi Partisi) beraberdik. Devlet memuru olduğum için TİP üyesi olamamıştım ama bir üye gibi partiye gidip geliyordum. Hüseyin 1965'te kurulan FKF'nin kurucu genel başkanıydı. Sosyalizm üzerine tartışmalarımız Hüseyin'le Erzurum'da da sürdü.

1969 Kars Çamçavuş topraksız köylülerin Susuz ilçesine protesto yürüyüşünde 15 devrimciyle birlikte Kadir Manga ve Tuncer Sümer

Bir arkadaşım vardı, Kuddusi Öztaş. Daha önce Fen Fakültesi Fikir Kulübü başkanlığı yapmıştı. 1966'da mezun olmuş, Erzurum Ilıca Şeker Fabrikası'nda kimya mühendisi olarak göreve başlamış; orada tanıştık. Ben TİP doğrultusunda düşünüyordum. Silahlı mücadele üzerine teorik bir şeyler anlatıyordu Kuddusi. Latin Amerika'daki gerilla savaşlarını okumuş, bunlar üzerinde düşünmüş, Vietnam kurtuluş savaşını iyi incelemişti. Gerilla savaşları ve ulusal kurtuluş savaşları onun kafasında bayağı netleşmişti. Ben bu konulara yabancıydım. Etkilendim onunla yaptığımız tartışmalardan. Erzurum İşletme Fakültesi'nde okuyan, hemen aynı sınıflardan bir arkadaşımız daha vardı, Erzurum kökenli, Kürt... Ahmet Aras. Onun da benzer fikirleri vardı. O sırada Régis Debray'ın *Devrimde Devrim** kitabı yeni yayımlanmıştı. Fokoculuk üzerine konuşmaya başladık. Ahmet de çok ateşli bir şekilde Fokoculuğu savunuyordu. Kuddusi bu konuların öğrenilmesini hatta Filistin'e gidip eğitim görülmesini savunurken, Ahmet en kısa sürede harekete geçilmesi gerektiğini ileri sürüyordu; daha sonra, 1968 yılı yaz aylarında, İsmail Beşikçi ile Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da birkaç ay süren bir sosyolojik çalışmaya

* Régis Debray, *Devrimde Devrim*, Toplum Yayınevi, 1967.

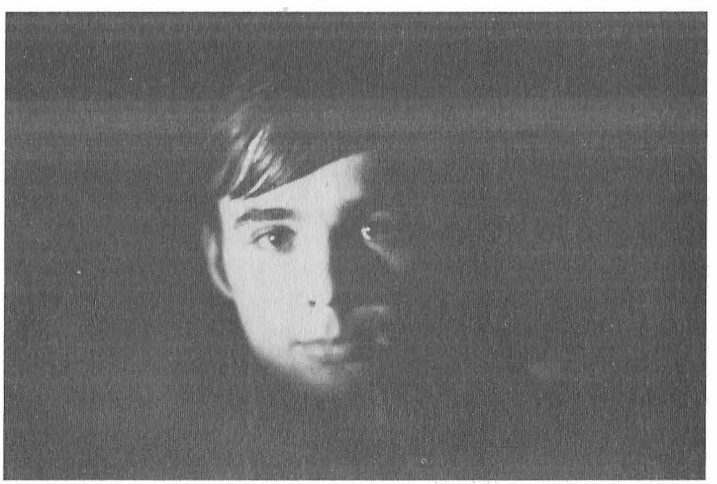
katıldı. Döndükten sonra fikirlerinden tamamen vazgeçmişti. İşte 1967'yi ve 1968'i böyle zihin fırtınalarıyla yaşadık.

Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğrencisi olan Kadir de benzer düşüncelere sahipti. Oysa o günlerde Erzurum FKF üyelerinin büyük çoğunluğu TİP paralelinde düşünüyordu ama bu durum ayrı ayrı görüşlerde olmamıza rağmen ortak hareket etmemize engel değildi.

Sinan Cemgil 1963-64'lerden itibaren, Muammer Soysal ise çocukluktan beri arkadaşımdı. Muammer ODTÜ (Orta Doğu Teknik Üniversitesi) Elektrik Mühendisliği'nde okuyordu ve bir dönem ODTÜ Öğrenci Birliği başkanlığı da yapmıştı. Onlarla sürekli görüşürdük.

Bu arada FKF'deki faaliyetimizden dolayı, Dekan Şaban Karataş'ın dikkatini çekmişiz. Karataş, Devlet İstatistik Enstitüsü başkanlığına beni şikâyet etti. Onlar da 1968'in ekim ya da kasım ayında tayinimi tekrar Ankara'ya aldılar. Öyle olunca aralık ayında istifa etmek zorunda kaldım; çünkü okulumu bitirebilmem için Erzurum'da kalmam gerekiyordu. Dolayısıyla maddi imkânlarım da sıfırlandı. Gerçekten artık son paramı harcamıştım. Ailemin durumu pek müsait değildi. Burs alamıyordum. Arkadaşlarımın desteğiyle okulu bitirmek için çaba harcıyordum.

Ocak ayında Komer'in arabası yakılmıştı ODTÜ'de. Şubat tatilinde Ankara'ya geldim. 1969.

Kadir Manga

O sırada ODTÜ Öğrenci Birliği'nde, liseden beri arkadaşım olan Kudret Asma çalışıyordu. Kudret yedek subay olarak askere gideceğini ve altı aylık eğitim dönemi için para biriktirdiğini, bunun yarısını bana verebileceğini gerisini de araştıracağını söyledi. Kudret, Hüseyin İnan'a söylemiş durumumu; onunla tanıştırdı beni.

Enteresan bir insandı Hüseyin. "Bir sorunun varmış, hiç problem değil" dedi. "Hallederiz. Seninle yarın bir buluşalım, konuşalım". Böyle ayrıldık. Ertesi gün buluştuk. Bana dedi ki "Burada bir sürü Amerikalı çalışıyor. Merhaba Palas'ta kalıyorlar, Esat'ta, Nene Hatun'da. Seninle çıkarız onları evlerine kadar takip ederiz. Omzu kalabalık olanları ay başında maaş aldıkları zaman tenha bir yerde kıstırır, iki yumruk atar devirirriz. Ceplerinden parayı alırız, sen gider okulunu bitirirsin, hatta bir sene daha okursun!" "Ya olur mu?" falan dedim. "Niye olmasın?" dedi. "Var mısın yok musun?" ... Öyle bir fikir ki çok hoşuma gitti, yani çok radikal bir çözüm. "Peki" dedim. Biz ondan sonra Hüseyin'le hakikaten birkaç defa Amerikalıları iş çıkışında takip ettik. Evlerini tespit ettik. Hüseyin "Bir yumruk atarım, gerisi kolay" diyordu, "Hatta sen istersen hiç gelme, ben yaparım" ama bu arada tabii, Amerikalıları izlerken her gün buluşuyoruz, sohbetler ediyoruz.

Ve Hüseyin de silahlı mücadeleden söz ediyor. Ben zaten Erzurum'dan biraz hazırlıklıyım gerilla savaşı meselesine... Hüseyin halk savaşı ve enternasyonalizm üzerine kafa yoruyor. Fikir birliği oluşmaya başladı aramızda.

Erzurum'a dönmem gerekiyordu. "Sen git, ara sıra ben sana para gönderirim" dedi Hüseyin. Kudret de ciddi bir destekte bulunmuştu zaten. Mart başında Erzurum'a döndüm.

Komerzedeler (soldan sağa): Halil Çelimli, İbrahim Seven, Mustafa Akgün, Coşkun Eroğlu (Foto Coşkun), İrfan Uçar, Taylan Özgür, Yusuf Aslan

Hep O Tren Yolculukları

Erzurum seyahatlerimiz ilginç ve eğlenceli geçerdi çünkü trenle gidip gelen bir gruptuk; 1968 TİP Kongresi'nden de trenle dönüyorduk. Naci Kutlay vardı, Ahmet (Aras)... Hüseyin Emil vardı "Emilyano Zapata" derdik ona, Sarıkamışlı; Hayati Tuncer TİP Kars il başkanıydı o zaman ve hatırlayamadığım birçok arkadaş daha... Tren, şimdi neresi olduğundan emin değilim, istasyonlardan birinde durdu. Bizimkiler inip alışveriş yaptılar, döndüler. Tren hareket etti. Naci Ağabey yok! Vagonlara bakıyoruz, koridorlar, tuvalet, Naci Ağabey yok. Epey sonra tren yine bir istasyonda durdu. Naci Ağabey çıkageldi. Zangır zangır titriyor. Meğer alışveriş yaparken bakmış ki tren hareket ediyor, koşa koşa son vagonun merdivenine atmış kendini ama kapı açılmıyor. Uğraşıyor uğraşıyor açamıyor kapıyı. Öbür istasyona kadar kapıya tutunup o vaziyette yolculuk yapıyor. Buz kesmiş tabii. Isıtana kadar neler çektik hiç unutmam.

Kudret (Asma) ve ben, Musa Gezici adında bir arkadaşımız ile aramızda kavilleşmiştik. Hangimiz nerede askerlik yaparsa diğerlerimiz onu ziyarete gidecekti. Musa, Kağızman'da askerlik yaparken Kudret Erzurum'a geldi ve onu ziyarete gittik. Kağızman'a gitmişken Doğubeyazıt'a, Doğubeyazıt'tan Ağrı'ya geçtik. Orada TİP'li Naci (Kutlay) doktorluk yapıyordu, onunla görüştük; bir de yine TİP'ten tanıdığımız Mehmet Ali Aslan'la, avukattı.

Ben Erzurum'dayken Hüseyin'den (İnan) bana iki defa para geldi ve ben o sömestri bitirebildim.

Yeniden Ankara

Haziran sonunda Ankara'ya geldim, Hüseyin'i buldum. O, Bestekâr Sokak'ta bir evde kalıyordu, ben gelip gidiyorum. Sinan (Cemgil), Yusuf Aslan, Sait Kozacıoğlu, Ahmet Sina, Fehmi Sönmez... Hemen her gün buluşuyoruz, konuşuyoruz. Münir Ramazan Aktolga da müdavimlerinden evin, İrfan Uçar da.

Serdar Haybat, Tunca Şahinyılmaz, Halil Çelimli, Fehmi Erbaş ve İbrahim Niyazioğlu gibi arkadaşlar da sık sık geliyorlardı. Tabii Taylan Özgür grubun önemli unsurlarından biriydi ama o günlerde ortalıkta görünmüyordu, memleketi Van'da olduğunu söylüyorlardı. Meğer Kuzey Irak'ta, Irak yönetimine karşı gerilla mücadelesi veren Mesut Barzani'nin babası Molla Mustafa Barzani ile temas kurmaya gitmiş. Taylan eli boş, olumsuz düşüncelerle döndü. Feodal ve ırkçı bir hareket olduğunu söylüyordu.

Bir süre sonra Kavaklıdere'de, Tunus Caddesi'nde başka bir ev bulup benim adıma kiraladık. Evi, Serdar'ın (Haybat) kaldığı bir öğrenci evi gibi kullanmaya başladık. Serdar o sırada bizimle birlikte hareket ediyordu. Deniz Gezmiş ile Taylan (Özgür) da bir süre bu evde kaldılar.

Parasız günler... Cebimizdeki harçlıkları paylaşarak ve arkadaş dayanışmalarıyla yaşıyorduk. Bir ara kuruşumuz kalmadı. Ev, öğrenci evi olduğu için yaz kış giden gelen çok. Herhalde bol bol şarap tüketilmiş olacak ki evin her yerinde, mutfağında, banyosunda şarap şişesi dolu. "Bunları satalım harçlık olur" dedi Hüseyin. Olur mu, olur... Gittik bakkala "Bizde bir sürü şarap şişesi var, getirelim alır mısın?" "Alırım" dedi. Torba torba, kucak kucak taşıdık. Ne kadara sattık tabii hatırlamıyorum ama bir hafta on gün bizi idare etti o para.

Sonra bir gün babası çıkageldi Hüseyin'in, Hıdır Amca. ODTÜ yurtlarında oğlunu aradığı haberini verdiler. Kalktık, gittik. Hıdır Amca, Hüseyin'i bir kenara çekti ve birkaç saat konuştular; bana da hiç yüz vermedi, hani sanki Hüseyin'i ben ayartıyormuşum da o bu nedenle evine gitmiyormuş gibi düşündü herhalde. Sarız'a gelmediği için kızmış "Oğlum! Yani paran yok, pulun yok, sen ne yapıyorsun burada tek başına?" Hüseyin de "Arkadaşlarla idare ediyoruz" demiş. Hıdır Amca bir miktar para bırakıp geri döndü. Biz de bir süre daha parasız kalmaktan kurtulduk böylece.

Hüseyin "Ben Vietnam'a gidip gerilla eğitimi görmek gerektiğini düşünüyorum" dedi bir konuşmamızda; ama gitme koşulları yok, yani buradan ta Vietnam'a nasıl gideceğiz? Ya da "Latin Amerika'da herhangi bir ülkede gerilla mücadelesine katılsak, eğitim görsek bir süre?" ama oraya da gidip gelme olasılığı yok. En yakın yer Filistin. "Aslında Filistin'den haber bekliyorum, belki de hep beraber gideriz" dedi Hüseyin.

Aradan zaman geçti, "Hadi gidiyoruz!" "Nereye?" "İstanbul'a!"

İşte bir yerlerden iki tabanca bulmuş. Birini kendisi aldı, birini bana verdi. Yusuf, Hüseyin, ben, Tunca, bir de Liseli Fehmi (Fehmi Erbaş'ın lakabı "liseli"ydi) otobüse bindik. "Niye gidiyoruz?" "İstanbul Üniversitesi Öğrenci Birliği seçimleri var, faşistlerin saldırısına karşı bizden takviye destek istiyorlar". İstanbul'a geldik. Gümüşsuyu'nda İTÜ (İstanbul Teknik Üniversitesi) yurdu vardı o zaman, yurda yerleştik. Yıl 1969. Eylül ayı.

Peşimiz sıra Deniz (Gezmiş), Taylan (Özgür) ve Sait (Kozacıoğlu) geldiler. Deniz o günlerde bir av tüfeği meselesinden dolayı aranıyor ve Ankara'da saklanıyordu; ona rağmen geldi.

İstanbul Üniversitesi'nin tam karşısında, Marmara Sineması'nda Genel Kurul yapılıyor. Biz dışarıdayız, üniversite kütüphanesinin oralarda dolanıyoruz. Fakat Hüseyin homurdanıp duruyor, bir şeye canının sıkıldığı belli. İstanbul Üniversitesi'nin içindeyiz, öğrencilerle beraber... Sait belinden tabancayı çekti, havaya bir el ateş etti ve dumanı tüterken de beline geri koydu. Ortalık bir anda karıştı. Niye atıldı silah, ne oldu... Etrafta sivil polislerin dolaştığı da söyleniyordu. Biz oradan uzaklaştık. Hüseyin çok tepki gösterdi Sait'in bu davranışına.

Bir arkadaşımız vardı, orada tanışmıştık, Sarı Erol; "Hadi siz gelmişken..." demiş Hüseyin'e "Amerikalılara karşı bir eylem yapalım, ateş edelim, korkutalım. Mecidiyeköy'de bir binaları var,

gece saat on ikide nöbet değiştiriyorlar". Aynı günün akşamı, gece saat on ikide Sarı Erol, Hüseyin, Yusuf ve ben bir taksiye bindik. Mecidiyeköy'de oraya yakın bir yerde indik. O zamanlar Mecidiyeköy bomboş. Yokuşta büyük bir yapı var, önünden de yol geçiyor. Karşı kaldırımda volta atmaya başladık. Saat on iki oldu, on iki çeyrek oldu, yarım oldu, gelen giden yok. Beklemekle olmuyor, daha fazla durmayalım dedik, yine bir taksiye atladık, yurda döndük.

Ertesi gün sürekli koşuşturmalar vardı İTÜ'de. Telaşlı bir hal... Ne olduğunu da anlamıyoruz. Hüseyin ve Taylan da katılıyordu bu tartışmalara. Sonradan anladık ki Deniz arandığı için ne gibi önlem alacaklarını, Deniz'in Ankara'ya geri dönüp dönmemesini konuşuyorlarmış. Hüseyin sinirlendi ve bir an önce Ankara'ya dönmek istedi. Eylül 1969... Yusuf, Hüseyin ve ben 22'sini 23'üne bağlayan gece on iki otobüsüne bindik. Sabah Ankara'daydık.

Arkamızdan Taylan Özgür'ün Beyazıt Meydanı'nda öldürüldüğü haberi geldi. Vurulduğunda Sait yanındaydı. Taylan'ı kaybetmiştik. Bizim için Taylan'ın ne ifade ettiğini anlatmak güç. O günü hatırlamak da...

ODTÜ'de afişler hazırlandı, bildiriler yazıldı, hazırlıklar... Taylan'ın cenazesi Ankara'da kaldırıldı. ODTÜ Rektörlüğü'nün önündeydik... Hiç unutmuyorum, tabutun başında Sinan (Cemgil) bir konuşma yaptı. "Kardeşler!" O gür sesiyle başlayan ve su gibi akan, hepimizi olduğumuz yere çivileyen konuşma... Müthişti, yani ben Sinan'ın o konuşmasını hiç unutamıyorum. Sanki bir virtüöz... Orkestra yönetir gibiydi. Çok etkileyiciydi.

Sinan'dan söz etmişken İstanbul'da yaptığımız bir eylemi hatırladım. Özellikle Sinan'ı tarif etmek açısından bu da çok karakteristik.

Yine 1970 yılı aralık ya da kasım ayı olmalı... Bir deniz subayının evinde yüklü miktarda silah olduğunu söyledi Hüseyin. Onları kaldıracağız. Bu bilgileri nereden aldı bilmiyorum ama adamın ismini, adresini bize verdi. Ev Pendik'te. Adam atış şampiyonuymuş, uluslararası ödülleri varmış. İstanbul'a geldik. Eylem için araba gerekiyordu. İkimizin de ehliyeti yok ama araba kullanıyoruz. En kolayı Anadol. Gözümüze kestirdik birini, kelebek camını ittin mi kapı açılıyordu. Ama bizim bulduğumuz Anadol'un kelebek camı bir türlü açılmıyor. Cebimizde elmas var cizdik mizdik, vurduk, ses de yapmak istemiyoruz, olmadı.

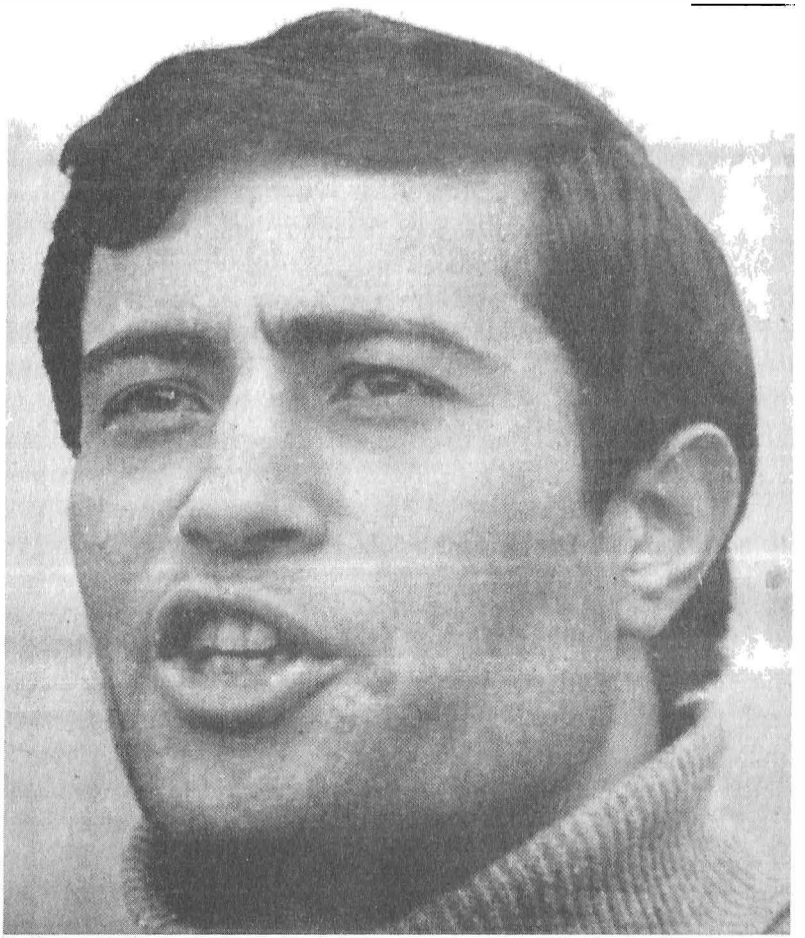
Bu arada bekçi bizi gördü. Yaklaşmaya başladı. Sinan elini omzuma attı ve... "Parlamentonun koridorunda yürürken Kâmil Kırıkoğlu'na rastladım..." Kâmil Kırıkoğlu da dönemin CHP'li tanınmış politikacılarından biri. "Dedim ki Kâmil, ne oluyor bu önerdiğim kanun?.. El kaldırdınız mel kaldırdınız ama bir türlü çıkmadı!" Ben de tabii oyuna kaptırdım kendimi "Evet vekilim..." falan diyorum. Bekçi hazır ola geçti. Böyle konuşa konuşa biraz uzaklaştık, baktık ortalıkta kimse yok. Döndük yine aynı arabanın yanına. Biraz sonra bizim bekçi yine belirdi. Bu arada eyleme katılacak diğer arkadaşımız da gelmişti yanımıza. Ahmet Cem... İyi hatırlıyorum. Bekçi bu sefer yutmadı ve düdüğünü öttürmeye başladı ama farklı bir biçimde. Biz de bekçiden uzaklaşmaya başladık tabii. Baktık karşıdan başka bekçiler geliyor. Demek ki toplanma düdüğü çalmış. O Anadol'u kaldıramadık.

Anadol'u kaldıramadık ama silahları kaldıracağız. Biz de Sinan'la silahsız gelmiştik İstanbul'a. İşte ODTÜ'lü Ahmet Cem ve Sabahattin Sakman yardım edeceklerdi; Sabahattin muvazzaf teğmendi, ikisinin de evi İstanbul'daydı. Keşiflere başladık. Pendik'te o zaman bir balıkçı limanı vardı. Limana çıkan yol üstünde tek katlı, bahçeli bir ev; üç dört gün gözledik. Kapıyı çalıp farazi birisini sorduk "burada oturuyor mu" diye... Adam bizimle kapı aralığından, zinciri çıkarmadan konuştu. İçeride köpekler havlıyordu, zaten seslerini eve yaklaşırken duymuştuk. Tabii ilk sorunumuz köpekleri nasıl etkisiz hale getireceğimiz oldu. Sabahattin'in bize verdiği tek bir beylik tabancayla da bu eylemi gerçekleştiremeyeceğimiz açıktı.

Sabahattin'den ikinci bir silah istedik. O günlerde THKP-C'li Harp Okulu öğrencileri ve subaylar, Sabahattin'in de katıldığı düzenli eğitim çalışmaları yapıyorlarmış. Sabahattin'in önerisiyle, Sinan o gruptan Atilla Özsever'le Yoğurtçu Parkı'nda buluştu ve silaha ihtiyacımız olduğunu söyledi. Görüşmeden bir sonuç çıkmadı çünkü bu arkadaşların üzerlerine zimmetli sadece beylik tabancaları vardı, tabii ele geçme durumunda büyük risk oluştururdu. Sabahattin Harp Okulu'nu birincilikle bitirdiği için ona iki tabanca vermişler. Biri beylik, diğeri de kayıtsız. Sonuç olarak tek tabancaya ve köpeklere rağmen bu eylemi gerçekleştirmeye karar verdik. Ahmet Cem'i bahçe duvarının dibinde gözcü bıraktık. Sinan'la duvardan atladık. Eve balkondan gireceğiz. Köpekler yaygaraya başladılar, ama nasıl... İçeriden kapılara saldırıyorlar.

Biz geri çekilip ağaçlar arasında gizlenmeye çalıştık. Adam köpekleriyle balkona çıkınca orayı hızla terk ettik. Durum değerlendirmesi yapıp eylemden vazgeçtik. Tabii beceriksizliğimizden dolayı epey de eleştiri aldık.

Maltepe'de Hüseyin Cevahir ve Mahir Çayan'ı vuran nişancı Cihangir bilmem kimin, evine girmeye çalıştığımız o subay olduğunu öğrenecektik daha sonra.

Sinan Cemgil

Erzurum'da Bir Teğmen

1969'un martıyla haziranı arasında Erzurum'da başımıza gelmeyen kalmadı. O ayrı bir hikâye.

Erzurum Ilıca, Kandilli'deki topçu taburunda bir arkadaşım vardı, Alparslan Batu. Teğmendi o zaman, yeni mezun.

Şiir ve folklor gecesi düzenlemiştik üniversitede; hep birlikte şiirler okuduk, hatta hiç unutmuyorum Kadir (Manga) Nazım'ın *Kurtuluş Savaşı Destanı*'ndan *922 Ağustos Ayı ve Kadınlarımız* şiirini okudu...

O akşam ülkücülerin baskınına uğradık. Sabahın dördüne kadar mahsur kaldık salonda. Sonra askerler geldi, öyle çıkabildik. Kadınlı erkekli dört yüz kişiydik. Askeri araçlarla evlerine taşındı herkes. Alparslan da oradaydı.

Özellikle solcu öğrencilere yapılan saldırılarla baş edemez hale gelmiştik. Bir gün kalktık, Kadir'le (Manga) ikimiz Ilıca'ya, Alparslan'ın yanına gittik. "Biz şehre inemiyoruz. Faşistler onar, on beşer kişilik ekipler kurmuşlar, kampüsten Erzurum'a inen herkesi dövüyorlar. Kendimizi koruyacak bir silahımız bile yok. Bize silah sağlayabilir misin?" dedik. O da tuttu kendi beylik tabancasını çıkardı verdi. Zimmetli tabancasını... Bir de böyle sarı sarı, ortası delik, kare şeklinde plastik birtakım maddeler verdi. Bir kucak dolusu diyebilirim. Dedi ki "Bunu yakarsınız atarsınız, büyük bir alev çıkarır. Panik yaratır, saldırı maldırı olduğunda kullanırsınız". Hakikaten FKF'li arkadaşlarla Palandöken eteklerine gidip denemelerini yaptık. Nasıl müthiş alev çıkardıklarını gördük.

Kuddusi'nin (Öztaş) oturduğu Ilıca'daki şeker fabrikasının lojmanları en emin yer. Ankara'ya gelirken onları Kuddusi'ye teslim ettim "Bu sende dursun, dönüşümde alırım"...

Hüseyin'e (İnan) bundan bahsetmiştim, "Gidin onları alın, gelin" dedi. Biz de gittik; ama nasıl...

Ve Arkadaş Jawa

Yaz aylarında, İstanbul'a gitmeden önce, Hüseyin'le taksitle bir motosiklet almıştık benim adıma, Jawa. Bir parantez açıp o kırmızı Jawa'yı anlatmalıyım, bu hikâyede onun bambaşka bir yeri var çünkü.

Motosikleti Anafartalar'daki bir bayiden aldık taksitle ama ben de Dede de (Hüseyin İnan) motosiklet kullanmayı bilmiyoruz. Rüzgârlı Sokak'ta bir motor tamircisine ayarlarını yaptırdık. Sonra tamirci "hangimizin motoru kullanacağını" sordu. Dede'yle birbirimize bakıştık. "Ben kullanacağım" dedim. Adam ikimizin de motor kullanmayı bilmediğini anladı. "Hiç motosiklet kullandın mı?" diye yeniden sordu. "Biraz" dedim. "O zaman bir tur at göreyim" dedi. Ben de "Motoru çalıştır, birinci vitese tak, gerisini bana bırak" dedim. Tamirci "Lahavle" çekti "Sür!" dedi. Zar zor bir tur attım. Hüseyin'in önünde durup "Atla gidelim!" dedim. Tamirci "Yahu senin bu arkadaşına kastın mı var, yolda kaza maza yaparsın, bari onu bırak ayrı git" dedi. Dede ile yine birbirimize bakıştık. Onun beni bırakmaya gönlünün razı olmadığını anladım. Dedim ki "Sen git hakikaten, ben gelirim". Zar zor ikna oldu. Ara sokaklardan dura kalka gittim. Caddelere geldiğimde motordan inip ite ite karşıya geçiyordum. Nihayet sıkıntılı bir yolculukla ODTÜ Öğrenci Birliği'nin barakasına kadar gelebildim. Dede, Tuncay Çelen, Tayfur Cinemre, Tunca (Şahinyılmaz) ve daha birçok arkadaş yollara çıkmış beni bekliyorlardı. Motosiklet kullanmayı o günden sonra ODTÜ içinde öğrendim. Motosiklet hocam Tayfur'dur. Onun da Jawa marka beyaz bir motosikleti vardı. Ve bu öyküde onun da yeri var...

Bir zaman geçti, Dede "Al motoru, gidiyoruz!" dedi. ODTÜ yurtlarından çıktık, Balgat kavşağından Gölbaşı yönüne döndük. Kepekli Boğazı'na doğru çıkarken motosiklet sağa sola savrul-

maya başladı. Aldırmadım hızlanarak devam ettim. Gölbaşı'na doğru inerken yine savrulduk ama bir aksilik olmadı. Döndük. Yurt kantininde çaylarımızı içerken Dede "Artık Anadolu'ya çıkabiliriz" dedi. Meğer arkamda motoru sallayan oymuş "Tuncer motora hâkim mi" diye beni deniyormuş.

Kuddusi'ye bıraktıklarımızı almak için Tayfur'la atladık kırmızı Jawamıza Erzurum'a gittik. Kardeşim bin trene git, hem emniyetli hem daha çabuk. Otobüs bile yirmi saatte gidiyor, tren on dört saatte... Biz ancak iki günde vardık. Asfalt yok tabii, yollar stabilize. İmranlı ile Zara arasında yokuş yukarı çıkarken rüzgâr bir vurdu, biz savrulduk; motor bir tarafa, Tayfur bir tarafa, ben bir tarafa. Dönüşte de aklımıza esti, "Karadeniz üzerinden gelelim" dedik. Ziganalar'da gece yine yuvarlandık. Ünye taraflarında da kum yığınına girdik. Böyle uzun ve maceralı bir yolculuktu işte. Üstelik elimiz boş döndük çünkü Erzurum'da Kuddusi dedi ki "Yav boşuna gelmişsiniz!" "Niye?" "Malzemeleri kardeşime verdim". Kardeşi İbrahim Öztaş. İbrahim yaz tatilinde ağabeyinin yanına gitmiş İstanbul'dan. Bu malzemenin sözü geçmiş aralarında. O da dönüşte almış İstanbul'a götürmüş. Elimiz boş döndük...

İbrahim'i de 1971'de, 12 Mart'tan hemen sonra kaybettik. THKO (Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu) hareketi içinde Cihan Alptekin ekibinde yer aldı. Atak bir arkadaşımızdı, İTÜ'de öğrenciydi. Ortak çalışmalarımız olduğu için çok iyi tanıyordum. Cihan onu örgütlenme çalışması yapmak üzere İzmir'e göndermiş. Gerçekten kaybettiğimiz büyük değerlerden biriydi, yiğitti. Kaldığı evde kıstırılmış; polisle çatışıyor, dört polis yaralanıyor, İbrahim de yaralı olarak hastaneye kaldırılıyor ve ölüyor. Daha sonra avukatı, ağır yaralı olarak getirildiği hastanede öldürüldüğünü iddia etti. Yanılmıyorsam mayıs ayı.

İbrahim Öztaş

Efsane Yumruklar!

Ankara'dayız. Artık mezuniyet için kalan sınavlarıma gireceğim, yani mezun olacağım. Erzurum'a gitmek üzere hazırlık yapıyorum.

Hüseyin (İnan) bir yerden para bulmuş, nereden bilmiyorum, Antep'e gitti. İki üç tane tabanca, bir miktar malzeme, mermi filan alıyorlar Tahsin Akpek'le beraber. Otobüse biniyorlar, silahlar ve mermiler bir çantada, koltukların üstündeki göze yerleştiriyorlar. Şereflikoçhisar'da otobüs yarım saat yemek molası vermiş. Otobüsten iniyorlar, ellerini yüzlerini yıkıyorlar. Lokantaya gidiyorlar, yemeklerini yiyorlar afiyetle. Bakıyorlar şoför yok, yolculardan kimse yok, soruyorlar "Ne oldu, otobüs nerede?" diye, oradakiler de diyorlar ki "Kaptan yemeği beğenmedi, yolcuları topladı gitti".

Hadi bakalım palas pandıras arkadan gelen başka bir otobüse binmişler; Ankara'ya geliyorlar. Ankara'da o zaman garaj Tandoğan'a yakın bir yerdeydi. Bakıyorlar ki otobüs orada duruyor, ön kapısı açık. O zaman 203'ler vardı. İçeride de şoför var, muavin var, bir de asker. Çanta açılmış...

Diyorlar ki "O çanta bizim!" "Ama silah var!" "Evet silah var ama bizim, almaya geldik", "Olmaz, bu artık polisin işi"... Tartışırlarken Hüseyin çantayı kaptığı gibi arka kapıdan inmiş aşağıya. Asker de ön kapıdan yolunu kesiyor. Hüseyin'in o meşhur yumruklarından biri... Tahsin, arka kapıya yakın bir yerden vurduğunu söylüyor Hüseyin'in, adam yumruğu yedikten sonra döne döne ön tekerleğin yanına düşmüş.

Bu arada polis gelmiş. Hüseyin de bir taksi çevirmiş. Polisler de başka bir taksiyle peşine düşmüşler. Şimdi Hüseyin'i kovalamaya başlıyorlar; ama bu arada Tahsin'i diğer polisler yakalıyor.

Tahsin'in hikâyesi ayrı, Hüseyin'in hikâyesi ayrı... Hüseyin'i anlatayım, sonra da Tahsin'i...

Hüseyin, şoför mahallinde oturmuş "Yürü" diyor, "ODTÜ'ye çek". Kampüs dağ başında. Söğütözü'nde bile bina yok o zaman. Yolda, bizimki çantayı açıyor gayet sakin, hep soğukkanlıydı zaten, başlıyor şarjöre mermi basmaya. Şoför bakıyor, basıyor gaza. Hüseyin mermi bastıkça, şoför gaza basıyor. Çatışmaya girecek, kaçacak, niyeti o. Stadın oraya kadar geliyorlar, rektörlüğün önüne... Taksiden iniyor, şoföre parasını veriyor. Polis ODTÜ giriş kapısında kalıyor; o zamanlar üniversitelere polis izinsiz giremezdi.

Tahsin'e gelince... Onun hikâyesi daha ilginç. Kendisini yakalayan polise diyor ki "Yav ben ne bileyim, silah adamındı. Aldı, gitti. Benimle bir alakası yok". Polis "Yok, karakola götüreceğim" demiş. "Ya etme eyleme..." vazgeçiremiyor. Bunun üzerine Tahsin "Madem öyle beş kuruş param yok, Kavaklıdere'de bir akrabam var, oraya bir uğrayalım, biraz para alayım ondan sonra gidelim karakola" demiş. Olur mu, olmaz mı... "Sana da beş yüz lira para vereyim". Beş yüz lira o zaman iyi para. Polis bunu duyunca "Peki" diyor. İkisi Büklüm Sokak'a kadar geliyorlar, Kavaklıdere'ye. Aslında akraba makraba yok gidecek, ne yapayım, ne yapayım... "En iyisi ben de bir yumruk çakıp kaçayım" demiş Tahsin. Hakikaten bir yumruk, kaçmaya başlıyor. Hemen düdük çalmış polis "Kaçıyor anarşist, katil, hırsız!.." Derken bekçiler çıkmış ortaya. İki bekçi, bir polis Tahsin'i kovalıyorlar. Sonunda bir yerde kıstırıp yakalıyorlar. Karakola getirip iyi bir dayak çekiyorlar. Emniyet Müdürlüğü'nün alt katında nezaret odaları var, oraya atıyorlar Tahsin'i ama kapının sürgüsünü dışarıdan sürgülemeyi unutuyorlar. Tahsin bakıyor ki kapı açık, koridorlarda kimse yok, yine "ben kaçayım" demiş. Kapıyı açıp yavaş yavaş merdivenlerden süzülüyor. Tam binanın çıkışına geliyor onu nezarete koyan polislerden biri tanıyor "Sanık kaçıyor!" diye bağırıyor. Bizimki hemen fırlıyor. Karşıda da hipodromun arsası var. Peşinde polisler. Gene yakalıyorlar, bir fasıl dayak daha. Mahkemede tutuklandı Tahsin; tutuklandıktan sonra Hüseyin kaçak duruma düştü tabii, onun da ismi geçmiş çünkü ifadelerinde. Bu yüzden Hüseyin pek yurtta kalamıyordu.

Okulu Bitirmek Hayal Oluyor

Ben de dediğim gibi hazırlığımı yaptım, biletimi aldım, Erzurum'a gideceğim birkaç gün içinde.

Haber geldi, "Hüseyin seni Seyranbağları'nda bir evde bekliyor", gittim. Hüseyin dedi ki "Ne yaptın Erzurum işini?" "Biletimi aldım, gideceğim". "Gidemeyeceksin" dedi. "Niye?" "Şimdi niyesini boş ver. Yusuf'u bul, getir". Yusuf'u aldım geldim. Üçümüz oturduk, konuştuk... Filistin'e gidiyoruz.

Bizim Filistin ekibi Mustafa Yalçıner, Serdar (Haybat) ama o son anda vazgeçti; Alpaslan Özdoğan, Halil (Çelimli), İbrahim Seven ve ben. Antep'e gideceğiz ve orada Abdülkadir Yaşargün, Celal Özcan, Ercan Kanar ve diğer arkadaşlarla buluşacağız. Bindik otobüse, Gölbaşı'nda da Yusuf'la Hüseyin bize katıldı. 1969. 10 Ekim. SFK başkanı seçildiği için Atilla Keskin'nin Ankara'da kalmasına karar vermiştik. O daha sonra ikinci grupla geldi.

Sinan da (Cemgil) Filistin'e gelecekti. Hatta sonradan öğrendiğime göre Şirin de (Cemgil) onunla beraber gelmek istemiş. Taylan'ın doğumu söz konusuydu, Sinan'ın da bu yüzden kalmasını istedik ve o bizimle gelmedi. Sinan TİP'liydi, biz de oradan tanışıyorduk dediğim gibi, çok da emeği vardı partide ama artık TİP'in, mücadelenin taleplerine cevap vermediğini o da görüyordu. Parti farklı bir noktada, dünya farklı bir noktadaydı bize göre. Saygı duymamıza rağmen toplumsal yükselişin gerisinde kaldığını düşünüyorduk. Gençlik hareketlerini küçümseyen politikalar izliyordu. Tutucu olmaya, engeller koymaya başlamıştı.

Sinan, THKO'nun kurucularından oldu. Çok düzeyli, deneyimli, birikimli, etkili bir arkadaşımızdı, hepimizin önündeydi. "TİP'te olamam artık, ancak gidebileceğim tek yer var" diyordu, "O da güvenebileceğim insanların yanı". Kaldı ki silahlı mücade-

leye de inanmıştı. Bize sinerji veriyordu. Başından beri Hüseyin'le birlikteydi. Sahip olduğu her şeyi feda etmeyi göze aldı inançları için.

Antep'e geldik. Yani benim Erzurum'a gitme işim yattı.

Yolculuk Başlıyor

Abdülkadir (Yaşargün) Birecikli bir arkadaş. 1967 sonu ya da 1968 başında, Mustafa Çelik adında bir arkadaşıyla birlikte karar vermişler ve kaçak olarak sınırı geçip Filistin'e gitmişler. El Fetih'e intikal edip "Biz burada eğitim görmeye geldik" demişler. Birkaç ay eğitim görüp çat pat Arapça da öğrenmişler. Bir seneye yakın kalmışlar orada. İsrail'le vur kaç türünden çatışmalara girmişler, baskınlara katılmışlar. O baskınlardan birinde Mustafa vurulmuş ve ölmüş, Abdülkadir kurtulmuş. Ardından da Türkiye'ye dönmüş, yalnız büyük de bir itibar kazanmış orada. Abdülkadir Antep'te arkadaşlarıyla konuşuyor ve diyorlar ki "Silahlı mücadele örgütleyelim, Filistin'de eğitim imkânı da var". Tahsin (Akpek), Recep Alpay, Celal (Özcan), Ercan (Kanar), Fevzi Yaşar, Cemal Bağcı...

Bu arada Hüseyin Antep'e gitmiş, ne vesileyle gitmişse... Celal'le görüşmüş. Onunla TİP'ten tanışıyordu. Celal fikirlerini anlatıyor ve Filistin'de eğitim olanağından söz ediyor. Hüseyin de "İyi olur" diyor, "Yalnız Ankara'ya gidip arkadaşlarla görüşeyim. Hatta siz de gelin tanışın. Birlikte değerlendirelim". Tahminime göre Antep'ten silah getirme olayından oldukça önceki bir tarihe denk düşüyor bu buluşma.

Sonra böylece işte, Celal ve Abdülkadir ODTÜ'ye gelmişler ve SFK'da (Sosyalist Fikir Kulübü) toplanmışlar. Ben o sırada Erzurum'daydım. Zannediyorum o görüşmede Müfit Özdeş de var, belki Halil (Çelimli) de... Anlatılanlara bir tek Hüseyin itibar ediyor ve Abdülkadir'e "Sen git görüş, on, on beş kişi gidersek bize eğitim olanağı sağlarlar mı? Öğren bana haber ver" diyor. Sonuçta, Abdülkadir'den kabul haberi geldi. İşte biz bunun üzerine yola çıktık.

Antep'e vardık. Fevzi'nin (Yaşar) köyüne gittik o akşam. Fevzi bizi kendi evinde misafir etti. Ertesi gün Abdülkadir'in evine geçtik. Hayri isminde Ceylanpınar Devlet Üretme Çiftliği'nde soğuk demirci olarak çalışan bir arkadaşları varmış. O, "Gelirseniz ben sizi Ceylanpınar'dan Suriye'ye geçiririm" demiş; "Çiftliğin Suriye sınırında mayın yok. Geri kalan bütün bölgelerde var" Mayınsız bölgeden geçmek üzere ayrı ayrı vasıtalarla Devlet Üretme Çiftliği'ne geldik. Tabii biz gittik ama o zaman on beş kişiyiz. İki kişi daha sonra bizden ayrıldı, on üç kişi kaldık. Hayri bizi kalabalık görünce oldukça ürktü "Ben on beş kişiyi geçiremem, ancak birkaç kişi olsaydınız..." Ama öğle yemeği yedirdi bize, büyükçe bir kazanın içinde menemen yaptırdı.

Peki, ne yapalım... Oradan geri döndük, Birecik'e geldik. Ekipten bir arkadaşımızın köyüne gittik. Fırat kıyısında güzel bir köy. Evlerden birinin damında oturduk. Çiğköfteler geldi, çaylar kahveler içildi. Sabaha kadar sohbet... Geceyi orada geçirdik.

Ertesi gün Nizip'e gittik. Nizip'te hiç unutmuyorum o zamanlar gezici pavyonlar vardı. Yazlık sinema gibi yerleri kiralarlar. Orada işte konsomatrisler olur, erkekler gidip rakı içerler, uyduruk bir müzik... Sağa sola afişler asmışlardı; konsomatrislerin isimleri Fatma Girik değil de Fatma Girk, Suzan Avcı değil de Suzan Avcıoğlu veyahut Belgin Doruk değil de Belgin Boruk gibi... Afişlere bakıp bakıp güldük.

Bazı arkadaşlar Nizip'te otellere dağılmıştı. Biz Karkamış'a gittik, Nizip'in bir köyü, sınırda. Hüseyin vardı, ben vardım giden grupta. Orada kaçakçıları bulduk. "Kaç kişisiniz?" "On üç kişi". "Yok baba! Biz geçiremeyiz bu kadar insanı. Trenle gidin, tren tam sınırdan geçerken atlarsınız". Biz de tabii tersyüz olduk döndük, Nizip'ten Cizre'ye bilet aldık.

"Baba adam atladı! Bir tane daha..."

Ertesi gün on üç kişi birden, birbirimizden habersizmiş gibi ayrı ayrı bindik trene. Mustafa (Yalçıner), Alpaslan (Özdoğan) ve ben aynı kompartımandayız, bir de yaşlı bir adam. "Necisiniz?" "Öğrenciyiz, doğu gezisi yapıyoruz", "Ben de coğrafya öğretmeniyim"... Samimiyeti ilerlettik. Saf saf sorular soruyoruz, bu tren nasıl gider, nereden geçer, ne olur... Adam da anlatıyor. "Buradan Ceylanpınar'a, Ceylanpınar'dan şuraya... Fırat Köprüsü'nü geçtikten sonra rampa var, tren yavaşlar, sonra tekrar hızlanır". Koştuk Hüseyin'e dedik ki "Rampadan sonra atlayalım, öbür taraf Suriye sınırı, mayınsız". Tren, Suriye topraklarına girip çıkarak doğuya devam ediyor. Zaten geçerken sınır taşları görülüyor. Hüseyin "tamam" dedi. Akşam da oldu.

Köprüyü geçtik, rampaya geldik, hakikaten tren yavaşladı. Antepli Fevzi (Yaşar) en önde, biz de sıraya girdik arkasından, ben ortalardayım. Kapı açılacak, pat küt, teker teker atlayacağız. Kapı açıldı, "Atla!" Fevzi atlayamıyor bir türlü, "Atla!" Atlamıyor, kasılmış kalmış. Sonunda Hüseyin sinirlenip hepimizi ite ite en öne geçti, attı kendini aşağıya. Ardından biz. Trende on üç on dört yaşlarında bir çocuk vardı babasıyla. Pencereden bakıyorlar. "Baba adam atladı!" babası kafayı uzatıyor, "Ne, biri mi atladı? Bakayım!" Çocuk "Bir tane daha atladı baba, aa bir tane daha atladı..." İkisi birden bakakaldılar. "Allah Allah ya, herkes atlıyor" gibi konuşmalar olurken işte ben de atladım.

Sonuçta hepimiz atladık. Karanlık. Birbirimize seslenerek toplandık. Yürümeye başladık güneye doğru. Sürülmüş bir tarlanın içindeyiz. Bir saat falan yürüdük. Gidiyoruz ama nereye kadar, yani ne çıkacak önümüze bilmiyoruz. Her neyse, bir sabahlayalım gündüz gözüyle bakalım dedik. Fırat'ın kıyısında kuytu bir

yer bulduk. Etraftan çalı çırpı toplayıp ateş yaktık. Ateşin etrafında sohbet, gırgır şamata. Bir de soğuk, bir de soğuk... Eylül ayı, çöl iklimi, Fırat'ın serinliği de var... Uyuyakalmışız. Bir uyandık ki ortalık aydınlanmış, ateş sönmüş ve buz kesmişiz. Daha güneş doğmadan yürüyüşe geçtik. Önümüzde bir tepe, baktık aşağısında bir kulübe, önünde de sal, yani beş yüz metre daha yürüseymişiz geceyi o kulübede üşümeden geçirmiş olacaktık.

Merhaba Şebab

Münbiç diye Suriye'nin bir kasabası var, hemen Cerablus'un güneyinde Halep'in bir ilçesi. Oraya gidenler salla karşıya geçiyorlarmış. Birkaç köylü vardı onlarla bindik sala; dümdüz, ağaçlardan yapılmış, ortasında kamyon motoru, arkada pervanesi... tar tar tar... gürültüyle çalışıyor. Geçtik karşıya, biraz yürüdük. Halep-Münbiç yol ayrımına geldik. Halep uzak tabii, Münbiç birkaç kilometre ötede görülüyor zaten. "Bu yolda taksiler çalışır" dedi Abdülkadir, "Biner gideriz". İlginçtir Suriye'de taksiler hep Mercedes'ti o zaman. Biz taksi beklerken, karşıdan böyle bembeyaz giysiler içinde bir adam geldi. Türkçe konuşuyoruz ya, anlaşılmasın diye sustuk tabii; çünkü içimizde İbrahim'le (Seven) Abdülkadir Arapça biliyor. Adam geçerken "Merhaba şebab" dedi, şebab "gençler" demekmiş. Biz de "Merhaba, merhaba" dedik, geçti gitti.

Fakat Yusuf'un bu çok hoşuna gitti. O Yozgatlı, biz Güneydoğuluyuz. Bizde gırtlaktan gelen bir "hığ" sesi vardır. Yusuf gırtlaktan merhaba diyemiyor, uğraşıyor uğraşıyor olmuyor. İbrahim "Gel ben sana öğreteyim" dedi, "Hğırhğız de bakayım"... Fakat Yusuf bir türlü "hığ" sesini çıkaramıyor; ya çok kibar söylüyor ya da çok keskin söylüyor. Velhasıl epey uğraştığını hatırlıyorum da sonucu hatırlamıyorum.

Ebu Cihed

Neyse, biz bindik o Mercedes taksilere Halep'e geldik. Halep'te El Fetih'in bürosu vardı. Abdülkadir biliyor oraları, gitti yetkililerle görüştü. Onlar bizi hemen aldılar, bir otele götürdüler. Ertesi gün de Şam'a geçtik. Bilhemi diye bir kamp...

Ebu Cihed'i sordu Abdülkadir, Ürdün'de olduğunu söylediler. Bu sefer oraya gitmeye karar verdik ama El Fetih'ten icazet almak lazım; yani pasaport yerine geçen bir izin belgesi sınır için. Şam'da bir süre kaldık. El Fetihliler bize çok yakınlık gösterdiler. Abdülkadir'in de hakikaten itibarı vardı. Sonra yine Mercedeslere bindik, sınırı geçtik, Amman'a geldik.

Amman'da, Cebel Hüseyin'e... Cebel "dağ" demek, Hüseyin Dağı yani; Ürdün Kralı Hüseyin'in sarayının bulunduğu tepe, onun yakınında iki katlı bir ev, El Fetih'in bürosuydu.

Ebu Cihed hemen bizi kabul etti, aynı gün... Arapça'dan tercümanlığı yine İbrahim ve Abdülkadir yaptı. Ara sıra da Hüseyin İngilizce giriyor devreye. Uzun bir görüşme oldu, hepimiz katıldık. Sözcümüz Hüseyin'di; "Türkiye'de Amerikan emperyalizmine karşı silahlı mücadele vermek için örgütlendiğimizi, bunun için de pratik eğitime ihtiyacımız olduğunu"... Aklımda kaldığı kadarıyla özetliyorum tabii. "Gerilla eğitimi konusunda yardımcı olmalarını, gerekirse İsrail'e karşı savaşa da katılabileceğimizi" anlattı, uzun uzun anlattı. Ebu Cihed dinledi ve dedi ki "Ben size bu imkânları sağlayacağım". Yalnız Ebu Cihed, hatırladığım kadarıyla, bize şunu anlatmaya çalıştı: "Türkiye çok farklı; arazi koşulları farklı, toplumsal yapı farklı, örgütlenme biçimi farklı. Biz Latin Amerika tarzı bir gerilla örgütü değiliz, o tarz bir eğitim veremeyiz ama genel olarak size kültürfizik eğitimi, silah eğitimi, baskın nasıl yapılır, ne şekilde yapılır bununla ilgili eğitimler verebiliriz". Biz kabul ettik.

Ebu Cihed o zaman Yaser Arafat'tan sonra gelen ikinci adam konumundaydı. "Siyasi sorumlu" olarak geçiyordu adı. Gerçek ismi Halil Veziri. Ebu Cihed onun örgüt ismiydi.

Sinan'ların vurulmasından sonra tekrar Filistin'e gittiğimde de onunla bizzat muhatap oldum. Edindiğim izlenim, Ebu Cihed Marksistti. Enternasyonal dayanışmayı iyi başarmış birisiydi, o dönemde El Fetih'e dünyanın her yerinden yardım yağıyordu. Japonya'dan, hatta Latin Amerika ülkelerinden... Görüşmemizde bize enternasyonalizmden, Ortadoğu ülkeleri arasında örgütlenmenin, emperyalizme karşı verilecek mücadelede birlikte olmanın anlamından bahsetmişti. Genel çerçevesi buydu konuşmalarımızın, çok yapıcıydı. Filistin'in en önemli devrimcilerinden birisiydi Ebu Cihed. Tunus'ta bir İsrail baskınında evinde öldürüldü. Babamı kaybetmiş kadar üzüldüm. Çünkü öylesine büyük bir saygı, öylesine büyük bir güven uyandırmıştı benim üzerimde.

Bizi Amman'da misafir ettiler. Bir otele yerleştik. O gün orada kaldık. Ertesi gün görevli kişiler bizi aldılar, Amman'ın hangi yönüne düştüğünü o zaman bilmiyordum, El Fetih'in Zarka Kampı'na götürdüler. Burada yüz kadar Filistinli genç eğitim görüyordu.

Kamp Hayatı Başlıyor

Kamp ilginçti. Amman'a yakın bir yerdeydik. Fetihliler, askeri araçlarla götürdüler bizi oraya. Arabadan indikten sonra yarım saat yürüdük kampa varmak için. Kamp bir vadinin içindeydi. İki taraflı mağaralar vardı. Biz mağaraların içinde yatıp kalkıyorduk. Bu mağaraların önünde de kulübeler vardı. Daha çok hocalar kalıyordu oralarda. Bir kulübe de yemek yapımına tahsis edilmişti. Önceleri sabah erkenden uyanıp koşu yapıyorduk, sonra kültürfizik, daha sonra silah söküp takma... Bir süre kaldık orada, pek beklediğimiz gibi eğitim görmedik. Baskın türleri nedir, silahlı çatışma sırasında ne olur ne biter, dağlarda yürüyüş nasıl olur, nasıl kaçılır, nasıl saklanılır... Böyle şeyler bekliyorduk.

Klaşinkof'un (Kalaşnikof'u "Klaşinkof" olarak söylüyorlardı) sökülmesi, takılması, kullanılmasıyla ilgili birtakım eğitimler aldık. Ufak tefek bir iki yürüyüşe çıktık. Mesafe nasıl yürünür, arka timler nasıl yürür vs. Atışa gittik. Atışlarda bizim ekipler başarılıydı. Çok da takdir edildik, hatta çoğu Filistinliden iyi atış yaptık. Bir de süründürüyorlardı; arık vardı, suyun içinde sürünüyoruz, hoca da Klaşinkof ile pıt pıt önümüze arkamıza mermi atıyor; yani silah korkusunu gidermek olduğunu zannediyorum bunun. Gittiğimiz yerlerde de ağaç yok, kaya maya da yok, yani kum, bildiğin çöl. Vadilere doğru indikçe su ve ağaçlar vardı, o bölgeler biraz daha iyiydi.

Bir ay kadar orada kaldıktan sonra dedik ki bu eğitim artık bizim için yeterli. Biz kendi eğitimimizi yapmak istiyoruz. Çünkü bazı fedailerle ve hocalarla aramızda sorunlar oluyordu. "Bize sadece silahları öğretecek bir hoca verin" dedik. Mustafa (Yalçıner) zaten judocu kültürfizik işlerinden anlıyor. Alpaslan da (Özdoğan) öyle. Bir düzlük vardı, ağaçların arasına ipler germişler, tel

örgüler, sürünme yerleri yapmışlar, bir de boş duran çadır... Orayı istedik. "Bu alanı daha önce İsrail bombaladı, o yüzden mağaralara çekildik" dediler, "Ona göre tedbirli olun!" Siperler kazdık, bir baskın olursa saklanmak için ve taşındık. Nöbetlerimizi kendimiz düzenledik.

Sabah gelip akşam giden bir hoca verdiler. Hocamız Mısır'dan gelmiş, böyle siyah, çakı gibi bir adamdı. Mermiyi şarjöre dolduruyor, onu tabancaya yerleştiriyor, sonra hiç tetiğe dokunmadan, eliyle sert bir hareket yaparak mekanizmayı hareket ettiriyordu. Böyle yapa yapa bir şarjör mermiyi boşaltıyordu tabancadan. Bu çok güç isteyen bir şey. Etkilenmiştik. Biz ne kadar denediysek yapamadık...

Ayrılmak isteyişimizin başka nedenleri de vardı. Bir kere çok pistiler; akan bir su vardı, biz molalarda oraya gidip yıkanıyorduk. İkincisi çok söyleniyorlardı... Nöbetlere kalkarken söyleniyorlardı, eğitim sırasında söyleniyorlardı, her şeye tepki gösteriyorlardı; rahatsız oluyorduk bunlardan. Gericiler vardı. Yemen'den gelmiş bir çocuk vardı mesela; biz yavru köpekleri seviyoruz, o da yapmayın diye kızıyor, Arapça bağırıyor "Köpek sevmek günah!" diyor. Bir gün, yavru köpeklerden birinin ağlar gibi garip sesler çıkardığını duyduk bir kayanın arkasından. Baktık ki köpeğin boğazını ipe geçirmiş boğmaya çalışıyor, elinden zor kurtardık hayvanı.

Sorunlar... Sorunlar...

Bizim kendi aramızda da sorunlar çıkmaya başladı. Sürtüşmeler giderek çoğalıyordu. Çünkü iki ayrı ekip gibi gitmiştik oraya; bir Antep'ten bize katılanlar bir de Ankara'dan gelenler. Öyle diyelim.

Mesela Antep ekibiyle birlikte gelen Cemal (Bağcı) lümpenvari davranışlarda bulunuyordu. Hırpani vaziyette geziyordu. Yapma etme diyorduk ama hoşgörüyle de karşılamaya çalışıyorduk. Bir de Celal vardı, Celal Özcan. O da arada homurdanıyordu. Kendisini köylü proleter, bizi öğrenci olarak görüyordu. Esas olarak aramızda anlayış farklılıkları da vardı.

Filistin'e gelirken iki kitap vardı yanımızda. Birini Halil (Çelimli) getirmişti, Pomeroy'un gerilla harbi üzerine eleştirel bir kitabı*. Filipinler'de, Yunanistan'da ve çeşitli ülkelerde gerilla eylemlerinin nasıl başarısızlığa uğradığını anlatıyordu. Benim getirdiğim ise, iki taraflı bir kitaptı. Bir yüzünde Mao'nun gerilla savaşı, diğer yüzünde Giap'ın gerilla savaşı. Can Yücel'in çevirisiydi. Can Yücel de bütün "c"leri "j" yapmış. Halil, Pomeroy'un kitabını okuyup bitirdikten sonra dedi ki "Ben gidiyorum arkadaş; çünkü gerilla, Küba dışında hiçbir yerde başarıya ulaşmamış. Zaten burada bize bir şey de öğretmiyorlar, böyle gerilla mı olur!"

İbrahim de önceden başlamıştı bu tür tepkiler göstermeye... "Buradan hoşlanmadım, burada ne işim var. Ben Sovyetler Birliği Bilim Akademisi'ne gideceğim". Her ikisi de Hüseyin'le tartıştılar. İbrahim sürekli söyleniyordu, çok eleştiriyordu, her şeye karşı çıkıyordu. Hüseyin de, "Biz buraya eleştirmek, bu adamların kampına müdahale etmek için gelmedik. Filistinlileri yargılamak için

* William J. Pomeroy, *Gerilla Savaşı ve Marksizm*, Ekim Yayınevi, 1969.

de gelmedik. Kendimiz için eğitim görmeye geldik. Ne veriyorlarsa alalım, öğrenip gidelim" diyordu. Sonunda bir gün İbrahim ayrılmak istediğini söyledi. Kampta bir de az buçuk Türkçe bilen, ilkokuldayken kısa bir süre Ankara'da kalmış, Romel adında bir Filistinli fedai vardı, İbrahim'in uygun bir zamanda onunla gönderilmesine karar verildi.

Kısa bir süre sonra da İbrahim bizimle vedalaştı, önce o ayrıldı. Onu Amman'dan gelen bir ekibe teslim ettik. Hakikaten Şam'da Sovyet elçiliğine gidip Bilim Akademisi'nde eğitim almak için başvurmuş. Reddedilmiş. Türkiye'ye dönmüş. Kars'tan sınırı geçmiş, duyduğumu söylüyorum, yakalanıp Türkiye'ye iade edilmiş. Şimdi de İsveç'te yaşadığını söylüyorlar.

Bu arada, biz yürüyüşe çıktığımızda bir Filistinli espri yapmıştı; ağaçlık alandan geçerken "Tayyaran!" diye bağırdı, yani uçak saldırısı var anlamında. Herkes bağıran adama döndü baktı fakat Fevzi (Yaşar) hemen kendini yere attı. Bu da gülüşmelere sebep oldu, Fevzi de bundan alınmış; "ben gideceğim" diye tutturdu. O da Antep ekibindendi. Gidersin gitmezsin derken ayrılmasına karar verildi ve Fevzi de Türkiye'ye dönmek üzere Amman'a, İbrahim'in yanına gönderildi.

Bu olaydan sonra kampta on beş, yirmi gün daha kaldık ama Filistinli fedailerle birlikte eğitim görmekten iyice sıkılmaya başlamıştık. Eğitim Arapça veriliyor. Tercüme gerekiyor. Anlıyoruz, anlamıyoruz. Kavrıyoruz, kavramıyoruz. Gördüğümüz eğitim de işte hâlâ kültürfizik, silah sök-tak.

Bir gün, bize eğitim veren komutanlardan Abu Nidal derse başlarken "Bugün size büyük Türk Şairi Nazım Hikmet'i anlatacağım" dedi. Abdülkadir'in tercümanlığında Abu Nidal'ı dinlemeye başladık. Nazım'ı iyi biliyordu. Çocukluğunu, şiirlerini, cezaevi hayatını, düşüncelerini ve ülkesine hasretini uzun uzun anlattı. Nazım'ı bu kadar iyi bilmesine hem şaşırdık hem de etkilendik. Bu dersten sonra Abu Nidal'ı daha çok sevdik diyebilirim...

Bir süre sonra biz kendi eğitimimizi kendimiz yapalım dedik, hem de ideolojik olarak tartışmalarımızı geliştirelim, ne yapacağımız konusunda fikir birliğine varalım. Kamp Komutanı Binbaşı Riad ile bunu görüşmeye Hüseyin'le beraber Abdülkadir de gitmişti. Komutan kabul etmiş.

Bu arada Halil ile tartışmalarda fikir birliği sağlanamadı. Velhasıl Halil de Türkiye'ye döndü.

Fedai Olmak

Eğitimimiz bitti. Artık baskınlara katılacağız. Bizi aldılar, Amman'dan Gor çukurluğuna giden yol üzerindeki Salt kasabasına, tepenin üzerinde bir eve yerleştirdiler. Salt on bin nüfuslu çok şirin bir kasabaydı; inişli çıkışlı, dağların içinde, bahçeli evleri olan bir yer. Orada El Fetih'in silah deposu vardı. Bir komutan ve iki görevli ile birlikte yaşamaya başladık.

Eğitim sırasında doğru dürüst yıkanamamıştık, beslenememiştik ama orada bize iyi baktılar; temizlendik, kıyafetlerimiz yenilendi. Eğitim kıyafetleri yerine, fedai dedikleri gerilla kıyafetleri verdiler, yani cephe kıyafetleri. Silahlarımız dağıtıldı. İlk defa silah taşımaya başladık omuzlarımızda.

Bir hafta sonra da meşhur Lût Gölü'nün bulunduğu yine Gor çukurluğunda, dağlardan kıvrıla kıvrıla inerek gidilen Suhne diye bir kasabaya getirdiler, bazen "Şuhne" de diyorlar. Muz ve narenciye bahçelerinin ortasında bir eve yerleştik, tek katlı... İsrail savaşı sırasında boşaltılan evlerden biriydi. Hemen yanında da bahçe sulaması yapmak için bir artezyen, bir de havuz... Motoru çalıştırdığınız zaman artezyenden havuz doluyordu ve biz o havuzda yüzüyorduk. Suhne yaklaşık yedi kilometre mesafedeydi Kudüs'e ve bulunduğumuz evden yani kaideden, "üs" anlamına geliyor sanıyorum, meşhur El Aksa Cami'sinin minarelerini ve kubbesini görüyorduk. Lût Gölü de üç dört kilometre güneyimizde... O kasabada da Kral Hüseyin'in yazlık sarayı... Eve gelmek için anayoldan çıkıp yürüyorduk ve yolumuzun üzerindeydi saray.

Suhne'de bir de değirmen vardı. Bir yerinden devamlı sıcak su akıyordu. "Gidelim bu sıcak suyla çamaşırlarımızı yıkayalım" dedik. Bir gün gittik çamaşırlarımızı yıkıyoruz dört beş kişi. Yanımıza bir kadın geldi, elimizdeki çamaşırları çekiştiriyor ve kendisi

yıkamak istiyor. Hareketlerinden ve mimiklerinden böyle anlıyoruz. Biz de çamaşırımızı kendimiz yıkamaya, ona yıkatmamaya kararlıyız. Arada kulağımıza Türkçe kelimeler de çalınıyor. Kadın baktı ki yıkatmıyoruz çamaşırlarımızı, oturdu ağlamaya başladı. Sonra öğrendik ki bize yardım etmek istemiş, edemeyince çok üzülmüş. Çok içtendi gerçekten...

Kadınların kendi aralarında genellikle Türkçe konuştuklarını duymuştuk. O kadının bize söylemek istediklerini anlayamamıştık çünkü çok farklı, bozuk bir Türkçe idi. Osmanlıca, yani Eski Türkçe kullanıyorlarmış ama çok değişmiş, zamanla Arapça ile karışarak başka bir şeye dönüşmüş meğer...

Yeri gelmişken Romel'le ilgili bir anımı da anlatmalıyım. Az Türkçe biliyordu ama anlaşabiliyorduk ve hepimiz sevmiştik onu. Belimde ağrılarım vardı. Bir gün beni Amman'a doktora götürdü. İlaçlarımızı alıp çıktık, "Hadi gelmişken sinemaya gidelim" dedi. "Şurada bir 'şahsi sinema' var, çok güzel". "Allah Allah 'şahsi sinema' da nedir ki acaba?" diyerek kabul ettim. Bir kapalı salona girdik hiç de güzel olmayan. Elli, atmış kişilik salon... Derme çatma sandalyeler... Bir de sahne. İçeride otuz, otuz beş kişi var. Perde açıldı ve garip kıyafetli kişiler bizim ortaoyunumuza benzer bir gösteriye başladılar. Konuşmalar Arapça. Herkes gülüyor ama ben bir şey anlamıyorum, çok sıkılıyorum. Oyundan tek hatırladığım da bu... Romel büyük bir zevkle kendini kaptırmış seyrediyor. "Gidelim" de diyemiyorum. Bir saati aşkın bir süre sonra nihayet bitti, çıktık. Bir de Romel "Ne kadar güzeldi değil mi?" diye sormaz mı... "He, He!.. Çok güzeldi" dedim...

Faysal kaide komutanımızdı, Arap Faysal. Hasan adında bir Filistinli de onun yardımcılığını yapıyordu. Bizden ayrıldıktan sonra bir çatışmada öldüğünü duydum Hasan'ın. Onu da hiç unutmuyorum, çok sevmiştim, Filistin güzeli bir arkadaştı. Ruhi Su'nun yorumladığı *De bre Hasan (Drama Köprüsü)* türküsünü söylerdik; adı geçtiği için çok severdi o türküyü. Faysal komutanın üstü de Ebu Halit'ti.

Arap Faysal akşam vakitlerinde, güneş battı batacak, gelir, içimizden kimilerini seçip "Hazırlanın!" derdi. Bu, "baskın var" demekti. Hepimiz cepheye gitmek, baskınlara katılmak için isteklıydik ama Filistinliler çok şaşırıyorlardı buna. Hatta Faysal baskın için adam seçtiğinde fedailerin itiraz ettikleri bile oluyordu, "niye ben, başka adam mı yok" diye. Biz hemen öne çıkıyorduk

"biz gideriz"... Gor çukurluğunda namımız yayılmaya başlamış, "baskına gitmek için birbirleriyle yarışıyorlar; savaş nedir, insanlık nedir, mücadele nedir örnek alın" diye.

On dört kişiye kadar varan timler kuruluyordu bu baskınlar için. Bazen iki tim oluşuyordu. Arabalara binip Şeria Vadisi'nin yakınlarına kadar gidiliyor, ondan sonra yürüyerek devam ediliyordu. Bu baskınlara en çok Mustafa (Yalçıner) ile Alpaslan (Özdoğan) katıldı. Sanırım sekiz defa Alpaslan, yedi defa Mustafa... Altı defa da ben katıldım.

Orada epey kaldık. Anteplilerle aramızdaki sürtüşmeler artarak sürüyordu. Onlar bizi "kantin devrimciliği" ile suçluyorlardı; bu işi köylülerin yapacağını, talebelerin beceremeyeceğini söylüyorlardı. Bir yandan da gerilla savaşını başlatmayı değil, Türkiye'de silahlı hareketler başladıktan sonra destek vermek gerektiğini savunuyorlardı. Kim başlatacak? Bu doğrultuda Türkiye'de mücadele eden var mı, yok mu... Bu ve benzer konularda görüşleri yoktu. Bir de davranış anlaşmazlıkları...

Hüseyin, tam hatırlayamıyorum bir veya iki baskına katıldı ve Hüseyin'in isteği üzerine Türkiye'ye gidip bir ekip daha getirmesi kararlaştırıldı. Bizim ekipten Alpaslan (Özdoğan), Mustafa (Yalçıner), Yusuf (Aslan) ve ben kaldık geride. Onların yokluğunda birkaç baskına daha katıldık.

Bizim katıldığımız hiçbir baskında kayıp olmadı; ta ki Yusuf'un katıldığı baskınlardan birinin dönüşünde, Yusuf yanılmıyorsam üç defa katıldı, sayım yapıyorlar ki Filistinli bir arkadaş yok. Patlamalar, yaylım ateşi altında geri çekilmişler. Pek ne olduğunu anlamamışlar, o arkadaş mayına basmış ölmüş. Gece, sabah olmadan bir tim gitti ve çatışma bölgesinden cesedini alıp getirdi diye hatırlıyorum.

Gor çukurluğundaki kaidemizin hemen arka tarafında bir tepe var, bir sırt. Söylendiğine göre o sırtın arkasında, o zaman Filistin'i destekleyen Molla Mustafa Barzani'nin askerleri bulunuyordu. İsrail orayı top atışlarıyla sürekli döverdi. Güllelerin üstümüzden, kıpkırmızı geçişini seyrederdik geceleri; düştüğü yerden önce bir ışık yükselirdi gökyüzüne doğru, ardından patlama sesi gelirdi.

Ötemizdeki düzlükten su borusu geçiyordu. Su sıkıntısı çektiğimiz için, çok zorunlu kaldığımızda, boruya kurşun sıkıp açılan delikten kaplarımızı dolduruyorduk. Kimi zaman fıskiye gibi olurdu boru. Sürekli kapatıyorlardı o delikleri.

Bir ara İsrail uçakları üzerimizde uçmaya başladı, keşif uçakları. O düzlükte kendimize mevziler kazdık korunmak için. Önceleri muz bahçelerine kaçıyorduk. Bizi uyardılar, asıl bahçeleri bombalıyorlar diye.

Yine bir baskında, sabaha doğru, daha hava aydınlanmamış... Salt'a yakın dağların yükselmeye başladığı bir yere getirdiler bizi. Önümüz kum. İleride binalar görünüyor, hepsi yıkılmış, araçlar bombalanmış, bir tek canlı yok. Dediler ki "Buranın adı El Karameh Kasabası". El Karameh'in anlamı Arapça'da "haysiyet". Zamanında huzurlu, sevimli, küçük bir kasabaymış. 1967'deki Arap-İsrail savaşı sırasında El Karameh halkı Filistinlilere kucak açmış ve Filistinli göçmenler buraya yerleşmiş. El Fetih de liderleriyle birlikte mücadelesini buradan sürdürmeye başlamış ve El Fetih'in de ilk örgütlenmesini yaptığı kasaba imiş. Merkez Komite hep orada toplanırmış. 21 Mart 1968 günü şafak sökerken tanklarla, uçaklarla, helikopterlerle, kara askerleriyle İsrail, Şeria Vadisi'nden saldırıya geçmiş. El Karameh halkıyla birlikte El Fetihliler direnmişler; üç gün sürmüş çatışma. Sokak sokak, göğüs göğüse... Bir fedai bazukayı karnına dayıyor, helikopteri vuruyor ama kendisi de ölüyor... Buna benzer çok anı vardı anlatılan. Savaşanların arasında Yaser Arafat, Ebu İyyad, daha sonra Tunus'taki evinde İsrail ajanlarınca katledilen Ebu Cihed de varmış. Ürdün Ordusu da savaşa katılmış. Bu savaş için "El Fetih'i El Fetih yapan tarih budur" diyorlardı. Sonunda püskürtülmüş İsrail ama El Karameh de yaşanmaz hale gelmiş. Sanki hayaletler geziniyordu sokaklarda, bizden başka canlı yoktu. Toz duman arasında eşya parçaları uçuşuyordu çevremizde. Ağaçlar bile paramparçaydı.

Biz işte orada gündüzü geçirdik yıkıntıların arasında. Kendimizi saklayarak. İsrailliler dürbünlerle her daim gözetliyorlar, bir hareket fark ettiklerinde havanlar, toplar hemen atışa başlıyorlardı. Akşam çöktü, bir de yağmur başladı. Yürürken altı sert üstü yumuşak, tutmuyor sizi toprak. Ellerimizde bazukalar, makineli tüfekler, hafif tüfekler... Baskına gidiyoruz. Bu vaziyette Şeria Vadisi'ne geldik. Şeria, geniş bir vadi, hafif kıvrımlarla Lût Gölü'ne doğru iniyor. Aşağıda bir nehir, etrafı ağaçlık, bahçeler... Hep düşünmüşümdür, cenneti anlatırken acaba burayı mı tarif ettiler... Ama... İşgal edilmiş bir toprak işte, yani Batı Şeria. Doğu Şeria dedikleri bölge, öbür taraftaydı, gidemiyorlardı bahçelerine.

Rus yapımı bir uçaksavarımız vardı, Doçka, kum tepelerine geldiğimiz zaman onu kurduk. Yatay beş, havaya üç buçuk kilometre menzili olan bir silah. Işıklı mermi atıyor.

Biz kum tepelerinden kayarak aşağı iniyoruz, vadideki o ağaçlık bölgeye. Birimiz beline ip bağlayıp akıntıyla boğuşarak karşıya geçiyor. Böyle gürül gürül, hızlı akan debisi yüksek bir su... Kamyon lastiğinden botların üzerine yüzükoyun yatıyoruz, karşıdaki arkadaşlar bizi çekiyorlar. Tabii dönüş de aynı yolla. Geçtikten sonra ağaçların arasında yürüyoruz ve yine kum tepeleri başlıyor. Dört ayak çıkıyoruz, çok dik.

İlk baskında İsrail top atışına başlayınca "Dur!" dediler, durduk. Ben sırtüstü yattım gökyüzüne bakıyorum. Kıpkırmızı gülleler üzerimizden geçiyor, karşıdan bir alev yükseliyor. Ben öyle bir dalmışım ki bu görüntüye, hareket komutunu duymamışım, dürtüklediler "gidiyoruz" diye.

Bir başka sefer, yine kum tepelerine çıktık. İsrail tarafında tahkim edilmiş birden çok askeri mevzi vardı. Betonlarla, demirlerle... Şeria'ya bakıyor. İçinde İsrail askerleri... Onlar Amerikan malı uçaksavar, taretler kullanıyorlardı. Taretler dört namlulu. Aynı anda dört namludan ateş edebiliyorlardı. Mazgallardan uzanan uçlarını görüyorduk silahların. Bizim uçaksavarımız tek namlulu.

Ben daha çok Klaşinkof kullandım. Bir kere de hafif makineli kullandım... Diktiriyoftu onun adı. Mevzileri görünce kumları eşeleyip içine girerdik. Tim komutanı ayağa kalkıp "Allahüekber!" diye bağırınca önce bazuka ardından bütün silahlar ateşe başlardı. İsrail taretleri anında bize dönerdi tabii. Doçka da karşı tepeden zaman zaman koruma ateşi açardı. Onlar ateşe başlayınca taretler bu sefer Doçka'ya dönerdi. Mermiler iz bırakırdı, biz de izleri görünce hemen kumun içine çekilirdik, başımızın üzerinden izli mermiler geçerdi. Geri çekilirken de komutanımız havaya renkli işaret fişeği atar, bunun üzerine Doçka İsrail mevzisini ateşe tutardı. İşte biz de zaman kazanıp aşağı iner, tekrar Şeria'yı geçip dönerdik. Baskınlar genellikle böyle olurdu.

Bir seferinde, Doçka ve taret karşılıklı ateş halindeyken biz de bazuka ile İsrail mevzisini vurduk. Taret çapraz yana doğru döndü; ama bir havaya, bir aşağıya, bir sağa, bir sola gelişigüzel mermiler vadiye doğru akmaya başladı. Tareti kullanan vurulmuştu anladığım kadarıyla, tetikten de elini çekememiş olmalı ki mermiler ağaçlara çarpıp yıldız gibi sekiyordu. Ateş böceklerini izler gibi etkilendiğimi ve bir süre ateş edemediğimi anımsıyorum.

Hüseyin İnan

Yahudi Bir Arkadaş

Bunca baskın içinde hiç unutamadığım bir anım var. Liseden bir Yahudi arkadaşım vardı; soyadları Gorçtayn'mış, İkinci Dünya Savaşı sırasında değiştirmek zorunda kalmışlar, Gorçtayn, "Geçtin" olmuş. Sami Geçtin sınıf başkanımızdı. Beraber izcilik yaptık, onu çok severdim. Liseyi bitirdikten sonra İsrail'e gitmeye karar vermişti.

İşte o baskında geldiğimiz yer küçük bir vadiydi. O gün, her zamanki gibi yan taraftan yaklaştık ama İsrail tahkiminin hizasına çıkamadık, biraz aşağıda kaldık. Ateş başlar başlamaz karşıdan "Ahh!" diye bir ses geldi. Biri vuruldu. O an aklıma Sami geldi. Vurulanın o olabileceği duygusuna kapıldım. Mevzideydim ve ateş edemedim. Nereden aklıma düştü birdenbire bilmiyorum... Ateş edemedim. Döndük geldik. Benim katıldığım son baskındı o.

Gelenler, Gidenler

Hüseyin Türkiye'ye ekip getirmek üzere gittikten sonra Celal (Özcan) bize liderlik yapmaya kalktı. Bizde de liderlik diye bir kavram yok. Evet, Hüseyin bizim liderimiz gibi görünüyor ama kararlaştırılmış böyle bir durum yok. Hepimiz arkadaşız, Hüseyin kendiliğinden, doğal olarak bizim liderlerimizden biri; yani THKO'nun kuruluşundaki temel anlayış da bu zaten.

Hep birlikte tepki gösterdik, "Bizim için bir lider varsa, o da sen olamazsın. Bize emir vermeye kalkma. Şayet bir komuta ilişkisi söz konusuysa hepimiz Filistinlilerin emri altındayız burada". Yok, o bize yine ahkâm kesmeye çalıştı, "Siz ne anlarsınız kantin çocukları!.. Talebeler!" gibi laflar ediyor. Biz de Yusuf'la beraber ekip olarak ayrıldık onlardan.

Hemen yan tarafta boş bir yeri kaide yaptık kendimize, oraya geçtik. Hüseyin'in dönmesi gecikince Yusuf'un onu aramaya gitmesi söz konusu oldu. Bu arada Filistinliler ayrışmamızı yadırgadılar. Ebu Halit geliyor, arada bir nutuk çekiyor... Ercan'ın da (Kanar) diğerleriyle beraber Antep'ten ekip getirmek üzere gitmesine karar verilmişti Antepli arkadaşları tarafından dediğim gibi. Bir süre de böyle geçti, yani biz orada yalnız kaldık. Bir tarafta Antep ekibi, Abdülkadir (Yaşargün), Celal (Özcan) ve arkadaşları, bir tarafta da, Ankara ODTÜ ekibi, dört kişi kalmışız. Bizler yine onlar yokken birkaç baskına katıldık.

Bu arada Tarsuslu "Ali" lakaplı bir dayı ile "Ebu Osman" lakaplı yeğeni geldi... Böylece iki kişi daha çoğalmış olduk.

Bir gün Amman'dan, Ebu Cihed'in yanından dönerken Abdülkadir, Savaş Al'ı da aldı geldi Salt'tan. Savaş TİP'liydi. Gerilla savaşı hakkında fikir edinmek, ne olup bittiğini anlamak, gerekirse

yardımcı olmak gibi düşüncelerle geldiğini ifade ediyordu. Kendi partisinin görüşlerine rağmen ortamın giderek kızıştığını, silahlı mücadelenin belki de gerekli hale geleceğini ve bu doğrultuda kafa yorduğunu söylüyordu. Parti böylesi konularda tepkili olmasına rağmen, Savaş kendi kendine karar vermiş, Filistin'e gelmiş. Bize katıldı. Savaş'la silahlı mücadele konusunda çok tartışmalarımız oldu. Karşı çıkıyordu ancak "Bana göre yanlış ama kardeşim, silahlı hareket örgütleyecekseniz sizi de yalnız bırakmamak, desteklemek lazım" gibi bir noktaya geldi ve Türkiye'ye Yusuf'la beraber döndüler. Tam hatırlamıyorum ama Ercan (Kanar) bu grupla da dönmüş olabilir.

Onlar yola çıktı, Hüseyin ikinci grupla geldi ama Hüseyin bu ekiple Filistin'e doğru yola çıkmadan önce İzmir'e gitmiş. Sosyalist Fikir Kulüpleri'nin düzenlediği 6.Filo'yu protesto eylemlerine katılmış. Çünkü o günlerde 6. Filo İzmir Limanı'na gelmiş. ODTÜ'yü eylem için örgütleyenlerden biri de Atilla'ydı (Keskin). Bu arada Hüseyin bazı arkadaşların Ercan'ın ekibiyle Filistin'e doğru yola çıkmalarını sağlamış. Müfit (Özdeş), Teoman Ermete, Hamit Yakup. İranlıydı Hamit, ODTÜ öğrencisiydi. Önden çıkan bu ekiple beraber Kazım Kırteke de geldi.

İzmir eylemlerinden sonra Dede ile birlikte Atilla, Ahmet Erdoğan, Ercan Enç ve Kadir (Manga) geldiler. Böylece Hüseyin'le irtibatımızın uzun süre kesilme nedeninin de 6. Filo eylemleri olduğunu öğrendik. Kadir çok güvenilir, az konuşur, kararlı, yiğit, gerçekten çok yakışıklı... Dede'ye Türkiye'ye giderken demiştim ki "Ona benim adıma bir telgraf çek ve ODTÜ'ye çağır". Kadir telgrafı alır almaz hemen geliyor, ertesi gün Hüseyin'i buluyor. Konuşuyorlar. Filistin'e gelip bize katılmayı kabul ediyor Kadir de. Aslında Erzurum'dan Muammer Aslan'ı da çağırmıştım. O da FKF'deki önemli arkadaşlarımızdan biriydi. "İkimiz birden gitmeyelim, Erzurum boşalır, birimiz gidelim" diye karar vermişler. O yüzden bir tek Kadir gelmiş. Sonra Yavuz Kaçar, Hüseyin Elmacı, Bahtiyar Emanet, on altı yaşındaki Ali Tenk ve Halis Özkan geldi... Böylece biz epeyce güçlenmiş olduk. İkinci ekibin gelişinden sonra Abdülkadir de (Yaşargün) ayrı bir ekiple Filistin'e geldi.

Hüseyin dönünce Antep ekibiyle uzlaşma için çok çaba harcadı ama buna rağmen bir türlü fikir birliğine varılamadı.

Bu arada Hacı Tonak'tan da söz etmeliyim. Hüseyin'le gelen ekipte yer almıştı; Filistin'e doğru yola çıktıktan sonra sarılık oluyor, Malatya'da hastaneye yatıyor. Bir süre sonra Ercan'ın (Kanar) onunla irtibat kurması üzerine iyileşmeden çıkıp geldi. Ama biz Hacı'yla çok fazla kalamadık. Birkaç defa o meşhur artezyenli havuzda yüzdük.

Memlekete Dönüş

Bir gün aniden, sürpriz şekilde Ebu Cihed kampımıza geldi. Ayrışmaları o da duymuş. Zaten biz de hemen yakındaki başka boş bir eve taşınmıştık. Görüşmemizde sözcülüğümüzü yine Hüseyin yaptı, çevirmenliği de Müfit. Uzun bir görüşme oldu. Hüseyin Ebu Cihed'i eleştirdi. Özetle "özel bir kamp ve eğitim için söz verdiğini ama koyun gibi cepheye sürüldüğümüzü ve ilk taleplerimizin beklentisi içinde olduğumuzu" söyledi. Ebu Cihed de "en iyi eğitimin ancak cephede olabileceği" cevabını verdi. Oysa yeni gelen, tecrübesiz arkadaşlarımız vardı ve onların cepheye gitmesini doğru bulmuyorduk. Bu görüşmede Türkiye üzerine de epeyce konuştuk. Ebu Cihed isteklerimizi yerine getirmeye çalışacağı vaadiyle ayrıldı. Bir süre geçti ama hiçbir gelişme olmadı. Ebu Halit'i sıkıştırdık, Faysal komutanımızı sıkıştırdık, Muttasım adında bir komutanımız daha vardı, onu sıkıştırdık ama beklentilerimiz karşılanmadı. Belki de olanakları sınırlıydı. Ebu Cihed'i suçlamanın doğru olmayacağını düşünüyorum. Çünkü adamcağız bize gerçekten çok büyük yardımlarda bulunmuştu.

Sonunda yirmi beş, otuz gün sonra Türkiye'ye dönmeye karar verdik, toptan. Bu kararımızı da Ebu Cihed'e yine Hüseyin iletti. O da birini görevlendirdi. Bizi alıp sınıra kadar getirdiler. Hacı yeni geldiği için diğerleriyle kaldı... Türkiye'ye geçtik. On altı kişi. Ayrılırken Ebu Cihed'den silah istemiştik, Salt Kasabası'nda Şmayzer adı verilen tamburalı silahlardan beş altı tane verdiler. Bir miktar el bombası... Önce Çin yapımı bombaları vermeye kalktılar ama bu bombalar saplı, arkasında bir vidası var, açıyorsun vidayı bir halka, bir de ip. İpi parmağına takıyorsun, sapından tutup fırlattığın zaman ip pimi çekiyor, bomba da patlıyor... Bildiğimiz karpuz tipi el bombalarından istedik, hani bizim orduda da olan, sekiz

on tane verdiler. Hatta "bu silahları biz nereden alıyoruz biliyor musunuz?" dediler, "Türkiye'deki Amerikan üslerinde çalışan askerler sınırda satıyorlar". Eğitim kampında da "müderrip" denilen hocalarımız Amerikan silahlarını söküp takmayı öğretirken bize benzer şeyler anlatırlardı. Ayrıca torbalar içinde toz halinde bir miktar TNT de aldık, fitilleri, fünyeleri falan...

Ayrılırken Ebu Halit, bizim cephe komutanı, bir konuşma yaptı. Türkiye'yi daha önce gördüğünü anlattı. Amerikan işyerlerinin, yabancı petrol istasyonlarının varlığından söz etti. Oralara yapılacak küçük sabotajların etkili olabileceğini önerdi. Tabii bizim kafamızda böyle şeyler hiç yok, yani benzin istasyonlarına saldırmak, sabotajlar yapmak... Bir şey demedik. Ebu Halit yolcu ederken bir avuç da tabanca mermisi çıkardı. Bunları birer ikişer hepimize hatıra olsun diye dağıttı, "Attığınız ilk kurşun benim mermilerimle olsun". Böylece ayrıldık.

Sınırın Bu Yanı

Sınırı geçtiğimiz köyde iki cip vardı. Onlarla yolculuğu sürdürmek için pazarlığa oturduk. Urfa'ya gideceğiz, oradan otobüslere binip dağılacağız. Tam biz ciplere bineceğimiz sırada bir köylü çıkageldi, "Ben" dedi, "Bu köyün muhtar heyeti azasıyım, kimliklerinizi görmek istiyorum, necisiniz siz?" "Talebeyiz" dedik, "Gezmeye gitmiştik, geri dönüyoruz, pasaportumuz olmadığı için de böyle kaçak girdik". "Tamam" dedi. Bindik ciplere. Suriye'den Türkiye'ye bizi geçiren adama kişi başı yirmi beşer lira para ödemiştik daha önce.

Urfa'ya geldik. Oradan da Diyarbakır'a devam etmelerini istedik bizi getiren şoförlerden. Çünkü Diyarbakır'dan daha kolay vasıta bulabileceğimizi düşünüyoruz, tren, otobüs... Belli bir fiyatta anlaştık. Aynı ciplerle arka arkaya Diyarbakır'a doğru yola çıktık. Yolda jandarmalar durdurdu bizi. Aramada silahlar, bombalar ortaya çıkınca askerler şok oldu, ne yapacaklarını şaşırdılar. Bunun üzerine ciplerin şoförleri, bir de sahibi devreye girdi. Bir kenarda jandarmalarla konuştular, rüşvet karşılığı bırakıldık. Diyarbakır'a geldik. Şoförlerden biri bizden hediye olarak bir bomba istedi, verdik. Adamlar bizden bombayı aldı, gitti.

Elimizde silahlarla, bombalarla dolaşamayacağımız için bütün o malzemeyi Diyarbakır surlarının yıkıntıları arasına sakladık. Diyarbakır'ı bilen bir Kadir (Manga) bir de ben... O, bir kere gelmiş 1968'de anayasa mitingine, ben de 1966'da... Hatırladığım, Dicle kıyısında Eğitim Enstitüsü vardı. İki gruba ayrıldık ve enstitüde buluşmaya karar verdik; bir grupta Kadir, diğerinde ben, Diyarbakır'ı bilenler olarak! Eğitim Enstitüsü olarak konuştuk ama meğer yeri değişmiş, Tıp Fakültesi olmuş o bina. Eğitim Enstitüsü de tren istasyonuna yakın bir binaya taşınmış. Kadir yeni ye-

rini biliyor, ben farkında değilim. Malzemelerimizi sakladık ama biz silahlıyız; Alpaslan, Mustafa, Hüseyin, Ercan, Hamit. Kadir'in olduğu ekipse silahsız... Onlar tren, otobüs biletlerini alacaklar ve Eğitim Enstitüsü'nün önünde buluşacağız. Biz gittik tabii Eğitim Enstitüsü diye Tıp Fakültesi'ne. Baktık ki değişmiş. Sordum, yeni taşındı dediler. Öyle olunca Kadir de burayı Eğitim Enstitüsü olarak biliyordur diye başladık beklemeye. Fakat ne Kadir ne de ekipten kimse bir türlü gelmiyor. Tıp Fakültesi'nde Erzurum'dan tanıdığım bir arkadaşım vardı, Turgay Budak, asistan. Dikkat çekmemek için fakülteye girdik, onu kütüphanede ders çalışan öğrencilere sorduk, "Tanıyoruz ama evini bilmiyoruz" dediler. Hasılı bulamadık. Koridorlarda dolaşıyoruz. İçeri girip çıkıyoruz vakit geçirmek için, gelen giden yok. Dedik ki "Bizimkilerin başına bir iş geldi". Bunun üzerine Hüseyin bizim de üzerimizdeki silahları saklamamızı önerdi. Arkadaşların üzerindeki silahları aldık saklayacak yer aramaya başladık. Dicle'ye doğru inen bir patika var. Duvarlarına ev gibi yerler yapmışlar. İçlerinde küçük bahçeler. Biz o karanlıkta el yordamıyla bir yere girdik, baktık yıkıldı yıkılacak bir duvar. O duvarın içine silahlarımızı yerleştirdik, üzerini de taşlarla örttük.

Döndük Tıp Fakültesi'nin önüne, bir baktık polisler. Saklandık. İzlemeye başladık. Hamit (Yakup), Ercan (Enç), Ali (Tenk)... Onları almış götürüyorlar. Biz de uzaktan takip ettik. Merkez karakola gittiklerini gördük. Bunun üzerine Hüseyin, Alpaslan, Mustafa ve ben vedalaştık, daha sonra nasıl haberleşeceğimizi kararlaştırdık, ben kaldım, onlar gitti. Acaba neredeler derken yolda Kadir ve onunla olan grupla karşılaştım. Kadir'le tartıştık. O beni suçladı, ben onu suçladım. Neyse... En iyisi yeniden gruplara ayrılalım dedik. Ben, Kadir (Manga) bir de Ali'nin dayısı olduğu için Bahtiyar Diyarbakır'dan ayrılmama kararı verdik, diğer arkadaşların ise şehirden uzaklaşmasına... Hüseyin (Elmacı), Halis Özkan ve Yavuz (Kaçar) da otobüse binip gitmişler, onlar yakalanmadı; zaten Hüseyin ve Halis'ten bir daha hiç haber alamadık.

Müfit (Özdeş), Atilla (Keskin) ve Teoman (Ermete) trendeler...

Biz merkezde bir kahveye geldik oturduk. Vakit gece yarısını geçmiş. Çay içiyoruz. Kukumav kuşu gibi düşünüyoruz ne yapacağız diye. Derken önlerinde Ali'yle polisler kahveden içeri daldılar. Girdiklerini görünce ben sobanın etrafında toplanmış şoför-

lerin arasına karıştım. Üzerimde deri ceket var, şoför zannederler diye. Ali girer girmez dayısını gösterdi. "Aha bu Bahtiyar!" "Bu da Kadir". Onları aldılar, tam gidecekleri sırada polisin biri "Lan bak başka var mı?" diye sordu. Ali bakındı, "Aha o da var, Tuncer!" Hadi bakalım beni de aldılar, gittik karakola.

Ali, on altı yaşında bir çocuk. "Biz Filistin'den geliyoruz" demiş. "Ne işiniz vardı sizin Tıp Fakültesi'nde?" "Bilmiyorum, ağabeylerim bilir; halk savaşı, bomba momba diyorlardı!" Bunun üzerine aramalar başlamış. Yollar tutulmuş, trenler durdurulmuş, Ankara, Urfa, Elazığ arasında kontroller...

Otobüsü çevirmişler, Mustafa (Yalçıner) yalnız başına bir koltukta oturuyor, hüviyet sormuşlar öğrenci kimliğini göstermiş, "Tamam" demişler. Hüseyin'le Alpaslan da aynı otobüste yan yana, kimlikleri yok, indiriyorlar.

Tren yolcularına gelince... Tren Malatya'da durunca Teoman (Ermete) istasyondan yiyecek bir şeyler almak için inmiş. O sırada polisler girmiş kompartımana. "Kimlikler!" ODTÜ kimlikleri. "Gelin bakalım!" "Gitmemiz lazım, tren kaçar falan!" "Bekletiriz treni" demişler. Onları polislerle peronda görünce, Teoman kalakalmış ve kendini gizlemeye çalışmış. Fakat Atilla (Keskin) "Teo gel gel" diyor, "Önemli değil! Bir şey sorup bırakacaklarmış. Treni de bekletiyorlar". Teoman'ı da böyle almışlar. Yani toplam on bir kişi, biz yakalanmış olduk. Mustafa (Yalçıner) ile Ahmet (Erdoğan) ise kurtuldu.

Yalnız burada biraz başa dönmem lazım.

Diyarbakır, Ah Diyarbakır!

Biz kamptayken Hüseyin'den ses seda çıkmayıp da gecikince irtibat kurmak üzere onun peşinden Ankara'ya giden Yusuf'la (Aslan) Savaş (Al) kimseden bilgi alamamışlar çünkü herkes İzmir'de... Hüseyin kampa geldi, Yusuf'la Savaş'ı bekliyoruz. Onlar da duyup gelecekler yanımıza. Hakikaten Hüseyin'in Filistin'e döndüğünü öğrenince gerisin geri yola çıkmışlar. Biz de işte bu sırada onlardan habersiz Türkiye'ye hareket kararını almışız. Hâlâ Yusuf'la Savaş'tan ses seda yok.

Onlar Türkiye-Suriye sınırındaki Karkamış'a gelmişler, sınırı geçecekler. Karkamış'da jandarma soruyor "Ne işiniz var burada?" cevap "Aslında biz öğrenciyiz, gezmeye gidiyoruz Halep'e, alışveriş yapacağız" ama altta fedai elbiseleri var, üstte sivil elbiseler. Nezarete atıyorlar Yusuf ve Savaş'ı.

Biz; Ercan (Enç), Kadir (Manga), Hamit (Yakup), Ali (Tenk), Bahtiyar (Emanet) ve ben Diyarbakır'da aynı gün yakalandık. Hüseyin (İnan) ve Alpaslan (Özdoğan) Antep'te, Müfit (Özdeş), Atilla (Keskin) ve Teoman (Ermete) Malatya'da...

Antep ve Malatya'da yakalananlar dışında karakolda hepimizi ayrı ayrı falakadan geçirdiler. Sonra çeşitli odalara dağıtıldık. Ercan, Hamit ve ben komiserin sobalı odasına düştük.

Şubat ayı, Diyarbakır buz gibi. Bizim içimizde de fedai elbiseleri var. Üstümüzden gömleklerimizi yırttıkları için görünüyor. Odadaki sobanın arkasına sıralandık, zor duruyoruz ayakta ama falaka yediğimiz odalarda çok üşüdüğümüz için cennete düşmüşüz gibi ısınmaya çalışıyoruz. Bu arada hem resmi hem de sivil polisler odaya girip çıkıyorlar, sorular soruyorlar. Cevap versek de vermesek de bir bahaneyle küfür, tekme, tokat girişiyorlar. Masasının başında oturan komiser bütün bunları seyrediyor. Hiçbir

müdahalede bulunmuyor. Kapının her açılışında yeni bir küfür ve saldırı bekler hale geldik artık. Önemli olan sobanın arkasındaki yerimiz...

Anayasacı Biri

Bir ara içeri üç sivil polis birden daldı. Başlarındakini tanıyorum. Beni falakaya yatıran, sorgulayan polislerden biri... O zamanki adıyla birinci şubeden, şimdi terörle mücadele oldu, Mehmet Polat adında bir polis, ilkokul mezunu, tıknaz, şişman, böyle ensesi kalın...

Ercan'la başladılar. "Ne işin var ulan senin Filistin'de? Niye gittin lan?" Ercan cevap vermeyince "Niye cevap vermiyorsun lan?" yumruklar, tekmeler... Ercan'ın cebinde de İngilizce bir kitap var, Karl Marx. Kitabı çekip cebinden aldı, "Kim lan bu Kral Markıs?" Ercan da kibar çocuk, dedi ki "O Marx'ı eleştiren bir kitap". "Nerede o Kral Markıs ulan, kral nereden çıktı, bu ne kitabı?" "O, kral değil Karl" dedi Ercan. "Karl, kral anlamam ben"... Karl'dı, kraldı sille tokat yine giriştiler "Ulan memlekette krallık mı var da sen bunu okuyorsun, niye gavurca lan bu kitap?" Ercan yine aynı kibarlıkla "Ben ODTÜ öğrencisiyim, İngilizce okuyoruz" dedi. "Ne otüsü, motüsü lan, doğru konuş benimle". Onu bıraktılar Hamit'e döndüler. "Hangisi İranlı bunların?" dedi, "Aha bu!" dediler. "İran'ı bitirdin şimdi Türkiye'yi mi karıştırmaya geldin lan?" Hamit de yapılı bir çocuk, iriyarı... Sobayı karıştırdıkları demir çubukla dövdüler onu. Bıyığını çektiler, parçası koptu bıyığının. Ben sobanın öbür tarafında sıramı bekliyorum.

Nitekim döndüler bana "Sen niye bu kıyafetle geziyorsun lan?" ben de cevabı yapıştırdım "Memlekette anayasa var, kıyafet özgürlüğü var, istediğim gibi gezerim". "Biz sana anayasayı, babayasayı göstririz" dedi, bıyığımdan bir tuttu çekti, benimkinin de yarısı gitti. Hamit'in sırtında yamulttuğu demiri aldı, üzerimde düzeltti. Çıkarken de birkaç yumruk daha... "Ben sana göstereceğim!"

Beş dakika geçti geçmedi, başka bir polis memuru. "Burada bir anayasacı varmış, nerede?" "Aha bu!" Gülerek, "Gel bakalım sen!" ... Koluma girdi, avluya çıktık, Diyarbakır çarşı karakolu.

Komiserin odasının tam karşısında tahtadan yapılmış dar ve dik bir merdivene itekledi polis beni. Yukarıya çıktık. Bir kapıdan odaya girdik. İçeride aralarında az önce bize dayak atan Mehmet Polat'ın da olduğu altı yedi sivil vardı. "Gel bakalım gel anayasacım, ben sana babayasayı göstereceğim". Suratıma inen yumrukla akıl almaz bir dayak faslı başladı. Çevre olmuşlar vurdukça vuruyorlar, düştüğümde tekmeliyorlar... Tekmeler daha da acı verdiğinden düşmemeye çalışıyorum ama ayakta duramıyorum. Kapıdan her giren başlıyor vurmaya. Hamur gibi oldum. Yoruldular. Bu sefer falaka başladı, sırtüstü yatırdılar, copun biri kalkıyor, biri iniyor. Bir yandan da sorgulanıyorum "Lideriniz kim? Kimden emir alıyorsunuz?" Bir süre sonra dayanamaz oldum. "Durun söyleyeceğim!" diye bağırmaya başladım. Bir an durdular, bir şey söylemediğimi görünce yeniden başladılar. "Durun söyleyeceğim!" dedim, yeniden durdular. "Liderimiz Süleyman Demirel!" Daha öfkeyle vurmaya başladılar. Baktım olmuyor "Gerçekten söyleyeceğim" dedim, "Liderimiz Mihri Belli!" Odada ta başından itibaren olup biteni elinde kâğıt kalemle izleyen ve durmadan küfreden biri "Hah şimdi doğru söylüyor. Bunların lideri Mihri Belli'dir" dedi. Sonra bana doğru eğildi "Mihri Belli'yle nasıl görüşüyorsunuz? Size nasıl emir veriyor? Nerede görüşüyorsunuz? El Fetih'e nasıl gittiniz? Orada kimleri gördünüz?" ... Soru yağdırıyor adam. İçlerinden bir başkası "Hayır doğru olamaz, yalan söylüyor. Mihri Belli bunların lideri değil" diye itiraz etti. Diğeri "Ben *Milliyet* gazetesinin muhabiriyim. Bilirim, bunları yöneten Mihri Belli kardeşim" dedi. Yalan söylüyor diyen "Senin bildiğin sana kalsın. Siz sorguya devam edin" komutuyla falakayı başlattı. Herhalde esas yetkili oydu. Sonunda "Ben macera için Filistin'e gittim, kimseden emir almadım, bizim liderimiz miderimiz yok!" diye bağırdığımı hatırlıyorum. Yerde böyle bağırırken kapı açıldı, falaka durdu, içeri takım elbiseli biri girdi. Onun girişiyle herkes hazır ola geçti. Adam şöyle bir baktı, "Kaldırın bunu çıkarın" dedi. Beni apar topar kaldırıp dışarıda merdiven basamaklarına oturttular. Kapı arkamızdan kapandı ama belli belirsiz konuşmaları duyabiliyordum. "Ben size siyasilere işkence yapmayacaksınız demedim mi? Nasıl kendi kafanıza göre hareket edersiniz?"

Sonradan öğrendiğimize göre gelen Diyarbakır emniyet müdürüymüş.

Müfit'in (Özdeş) babası bizim yakalanmamızın ardından Diyarbakır Cumhuriyet Savcılığı'na "Oğlumun ve arkadaşlarının bilmediğim bir nedenle gözaltına alındığını öğrendim. Kendilerine işkence yapıldığı söyleniyor. Lütfen müdahale ediniz..." gibisinden bir telgraf çekmiş. Müfit'in babası o yıllarda Emniyet Sandığı genel müdürüydü.

Yine komiserin odası, sobanın arkası ama hiç ayaklarımın üzerinde duracak durumda değilim. Bu sefer sandalyeye oturttular. Akşam oldu. Bizi karakoldan alıp emniyet müdürlüğü binasına götürdüler, gözaltı süresini uzattılar, altı gün boyunca ifadelerimizi aldılar. O altı gün her birimiz ayrı karakollardaydık. Bana Mardinkapı Polis Karakolu düştü. İfade için savcılığa götürülüyoruz sonra gerisin geri sobanın arkasındaki sandalyeye.

Dönelim Yusuf'la Savaş'a. Onlara iyi davranmışlar yakaladıklarında. Araştırma, soruşturma bahanesiyle bekletmişler sınır karakolunda. Ama biz yakalanınca, karakol komutanının tavrı birden değişmiş. Bizimkiler kendi aralarında nasıl ifade verelim diye fiskoslaşmışlar. Ellerine geçen bir gazetede şu haberi görmüşler "Diyarbakır'da yakalanan gençlerden Tuncer Sümer 'ben macera için gidiyordum' dedi". Bizim işkenceci muhabir sevmiş olmalı ki o ifademi öyle haber yapmış gazetede. Onlar da "Tamam biz de macera için gidiyorduk diyelim" demişler. Bütün ısrarlara rağmen, dayak mayak geri adım atmayınca Yusuf serbest bırakılmış ama Savaş'ı başka bir olaydan dolayı tutuklamışlar; Diyarbakır'a getirdiler. Bizim muhbir *Milliyet* habercisi işi biraz abartmış. Maceracı olduğumu söylerken kaptırıp bir Arap örgütün Türkiye'ye gelen sabotajcısı yapıvermiş beni, adeta bir Hollywood senaryosu yazmış.

Biz daha yakalanır yakalanmaz *Hürriyet* gazetesinde Cüneyt Arcayürek de hemen yazı dizisine başladı *"EL FETİH TÜRKİYE'DE... Ölüm Mangası"*. Çeşitli tepkilere rağmen bu diziyi sürdürdü.

Karakol Anıları

Ben hâlâ Mardinkapı Polis Karakolu'ndayım. Komiserin odasında... Sobanın arkasındaki sandalyede... Yemeğimi oraya getiriyorlar. Karakolda ne olup bitiyorsa tanıklık ediyorum. Kaçacak halim de yok. Çünkü üzerimde kimlik yok, para yok, hiçbir şey yok.

Akşamdı, sırtında çuvalla bir adam getirdi bekçi... "Bunu, hırsızlık yaparken yakaladım". "Yoo valla ben hırsızlık yapmadım". "Peki, sırtındaki ne?" diyorlar, "Valla bilmiyorum"... "Lan oğlum torba sırtında, torbanın içinde koca bir kutu, bu ne?" "Bilmiyorum valla kim koydu"... Bakkalın önünde gıda maddeleri indirilirken bir koliyi çalmış. Adamı biraz falakaya aldılar. Sesini duyuyorum. En sonunda "Ne diyorsanız tamam" dedi. Bir kısım faili meçhul hırsızlığı da ona imzalattılar.

Derken gece yarısı oldu, bir telefon geldi karakola, "Mardin yolunda kaçak"... Komiser hemen ne kadar polis varsa topladı gitti pusu kurmaya. Karakolda bir bekçi, bir polis, bir hırsız, bir de ben. Hırsızı da nezaretten aldılar getirdiler, soğuk diye acıdılar herhalde, ifadeyi imzaladı ya, her şeyi de kabul etti... Bir süre sonra bekçiyi de göreve gönderdi polis. Kaldık, bir polis, bir hırsız, bir de ben. Hırsızın gözü kapıda.

Arada bir kapıyı açıyor, dışarı tükürüyor. Memur uyarıyor. "Yok komiserim, valla çok kötü oldum da boğazımı temizliyorum" falan... Bir, iki volta derken açtı kapıyı, kaçtı. Polis de peşinden... Bir ben kaldım karakolda, tek başıma. Elimi kolumu sallaya sallaya çıkıp gidebilirim artık, ama düşündüm nereye gideceğim. Diyarbakır yabancı bir şehir, tanıdığım hiç kimse yok. Adres yok. İstifimi bozmadım, yerimden bile kıpırdamadım.

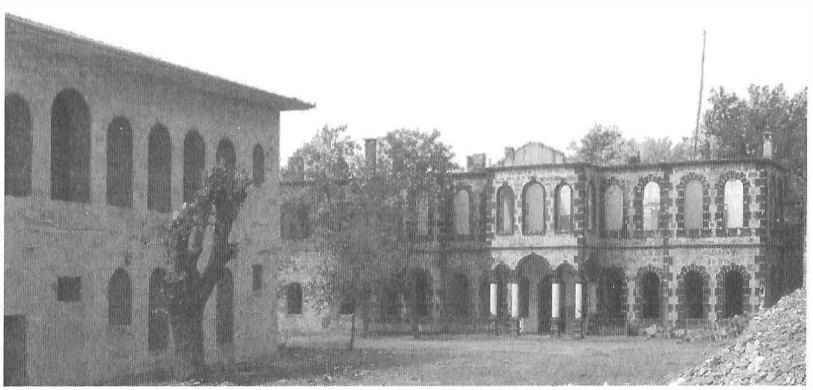
Bir silah sesi geldi dışarıdan. Biraz sonra, çat diye açıldı kapı, polis girdi "Allaha şükür!.. Allah senden razı olsun. Tam herifi ko-

valıyordum, havaya bir el ateş ettim. Birden sen geldin aklıma. Eyvah, ya o da kaçarsa dedim kendi kendime, bu daha mühim adam. İyi ki kaçmadın" dedi. "Yok" dedim, "Öyle şeyler yapmayız biz".

Bu hikâyenin bir devamı da çok sonraları, ben Mamak Cezaevi'ndeyken... Metin Eşrefoğlu'nu, bir davadan dolayı İstanbul'dan Ankara'ya getiriyorlar. Yolda polisin biri diyor ki Metin'e "Yahu sen Tuncer Sümer'i tanır mısın?" "İyi tanırım, benim çok iyi arkadaşım", "Onu görecek misin?" "Belki, şimdi o Mamak'ta ben de yanına gidiyorum ama artık aynı koğuşa verirler mi vermezler mi bilmiyorum" diyor Metin. "Onu görürsen, benden çok selam söyle. Ben ona minnet borçluyum". Bunu diyen Mardinkapı Karakolu'ndaki o polis işte.

Uyuşturucu pususuna giden polisler elleri boş döndüler. "Bekledik ama araba gelmedi" dedilerse de hallerinden avantalarını aldıkları belliydi. Bizim hırsızın kaçışına sinirlendi komiser. Tam zabıt tutulurken bekçi "Bana izin verin komiserim, gidip kaçağı yakalayıp getireyim" dedi. Çıktı, gitti. Ortalık ağarmaya başlamıştı ki hırsızla birlikte geri döndü "Salak evine gitmiş yatıyordu, aldım getirdim" dedi. Bir daha falakaya yatırdılar. Öncekinden de daha ağır bir dayaktan geçirdiler. İlk ifadesinin üstüne yeni faili meçhul hırsızlık vakaları eklediler. O gün tutuklanmış. Biz hapishaneye gittiğimizde oradaydı, iki ay sonra da tahliye oldu.

1 Şubat 1970 yakalandığımız tarih. Demek ki tutuklanmamız da 6-7 Şubat gibi. Artık Diyarbakır Cezaevi'ndeyiz. Kısa bir süre Savaş'la da (Al) birlikte olduk cezaevinde, sonra o tahliye oldu, gitti. Biz kaldık.

Diyarbakır Cezaevi ve adliye binaları (terk edilmiş hali)

Hapishane Günleri

Diyarbakır surlarının içerisinde hapishaneye dönüştürülmüş eski bir han. Karşısında da adliye binası var, mahkeme de orası yani... Hapishane iki katlı. Alt katta girişte, hemen sol tarafta tecrit bölümü; tecridin karşı tarafında başgardiyan odası... Ana kapının karşısından da koğuşlara ve avluya geçiliyor. Havalandırmalara bakan birbirinden bağımsız iki koğuş o avluda. Hamam da havalandırmalardan birinin içinde.

Girişin sağ tarafından, tahta, dik merdivenle üst kata çıkılıyor, orası idare bölümü, sağda. Solda da atölye dedikleri bir yer var ama orayı cezaevi müdürü parsellemiş. Parası olan hükümlülere satıyor, onlar müstakil kalıyorlar. Bizim için de orada bir oda boşaltmışlar; beş kişi bir tarafta, beş kişi diğer tarafta yan yana yatıyorduk ama bir kişi açıkta kalıyordu. Bunun çözümü için sırayla nöbet koyuyorduk, yani herkes birer saat nöbet tutuyordu.

Sekiz buçuk ay civarında kaldık orada ve hep nöbet tutarak yaşadık. Kapının girişinde, betondan küçük bir bölüm vardı, bir de musluk... sürekli ıslak böyle. Bin şahit ister musluk demeye de ama hiç değilse elimizi yüzümüzü yıkayabiliyorduk. Orayı aynı zamanda mutfak gibi kullanıyorduk. Gaz ocağımız vardı, satın almıştık. Kendi yemeğimizi kendimiz yapıyorduk. Hasır aldırdık, bir de uyduruk kilimlerden, bunların üzerinde yatıyoruz, oturuyoruz.

Tam kapının karşısında demir parmaklıklı büyük bir pencere vardı. Adliye binasına bakan o pencerede karşılıklı iki kişi rahat oturabiliyorduk. Hem dışarıyı seyrediyorduk hem de sohbet ediyorduk. Tutuklandıktan kısa bir süre sonra göçmen kuşlar geldi. Leylekler... Adliye binasının iki bacasına yuva yapmalarını seyrettik. Her gün çöpleri getiriyorlar, gagalarıyla yerleştiriyorlar...

Yuvalarını yaptıktan sonra yumurtladılar. Dişi leylek kuluçkaya yattı. Erkek onu besledi. Yavrular çıktı. "Lak, lak, lak!" Küçük küçük yavrular. Onları besledi anne baba, büyüttüler. Uçmayı öğrettiler. Yavrular bir süre sonra yuvaların etrafında daireler çizmeye başladılar acemice ve biz tahliye olmadan kısa bir süre önce de uçup gittiler.

Hapishanenin kendi kuralları vardı. Müdür parayı çok seviyordu. Herkesten bir avanta sağlamaya çalışıyordu ama bizimle, siyasi olduğumuz için, para ilişkisine girmedi hiç, hediye kabul ediyordu yalnızca. Müfit'in babası Mithat Amca gelip müdür ile görüştü. Emniyet Sandığı genel müdürü olduğunu söyleyince, emniyetçi sanıp karşısında önünü ilikledi ve çok saygılı davrandı bizim müdür. Mithat Amca ona akvaryum ve balık yolladı çünkü garip bir biçimde balık tutkusu vardı müdürün, en büyük zaafıydı belki bu. Hapishanede kaldığımız süre boyunca balık trafiği sürdü. Hep talepleri oluyordu çünkü müdürün. Ankara'dan Nuran Ağırnaslı ve Gülay Özdeş ilgileniyordu onunla. Nuran'ın ev telefonu bu "balık örgütlenmesi"nin(!) merkez bağlantısı... Tabii iş öyle bir noktaya gelmiş ki telefonlar dinleniyorsa yeni bir örgüt yaratmamaları mümkün değil. Tabii lider bizim müdür... Balık adları, akvaryum kavramları hepsi şifre gibi. Getirenler, götürenler. Nuran'ın babası da Niyazi Ağırnaslı. Bizim avukatlarımızdan. Dolayısıyla bize de çok iyi davranmaya başladı müdür.

Gardiyanımız ise Remzi. İlk günler bizimle birlikte odanın içerisindeydi. Havalandırmaya akşamları, mahkûmlar içeri girdikten sonra çıkarılıyorduk. Konuşmalarımız, yaklaşımımız, yemeğimizi paylaşmamız... Bütün bunlardan öyle etkilendi ki kendisini bizden biri gibi görmeye başladı bir süre sonra. Artık içini dışını anlatıyordu. Doğru dürüst okuması yazması yoktu Remzi'nin.

Bir ara Remzi ortadan kayboldu, sonra çıkageldi. "Hayrola?" dedik. "Ankara'ya gittim geldim" dedi, "Mal götürdüm". Biz anlamadık ne malı. "Esrar götürdüm" dedi. "Nasıl yaparsın?" "Valla çok para... Otobüse biniyorum, bavulu da bagaja veriyorum, gece gidiyorum bırakıyorum, ertesi gün de dönüyorum". Dedik ki "Remzi yapma bak, çok kötü bir şey bu! Üstelik başın da belaya girer, yakalanırsın..." "Bana hiçbir şey olmaz" dedi, "Ben sağlam yapıyorum bu işi". Bir iki gün ortada gözükmeyince telaşlanmaya başlardık. Tahliye olduktan birkaç yıl sonra duyduk ki Remzi

uyuşturucudan değil de cinayetten yakalanmış, bizim hapishaneye mahkûm olarak konmuş. Aslında gaddardı. Copla girişir, "Allah yarattı" demezdi. Mahkûm olunca tabii çok kötü davranmışlar ona.

Bir de başgardiyanımız Şükrü Efendi... Odası alt kattaydı. Bir masa, birkaç sandalye... Kontrplakla bölmüş odayı. Ne olduğunu bilmiyoruz; girince de pek belli olmuyordu. İçinde iki kişilik koca bir yatak. Sonradan öğrendik ki zengin mahkûmlara elli lira karşılığında kadın getiriyormuş.

Hapishanede mahkûmlardan Kürt Mehmet kumar işlerini idare ediyordu. Kim kumar oynuyorsa haracını alıyor, bütün kumar aletleri cebinde, kâğıt, barbut, dönen bir şeyler falan... Kumarı da parasına göre oynatırdı. Kimine aletlerle kimine zarla. Batık matık gibi oyunlar da oynatıyordu, çok iyi para kazanıyordu. Fakat bir gün Kürt Mehmet'in bir adamı bıçaklandı ve öldü. Mehmet'i zor zapt etti üç gardiyan. Dışarı çıkardılar. Arabalara bindirdiler. Başka hapishanelere yolladılar anında adamlarıyla beraber. Sonradan öğrendik ki hapishanedeki mahkûmlardan Tenekeci Mustafa'nın işi bu. Uyuşturucu işleri de Tenekeci'deydi. Şalvarının cepleri hep uyuşturucu doluydu. Muhatap almazdık, sevmezdik onu. Tenekeci Mustafa kumar işlerini de ele geçirmek için Kürt Mehmet'in adamını şişletmiş. Hapishanenin tek hâkimi oldu...

Bir gün iki adam getirdiler, biri İranlı. Bizim Hamit'i (Yakup) tercümanlık yapsın diye çağırdılar. İdare hemen bitişiğimizde olduğu için dinledik konuşmaları. Adam diyor ki "Afyonmanım, afyon vermezseniz kriz geçiririm". Diyorlar ki "Parasıyla". Bir zaman sonra telaşla Hamit'i çağırdılar, buna bir şey oluyor diye, biz de gittik. Adam zangır zangır titriyor, afyon krizine girmiş. "Tenekeci'yi çağırın" dedi kâtip. Tenekeci geldi dediler ki "Adam ölecek, ne yapıyorsan yap!" "Kolay" dedi bizimki, elini şalvarın cebine attı. Bir topak macun gibi bir şey... İlk defa görüyoruz. Küçük bir parça kopardı, "Bunu verin" dedi, "Çiğnesin". İranlı'nın titremesi mitremesi kalmadı.

Sonunda Tenekeci'nin tahliyesi geldi. Hapishaneden çıkmak istemiyor Mustafa. Direniyor. Yaka paça merasimle kapı önüne koydular. Artık rahatladık demeye kalmadı iki gün sonra geri geldi. "Hayrola Tenekeci?" "Vukuat çıkardım, geldim. Ben burayı bırakamam ağabey! Benim hayatım burada geçmiş, burada yetişmişim, burada büyümüşüm. Olay çıkarırım, savcıya, hâkime

küfrederim adam şişlerim, yine gelirim". Ayrıldığımızda Tenekeci Mustafa icraatlarına devam ediyordu.

Hapishane, böyle bir hapishane... Bir de atölyeden söz etmeliyim. Koca bir salon. Sekiz, on karyola. Biz oradayken hapishane müdürü öyle bir sistem getirdi ki yatanlar karyolalarının çevresini kontrplaklarla kapattılar. Herkesin bir odası oldu böylece. Takur tukur atölyede bir faaliyet. On, on beş oda yaptılar. İtibarlı adamlar kalıyor orada. Her odanın metrekaresine göre ücreti var ve her odanın bir hizmetlisi var. Yoksul mahkûmlar hizmetçi olarak çalıştırılıyor karın tokluğuna, temizliği, yemeği yapıyorlar; bulaşığı, çamaşırı yıkıyorlar. Karşılığında karınları doyuruluyor ve birkaç da sigara... Her karyolanın dört ayağının altında dört Vita tenekesi; o zamanlar Vita tenekeleri silindir şeklindeydi. Bu da farelere, cardınlara karşı, bizde büyük fareye "cardın" derler. Atölyenin içinde helalar vardı. Kapıları gacırt diye açılırdı. Hela delikleri cardın yuvası; her biri kedi kadar, çok büyük. Tuvalet deliklerinden çıkıyorlar. Gacır gucur kapılar açıldığında kafayı çevirip sana bakıyorlar. Duvarların üzerinde böyle kuyruklarını sallarlar, içeriye adımımızı attığımız anda kendilerini pat pat pat hela deliğine atarlardı. Kimisi de hiç istifini bozmazdı. Pervasızdılar. Onlarla yaşamaya alıştırdık kendimizi.

Artık atölye doldu. Sıra bizim koridora geldi. Küçük bölmeler yaptılar, her birini de teker teker sattılar. O bölmelerde kalan mahkûmlardan biri iki eşliydi. Her ziyaret gününde iki karısı birden çocukla gelirdi. Önce kadınlardan biri içeri girer, diğer kadın da kapının önünde çocukla oturur, hiç kimseyi de yaklaştırmazdı kapıya. Sonra diğeri çocukla birlikte beklerdi onu.

Yaz aylarına doğru hapishaneye olağanüstü bir biçimde tutuklu gelmeye başladı. Çoğu ruhsatsız silah bulundurmaktan tutuklanmışlardı. Bu olayın içyüzünü tutuklanıp getirilenlerden öğrendik; jandarma geceleri Kürt köylerini basıyor, köylüleri meydanda topluyor ve her evin bir silah getirmesini istiyor. Bazıları getirip teslim ediyor, bazıları da silahı olmadığını söylüyor. Silahı olmayanlara bir hafta on gün süre veriliyor, verilen süre sonunda köye geldiklerinde silahını teslim edenler hemen tutuklanıyorlar. Silah getirmeyenleri ise ailesinin ve diğer köylülerin önünde falakaya yatırıyorlar.

Gelenlerin çoğu Türkçe'yi zor konuşuyordu. İşte bizim iki eşli ağa da bu nedenle içeriye düşmüştü ama tutuklananların hemen hepsi yoksul köylülerdi.

Günlerden bir gün, Diyarbakır'ın köklü feodal sülalelerinden Mümtaz Ensarioğlu geldi. İşyeri sahibi, biraz okumuş, toprak ağası, parası pulu var. Ama ona yer yok. Tuttular merdivenin üstündeki boşluğa sundurma yaptılar ahşaptan. Pencere, kapı koydular. Bir de merdiven... Oraya yerleştirdiler. Mümtaz'ın on altı, on yedi yaşlarında bir oğlu vardı, sık sık babasını ziyarete geliyordu. Bir gün bize dedi ki "Odanızı on dakikalığına bana verebilir misiniz?" "Ne yapacaksın?" dedik, "Çocuğumla boks yapıp döveceğim onu". Çocuğu bir kabahat işlemiş, cezalandıracakmış. Hepimiz kapıya biriktik seyrediyoruz. Baba oğul karşılıklı geçtiler, ring yaptılar bizim odayı. Diyor ki oğluna "Savun kendini, dövdürme!" ama çocuğu evire çevire dövdü.

Daha neler gördük. Diyarbakır Cezaevi bizim için bir okul oldu hakikaten ve Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu'nun şekillendiği yer. Hapishanede, başlatacağımız silahlı mücadelenin ideolojisi, biçimi, nasılı enine boyuna tartışıldı. Filistin'den dönerken artık Türkiye'de halk savaşını başlatmak konusunda kararlıydık. Bir hazırlık döneminden sonra eyleme geçecektik. Eylem tarzımızı Türkiye koşulları belirleyecekti. Eylem yerleri, örgütlenme ve hazırlık çalışmaları döneminde tespit edilecekti. Bunları Filistin'de konuşmuştuk. Diyarbakır'da yakalanınca bir kesinti oldu haliyle ama örgütlenme çalışmaları hiç durmadı. Tartışmalarımızda belli ilkelerimiz de netleşti. Hiçbir zaman devrimci olduğumuzu ve örgütümüzü saklamayacaktık. İçinde olduğumuz bir eylemi asla reddetmeyecektik, yapmadığımız hiçbir şeyi de kabul etmeyecektik. Her şey çok açık ve şeffaf olacaktı.

Devrime dair hakikaten müthiş bir inanç taşıyorduk. Çok kısa bir zamanda gerçekleşecekti. Dünyanın her yerinde 60'lardan başlayarak kalkışmalar vardı. Latin Amerika, Asya, Avrupa, Afrika... Vietnam, Küba... Che ölmüştü ama efsane devam ediyordu.

Şunu belirtmem gerek, biz ideolojik olarak orduya karşıydık ama hiçbir zaman askeri karşımıza alıp çarpışmayı düşünmedik çünkü "Asker halkımızın çocuğudur, asker emekçi çocuğudur!" diyorduk. Halk savaşı başladığı zaman emekçiden yana olanlar mutlaka saflarımıza katılacaklardır; "Asker bize ateş etmez!" Onlarla ancak Amerikalıları koruduklarında çarpışırız ama yine omzu kalabalıkları hedef alırız. Kitleler bizimle birlikte ayaklanacaklar. Böyle güçlü bir inanç yani... Biz onlara rehber olacağız.

Bunlar hep Filistin'den itibaren konuştuğumuz konulardı.

Diyarbakır Cezaevi içgörünüş (terk edilmiş hali)

Dağcılar... Bir Kıvılcım

Diyarbakır'da yakalanmamız, bizim için bahsettiğim gibi dönüm noktası oldu. O zaman daha THKO diye bir örgüt yok. Diyarbakır'da bize takılan isim "Dağcılar"...

Diyarbakır'da silahlarımızla yakalanmasaydık dağa çıkacaktık. Sekiz buçuk aya yakın tutukluluğumuz var. 8 Ekim'de tahliye olduk.

İçeride kaldığımız süre boyunca Yusuf (Aslan) haberleşmelerimizi sağlıyordu. Neredeyse Türkiye'nin her yerine gidip geliyordu motosikletle; Hüseyin'le birlikte aldığımız kırmızı Jawa... Bursa'dan Kars'a, Kars'tan Ankara'ya... Ne kazalar atlattı. Her yerde ilişkiler kuruyordu, örgütlenme çalışmaları için bize katılabilecek insanlarla görüşüyordu.

Sinan da (Cemgil) çok sık gidip geliyordu yanımıza. Bizim için üçüncü önemli kişi de Gülay'dı (Özdeş). Diyebilirim ki örgütlenmenin ihtiyaç duyduğu her şey bu insanlarla gerçekleşti. Bir de Filistin'den gelirken yakalanmayan Mustafa (Yalçıner) ve Ahmet (Erdoğan)...

Şimdi şunu anlatmak istiyorum...

Bizim Dev-Genç'li, TİP kökenli olmamız bir anda bütün devrimci kamuoyunun dikkatini çekmişti; Filistin'e gitmişler, İsrail'e karşı savaşmışlar... Bir kıvılcım gibi oldu bu. Diyarbakır Cezaevi'ne ziyaretçi akını başladı, müdürle ilişkilerimiz sayesinde de gelenlerle çok rahat görüşebiliyorduk. Hatta bir gün Yusuf yine ziyarete gelmişti, öyle bir itibarımız vardı ki "Bu gece bizimle kal" dedik Yusuf'a. Yusuf kaldı, nöbetçiler ikiye çıktı. Rastlantı o gün Tuncay da (Çelen) vardı. Siirt tarafından da iki öğretmen ziyaretimize gelmişti, hep birlikte yerde bağdaş kurmuş sohbet ediyoruz. Öğretmenler Dede'ye "Biz uzaklardayız ama üstümüze bir görev düşer-

se yapmaya hazırız" dediler. Bu arada sohbet sırasında Komer'in arabasını yakanlara ne kadar hayran olduklarını anlattılar. Dede de "Dört duvar arasında insanların kim olduğu belli olmuyor. Bak onlardan iki kişi burada" dedi. "Biri Yusuf, biri Tuncay".

Türkiye'nin her yerinden ve kesiminden, öğrencisi, öğretmeni, memuru, işçisi, tanıyan, tanımayan ziyaretimize geliyordu. Her gelene usanmadan görüşlerimizi anlatıyorduk. Tabii Filistin'e gitmek isteyenler bile danışmak için geliyorlardı. Liseli Fehmi de (Erbaş) onlardan biriydi, "Gideceğim" diye tutturmuştu. Hüseyin bir türlü ikna edemedi onu; "Orada öğreneceğin fazla bir şey yok, ne öğreneceksen dağlarda bizimle öğrenirsin". Biz hakikaten Filistin deneyiminden sonra bu sonuca varmıştık. Esas eğitimimizi dağlarda yapacağız. Liseli Fehmi bizi dinlemedi gitti. Yakalanmış orada, yatmış, geri iade etmişler Türkiye'ye. Bir de sürekli gruplar başvuruyordu Filistin'e gitmek için.

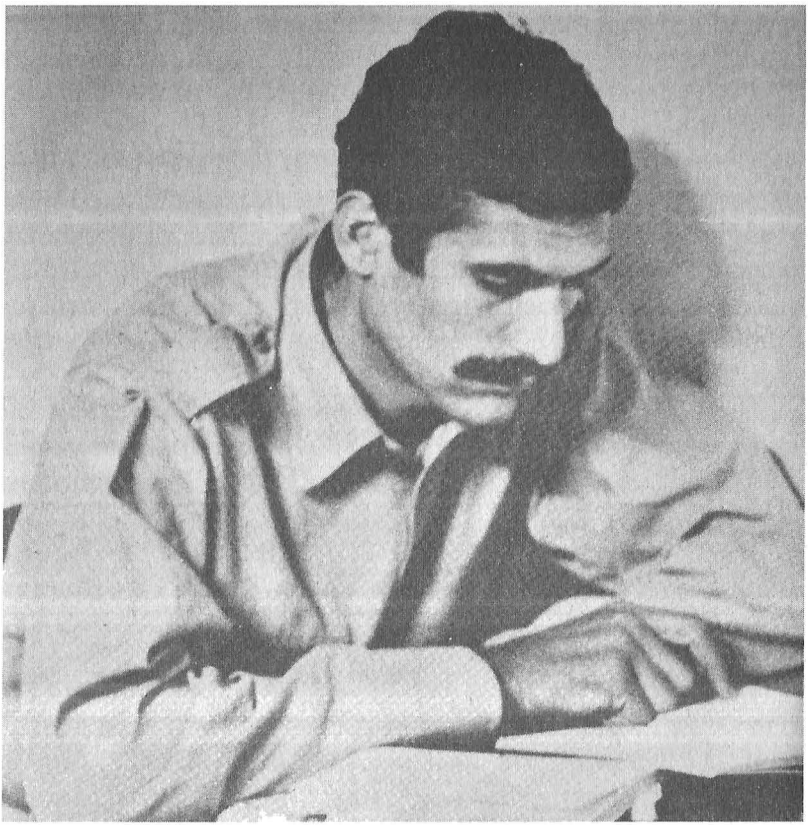
O günlerde bize Deniz'den (Gezmiş) bir mektup geldi. Deniz, o sırada Bursa Cezaevi'nde, Cihan'la (Alptekin) beraber yatıyordu. Mektup mealen şuydu "Sizlerin yakalanmanıza çok üzüldüm. Biz de Cihan'la cezaevindeyiz. Sizlerle aynı kaderi paylaşıyoruz. Geçmiş olsun diyoruz hepinize ama ikimiz de avcılığı seviyoruz. Dağlar çok güzel. Sizlerle aynı düşünüyoruz..."

Bunun üzerine, Yusuf gelir gelmez mektubu hep beraber değerlendirdik. Hüseyin, doğrudan Yusuf'un Deniz'e gitmesini önerdi ve şöyle diyelim dedi "Senin bize katılman güç verir, onur duyarız!" Yusuf'un Deniz'le görüşmelerinde aralarında çok güçlü bir arkadaşlık kuruldu. O günden sonra Deniz, Yusuf'a "Josef" demeye başladı, hiçbir zaman da Yusuf demedi. Nitekim bizden bir ay kadar önce Deniz tahliye oldu Cihan'la beraber. İstanbul'a gidiyor. İstanbul'da kendi grubu olan DÖB (Devrimci Öğrenciler Birliği) ile köprüleri atıyor, "Ben silahlı mücadeleden yanayım, yüreği tutan katılsın" diyor.

Ve Deniz söz verdiği gibi daha biz tahliye olmadan Ankara'ya geldi. ODTÜ yurtlarındaki 201-202 numaralı odalara yerleşti. Önceleri yalnız 201 No'lu oda vardı. 202 sonra eklendi. Zaten Ankara'da örgütlenme çalışmaları yürüyordu bir yandan. Cihan da İstanbul'daki çalışmalardan sorumluydu. Biz çıktıktan sonra, 201-202'de Cihan'ın da katılımıyla zaman zaman uzun görüşmeler yapmaya başladık.

Ve şunu da eklemek istiyorum, Deniz hayatında hiç kimseye tabi olmadığı halde, Hüseyin İnan'ın bir tür doğal liderliğini onaylamış durumdaydı.

Bir yandan bize katılmak için çok sayıda başvurular oluyordu, onları genellikle Hüseyin değerlendiriyordu.

Deniz Gezmiş

DEV-İşlet

Türkiye'ye gelirken Ebu Cihed silahlarla birlikte bize bir miktar da para vermişti. Zaten Diyarbakır'a o parayla geldik. Cezaevine girdiğimizde paramız iyice azalmıştı. Tabii ailelerimiz bize destek oluyordu ama bu yalnızca cezaevinde zar zor yaşayabilmemize yetiyordu. Örgüt çalışmalarının gerektirdiği masrafları karşılayabilmek için Yusuf, ODTÜ'nün Eymir Gölü'ndeki işletmesine talip oldu ve aldı.

Orayı da Şehmuz adında biri çalıştırıyordu. Harbiyeli bir kabadayı... Şehmuz aynı zamanda Mardinli. Bir gün Yusuf yanına Sait'i (Kozacıoğlu), Ahmet Çetiner'i ve birkaç arkadaşını daha alıp Şehmuz'un yurtta kaldığı odayı basıyor. Bol miktarda silah sakladığını duymuş. Ama odasında bir şey bulamamışlar. Bir süre sonra Şehmuz Eymir'den uzaklaştırılmış. Haziranda da mezun olup okuldan ayrılmış. Bizimkiler de Şehmuz'un boşalttığı 201 numaralı odaya yerleşmişler böylece.

Dışarıda kalanlar Mustafa (Yalçıner), Ahmet (Erdoğan), Semih Orcan, Ercan Öztürk, Osman Arkış, Gülay (Özdeş), Türkan Sabuncu, Nuran (Ağırnaslı). Onlar da yardım ediyorlar Yusuf'a. Bu arada Erzurum'dan Sadık Soysetenci, Cengiz Baltacı, Mehmet Nakipoğlu destek veriyorlar. Tesisi işletmeye başlıyorlar hep birlikte. Oradan elde edilen gelirin bir kısmı bize geliyordu Diyarbakır Cezaevi'ndeki ihtiyaçlarımızın karşılanması için. Bir de yanılmıyorsam Mimarlık Fakültesi kantininin işletmesini de bizimkiler üstlenmişlerdi. Yine parasal kaynak sağlanması için sonraki aylarda Ankara Gaziosmanpaşa'da *Dev Manav*, Demirtepe'de Gölbaşı Sineması'nın yanında *Çıtır Kuruyemiş* dükkânlarını açtılar.

Tabii kadın arkadaşlarımız da gelip gidiyorlardı bizi ziyarete Diyarbakır'da, Gülay (Özdeş), Türkan (Sabuncu), Nuran (Ağırnas-

lı), Ayten Canatan... İlişki kurma, malzeme sağlama, haber toplama ve diğer lojistik konularda önemli sorumluluklar üstlendiler.

Bu süreçte, cezaevinde hem kadrolaşmamızı tamamladık hem de ideolojik olarak kendimizi olgunlaştırmaya çalıştık diyebilirim. Dağa çıkacaklar belli oldu. Altyapı, silah temini ve diğer acil ihtiyaçlar konusunda çalışmalar yapıldı. Yusuf, Sinan ve Gülay yürüttü bütün bunları. Diyarbakır'dayken Hüseyin daktiloyla yedi-sekiz sayfalık bir broşür kaleme aldı. Daha sonra *Türkiye Devriminin Yolu* kitapçığının nüvesi oldu bu yazı. Yusuf ve Gülay'a bu broşürü verdik ve hareketimize katılması muhtemel olan ya da kazanabileceğimiz, güvenilir kişilere okutmalarını istedik.

Tahliye olduk ama Hüseyin iki gün kadar daha kaldı cezaevinde. O da çantayla silah getirme olayından dolayı hakkında gıyabi tutuklama kararı olduğu için... Mete de (Ertekin) yalnız bırakmamak için aynı koğuşta yattı onunla. Hüseyin'i Ankara Cezaevi'ne naklettiler ve beş, altı gün sonra da ilk duruşmada tahliye oldu; 201-202'de bize katıldı.

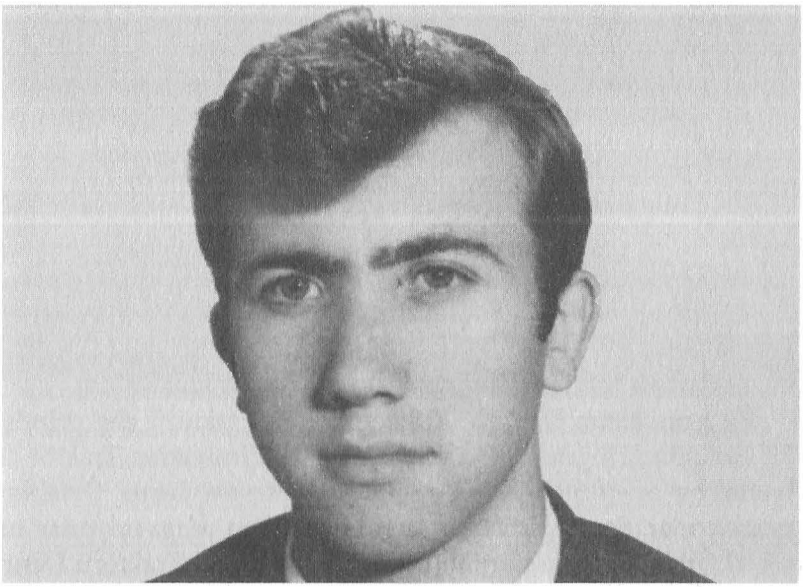
Sinan Cemgil Göztepe'deki evinin önünde (1969)

Sinan'a Dair

Bu faslı kapatırken Sinan'la ilgili anlatmak istediğim bir şey daha var. Daha önce söylediğim gibi Sinan çok sık gidip geliyordu Diyarbakır'a, yanımıza. Bu gelip gitmeleri sırasında bizim davaya bakan hâkimle tanışmış. Diyarbakır 1. Ağır Ceza hâkimlerinden en yaşlısıydı. Mumya gibi bir adamdı. Sinan bu hâkimle gidip görüşüyordu. "Birader bir sürü silahla yakalanmışlar, olay büyük" demiş, "Biz bunu birtakım resmi yerlere sormak zorundayız". Nitekim mahkeme ilk duruşmada Dışişleri Bakanlığı'na bir yazı yazdı ve özetle "Filistin'de faaliyet gösteren El Fetih örgütü milli bir örgüt müdür, terörist bir örgüt müdür?" diye sordu. Bizim kaderimiz Bakanlık'tan gelecek bu yazıya bağlıydı. Gelecek cevabı biz de merakla beklemeye başladık. Yazının yanıtı ikinci duruşmada gelmişti; "El Fetih örgütünün Filistin'de kendi topraklarını kurtarmak için mücadele veren milli bir örgüt" olduğu ifade ediliyordu. Bunu mahkeme bizim tahliye edilmemiz doğrultusunda yorumladı. Biz çıktık. 8 Ekim 1970. Çıktık ama Diyarbakır Cezaevi mahkûmları ünlü bir dilekçeciden mahrum kalacaklardı artık, yani dilekçe yazarı Atilla'dan (Keskin).

Biletlerimiz alındı. Otobüs kalkmak üzere, Sinan yok ortada. Bekliyoruz. Sinan, Alpaslan (Özdoğan), Müfit (Özdeş) hâkimle görüşmeye gitmişlerdi. Bir lokantada oturmuşlar, birlikte kafayı çekmişler. Bu arada Alpaslan'la Müfit çıkıp gelmişlerdi. Hatta hâkim Alpaslan'a demiş ki "Amma uzun boyluymuşsun, mahkemede hiç fark etmemişim, öyle büzülüp mü oturuyordun..." Neyse bekle bekle Sinan yok. Otobüs şoförüne yalvarıyoruz biraz daha oyalansın diye. Derken ellerinde paketlerle hâkim ve Sinan birlikte geldiler; bize tatlı almış hâkim ve yolcu edecekmiş. Hiçbir hâkim yargıladığı sanıkları yolcu etmeye gelmez. Diyor ki "Ben sizin komünist

olduğunuzu biliyorum ama saygı duyuyorum. Biliyorum ki dağa çıkacaksınız, boş durmayacaksınız". İnancım o ki onu bizi yolcu etmeye getiren Sinan'ın kişiliğiydi, yani kiminle otururbut ona olumlu bir enerji verirdi. ODTÜ'de de böyle kabul edilmiş bir insandı zaten. Az ya da çok Sinan'ı tanıyan herkes için o hâlâ bir efsane.

Alpaslan Özdoğan

Hep ODTÜ Günleri: İki Yüz Bir-İki Yüz İki

Tahliye olduktan sonra da geldik dosdoğru ODTÜ yurdunun 201-202 numaralı odalarına yerleştik. Deniz'le de bir araya gelmiş olduk.

ODTÜ'nün bir ısı merkezi vardı. Otomobiller, kamyonetler... Bir de traktör olurdu orada. Bizimkiler garaj olarak kullanılan bu yere ara sıra gider, oradan araba alırlardı. Şoförlük öğreniyorduk ama eylemlerde o araçlar değil, çalıntı arabalar kullanılırdı.

Bir gün, bizim Deniz'le Atilla girmişler, traktörü alıp gelmişler kampüse. Doğru dürüst kullanmayı da bilmiyorlar. Traktör de hantal bir araçtır, gaza basarsın gider, çekersin durur. Ortalıkta geziniyorlar. Stada giriyorlar, merdivenlerden aşağı iniyorlar tık tık tık, öbür taraftan dönüp tık tık tık çıkıyorlar. Traktörü Deniz kullanıyor ama hiç anlamaz araç kullanmaktan, yanında Atilla... Tabii bunu Hüseyin öğreniyor.

201-202'nin kapıları hiç kapanmazdı. Baktım odalardan birinin kapısı kapalı. Açtım, kafamı uzattım, "Gel, gel!" dediler, girdim içeri. Hüseyin bir tabureye oturmuş, herkes ayakta, bir tek Deniz ortada volta atıyor. Hüseyin "Yav" diyor, "Sizin bu yaptığınız ne... Çapulculuk! Biz devrimci miyiz, serseri miyiz? İnsanda devrimci ağırbaşlılık olur". Atilla böyle süklüm püklüm, Deniz "Anladık ya Dede", "Yeter ya Dede", "Tamam ya Dede" deyip duruyor...

Bir de Yusuf... Rektörlüğün et deposu koca bir buzhaneydi. Hep askıda koyunlar, kuzular, keçiler... Oraya tek başımıza girmeye korkardık. Çünkü kapısı kapandığında içeriden açılmaz. Bir kişinin mutlaka kapının dışında beklemesi gerekirdi. Yusuf oradan bir koyun sırtlamış çıkmış, tin tin tin 201'e doğru geliyor, yine Hüseyin görmüş. Kızmış tabii "Niye bunu getiriyorsun?" "Ee

getiririm" diyor Yusuf. "Yahu ya biri görse..." "Ben de onu görürüm" diyor.

Aslında ODTÜ günlerine, ilişkilere, arkadaşlarımıza dair anlatacak o kadar çok şey var ki... O günler bizi birbirimize kenetledi... O kadar farklı insanı. Heyecanlı, eğlenceli bir sürü anı.

Hüseyin İnan ve arkadaşları (soldan sağa): Hüseyin İnan, Seçkin İnceefe, İsmet Hüsrevoğlu, Fehmi Sönmez, Gülay Özdeş (Ünüvar), arkası dönük olan da Sinan Cemgil olmalı

Deniz ve Hüseyin

1969 yılının yaz aylarında Deniz üç arkadaşıyla Filistin'e gitmiş. Marksist olarak bilinen Naif Havatme'nin liderliğini yaptığı Demokratik Halk Cephesi örgütünde bir buçuk ay kadar kalmış ve eğitim görmüş. Gitme nedeni 16 Şubat 1969'da Taksim Meydanı'nda yaşanan Kanlı Pazar. Anlattığına göre, daha sonra bize katılacak olan bir grup arkadaşıyla, o yaşananlardan sonra halk savaşı meselesini konuşmaya başlamışlar ve silahlı mücadele kararı almışlar. Filistin dönüşü Deniz, Hüseyin'le buluşmuş ve bu konuda fikir birliğine varmışlar.

Yanılmıyorsam Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde, Ho Chi Minh'i anma toplantısı düzenlenmişti. İlk karşılaşmaları da, o 7 Eylül 1969 günü olmuştu. Toplantıdan sonra Hüseyin, Taylan'la birlikte Deniz'i Tunus Caddesi'ndeki eve getirmişti. Deniz uzun süre de bu evde kaldı zaten çünkü aranıyordu; Hüseyin, Taylan, Sinan, Yusuf ve ben... Sait (Kozacıoğlu) ve Serdar'ı da (Haybat) saymak gerekir bu grubun içinde ama ikisi de sonradan harekete katılmaktan vazgeçtiler.

Taylan doğmuştu. Sinan ve Şirin Kavacık Subay Evleri'nde oturuyorlardı. Bir gün beraber evlerine gittik. Şirin'in kucağında Taylan'ı gördüm ama Şirin, Sinan'a karşı sinirli davranıyordu. Ben onları baş başa bıraktım dışarıda bekledim. Sanırım Şirin Sinan'ın dağa çıkma kararına karşıydı. Onlar içeride biraz konuştular. Sinan keyifsiz çıktı tabii evden. Geri döndük. O da 201-202'nin müdavimlerindendi, çoğunlukla orada kalıyordu bizimle. Orası karargâhımızdı.

Hazırlık

Artık dağa çıkma hazırlıklarına başlamıştık. Dağa gelmeyecek arkadaşlar şehirlerde hücreler halinde örgütlenmekteydiler; güvenli evler, parasal kaynaklar sağlanıyordu. Örgütün kendi içinde haberleşme, telsiz dinlemesi, bölge haritalarının temini, istihbarat, belli noktalarda güvenilir ilişkiler tespit etme, yeni kimliklerin hazırlanması ve diğer lojistik desteklerin sağlanması, propaganda işleri tasarlanıp paylaşılıyordu. Şehirdeki arkadaşlar daha sonra peyderpey dağa gelip mücadeleye katılacaklardı. Hatta Hüseyin kadın arkadaşlarımıza ilkyardım eğitimi almalarını önermişti, onlar da kurslara gittiler.

Bir yandan da ilk dağa çıkacaklar olarak eğitim çalışmalarına başlamıştık. Gece yürüyüşlerine çıkıyorduk. Barınma uygulamaları yapıyorduk.

1970 yılının yine soğuk bir aralık gecesiydi. Deniz, Yusuf, Kadir ve ben yola çıktık. ODTÜ arazisinde olan Yalıncak Köyü yakınlarından Kepekli Boğazı'na doğru yürümeye başladık. Yalıncak boşaltılmış bir köydü. Siyasi tartışmaların çok yoğun yaşandığı günlerdi. Kuvvet komutanlarından Muhsin Batur tarafından hükümete, biri ocak ayında diğeri de kasım ayında, muhtıra verilmişti. Devlet katında toplantılar ve gerilimler sürüyordu. Edindiğimiz bilgilere göre 9 Martçı olarak bilinen sol cuntacılar da darbe hazırlıkları içindeydiler. Öyle bir hava oluşmuştu ki yabancı diplomatik çevre darbenin başbakan adaylarını tartışır hale gelmişti. Bu ortam bizi de hareketimiz açısından hızlı davranmaya zorluyordu; kim olursa olsun cuntaya karşıydık ve halk savaşını başlatacaktık.

O geceki yürüyüşümüz de bu doğrultudaki hazırlık çalışmalarımızdan biriydi.

Eymir Gölü kıyısında iki tesis vardı. Biri Çobanoğlu küçük bir kulübe ve tahta bir iskele, diğeri de su sporları malzemelerinin konulduğu kayıkhane. Çobanoğlu'na vardık. Arkadaşlarımızdan Sadık (Soysetenci), Cengiz (Baltacı) ve Mehmet (Nakipoğlu) ile buluşacaktık. Bizimkiler daha yoktular. Kulübenin pencerelerinden birini itince açıldı ve içeri daldık. İki yatak vardı. Uykusuzduk ve dinlenmek istiyorduk. Nöbetleşe uyumaya karar verdik. Yusuf'la Kadir (Manga) yattılar. Deniz'le ben çıkıp çalı çırpı topladık ve şömineyi yaktık. Oturacak yer de yok, şöminenin karşısında ayakta duruyoruz. Deniz bir yandan şiirler okuyor. Bir yandan da ortalığı karıştırıyor. Bir ara koridorun sonundaki dolaba gitti. Elinde bir çekmeceyle geldi. İçinde de bir yığın çiçek goncasına benzeyen kuru şeyler. Aralarında ilaç tüpleri de vardı. Şöminenin ışığında üzerlerini okuyunca bunların morfin tüpü olduğunu anladık. Goncaların da esrar olduğundan şüphelendik. O sırada Yusuf ve Kadir uyandılar. Zaten sabah olmuştu. Dışarı çıkıp gün ışığında bakınca bu goncaların esrar olduğunu anladık. Deniz Yusuf'a "Josef oğlum zengin olduk" dedi, "Artık para derdimiz olmaz devrimi yapacak parayı bulduk". Kadir her zamanki saflığıyla atıldı "Saçmalama oğlum. Böyle şey mi olur, bize yakışır mı!" Deniz ciddiyetini bozmadan ısrar ediyor, Kadir saçmalama diyerek itiraz ediyor... Biz de gülmekten kırılıyoruz.

Uyuşturucu satıcılarının onları burada zulaladığına kanaat getirdik. Yusuf "Şömineye atalım bakalım ne olacak?" dedi, ben de Yusuf'u destekledim. Kadir de bunun üzerine daha büyük bir heyecanla "Hepsi yansın, hepsi yansın!" diye tezahüratta bulunmaya başladı. Morfin tüpleri ısındıkça patlıyordu. Şakalar, espriler... Nöbet değişimi ya, Deniz'le ben de yatmaya hazırlanıyorduk. Tam o sırada Sadık'la Nakipoğlu geldi. Cengiz kayıkhanede kalmış, onlar da gölde karabatak avına çıkmışlar.

Soygunlar da yaptık. İhtiyacımız olan malzemeleri farklı yerlerden "değişik yöntemler"le temin ettik. Onları depoluyorduk. Daha sonra parça parça, hareket bölgesi olarak kesinleştikten sonra Malatya'ya göndermeye başladık. Orada çeşitli yerlerde bu malzemeler toplanıyordu.

Benim ablam da terziydi. Daha biz cezaevindeyken dikiş makinelerinden birini arkadaşlara vermiş. Biçki dikiş işlerinde yardım da etmiş. Uyku tulumları, pantolonlar, parkalar dikiliyordu. Bu dikiş işleri aylarca sürdü. Hatta Gülay, Nuran, Ayten ve Türkan ablamın evinde yatıp kalkıyorlardı çoğu zaman.

Yaylada çobanların barınak evleri

Dağlara Doğru

Hareketi, yani halk savaşını nereden başlatacağımıza dair araştırmalar da o günlerde en sıcak konumuzdu. Malatya yöresinde Ahmet (Erdoğan) ve Mustafa (Yalçıner); Tunceli ve Elazığ yöresinde Sinan (Cemgil), Teoman (Ermete), Kadir (Manga), Kenan Ertuğrul; ayrıca Elazığ yöresinde Metin Güngörmüş ve Palulu Yusuf Aslan; Elbistan yöresinde Osman (Arkış); Kars yöresinde de Atilla (Keskin) alan değerlendirmesine gittiler.

Mete (Ertekin) ile ben de Adıyaman'a yollandık. Nerelerde barınabiliriz, nerelerden lojistik destek alabiliriz, nerelerden istihbarat sağlayabiliriz. Bu konularda diğer bölgelerde olduğu gibi çalışmalar yaptık.

1970'in kasım-aralık ayları... On beş, yirmi gün köy köy dolaştık. Hatta dağlara bile çıktık, bir hayli arazi gezdik. Kuz Dağı, Kasım Dağı...

Bir Keloğ Dayımız vardı. İsmini hatırlamıyorum ama lakabı o, yaşlı bir adam. "Keloğ'un Yurdu" diye çok güzel bir yer var, adamın küçücük mezra evi de oradaydı. Sürüleri, yaşlı karısı... Çocukları büyüyünce evden ayrılmışlar. Keloğ Dayı eskiden babamın yanında çalışmış. Benim sülalem, toprak ağası o zaman. Babam da toprak ağası, dolayısıyla babamın marabalarından biri. Sonra babam züğürt oldu, züğürt ağa olarak da öldü. Keloğ Dayı uzaktan beni tanımış; geldik, oturduk. Bize yiyecek verdi, ayran verdi. Biraz dinlendik, kalktık gidiyoruz, yolda "Neydi buranın ismi?" dedi Mete, dedim ki "Keloğ'un Yurdu". "Ha Kelo'nun Yurdu" diyor Mete, "cık, Mete, bu Kelo'nun Yurdu değil, Keloğ'un Yurdu"... Kelo, Keloğ... İbrahim'in (Seven) Yusuf'a hırgızı öğretmesi gibi, ben Mete'ye o zaman Keloğ'un Yurdu'nu belletemedim. Bazen esprisini yapıyoruz, söylüyor artık, öğrenmiş bunca sene sonra.

Mete ile Besni'de arazi taramasına gittik. Bölge çalışması yaparken Hasan Dalkılıç rehberlik etti bize, çok güvendiğim bir arkadaşımdı. Araplar Köyü'nden. Yoksul köylülerin ağa topraklarını işgal ettikleri hareket içinde yer almıştı. O da yoksul, topraksız köylü bir ailedendi. Dağda olduğumuz süre içinde bize destekti, hareketin bir militanı gibi davrandı. Sinan'lar vurulduktan sonra da onu Filistin'e yolladım. Ben yakalandıktan sonra Teslim Töre'nin kurduğu örgüte katılmış orada.

Hasan bir gün bizi köyündeki bir komşusuna misafirliğe götürdü. Akşam, sofra kurulmuş büyük bir sininin etrafında, ev yapımı "boğma rakılar" içiliyor. Biz de oturduk. Sohbet müthiş... Bir süre sonra ayağa kalkamaz olduk. Başımız dönüyor, geri oturuyoruz, öyle çarptı meret. Neyse orada uyuduk. Sabah kahvaltısından sonra bir av tüfeği getirdiler, "Hadi atış yapalım" dediler. Kurnaz köylüler bizi deneyecekler akıllarınca. Hani Filistin'e gitmiş gelmişiz ya, bakalım hedefi vurabiliyor muyuz?.. Bir cep aynası koydular biraz uzağa Mete de ben de atış yaptık. Önce hangimiz atış yaptık hatırlamıyorum ama ikimiz de hedefi vurduk, zevahiri kurtardık... İtibarımızı korumuş olduk.

Orada öğretmen Arif Atalay ile tanıştık. Aynı dönemde de Adalet Partisi milletvekili vardı Arif Atalay, isim benzerliği işte. Saklanacak, malzeme konacak yerlere bakınıyoruz. Besni çok zengin ve tarım arazisi çok geniş olan bir ilçe. Antepfıstığı, susam, pirinç, tütün yetişir ama gerillaya uygun değil, imkânlardan yoksun. Birtakım küçük dağlar var. Arif Atalay bize iyi davrandı, misafir etti, çok yardımcı oldu. Bizimle dolaştı. Birkaç mağara gösterdi. Bize destek olabileceğini de söyledi.

Bu araştırmanın sonunda şu karara vardık, o bölgede barınacak yer yok. Her taraf insan dolu, tarım bölgesi. Köylülerin içinde de destek sağlayabileceğimiz az insan var, hele böyle kitlesel kıvamda ilişkiler kurmak henüz mümkün değil.

Saffet-siz...

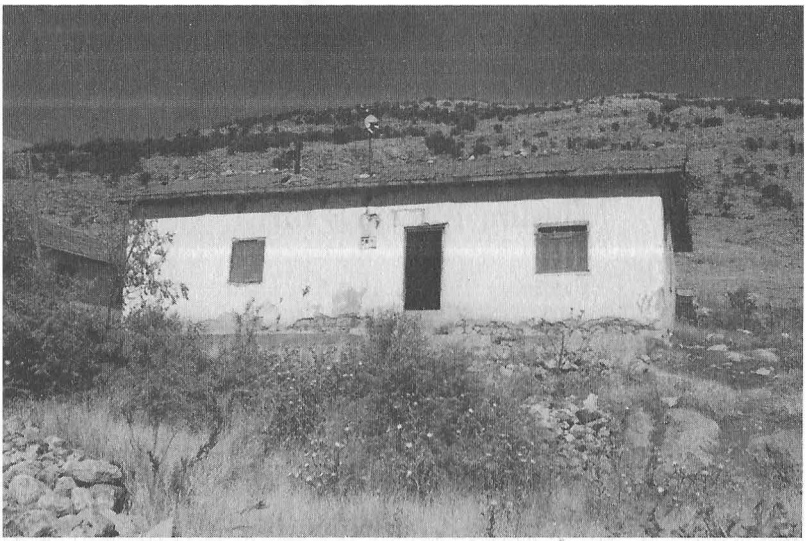
Ankara'ya döndük. Aralık ayıydı. Hüseyin bana dedi ki "İstanbul'a git, oradan uyku tulumu ve kalın pantolon dikmek için kumaş al, bir de sırt çantaları". Eminönü'nün oralarda bir yerlerde istediğimiz bütün malzemeleri uygun fiyatla bulabileceğimizi öğrenmiştik. O günlerde bize para yalnızca kantinden geliyordu, Eymir kapanmıştı.

İstanbul'a gitmişken Saffet Alp'le de ilişki kurup harekete çağıracaktım. Saffet Alp, 6. Filo'da (Amerikan 6. Filo'su değil) görevli bir teğmendi. Kayseri Lisesi'nden Hüseyin'in sınıf arkadaşıydı. Liseden sonra Hava Harp Okulu'na gitmiş, subay olmuştu. Ben de geldim İstanbul'a 6. Filo'yu soruyorum. Dediler ki "Beykoz'un üst taraflarında bir yerde". Bir otobüse bindim, dolana dolana, ne de güzeldi boğaz o zamanlar, çıktım Beykoz'un tepelerinde bir yerlere. Belki de Anadolu Kavağı'nın oralara... Şimdi hatırlamıyorum. "Böyle bir şey yok burada nereden çıktı 6. Filo?" dediler. Döndüm Kadıköy'e geldim. Kadıköy ile Üsküdar arasında bir askeri birlik vardı, sanırım Selimiye. Nizamiyeye girdim, "Arkadaşlar ben 6. Filo'yu arıyorum" dedim. Orada öğrendim 6. Filo'nun hava kuvvetlerine ait olduğunu. Manyetolu telefonlar vardı o zaman. Bir başçavuş yardımcı oldu. Saffet Alp ile konuştum. O da bana Çapa Kan Merkezi'nin önünde randevu verdi. Ertesi gün akşama doğru buluştuk. Üniformasıyla geldi. Aldı beni evine götürdü. Çapa'nın karşı sokaklarında eski bir ev... Eşi de Nazan hiç unutmuyorum. "Benim saklı, gizli bir şeyim yok rahatlıkla konuşabilirsin" dedi. Dedim ki "Hüseyin'in selamı var. Biz artık harekete geçiyoruz ve bize katılmanı istiyoruz". O da dedi ki "Ben gelemem çünkü ben Mahir Çayan'la birlikteyim". Tabii Hüseyin çok üzüldü bu habere. Biliyorsunuz Saffet Alp Kızıldere'de canlı yakalandığı halde taranarak öldürülen bir arkadaşımız.

Teslim Töre Diye Biri...

Bir yandan Kadir'le (Manga) Metin (Güngörmüş) ve Kenan (Ertuğrul) Tunceli bölgesinde bu doğrultuda araştırmaya gitmişlerdi. Kenan da Deniz'le birlikte bize katılmıştı, namı diğer "Dinamit Kenan". Bir köylünün ihbarı üzerine Hozat'ta yakalandılar. Kenan bir olaydan aranıyordu, o kaldı. Kadir'le Metin'i serbest bıraktılar. Ve onların araştırma raporu da çok kötü değildi hatırladığım kadarıyla. Orada böylesi bir hareket başlatılabilir gibi bir düşünce oluşmuştu ama o ihbar olayı tereddüde neden oldu.

Ancak biz Diyarbakır Cezaevi'ndeyken Malatya'da bir haşhaş mitingi olmuştu. O mitinge arandıkları halde Ahmet'le (Erdoğan) Mustafa da (Yalçıner) katılmışlar. Zannediyorum Süleyman Kırteke kanalıyla gitmişler oraya ve Teslim'le (Töre) birlikte köy propagandalarında yer almışlar. Teslim, "dağa çıkmak lazım" gibi laflar etmiş. Bunun üzerine Mustafa'lar "Bizim Diyarbakır'da yakalanan arkadaşlarımız var, onları bekliyoruz, dağa çıkacağız, sen de bize katıl" diyorlar Teslim'e. O da "Olur" diyor. Tahliye olduktan sonra, Hüseyin'le Yusuf gidip Teslim'le tanıştılar. Teslim de bir iki defa 201-202'ye geldi. Bölge insanıydı ve feodal ilişkileri vardı. Araştırmalarımızın sonucunda geriye bir tek Teslim'in de yaşadığı Malatya, Akçadağ bölgesi kalıyordu. Bölge geniş bir alandı. Barınma bakımından kolaylıkları vardı. Halk da destek verebilecek özelliklere sahipti. Nitekim orada aylarca dolaştık, hiç kimse ihbar etmedi bizi. Sırıklı Dağları, Başyurt Yaylası, Malatya-Akçadağ, Elbistan, Gölbaşı hep dağlık, ormanlık yerler. İnsan yerleşiminin çok az olduğu bir bölge. Dolayısıyla hareketin Akçadağ bölgesinden başlaması için arkadaşlar oralara gidip gelmeye başladılar. Teslim zengin köylülerdendi köken olarak. Daha önce Adalet Partisi'nde çalışmış. Sonra da TİP'li olmuş.

Mustafa Göçmen'in (Dayı) evi

Dağcıların Dayısı

Onun tanıştırdığı insanlarla daha sonra bağlantılarımızı ilerlettik. Mesela onlardan biri Mustafa Göçmen'di, Dayı. Bölgeden bize katılan Mustafa Çubuk'un dayısı olduğu için hepimiz ona Dayı demeye başladık, bizim de Dayımız oldu çıktı yani. Arkadaşlarımıza çok çabuk ısınıyor, seviyor bizi. Dayı'nın eşi de Gülsüm Abla. O da Dayı kadar sahiplendi bizi. Dağa çıktığımız zaman dermiş ki Mustafa Göçmen'e "Hele bir git bak, herhangi bir ihtiyaçları var mı, durumları nedir? Çocuklar acıkmıştır". Yemekler yapıyor, ekmekler pişiriyor, Dayı'yla yolluyordu.

"Malzemelerimiz var getirebilir miyiz?" diyorlar Dayı'ya, "Getirin" diyor. Tabii ki malzeme çok, "Bu evde ne kadarını saklayacaksın?" Dayı arkadaşlara Güvercinlik Mağarası'nı gösteriyor. Güvercinlik Mağarası Hüseyin Oba denen bir mahallenin yukarısında, dağın içinde.

Evin arka tarafında bir ahır vardı. Oraya çukur kazıyorlar. Malzemeleri önce o çukura saklıyorlar, üzerini çalı çırpıyla kapatıyorlar. Bir gün jandarmalar gelmiş. Arama tarama, çukurun üzerinde gezmişler, ha çöktü ha çökecek, malzeme meydana çıkacak... Çok korkmuş Dayı, mimli bir köy neticede, ama bir şey bulamayıp çekip gitmişler. Silahlar, battaniyeler, uyku tulumları, konserveler... Bütün bu malzemeler peyderpey Güvercinlik Mağarası'na taşınıyordu. Önce Gölpınar Köyü'nden arkadaşlar geceleri sırtlanıp getiriyorlardı ve burada depolanıyordu; sonra yine gece vakti Güvercinlik'e yakın bir mezra evine, oradan da yine gece vakti Güvercinlik Mağarası'nın kovuklarına... Ama bütün bu faaliyet ağır yüklerle saatlerce dağda bayırda yürümeyi gerektiriyordu yani Gölpınar'dan Güvercinlik'e yüklerle yürüyerek yedi sekiz saatlik bir yol.

Dayı bize gerçekten omuz verdi. Bir trafik kazasında kaybettik Mustafa Dayı'yı.

Dolayısıyla Malatya bölgesinden harekete başlamamız Teslim'in de vesile olmasıyla doğru bir karardı hakikaten. Gölpınar'da, Teslim'in evinde de çok yattık kalktık.

Orada Mustafa (Çubuk) dediğim gibi bize katıldı, sonra bir bahaneyle ayrıldı. Bir daha da gelmedi. Bir de Kars'tan bizim Hayati (Tuncer)... Kars'ta bir süttozu fabrikası vardı, biz Diyarbakır'dayken torba torba süttozu gönderirdi, "Dağa çıkacaksınız beslenin" diye. Yusuf, onunla da görüşmeye gitmişti motosikletiyle Kars'a. Hayati, biz tahliye olduktan sonra, harekete katılmak üzere Ankara'ya gelmiş. Birkaç gün otelde kalmış, o süre içinde Hüseyin'le görüşmüş. Herhalde anlaşamamış olacak ki geri dönmüş. Hayati demişti ki yıllar sonra, "Buluştuk, ben konuşmuyorum, Hüseyin konuşmuyor. İki konuşmayan adam karşı karşıya gelmiş. Oturuyoruz".

İstanbul Hafiyeleri

O günlerde yine İstanbul'a gittim. Eksikleri tamamlayacağım ve Dinamit Kenan'ı bulacağım. Geldim, İTÜ'de Kenan'ı (Ertuğrul) buldum. Kenan hukuk öğrencisiydi ama İTÜ'de kalıyordu. Dedi ki "İbrahim de burada, onu da alalım". "Tamam". İbrahim'in de ağabeyi benim arkadaşım zaten, sözünü ettiği İbrahim Öztaş. Üçümüz okuldan çıktık Kurtuluş'ta bir yere gideceğiz. Arkamızdan iki sivil polis geldi. Kimliklerini gösterdiler, "Üstünüzü arayacağız" dediler. Ben "aratmam" falan dedim. Kenan "bırak arasınlar" anlamında kaş göz işareti yaptı. Herhalde bildiği bir şey vardır dedim. Meğer Kenan şu dinamit olayından dolayı aranıyormuş. Direnirsem beni karakola götürürler de açığa çıkarım diye korkmuş. Üçümüzde de bir şey yok. Bizi bıraktılar. Kurtuluş'ta arkadaşlarından birinin öğrenci evine gittik. Oradakiler kimdi hatırlamıyorum, hemen uyardılar "Burası her an basılabilir, durmayın! Sizin de başınız belaya girmesin". Çıktık. Çıktık ama o iki polis arkamızda. Gösteriyorlar da yani kendilerini. Dedik ki biz hiç aldırmadan yolumuza devam edelim, bir yerde ekeriz. İbrahim'in de ağabeyi Kuddusi. İkisinden de söz etmiştim... Erzurum'dan arkadaşım. O sırada yedek subaylığını yapıyor İstanbul'da. Evi Eyüp'te. Eşi de öğretmen. "Akşam onda kalalım" dedik, "ertesi gün de alışverişimizi yaparız". Harbiye'den Taksim'e doğru yürüyoruz, peşimizde polisler. O zaman İstiklal Caddesi'nden otobüsler geçiyordu, bir otobüse bindik. Onlar da bindi arkamızdan. Otobüs kalabalık, ayaktayız. Dağıldık üçümüz. Polisler dirsekleriyle bize sürtünerek belimizi yokluyorlar. Gittiğimiz yerden silah aldık, götürüyoruz hesabı yaptılar herhalde. Biz de onlara "yeter ya, ne bu" falan "biraz uzak dur, ne dirsekliyorsun" gibi laflar ettik. Tünel'e yakın bir yerde indik. Tarlabaşı Caddesi henüz yoktu; Unkapa-

nı Köprüsü'ne inen bir yol vardı ama. Ara sokaklardan iniyoruz, yine arkamızdalar. Bir köşeyi döndük baktık pardösü giymişler. Şişhane'yi geçtik, köprüye doğru geliyoruz. Baktık bir de gözlük takmışlar. Şaka gibi. Herhalde akılları sıra kamufle ediyorlar kendilerini, hiç abartmıyorum. Köprüden geçerken nereden çıkardılarsa fötr şapkalar giydiler. Köprüyü yürüyerek geçtik, hemen sağda Eyüp-Edirnekapı dolmuşları... Kuyruğa girdik, onlar da girdi. Dedik bu böyle olmayacak. İbrahim "İleride taksiler var, bir koşu onlara atlayalım" dedi. O sırada bir taksi yanaştı. Fırladık bindik. Arkamızdan taksi aramaya başladılar. Sahil yolu da yoktu o zaman. Ara sokaklardan Edirnekapı mezarlığına kadar geldik. Mezarlığın içinde tur attık. Şoför "Niye dolaştırıyorsunuz beni yahu?" diye söyleniyor, "Paranı vereceğiz, sen devam et!" diyoruz. En sonunda mezarlık çıkışında taksiden indik, baktık takip eden yok. Başka bir taksiye bindik, Eyüp, Kuddusi'nin evi.

Ertesi gün alışverişimizi yaptık İbo'yla. Kenan da yardım etti galiba. Malzeme çok. Dediler ki "Tek başına götüremezsin sen bunları". İbo da benimle beraber Ankara'ya gelmeye karar verdi. Varan'dan bilet aldık. Gayet de güzel giyindik dikkat çekmeyelim diye. Çıktık yola. İbo genç, yakışıklı, esmer güzeli... Arkamızda oturan genç bir kadın İbo'yla ilgilenmeye başladı. Bolu Dağı tesislerine geldik. Sol taraf lokanta, sağ taraf kafeterya. Cebimizde para yok, yol parasını zar zor bulmuşuz. Kadın İbo'ya baka baka lokantaya girdi. Biz mecburen kafeteryaya... Ancak bir sandviç alabildik. İbo da kadının arkasından mahzun mahzun baktı. Sonra da kadın yüz vermedi zaten hiç.

Karşı Rüzgârlar

Bütün bu çalışmalar 1970'in ekim ayında başlamıştı, 1971'in ocak ayına kadar sürdü. Aralık sonundan itibaren bazı arkadaşlarımız kırsal kesimde barınmaya da başlamışlardı. Hem yöredeki insanların evlerinde barınılıyordu hem dediğim gibi depolama, haberleşme, istihbarat ilişkileri oluşturma çalışmalarının yanı sıra yürüyüşler de yapılmaya başlanmıştı.

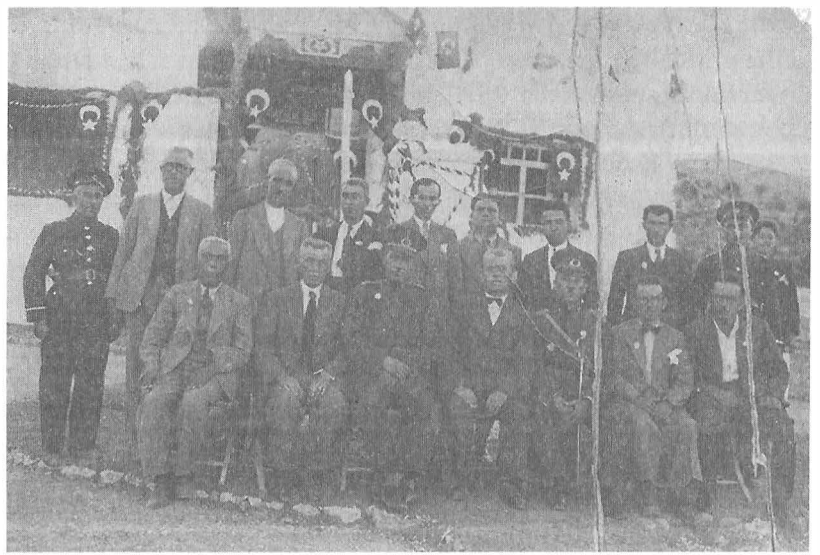
Bu arada diğer siyasi gruplarla da görüşmeler sürdürülüyordu. Mesela Mahir (Çayan) ve arkadaşlarıyla; Yusuf Küpeli, Ulaş Bardakçı, Münir Ramazan (Aktolga), ile Deniz, Sinan, Hüseyin, Atilla, Alpaslan, Mete'nin de bulunduğu birkaç görüşme gerçekleşti. Ortak hareket etme, birleşme, mücadele stratejileri gibi konular tartışıldı... Ama bir sonuç alınamadı. Dede'nin çekimser davrandığını ve Mahir'lerin grubundan bazı kişilere güvenmediğini söylediğini hatırlıyorum. Kimlerdi güvenmediği kişiler ve bu güvensizliğinin nedeni neydi, hiç konuşamadık.

Sarp Kuray ve Atilla Sarp'la da toplantılar yapıldı ama ilginç olan onların bize itiraz etmelerinin gerekçeleriydi. " 'Sol bir cunta'nın gelmekte olduğunu, acele etmememiz gerektiğini, harekete geçmeden önce bizi cunta önderleriyle görüştürebileceklerini, onların bu konuda anlaşmak istediklerini" söylediler. Tabii ki bu yaklaşıma tepki gösterdik.

Bu görüşmelerin bir kısmına Ankara'da olduğum günlerde ben de katıldım.

Mihri Belli de Şevki Ağabey (Akşit) vasıtasıyla görüşme talep ediyordu durmadan. Şevki Ağabey çok geldi gitti. Biz görüşmeyi bile kesinlikle reddettik. Ahmet Hemşerim, Mihri Belli'nin Deniz'le görüşmek için ODTÜ'ye kadar geldiğini söylüyor. Mihri Ağabey de "sol bir darbe hazırlığı içinde olunduğunu, bunun sonucunun beklenmesi gerektiğini" ısrarla söylemiş.

Ne var ki sonradan öğrendiğimize göre, Mihri Belli Filistin'de Antep ekibiyle bir araya gelmiş... sol cunta umudu tükendikten sonra olmalı (!) Onlarla Türkiye'de silahlı mücadeleyi başlatmak için yola çıkmışlar ama sınırda Mihri Belli görüş ayrılığından dolayı Antep ekibini terk etmiş. Biz yolumuzu çizmiştik. Sol cunta, ordu gibi stratejilerden bağımsız bir hareket kurmaya çalışıyorduk.

29 Ekim 1938 cumhuriyet bayramı. Soldan dördüncü Hasan Tahsin Sümer (Tuncer Sümer'in babası) Besni belediye başkanıyken

"Benim Oğlum Komünist!"

Artık dağa çıkıyoruz. Teslim'le görüşmelerden sonra hareket bölgemize kesin olarak karar verilmiş oldu. Esas olarak Hüseyin, Deniz, Yusuf ve Sinan değerlendirdiler durumu. Çünkü gelen bölge raporları anlaşılacağı gibi olumsuzdu. Tunceli raporu ise çok olumsuz değilse bile ihbar meselesi ürkütmüştü herhalde.

Teslim geldi, Ankara'dan kamyonla birtakım malzeme daha götürdü. Güven kazanmıştı, dolayısıyla Malatya'dan hareket etme fikri de zannediyorum, Teslim'in bu gayretlerinden sonra oldu... Yani bunun için ortak bir kararımız yok. 201-202'de kalanlar arasında, kendiliğinden oluşan bir hiyerarşi içinde belirlendi bu süreç. İş Bankası soygunundaki paralar da Teslim'e emanet edilmiş daha sonra.

Bütün bunlar olurken ben ikinci defa Semih'le (Orcan) gittim memlekete, çalışmalar için bir aydan fazla oralarda kaldık. Çünkü ocak ayının başlarında Semih'le Besni'ye gidip hem hazırlık yapmamız hem de orada beklememiz kararlaştırılmıştı. Bir süre sonra "Semih dönsün sen beklemeye devam et" diye haber geldi, o Ankara'ya gitti. Semih beklemekten sıkılmıştı Besni'de ama Hüseyin onu hemen kırsal alana göndermiş.

Kurban bayramı yaklaştı. Ben Besni'deyim. Babam, annem, ablam orada... Babam astım hastasıydı. Damar sertliği de vardı. Yaşlıydı. İlaçlarla yaşıyordu. Bir toprak ağasının tek çocuğu... Çok geniş topraklar kalmış dedemden. Babam hayatı boyunca hiç çalışmadan arazileri sata sata ömrünü tamamlamış. Bu yüzden annemle aralarında hep sürtüşürlerdi "hiç çocuklarının geleceğini düşünmüyor" diye ama babam iyi bir insandı. Herkese yardım etmeyi severdi. Arazilerin bir kısmını da öyle harcamış zaten. Dedem kan davasıyla öldürülmüş. Babam ben intikam peşinde

koşmayacağım demiş ve kan davasını bitirmiş. Rüştiye mezunu, tahsilli bir insan... 30'lu yılların sonları ile 40'lı yılların başlarında belediye başkanlığı yapmış Besni'de. Ben doğduğumda, 1943, belediye başkanıymış hâlâ. İnönü'yü "jandarma zulmü" yaptı diye sevmiyor. İkinci Dünya Savaşı'nı görmüş. Antikomünist aynı zamanda. İnönü için "O komünisttir, gidin bakın Malatya'daki heykeli Moskova'ya bakar" diye konuşurdu. 1946'da Demokrat Parti kurulur kurulmaz Besni kurucu ilçe başkanı olmuş. O zaman Besni Malatya'ya bağlı. Babam 1956'da Demokrat Parti'den ayrılıyor bambaşka gerekçelerle, Hürriyet Partisi'ne geçiyor. 1957 seçimlerinde o partiden Adıyaman milletvekili adayı da oldu babam, seçilemedi.

1956'da Adıyaman vilayet olmuş, Besni de Adıyaman'a bağlanmış. Adıyaman feodal bir yapıda, toprak ağaları oyları belirliyor. Bilmem kim ağanın on iki bin oyu var, bilmem kim ağanın üç bin oyu var, bilmem kim ağanın beş bin oyu var, hesaplar böyle yapılıyor. Tabii İnönü düşmanı olduğu için Halk Partisi'nin de düşmanı babam. Hürriyet Partili milletvekili adayı arkadaşlarından biri de ileriki yıllarda Milli Selamet Partisi'nden milletvekili olacak Süleyman Arif Emre. Sonraki yıllarda yolları hiç birleşmedi zaten.

Ben on dört yaşına gelmişim. Toplantılar bizim evde oluyor. İzliyorum her şeyi. Bir cip buldular, ikide bir bozulur. Köylere gidiyorlar, yol yok, iz yok. Seçimlerden bir hafta önce duyuyorlar ki Kâhta'dan bilmem kim ağa Halk Partisi'ne geçmiş. "Eyvah!" diyorlar. Milli bakiye sistemi geçerli o zamanlar, yani bir ilde yarıdan bir fazlasını alan parti bütün milletvekillerini çıkarıyor. Hesaplıyorlar ki Halk Partisi seçimi alacak. Hemen atlılar, adamlar, ulaklar gönderdiler sağa sola, "aman biz vazgeçtik herkes oyunu Demokrat Parti'ye versin" diye. Dertleri "yeter ki Halk Partisi kazanmasın!" Babam böylece milletvekili olamadı. Seçimi Demokrat Parti kazandı, Hürriyet Partisi de balon çıktı zaten.

Fevzi Lütfü Karaosmanoğlu vardı, liderleri. Bunun üzerine babam 27 Mayıs'tan önce Bölükbaşı'nın Millet Partisi'ne geçti. Millet Partisi sonradan Cumhuriyetçi Köylü Millet Partisi oldu, sonra da Milliyetçi Hareket Partisi. 27 Mayıs'tan sonra bütün partiler kapatıldı. Babam bu sefer Yeni Türkiye Partisi'ne katıldı, Yeni Türkiye Partisi de Adalet Partisi'ne, babam da artık siyaseti bıraktı. Bu yüzden komünistlere düşman babam... Hiç sevmez, ama oğlu komünist. Herkes diyor ki babama "Senin oğlun komünist!"

babam da "Hiç sormayın" diyor, "Öyle işte, hiç sormayın, benim oğlum komünist!" Belli ki çok üzülüyor...

Tabii bir de komünistsen Sovyetler'den para alıyorsun. Böyle söylentiler dolaşıyor ortalıkta. Hapishaneden çıkmışım. Komünistim. Herkes benden korkuyor. Çocukluk arkadaşlarımın çoğu uzak duruyor benden. Karşılaştıkları zaman yollarını değiştiriyorlar. Görünmemeye, konuşmamaya çalışıyorlar. Şehir kulübüne gidiyorum, oturuyorum, çevremde kim varsa kalkıp gidiyor. Böyle bir ortam yani...

Ama cesaretli insanlar da vardı. Mesela o zamanki Belediye Başkanı Mehmet Uslu. Benden dört, beş yaş büyüktü. Halk Partiliydi. Neredeyse her gün Mehmet Ağabey ile buluşur olmuştuk. Belediyeye girip çıkıyordum. Bir de avukat ağabeyimiz Şükrü Çil. Hâlâ çok saygı duyduğum bir insan. Daha sonra sosyalist harekete de katıldı. Yusuf Önay diye göz doktoru olan bir ağabeyimiz daha. Onlar ağabeyimin kuşağı, benden büyüklerdi. Hepsi beni sahiplendi. Her akşam onlarla buluşuyoruz, kâh rakı sofrasında kâh yemekte, rahat rahat tartışıyorduk. Savcı ve kaymakam da katılırdı bizim sohbetlerimize... 12 Mart'tan sonra hepsinin evi basıldı. Aramalardan, soruşturmalardan geçtiler benim yüzümden. Bize katılan başkaları da oluyordu, mesela öğretmenler... Eyüp Topçu, Abdullah Kılıçarslan... Köylerde bağlantı kurduğum insanlar da var. Hasan (Dalkılıç) gibi mesela, ondan söz etmiştim. Bir de Öğretmen Okulu öğrencisi, Mahmut Cantekin. Mahmut, Orman Fakültesi'nde okurken 19 Eylül 1969 günü Işık Mimarlık (İstanbul Işık Özel Mimarlık ve Mühendislik Yüksekokulu) önünde ülkücüler tarafından katledilen Mehmet Cantekin'in kardeşiydi.

Yani Besni'de böyle bir ortam var. Bana sahip çıkanlara rağmen tecrit edilmiş durumdayım ama yıllar sonra, 1975'de Niğde Cezaevi'nden tahliye olunca gittim memlekete. Beni tecrit eden Besni'nin adı "Küçük Moskova" olmuştu. Öğretmen Okulu'ndaki öğrencilerin hepsi solcuydu. Herkes devrimci olmuş. Evim tekkeye döndü. "Geçmiş olsun"a yirmi kişi geliyor, otuz kişi çıkıyor. Davetlere çağırıyorlar. Neredeyse evde yemek yiyemez hale gelmiştim. 12 Eylül'den sonra da orada tutuklandım. Her yakaladıkları devrimciye benim ismimi sormuşlar, ilişkiniz var mı diye. Öyle bir tarihi oldu Besni'nin. Neyse...

Bir gün evden çıktım. Karakol komutanı bir üsteğmen vardı, ismini unuttum. Onunla sohbet ede ede, gayet samimi bir havada

çarşıyı bir baştan bir başa yürüyerek geçtik. Derdim üzerimdeki tecrit kırılsın. Nitekim Pazarcık'ta yakalandığımda o üsteğmen telsizle diyor ki "Aman Tuncer Sümer'e kötü davranmayın, o çok iyi bir insandır". Babam, ben cezaevindeyken öldü. Ablam cenazesi için Besni'ye gidiyor ve tutuklanıyor. Aynı üsteğmen ablama da çok iyi davranmış.

Şayialar almış başını gitmiş yani bana Rusya'dan gelen bavul bavul paralar. Yoksullara dağıtıyormuşum, bu kısmı güzel de baş kısmı değil tabii... Babam da buna inanıyor, hani antikomünist ya... Ablama diyor ki "Kız Ülker, Tuncer Rusya'dan gelen paraları sağa sola dağıtıyormuş. Benim bir sürü banka borcum var. Şuna söyle de bir kısmını bize versin hiç olmazsa". Ablam gülüyor tabii "Baba ne parası, çocuğun doğru dürüst harçlığı bile yok!" Bir de belediye fen memuru Sait Ağar... Aslında iyi bir insan. Benim akrabam. O da antikomünist, Adalet Partili. TİP'in radyo propagandaları vardı o zaman; kahveye giriyor radyoyu kapatıyor, haydi kavgalar... Öyle antikomünist bir adam. Ben ayrıldıktan sonra sözde bir bavul para gelmiş bana, beni bulamamışlar ablama götürmüşler. Ablam da "ben bu bavulu açamam" demiş, götürmüş emniyete teslim etmiş. Sait Amca ablama yükleniyor... "Kız Ülker, sen nasıl böyle bir şey yaparsın!" "Ne yaptım Sait Amca?" "Emniyette ne işi var o bavulun, insan amcasına haber vermez mi? Ben açardım, onu açmakta ne var..."

Velhasıl ben bu ortamda beklerken kurban bayramı geldi çattı. Babam ablama demiş ki "Söyle bayram namazına gitsin". Kendisi hacı hocaları sevmez kızardı ama bir tek bayram namazına ve cenaze namazına giderdi. Zaten beş, altı nesil öncesinden Alevilik de var. Tavşan eti yemez. O sırada tecrit durumunda olduğum için "kırmayayım" dedim, gideyim kılayım. Sabah erkenden kalktım. Yolda baktım Kadir (Manga), yanında bir çocuk, "Aha Tuncer Ağabey!" dedi. Kadir'le kucaklaştık. Döndük tornistan eve "Ne oldu?" "Misafirim geldi, vazgeçtim namaz kılmaktan" dedim.

Kadir gece gelmiş, saat on bir, on iki gibi. Geç oldu diye bir kahveye giriyor, çay may içiyor. Kahve kapanıyor bir süre sonra. Berberler arife günü sabaha kadar açıktır Besni'de. Bakıyor bir berber, "Hoş geldin kardaş", "Hoş bulduk" diyor, "Gidecek yer bulamadım sabahı beklemem lazım. Hem tıraş da olacağım". "Tamam ağabey otur, seni sabaha doğru tıraş ederim". Rastlantı bu ya benim berberim aynı zamanda Halil. Sabaha kadar gelen giden,

dedikodu... Genellikle konu da benimle ilgili. "Tahsin'in oğlu Tuncer gelmiş, komünist. Bavul bavul paralar geliyormuş, ona buna dağıtıyormuş..." Berber de boyuna çanak tutmuş bu konuşmalara, işte "Benim müşterim, çok severim kendisini ama işte komünist..." Sabaha doğru artık kimse gelmez olunca "Ağabey seni de tıraş edeyim" demiş, "Namaza az kaldı, kimi arıyorsun?" O da "Tuncer Sümer'i arıyorum" deyince kıpkırmızı olmuş Halil. Bin dereden su getirmiş. Çırağını Kadir'in yanına verip, yollamış.

Kadir bir gün kaldı. Ertesi gün ayrıldı. Bana da "Malatya Kilise Köyü'ne gideceğimi, orada Mustafa Akdeniz'i bulacağımı" söyledi. Ona "Ben Mustafa Karadağ'ın sınıf arkadaşıyım" diyeceğim parola olarak ve beni diğer arkadaşlarımızın yanına o götürecek.

Besni Tecridinden Dağın Eteklerine

Kadir gitti ben de ertesi gün yola çıktım. Malatya... Doğanşehir'i geçtikten sonra sağ tarafta Kilise Köyü. Mustafa Akdeniz'i buldum. Okulun yanında bahçe içinde bir ev. Parolayı söyledim, beni misafir etti. Babası genç görünümlü bembeyaz saçlı bir adam. "Pamuk Amca" koyduk adını. Beni görünce huzursuz oldu. Yemek yedik, hava kararda, çıktık yürüye yürüye Akçadağ Öğretmen Okulu'nun yanındaki araziden Gölpınar Köyü'ne geldik, Teslim'in evine. Sanıyorum Mustafa (Yalçıner), Osman (Arkış), Kadir (Manga) ve Ahmet Hemşerim vardı... Kucaklaştık. Tam tarihini hatırlamıyorum ama Şubat 1971, banka soygunu yapıldıktan sonra. O eylemlerde yer almayacak arkadaşların hemen hepsi kırsal alandaydı. Malatya ve Elazığ'a dağılmıştık. İşte o parayı Teslim almış getirmiş.

Silah alacağız, nitekim buluşunca Teslim silahları almaya gitti. Bir yandan da malzemeler gelmeye devam ediyor Ankara'dan. Çok konserve vardı mesela; ayrıca parkalar, pantolonlar, uyku tulumları, botlar, tamirat işleri için örsler, çekiçler, dikiş malzemeleri de geliyordu. Güvercinlik Mağarası'na nakil işine ben de dahil oldum.

Ve o bir buçuk ay içinde ilk eylemler başlamış oldu. Kavaklıdere Amerikan sefareti önündeki polis kulübesi kurşunlandı. Tarih 29 Aralık 1970. Deniz mahkeme ifadesinde "Polislerin devrimci gençlere işkence yaptıklarını, daha iki gün önce Nail Karaçam ve İlker Mansuroğlu adındaki arkadaşlarımızın öldürüldüğünü; 1920'lerde İstanbul Karakol Teşkilatı (M Grubu) hangi amaçla İngiliz ve Osmanlı polislerine kurşun sıktıysa bu eylemin de öylesi bir anlam taşıdığını... Öldürme kastı olmayan sembolik bir eylem" olduğunu söyledi.

Ankara Balgat üssünden Amerikalı Jimmy Finley kaçırıldı. Deniz'in de aralarında bulunduğu bir grup arkadaş üssün deposuna girmişler ve çıkmak için bir araca ihtiyaçları olmuş. Amaç aslında üste bulunduğu söylenen Amerikan silahlarını almak. Depoda silah yerine boyalarla karşılaşıyorlar. Çıkarken bir araca el koymuşlar ve Finley de içinde olduğundan onu da götürmek zorunda kalmışlar. Finley, ODTÜ 201'de misafir edildi ve ertesi gün bırakıldı.

Dört Amerikalının kaçırılması da örgütün adının duyurulması ve hareketin anti emperyalist niteliği ile ilgiliydi. Ve banka soygunu... Şirin Cemgil anlatırdı...

"Daha Ne Soğuklar Vuracak Ona"

Bir sabah Sinan "Böyle kuytularda bir banka biliyor musun Şirin?" dedi. Taylan'ın altını değiştiriyorum, o da bulaşık yıkıyor. Ömer diye bir arkadaşımız vardı. Onların evi Emek tarafında, gidip gelirken görürdüm o bankayı, İş Bankası. Orayı söyledim. O gün niyetlenmişler soymaya ama çaldıkları araba açığa çıkmış, başaramamışlar. Tabii örgütlenmelerinin bu seviyesi de ürkütüyordu, perişan ediyordu beni. Birkaç gün sonra da Taylan'a bakma sırası Sinan'da. Tam çıkıyorum Osman'la (Arkış) karşılaştık kapıda "Hüseyin, Sinan'ı çağırıyor" dedi. Tereddütlü bir durum oldu aramızda. Dedim "Haydi sen git". O sırada Olcay (Altunay) telefon etmişti "Gel çocukların aşılarını yaptıralım" diye. Ben de Sinan çıkarken akşamüstü Olcaylarda olabileceğimi söylemiştim. Akşamüstü hastane dönüşü Olcaylara gittik.

Oturuyoruz. Kapı çalındı. Sinan, Deniz, Hüseyin, Yusuf, Alpaslan kapıda. Tabii çocuklar Sinan'ı tanıyor ama ben Deniz'in, Yusuf'un, Alpaslan'ın ve Hüseyin'in adlarını değiştirerek tanıştırdım. Böyle bir emrivaki yani soygun, buradan nereye gidecekleri de belli değil. Dedim ki "Hiçbir şey açıklamayın, ben size gideyim Kavaklıdere'de mobilyalı bir daire tutayım ve tüm bağlantıyı ben sağlayayım". Dediler ki "Sen Ankara'nın en deşifre olmuş insanısın, herkes seni tanıyor". "İyi ama" dedim, "Bu işe ne kadar çok insan karışırsa o kadar b..u çıkar". Epeyce tartıştık. "Madem öyle" dedim, bizim Sosyalist Parti için *Teori Pratik Birliği* adındaki dergimizin okurlarından olup da çok fazla bilinmeyen Kor Koçalak, Sevim Onursal gibi "sempatizan arkadaşlarımızdan yardım isteyelim". Karar verdik.

Tabii biz orada kaldık o gece, Nuran, Gülay ve İrfan da geldi sonra, çok da hoş bir gece oldu. Bir yandan haberleri dinliyoruz. Deniz boyuna zıpırlıklar yapıyor. Onu teşhis etmişler, sarışınlıklarından dolayı Alpaslan'la İrfan'ı karıştırdıkları için İrfan ha babam söyleniyor. Sinan'dan söz edilmiyor çünkü yüzünü tek örten o, poşusu vardı. Baş başa kaldığımızda, dedim ki "Yahu seninle ikimiz yapsaydık bunu, daha iyi olmaz mıydı?"

Ertesi gün de Sinan'ın başka bir davadan duruşması var, gitmesi gerekiyor mahkemeye. Sinan'ın hastalandığını ve duruşmaya gelemeyeceğini hâkime bildirmek için ilişkiler kurmaya çalışıyoruz bir yandan. Taylan da birkaç gün sonra ilk yaşını dolduracak. "Taylan'ın altını değiştireceğim, bezi kalmamış bez bulmamız lazım. Bir de anjin, antibiyotik almalıyız". Bütün bunlar için para yok. "Yahu" diyor Hüseyin "İçeride yüz yirmi dört bin lira para var, oradan alın kullanın ne gerekiyorsa". Sinan'la itiraz ettik "O paranın bir kuruşuna... yani inanılır gibi değil". Çarşaflar bulduk, kestik, neyse çözdük o sorunu. Ben gittim Kor'u buldum. Taylan'a Sinan baktı ve diğer amcaları! Kor geldi dedi ki "Sevim'e söyleyelim". Çünkü Sevim'in Kavaklıdere'de bir evi var. Yeni almış, boş. Neticede ertesi gün Sevim'in Kavaklıdere'deki evine geçtiler. Bu evin de daha önceki sahibinin bir borcu varmış meğer, tesadüf haciz memurları geliyor, yirmi bin lira bir borç. Ödeseler çekip gidecek hacizciler. Tabii bizimkiler polis bastı diye adamları alıyorlar içeri bağlıyorlar, kaçıyorlar. Ben onlardan Olcayların evinde ayrıldım. Sokakta Sinan Taylan'ı öperken çocuğun gözlerinden yaş geldi soğuktan ve son görüşmemiz oldu bu. Hava buz kesiyordu. Taylan'a dedim ki içimden "Daha babana ne soğuklar vuracak. Belki de onu bir daha hiç görmeyeceğiz". Ağlayarak yürüdüm yollarda.

Bizim eve polis geldiğinde dedim ki "Sinan bir firmanın anketini yapmaya gitti". Çünkü onlar kaçtıktan sonra Sevim'i bulmuşlar. İşkence etmişler. O bir tek Sinan'ı bildiği için onun adını vermiş. Kavaklıdere'den sonra arkadaşlar onları ODTÜ'de saklıyorlar. Kalacak yerleri yok yani. 8 Mart geldi, Kadınlar günü etkinliğini ben sunuyorum Ayla Algan'la birlikte. "Kadınlar Birleşiniz" diye şarkı söylüyor. Ben de diyorum ki "Kadınlar Devrim için Birleşin" diye söylesene şunu. Öyle söylüyor hakikaten.

İkinciler Köyü, İsmail Aslan'ın evi. Dağa çıkışın başladığı yer.

Bekleyiş

Ankara'yı çok özlüyordum. Birçok arkadaşımız hâlâ 201-202 numaralı odalarda kalıyorlar ve eylemleri oradan gerçekleştiriyorlardı.

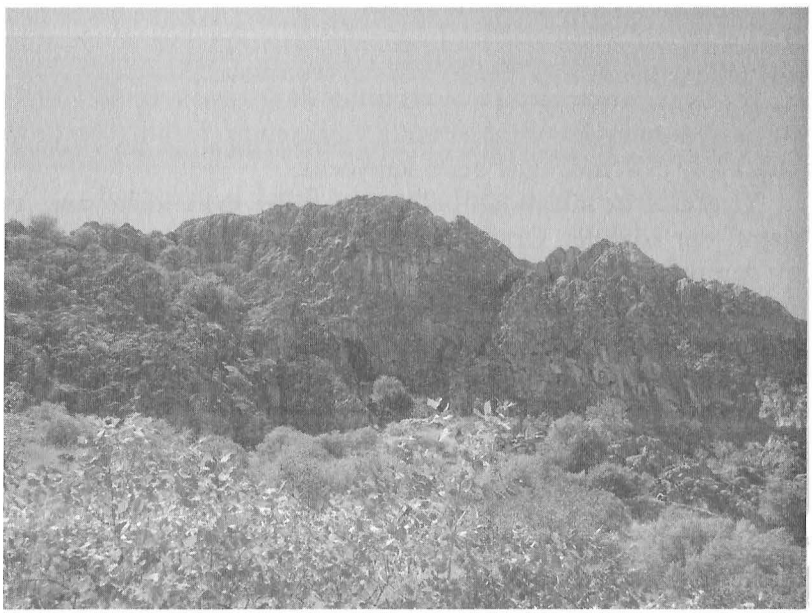
Biz bekliyoruz. Henüz Güvercinlik Mağarası'na intikal etmemişiz. Mustafa Çubuk'ta, Mustafa Göçmen'de, Teslim Töre'de ve başka köy evlerinde üçer beşer kalıyoruz.

Yiyeceklerin saklandığı bölümü olur her evin, kiler yani, "ev damı" der köylüler. Orada evler genel olarak kerpiç olduğu için ev damında saklanırdık gündüzleri görünmeyelim diye. Tuvalet ihtiyacımız için de dışarı gidemezdik. Tenekelerimiz vardı. Bir gün dediler ki "Burası dikkat çekmeye başladı. Gelen giden çok oluyor. Sizi başka bir yere götürelim".

1971 yılının şubat sonu ya da mart başı olmalı. Gece karanlığında Teslim'in evinden ayrıldık. Teslim'le, sonradan bacanağım olacak Mehmet Aslan bizi bir kamyona bindirdi. Ben, Kadir (Manga), Mustafa (Yalçıner) hep birlikte Doğanşehir'e geldik. Hemen yakınında Çığlık Köyü var. Köyün yakınlarında indik. Yürüyerek bir eve geldik. Boruk Ali Emmi'nin evi. Ali Uçar esas adı ama Boruk Ali diyor herkes. Kürt Aleviydiler. TİP'li olmuş, devrimcilere hayran, kitap okuyor. TİP'in yayımladığı kitapları hatmetmiş, kültürlü... Hatta Fakir Baykurt'un bir romanında adı geçiyor, roman kahramanı yani. Sevimli bir adam. Ne yazık ki tüberküloz hastası. Gençliğinde esrar da içmiş, keyif düşkünü. Boruk Ali Emmi'nin evi iki katlıydı. Alt katında odunluk ve ahır üstte de mutfak, üç oturma odası ve bir hol vardı. Tahta ve dar bir merdivenle çıkılıyordu üst kata.

Hanımına biz "Ana" derdik. Boruk Ali Emmi'nin tam zıddı, şişman, esmer. Gerçek isminin sonradan Cennet olduğunu öğ-

rendim, Cennet... Cennet Ana, Türkçe'yi çok zor konuşurdu. Önce orada kalacağımızı öğrenince tepki göstermiş; yani dört genç adam evde kalacak, ev ahalisi işe gidiyor, tarlaya gidiyor, çalışıyorlar... Bahar ayları, hazırlık yapmaları lazım... Genç kızlar var evde. Teslim'i çağırıyor diyor ki "Kurban, hayran, sen bunları getiriyorsun, bunlar genç, evde kızlar var. Nasıl olacak, yani ben bunların başında nöbet bekleyemem ki!" Teslim de demiş ki "Ana sen hiç merak etme, onlar devrimci. Sen kızlarını çırılçıplak soy sırtını döner yatarlar, böyle adamlar". Ana'nın pek kafasına yatmıyor ama "Peki kurban" diyor. Biz orada bir hafta kadar kaldık.

Güvercinlik Mağarası

Artık Adımız...

Bizden bir iki gün sonra Ankara'dan Atilla (Keskin) yanımıza geldi. "Birkaç güne kadar önemli şeyler olacak" deyip duruyor. Ne olduğunu da söylemiyor bize "Sır" diyor. "Yahu aynı mücadelenin içindeyiz neden anlatmıyorsun?" Söylemiyor. Nitekim o günlerde dört Amerikalı kaçırıldı işte. Atilla da Alman büyükelçisi kaçırılacak diye biliyormuş. Hakikaten büyükelçinin kaçırılması için her türlü hazırlığı yapmışlar, onu kaçıramayınca dört Amerikalıyı kaçırmışlar ama örgüt evinde Alman büyükelçisi için yazılmış bildiri yakalanmış.

THKO (Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu) adı, 4 Mart 1971'de, dört Amerikalının kaçırılışı ile birlikte duyuruldu. Daha önce adımız ne olsun diye tartışıyorduk. İşte Halk Kurtuluş Cephesi mi diyelim, Halk Kurtuluşu mu diyelim, Kurtuluş Ordusu mu diyelim, Halk Savaşı Ordusu mu diyelim... Kaçırma eyleminin ardından bir bildiri yayınlandı ve o bildiride ilk defa THKO kullanıldı.

Bildiriyi radyodan dinledik ve adımızı ilk o zaman radyodan duyduk. Hatırladığım kadarıyla Hüseyin, Sinan, Deniz, Yusuf birlikte kararlaştırmışlar bu adı. Tabii biz inanılmaz derecede sevindik artık mücadele başlıyor diye. Radyodan takip ediyoruz ve yerimizde duramıyoruz, yani şimdi düşünüyorum da neydi gerekçesi bu kadar acele etmemizin bilmiyorum.

Bu haberden bir süre sonra, Boruk Ali Emmi de mimli olduğu için bir daha yer değiştirmeye karar verdik.

12 Mart muhtırasının verildiğini Ana'nın evinden ayrıldığımız gün yine radyodan öğrendik. Bu haberi de sanki olağanüstü bir şeylerin yaşanacağı duygusuyla karşıladık. Aramızda ülkeyi baskı ve zulmün beklediğini, bizim mücadelemizin de daha önemli hale geldiğini konuştuk. Hepimizi zor günler bekliyordu. O günün ge-

cesi... Mehmet (Aslan) geldi, bizi yürüyerek İkinciler Köyü'ne götürdü, Hacı'nın (Tonak) köyü...

Köyün mezrasındaki Mehmet'in kardeşi İsmail Aslan'ın evine vardığımızda güneş doğuyordu. Çığlık'tan bayağı uzun bir yol. Akşam çıktık, yürüyerek sabaha doğru ancak vardık. Tarla içinde iki müstakil evden biriydi. Güvercinlik Mağarası'na çıkış için çok uygundu. Daha önce anlattığım gibi burası Güvercinlik Mağarası'ndan önce malzemelerimizi topladığımız son yerdi. Bir süre orada kaldık. Sonra tekrar Teslim'in evine... Daha sonra da zaman zaman Boruk Ali Emmi'nin evine gidip geldik. Cennet Ana bize çok yakın davranırdı, çok sevmişti bizi.

Gerçekten çok büyük desteği ve yardımı oldu Boruk Ali Emmilerin. Biz Mamak Cezaevi'ndeyken yakalanan, Teslim'in arkadaşlarından bazıları ismini söylemişler, gözaltına alınmış, bırakılmış. Yalnız onun bizimle ilişkileri hiçbir zaman devlet açısından açığa çıkmadı.

Bir süre sonra arkadaşlar Güvercinlik'e çıktılar. Ben Teslim'in evinde kaldım, niye kaldım onu hatırlamıyorum.

Teslim'in evindeyken bir gün toplu halde köylüler geldiler. Şüpheleniyorlar anlaşılan... Ama tam onlar içeri girerken Teslim dedi ki "Sen sarhoş numarası yap". Ben gözlerimi sola sağa kaydırıyorum, sendeliyorum. Dalmış gibi yapıyorum. Teslim de güya bana duyurmadan, fısıltı halinde onlara "Esrarkeştir" diyor, "Antepli, çok fazla muhatap olmayın". Öylece savuşturduk adamları. Teslim köylüler üzerinde etkiliydi.

Geceleri mutat olduğu üzere Teslim'e gelen malzemeleri yürüyerek, oradan oraya taşıyarak Güvercinlik Mağarası'na götürüyoruz, geri dönüyoruz.

Günlerden bir gün, Teslim silah almaya gitti Antep'e. Bir gece silahlarla geri döndü. On beş, on altı mavzer, üç, dört Amerikan yapısı Thompson, Sten, bir miktar mermi... İş Bankası'ndan gelen paranın yettiği kadar. Biz havalara uçtuk silahlarımız geldi diye. Halbuki mavzer de doğru dürüst bir silah değil ama silah ya! O zaman bizim için çok değerliydi. Ambalajlarını açtık. Söktük. Yağlarını sildik. Belki üç beş gün o silahların temizliği ile uğraştık ama ev damında çok az ışıkta yaptık bu işleri. Sonra tekrar ambalajladık, götürdük Teslim'in arazisinde bir yere gömdük.

Silahlarımız gelmiş. Malzemelerimiz mağaraya taşınmış. Bir tek Ankara'dan gelecekleri bekliyoruz. Artık harekete geçmeye hazırız.

Yağmurlu bir gün. Teslim'in evinde oturmuşuz. Her zaman olduğu gibi haber saatine yakın radyoyu açmışız. Haberleri bekliyoruz. Mart ayının on yedisi. Kapı çalındı...

Tecer İstasyonu

Bir Kötü Haber

Tayfur (Cinemre) anlatır...

Martın en soğuk günlerinden biri. Sabaha karşı Yozgat-Sivas kavşağından Sarıkaya ilçesine dönmüşler. O zamanlar o yol bozkırın içinde dolana dolana giden bir köy yolu, buzla ve karla tamamen kaplı. Motosikletleri patinaj yapıyormuş, sürekli kaymışlar.

Ankara'dan iki motosikletle çıkmışlardı yola. Birinde Deniz'le Yusuf vardı ve Yusuf kullanıyormuş... Kırmızı Jawa. Tayfur da Sinan'la diğerindeydi... Beyaz Jawa. O kavşaktan sapana kadar önemli bir problem yaşamamışlar ama kar yoğunluğu onları zorlamaya başlamış. O yoldan belki üç dört gündür vasıta geçmediği belliymiş. Deniz'le Yusuf, Tayfur'ların önünde giderlerken savrulup devrilmişler. Onlar toparlanmış Sinan'lar devrilmiş. Bir biri, bir diğeri... Belki on beş dakikada bir kayarak düşerek yola devam etmişler. Bir süre sonra kırmızı Jawa aşırı hararet yapmaya başlamış. Egzozundan alevler fışkırıyor. O şartlarda gitmeyi ne kadar deneseler de motor boğulduğu için yol yapamamışlar. Mecburen durmuşlar tabii. Yusuf'la Tayfur bujiyi söküp temizlemiş, platini de... Tayfur, Deniz'le Sinan'ın tepelerinde mütemadiyen söylendiklerini anlatıyor, "Hocam makine mühendisi sensin, bir an önce hallet şu işi". O sırada uzaktan gün ağarmaya başlamış ve çakalların ulaması... Sinan başlamış Nazım'ın o meşhur şiirini okumaya; *Uzaktan duyduğunuz çakalların ulumasıdır. Safları sıklaştırın çocuklar. Bu kavga faşizme karşı. Bu kavga hürriyet kavgasıdır...* Takırtılar tukurtular, şiirlerle motoru tamir etmeye çalışmışlar, yeniden koyulmuşlar yola. Fakat motor sürekli öksürüyor. Kar her tarafı öylesine kapatmış ki tek tük fosforlu işaretler olmasa yol fark edilmeyecek.

Sarıkaya'ya debelene debelene varmışlar. Niyetleri orada Erzurum'dan arkadaşım Alparslan (Batu) üsteğmeni bulup onun yardımıyla bir cip edinmek ve motosikletleri bırakıp yola de-

vam etmek. Alparslan asker olduğu için bize katılmamıştı ama TİP'liydi. Hüseyin'le de tanıştırmıştım onu, bizimle dağa gelmesini teklif etmişti Dede. Kabul etmedi ama "Yüreğim sizinle, her zaman sizi desteklerim" demişti.

Alparslan Üsteğmen Sarıkaya askerlik şubesi başkanıydı. Sarıkaya'ya vardıklarında sabah namazından dönen tek tük köylüye rastlamışlar ve askerlik şubesini sorup öğrenmişler onlardan. Orada da nöbetçi er Aplarslan'ın evini göstermiş. Şubenin tam karşısındaki evmiş. Bahçe içinde, tek katlı ufak bir ev... Sabahın körü, kapıyı çalmışlar. Alparslan açmış kapıyı. Demişler ki "Tuncer'le Dede'nin selamı var". Eşi Huriye ile birlikte konuk etmişler bizimkileri. Şaşırmışlar da tabii beklemedikleri için... Herhangi bir hazırlıkları da yok.

Tayfur'u tutukluluk döneminde bir gün Ali Elverdi'nin karşısına çıkarmışlar... Alparslan da orada. Ali Elverdi hem THKO hem de Dev-Genç davalarının duruşma başkanıydı; yani bizi idama mahkûm eden Ali Elverdi... "Cinemre" demiş, "Siz Malatya'ya giderken Sarıkaya ilçesine uğradınız mı?" "Uğramadık" demiş Cinemre. "Peki bunu tanıyor musun?" demiş Alparslan'ı göstermiş. "Tanımıyorum" demiş Cinemre. "Peki Alparslan Batu ismi sana bir şey hatırlatıyor mu?" "Hatırlatmıyor" demiş Cinemre. "Ama Alparslan Batu'nun evinde kalmışsınız, öyle değil mi?" "Öyle değil", "Doğruyu söyle", "Doğruyu söylüyorum"...

Gürün-Darende üzerinden Malatya'ya gitmek istediklerini söyleyince bütün o yolların kapalı olduğunu, cip ya da herhangi bir vasıtayla oradan geçmenin mümkün olmadığını anlatmış Alparslan. Geriye tek bir yol gözüküyormuş onlar için Sivas üzerinden Malatya'ya ulaşmak. Bunun üzerine Deniz'le Yusuf demişler ki "Biz bir an önce ayrılalım buradan". Sağlam beyaz Jawa'yı almışlar, yola çıkmışlar. "Vedalaşmak için birbirimize sarıldığımızda içimde bir dalın kırılma duygusunu yaşadığımı hatırlıyorum" diyor Tayfur, "Yorgundular ve sakalları uzamıştı". Onlar tekrar gerisin geriye dönüp Sivas'a yönelmişler.

Sinan'la Tayfur da Sarıkaya'da kalmış. Kahvaltı edip dinlenmişler. Motoru bir traktör tamircisine götürmüşler. Traktör tamircisi ile birlikte motoru tamir ettikten sonra geldikleri yol üzerinden hareket etmişler. Yozgat-Sivas karayolundan doğuya... İki yüz kilometre Sivas. Akşam olmuş. Şehir girişlerinde o günlerde genellikle polis kontrolleri oluyordu. Onlar rastlamamışlar. Kimse yokmuş ama sonradan öğreniyoruz ki Deniz'le Yusuf o noktaya

vardığında polis kontrolü olduğu için Şarkışla yoluna dönmüşler. Sinan'la Tayfur ise polis engeline rastlamadan, Ulaş-Gürün-Darende güzergâhında devam etmişler. Yolda sarsıntıdan farın camı düşmüş, vakit kaybetmemek için de önemsememişler. Ulaş yolu bağlar bahçeler içinden giderdi ama güneye doğru indikçe kar artmaya başlamış. Ulaş, Gürün... Bakmışlar ki daha ötesi yok.

Gece yarısına doğru Tecer'e geliyorlar. Malatya yolu üzerinde küçücük bir köy... Oradaki insanlara sormuşlar "Beş on kilometre ileride Yağdonduran Geçidi'ni kar kapatmış, oradan ileriye yol yok. En iyisi treni bekleyin". Malatya'ya trenle gitmeye karar vermişler. Tecer İstasyonu... Sabaha karşı saat üç civarında tren gelmiş. Yolcuların da yardımıyla motosikleti posta vagonuna yükleyip binmişler. Otuz altı saatlik uykusuzluk, yorgunluk. Biner binmez de uyuyakalmışlar.

Deniz'le Yusuf çoktan yakalanmış o sırada... Yusuf Şarkışla'da yaralı olarak, Deniz Gemerek'te çatışarak. Sinan'la Tayfur bundan habersiz.

Malatya'da kondüktör bizimkileri zar zor uyandırmış. Sabahın beşi... Motosikleti indirirlerken etraflarında bir hareketlilik olmuş. Biraz kuşkulanmışlar ama Deniz'le Yusuf'un yakalandığından haberleri olmadığı için çok da anlam verememişler. Hatta birine Akçadağ yolunu sorduklarında, adam onları oyalamaya kalkmış; "Biraz bekleyin bilen birini getireyim"... Bunun üzerine iyice işkillenmişler. Beklemeyip hareket etmişler. Kar altında Akçadağ'ın Gölpınar köy istasyonuna kadar gelmişler. Bakmışlar ki istasyonla köy arası bataklık "İstasyon şefine motoru emanet edip köye yürüyelim" demişler.

Teslim'in evindeyiz. Sabah. Kapı çalındı. Saat tam altıya beş var, Tayfur hatırlıyor. Teslim'in eşi açtı kapıyı. 17 Mart.

Tayfur'la Sinan girdiler içeri.

"Deniz'le Yusuf nerede?"

Ortalıkta buz gibi bir rüzgâr esti.

Tam o sırada radyoda haberler başladı ve sanki zaman durdu.

Sinan inisiyatif göstererek hemen evi terk etmemiz gerektiğini söyledi. Ne zaman hareket edeceğimiz konusunda kısa bir tartışma yaşanır gibi oldu ama Sinan hemen toparlanmamız yönünde kararlı bir tutum aldı. "Bizim Malatya İstasyonu'na inişimiz, Akçadağ'a doğru yola çıkışımız, Gölpınar İstasyonu'nda bıraktığımız motosiklet, bütün bunların bilgisinin jandarmaya gitmemiş olması mümkün değil".

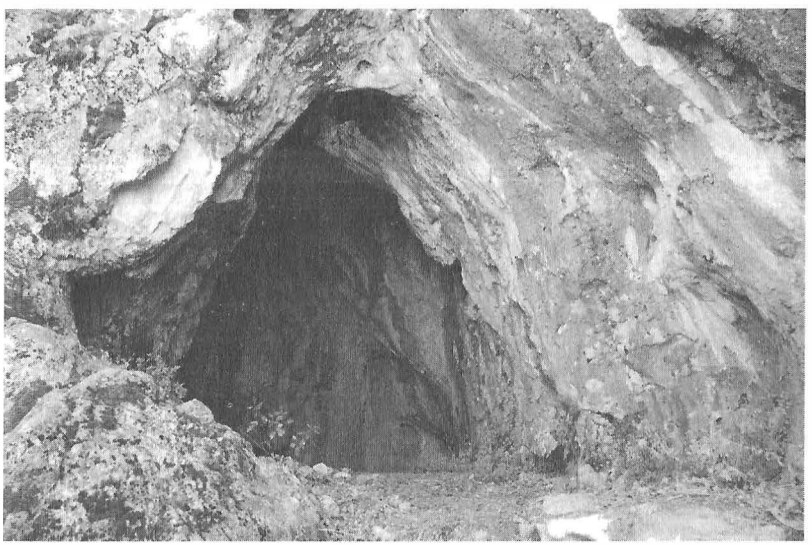
Tayfur'la, yöreyi çok iyi öğrendiği için Kadir (Manga) çıktılar, hızla istasyona gittiler. İstasyon şefi sabahki gibi sakin karşılamamış onları. Telaşlı, tedirgin bir hali varmış. Hemen motosiklete atlamışlar ve Gölbaşı yoluna doğru sürmüşler. Asfalttan on, on beş kilometre kadar uzaklaştıktan sonra motosikleti yolun altındaki menfezlerden birine gizlemişler ve oradan yürüyerek İkinciler Köyü'ndeki mezra evine, yani buluşacağımız eve doğru yola çıkmışlar.

Biz Sinan'ın uyarısıyla, Tayfur'la Kadir çıkar çıkmaz evi terk etmiştik.

Nitekim onlar motosikleti sakladıktan sonra tarlalar içinden yürürken Gölpınar Köyü'nün hizasına geldiklerinde jandarma konvoyunun köye girdiğini görmüşler.

Ev basılmış, evde kim varsa tutuklayıp götürmüşler. Jandarma evi bastığında Teslim de yeni girmiş eve, sorgulamışlar, demiş ki "Benim haberim yok, kimse gelmedi buraya". Yılmaz Erkekoğlu "Her gün bana gelip rapor vereceksin" demiş... Teslim bunlar beni alırlar mutlaka diye kaçmış ta Kocaeli'ye kadar gitmiş.

Bizden kısa bir süre sonra Tayfur'la Kadir buluşma yerine geldiklerinde hava kararmıştı, yani bütün gün yürümüşüz. Biraz oturduk, yemek yedik, durum muhakemesi yaptık ve yeniden yola çıktık.

Güvercinlik Mağarası'nın girişi

İlk Mağaramız

İkinciler Köyü'nün eski adı Garanlı. Daha önce de gidip geldiğimiz İsmail'in evinde Tayfur'la Kadir'i bekleyip akşam karanlığında yola çıkmaktı kararımız zaten ve öyle de yaptık. Güvercinlik Mağarası'na doğru...

Nasıl bir karanlık... Bulut yok, hava kapalı, etraf çamur. Her taraf fasulye tarlası... Bileğimize kadar çamura bata çıka... Bir de üstelik sırtımızda yükümüz. Silahlarımız... Kayalık bölgeye gelince çamurdan kurtulduk. Artık taşların üstüne basa basa gidiyoruz. Yanlış hatırlamıyorsam en önde giden Kadir'di. Bir adım ötemizi göremez olduk ve ip bağladık birbirimize. Çok zahmetli bir yürüyüştü, gerçekten çok zahmetliydi. Saatler saatler sürdü. Hele Tayfur, Kadir ve Sinan on altı saattir yürüyorlardı. Zaman zaman Kadir'in bütün o soğuğa rağmen bir mola verilse de uyusak diye mırıldandığını hatırlıyorum. Sonunda ulaştık. Yorgunduk ama çok mutluyduk; çünkü Sinan Hoca gelmişti ve dağa çıkıyorduk. Devrim yapacaktık. Bu inancımız çok büyüktü. Mustafa (Yalçıner), Osman (Arkış), Semih (Orcan), Kadir (Manga), Ahmet (Erdoğan), Atilla (Keskin), Sadık (Soysetenci), Mehmet (Nakipoğlu), Sinan (Cemgil), Tayfur (Cinemre) ve ben... Dağdaydık artık.

17 Mart 1971. Deniz'le Yusuf'un yakalandığı günün ertesi.

Sinan'ın elinde Filistin Kurtuluş Örgütü'nden gelmiş bir Akabe vardı. Onu Güvercinlik Mağarası'nın girişine yasladı ve vadiye doğru, gecenin içinde Ahmet Arif'in *Otuzüç Kurşun* şiirini okumaya başladı. Hiç unutamadığımız bir andı o...

Metin (Yıldırımtürk) ile Cengiz (Baltacı) bizden ayrı geldiler Güvercinlik'e. Metin gelirken ta Kars'tan babasının mavzeri ile dürbününü de yanında getirmiş. Silahıyla katılıyor yani bize. Dedesinden babasına, babasından da ona kalan bir silah. Mağara-

yı arıyorlar arıyorlar... Yoruluyorlar. Bize ulaşmak için Mustafa Dayı'yı bulmaya karar veriyorlar. Kandil Tepesi'ndeki radyolink tesisinin üst tarafında bir yerlere eşyalarını saklıyorlar. Mustafa Dayı, onları Güvercinlik'e getirdikten sonra tarif ettikleri yere gitti ama hiçbirini bulamamış.

Epeyce zaman sonra biz Cibo'nun Mağarası'na geçtiğimizde silahları çobanların aldığını ve radyolinkte çalışanlara verdiğini öğrendik. Bu sefer Hacı (Tonak), Cengiz (Baltacı) ve Sinan (Cemgil) silahları almaya gittiler radyolinke. Yanlış hatırlamıyorsam Ali ve Hasan Aktaş adında iki kardeş çalışıyormuş orada. Silahları isteyince "Elbette" deyip çıkarmışlar. Hatta Sinan'ın boynunda küçük bir dürbün vardı; "Bu sizin işinize yaramaz" deyip ona daha iyi bir dürbün veriyorlar. Bu iki kardeş, Mustafa'nın (Yalçıner) günlüğünde adları geçtiği için yardım ve yataklıktan iki buçuk sene yattılar. Dayı'dan önce tahliye oldular. Zaten açığa çıkanların birçoğu Mustafa'nın günlüğünde adları geçenlerdi... Kaşanlı Köyü'nden Çeto İbrahim misal. Çeto İbrahim, özellikle Başyurt Yaylası civarında kaldığımız günlerde sürekli ekmek getirirdi. Bize yardım eden, saklayan o kadar çok, o kadar çok insan vardı ki çoğunun ismini hatırlayamıyorum.

Yeri gelmişken... Mustafa dağda günlük tutmuş. Her şeyi not etmiş ama her şeyi. Biz yakalandıktan sonra haberdar olduk o defterden.

Bizimkiler mağaraya dönerken Keller Köyü'ne uğruyorlar, öylesine bir fırtına ve yağmurla karşılaşıyorlar ki üç gece yola çıkamıyorlar, bir evde fırtınanın dinmesini bekliyorlar. Ayrıldıklarının ertesi günü sığındıkları evin damı çökmüş.

Sinan'ı getiren Tayfur (Cinemre) mağaraya kadar bizimle geldi. Birkaç gün kaldıktan sonra döndü. Tayfur'un başka görevleri vardı çünkü. İçimizde en hareketli, en becerikli arkadaşlarımızdan biriydi. Tayfur ayrılırken yolunu kaybetmesin diye Mehmet (Nakipoğlu) ona rehberlik yaptı ve asfalta kadar götürdü.

Tayfur sonradan anlatıyor; bir minibüse el edip binmiş. Sırtında köylü ceketi belki biraz anlamışlar yabancı birisi olduğunu ama kim olduğunu kestirememişler. Minibüstekiler kendi aralarında konuşuyorlarmış. Biri demiş ki "Sinan Cemgil ve arkadaşları buralardaymış. Teslim'in evine gelmişler. Jandarma bastığı için başka bir yerde saklanıyorlarmış şimdi". Biri de sormuş "Neymiş suçları onların?" "Banka soymuşlar". Soruyu soran "Kimin parası?" demiş, "Bizim paramız mı var bankada! Kalantorun, ağanın,

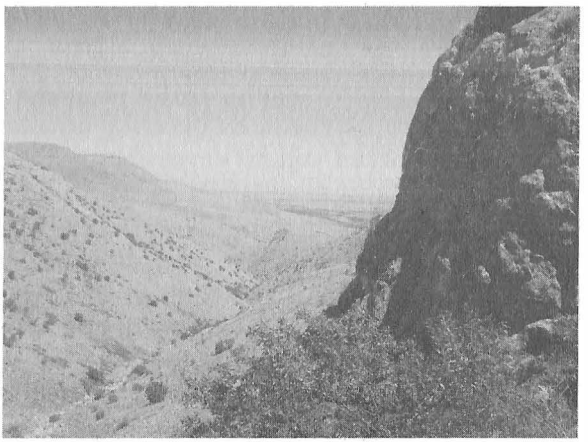
tefecinin parası var; yani bu devlet onların parasını mı kurtarmak için gençlerin peşinde. Bizim ağanın oğlu adam vurdu, elini kolunu sallaya sallaya dolaşıyor; yani banka soymak adam öldürmekten daha mı büyük bir suç!"

Tabii Tayfur'un ilk işi Hüseyin'e bizden haber götürmekti. Siyasal Bilgiler Fakültesi'nin yurdunda buluşmuşlar. Hüseyin yurtta gizli kalıyormuş ve bodrum katının pencerelerinden girip çıkıyormuş çünkü baskı o kadar artmış ki artık arkadaşlarımızın kalacakları bir ev bile yokmuş. Tayfur, Hüseyin'e bize nasıl ulaşacağının bilgilerini vermiş. Mehmet'in (Nakipoğlu) onu alıp dağa getireceğini, diğer detayları... Ve bütün bu serüveni aktarmış. Ayrılırlarken, "Bak" diyor Dede "Hiç kimseden destek yok artık bize. Herkes kabuğuna çekilmiş vaziyette. O konuşan insanların hiçbiri yok ortada". Yıllar sonra anlattı Tayfur... Ayrılırken birbirlerine sarılıyorlar ve "Tayfur" diyor Dede "Boynumuzda iple dolaşıyoruz".

Biz tabii 12 Mart darbesinin yarattığı karanlık ortamın, radyodan dinlediğimiz kadar farkındaydık ama bu yalnızlık duygusunu bilemezdik.

Antep ekibi de darbeden sonra Hatay Amanos Dağları'na çıktılar silahlarıyla. Dört beş gün sonra da yakalanıp cezaevine düştüler. Tahsin (Akpek) de o ekiptendi.

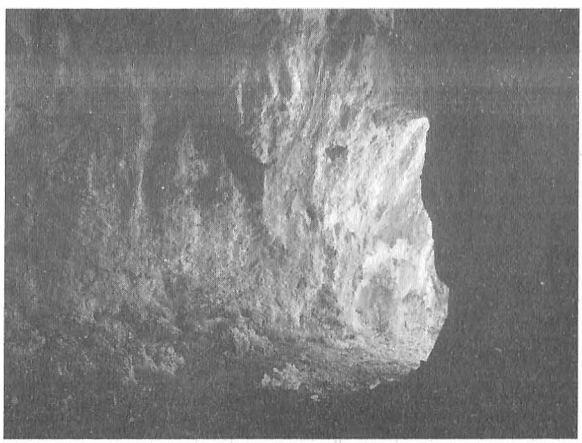
Tayfur, Hüseyin'den ayrıldıktan sonra Cihan'ı ve ekibini dağa getirmek üzere İstanbul'a gitmiş. Tayfur'un gidişinden sonra Adem Topal katıldı Güvercinlik'te bize. 201-202'de bizimle olan arkadaşlarımızdan biriydi.

Güvercinlik Mağarası Vadisinden Malatya Ovası

Günlük Hayat

Dağda yirmi dört saat nöbet uygulamasını başlattık hemen. Sabahları toplu halde kültürfizik yapıyorduk. Sonra kimseye görünmemeye çalışarak çevrede oyalanırdık. İlk günden itibaren ilişki kurma, keşif ve iaşe temini benim üzerimdeydi ama zaman zaman başka arkadaşlar da bu konularda görev üstleniyorlardı, özellikle Osman (Arkış) ve Ahmet Hemşerim... Hayatımız tartışmalar ve gırgırla geçiyordu. Tüm gün radyo dinliyorduk. Haberleri hiç kaçırmıyorduk. En yoğun konuşmalarımız da bu haberler üzerinden olurdu. Pek tıraş olmuyorduk. Kıyafetlerimiz daha önce anlattığım gibi arkadaşlarımızın diktiği pantolonlar ve parkalarımızdan oluşuyordu. Aklıma gelmişken, iç çamaşırlarımızı ODTÜ Spor Kulübü'nden edindiğimizi söyleyeyim, eşofmanlarımız da ODTÜ Spor Kulübü'ndendi.

Güvercinlik Mağarası

Mağaralardan Mağara Beğen...

Bahar aylarına giriyorduk. Güvercinlik Mağarası eriyen karlar yüzünden devamlı ıslaktı, inanılmaz derecede sulu. Her yer damlıyor. Her şey de sırılsıklam. İçeri giriyoruz ıslanıyoruz, dışarı çıkıyoruz görünme tehlikesi... Gece dışarıda yatıyoruz, gündüz içeride zaman geçiriyoruz.

Mağaranın iç kısımlarında çok fazla kovuklar, girintiler, çıkıntılar vardı. Bütün malzemelerimizi oralarda saklamıştık. Sürüne sürüne ulaşılabiliyordu. Çoğumuz da oralara giremiyorduk. Bilmeyen birinin bulması mümkün değildi. En çok Ahmet Hemşerim kedi gibi tırmanıp girip çıkıyordu oralara. İnceydi ve lastik gibi bir vücudu vardı. Lojistiğin en önemli kısmını orada depolamıştık. İyi bir seçimdi Güvercinlik aslında. Öyle ki jandarma gelip arama yaptığı zaman malzemelerimizi bulamamışlar ve biz sonradan gelip aldık onları.

Benim olmadığım bir gün, niye yoktum onu hatırlamıyorum, Kadir'le Atilla keşfe çıkıyorlar daha kuru bir yer bulmak için. Bir kovuk buluyorlar yukarılarda. Ben döndüm. Hazırlığımızı yaptık. Alabileceğimiz eşyalarımızı aldık, ıslak battaniyeler, uyku tulumları... Bir kişiye yetecek bütün malzemelerimizi, sırt çantalarımızı bağladık. Akşam karanlığında düşürdüler bizi önlerine. Epey tırmandık, sanıyorum iki saat kadar yürüdük kuzeye doğru. Hava gitgide soğudu, çıktık çıktık... Gece yarısı oldu neredeyse. Gündüz buldukları yeri gece bir türlü bulamadılar. Burası mıydı, şurası mıydı? Tespit ettikleri yeri bir türlü çıkaramadılar, aralarında tartıştılar. En sonunda, "Hah! Burasıydı galiba" deyip bizi bir yere soktular. Gece karanlık, göremiyoruz. Ellerimizle kontrol ettik, baktık yerler kuru gibi, yaş değil. "Tamam, burası güzel" dedik, nöbet sıralaması yaptık, açtık uyku tulumlarını yattık.

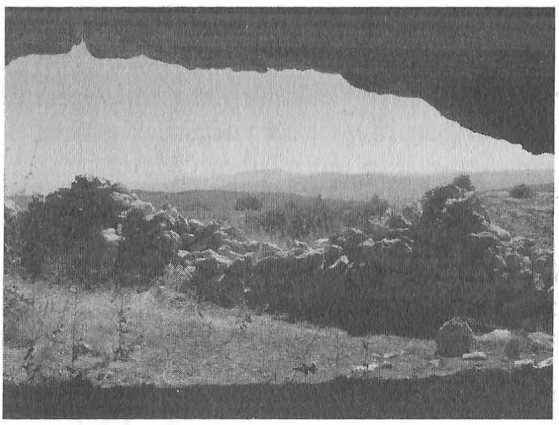
Sabah ortalık ağarırken böyle buz kesmiş gibi uyandım. Baktım Kadir bir taşın üzerine oturmuş, aşağıya doğru bakıyor melül, mahzun... Aslında hiç kimse doğru dürüst uyuyamamış, tünemiş, "ah! oh!" halindeler. Çevreme bir bakındım, aha... Buzun üzerindeyim ben... Meğer öyle bir mekânda konaklamışız ki kuzeye bakıyor ve don. Biz kuru zemin diye buz üzerinde yatmışız.

Tam uyku tulumumu toplarken Kadir "Aşağıdan biri geliyor!" diye seslendi. Mustafa ile Sinan "Sen çık!" dediler bana. Yöre insanıyım zaten, tipim de uygun, çıktım öne, bizimkilere de saklanmalarını söyledim. Baktım ki Dayı (Mustafa), omzunda da bir torba, izlere baka baka geliyor. Bizi Güvercinlik'te bulamayınca endişelenmiş, "Buraları bilmiyorlar, ben onlara doğru dürüst bir yer de göstermedim, acaba başlarına bir şey mi geldi" diye telaş etmiş. Nereye gitmiş olabilirler diye akıl yürütmüş. Ayak izlerimize bakmış ki kuzeye, vadiye doğru yönelmişiz. "Vadide sağa sola kaçamayacaklarına göre gidecekleri yer belli". Postal izlerimizi takip ederek bize ulaştı. Bu arada herkes toplandı. Dayı aç olduğumuzu düşünerek yiyecek getirmiş; ama kendiliğinden yapıyor bunu, biz getir falan dediğimizden değil. Geldi dedi ki "Yahu siz deli misiniz, burayı nasıl buldunuz? Burası bölgenin en soğuk, en berbat yeri... Buraya kurtlar bile gelip yatmaz! Donmuşsunuzdur". Tabii Atilla'yla Kadir biraz mahcup. "Ama ne yapalım mağara su içindeydi" dedik, "Gece ancak burayı bulduk". Dedi ki "Toparlanın, ben sizi daha günlük güneşlik, çok güzel bir mağaraya götüreyim. Yalnız orada gündüzleri görünmemeniz gerekiyor ama güneye bakıyor ve güneş alıyor, üstünde meşelik var. Aynı zamanda odun ihtiyacını da giderirsiniz, bacası var, ateş yakabilirsiniz geceleri".

Güneş doğmak üzere... Hemen yükümüzü, çantalarımızı sırtımıza aldık, konvoy halinde Dayı'nın peşine düştük. Bizi aşağıda, daha doğuya doğru bir mağaraya getirdi. Mahmut'un Mağarası'ymış orası, biz onun adını "Meşeli Mağara" koyduk. Hakikaten öyle güzel bir yerdi ki sabahtan akşama kadar güneş alıyordu. Battaniyelerimizi, uyku tulumlarımızı, ıslak ne varsa hepsini güneşe doğru serdik, kuruttuk orada. Kemiklerimiz ısındı. Ateş yakmak için yukarıdan odun getirdik, odun dediğim de ağaçlara zarar vermemek için meşeleri kesmiyor, yerden kurumuş dalları topluyorduk. Baktık vadinin içinde, karşımızda bir köy, Hançerli. Görünümünden çok yoksul olduğu belliydi. Keller de tam görünmüyordu ama tepelerini seçebiliyorduk.

İşlerimizi akşam karanlık çöktükten sonra yapıyorduk. Köylüden zarar gelmeyecek gibi, güvenli. İki gün sonra, akşama doğruydu ve hava biraz kapalıydı, hafif puslu... Fark edilmeyeceğimizi düşündüğümüz için mağaranın önünde yayılmıştık. Atilla da biraz ileriye doğru açılmıştı. Koşarak geldi, aşağıdan birinin yaklaştığını haber verdi. Bunun üzerine Sinan herkesin saklanmasını söyledi, bir tek yine ben kaldım, ama Atilla kaçamadı, gözlüklü haliyle karşı karşıya kaldı adamla. Ama yalnız o değil, Kadir de hemen mağaranın arkasındaki bir taşa saklandı güya, yarısı görünüyor, neredeyse herkes yarım yamalak bir yerlere sinmiş.

Topal bir adam, izlere baka baka karşımıza çıktı. Atilla'yı gördü önce, bir durdu. Ben hemen "Gel hemşerim, endişe edecek bir şey yok" dedim, "Biz kaçakçıyız, yalnız güvenlik açısından bana hangi köyden olduğunu, ismini söyle, bir de kimliğini göster". "Ben çobanım, Kelhalil Köyü'ndenim. Postal izleri görünce merak ettim, bu neyin nesi diye takip ettim geldim". Durdu "Sizi görmedim..." dedi ama adam korkudan tir tir titriyor. Bu arada her taşın altından bir silahlı adam çıkmaya başladı. Benim çobanla ne konuştuğumu duymayan Kadir dedi ki "Hemşerim, biz buraya kekliğe geldik kekliğe!" Gülüşmeler... "Korkma, bizim sana hiçbir zararımız olmaz; bir tek, kimseye bizi gördüğünü söyleme. Zaten akşam çıkıp gideceğiz buradan". Adam yemin billah etti, söz verdi. Sırtını sıvazlayarak gönderdik. Hakikaten de o adamdan bir terslik çıkmadı ama işte, orayı çok sevdiğimiz halde uzun süre duramadık, Meşeli Mağara'da üç gün kalabildik.

Meşeli Mağara

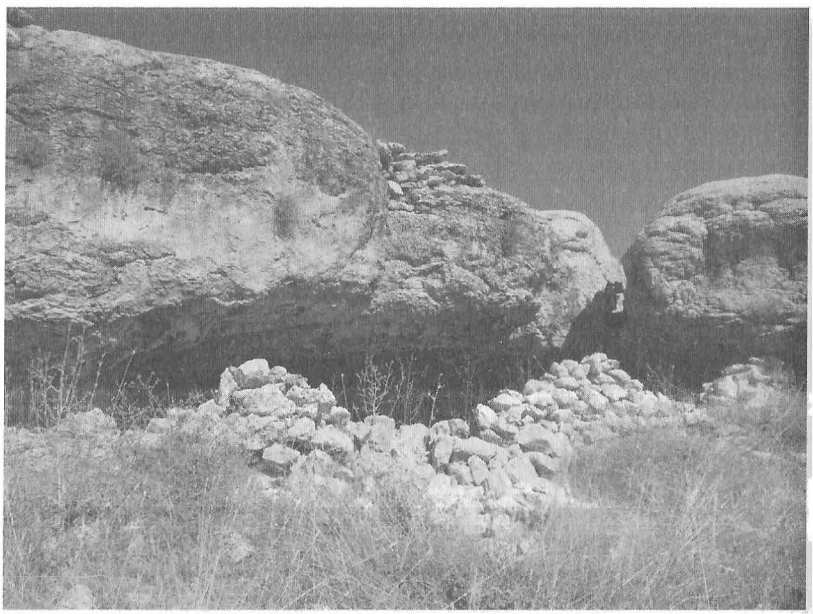
Gerilla Gibi Olmak... Komutanımız Sinan

Çoban gittikten sonra birkaç kişi patladı, "Ne biçim iş bu! Başımız belli değil, kıçımız belli değil..." Mustafa "Hele Ato'nun (Atilla) yaptığı tam bir eşeklik" diye bağırdı, "Gidiyorsun o gözlüklü halinle adamların önüne çıkıyorsun!" Bunun üzerine içeriye girdik "Hadi bu meseleyi bir konuşalım" dedik hepimiz sinirli bir şekilde. Herkes saldırıp duruyordu Ato'ya... "Ne biçim adamsın; sağına soluna dikkat etmeden adamların karşısına çıkıyorsun; ne olduğumuzu öğrendi; şimdi gider ihbar ederse ne olacak; burayı da mı terk edeceğiz..." Çünkü orayı terk etmek istemiyordu arkadaşlar, böyle güzel bir başka yer bulup bulamayacağımız konusunda endişeliydi herkes. Toplandık, ateş ortada yanıyor. Çevresine çömeldik. Ortalık biraz yatıştıktan sonra Sinan yine bir şiir okudu ve dedi ki "Tuncer sorumlumuz olsun". Ben itiraz ettim hatta böyle bir konuda aday olmayı bile kabul edemeyeceğimi söyledim, "Sinan varken bana mı düşer". Hiç itirazsız, tartışmaya bile gerek kalmadan Sinan grubun lideri olarak, oybirliğiyle seçildi.

Aslında zaten önderimiz, liderimiz oydu. Sinan, mütevazı bir insan olduğu için kendini öne çıkarmadı hiçbir zaman. O gün, orada görev bölüşümü yaptık; öncü grup komutanı ben oldum, artçı grup komutanı Yalçıner (Mustafa) oldu. Sinan ana grupta olacaktı. Kadir de ana grup komutanı oldu. Böylece, bütün hareket boyunca söz Sinan'daydı. Gerçekten de hepimiz ona inandık ve uyduk. Sinan zaten öğrencilik yıllarındaki SFK başkanlığından ve TİP gençlik kolları başkanlığından gelen liderlik vasfına sahipti. Sinan anlatmakla bitmez ama ben hikâyeme devam edeyim.

Meşeli Mağara'da görülünce orayı terk etmeye karar verdik ister istemez. "Nereye gidelim?" "Güvercinlik'e dönelim"...

Mustafa Dayı yetişti yine imdadımıza. Ona durumu anlattık. Dayı dedi ki "Onlardan zarar gelmez ama siz anladığım kadarıyla tedirgin oldunuz. Gelin ben sizi başka bir yere götüreyim". Düştük yine gece vakti yollara. Aldı bizi Hüseyinoba'nın hemen üst taraflarında, Meşeli'den biraz daha uzakta Ilıcak diye bir mağaraya götürdü. Tek sıra mağaraya geldik. Tepede, manzaralı bir mağara ama çok küçük... Daha doğrusu içi genişti ama yüksek değildi. Sığamıyoruz, iki büklüm girip çıkıyoruz. Oturabiliyorsun, yatabiliyorsun, ayağa kalkamıyorsun, eğilerek yürüyorsun. Güvercinlik'e iki saat mesafedeydi. Karların içinde, kayaların arasında bir mağara. Dayı'nın evi de oraya yakındı. Dolayısıyla kısa sürede gelip gidebiliyordu. Hemen her gün bizi yokluyordu.

Meşeli Mağara girişi

Dünyadan Haberler ve Sinan'ın Dilleri

Bir akşam, nöbetçiler yerlerine geçtiler, biz de mağaraya çekildik. Uyku tulumlarımızı açtık, radyo dinliyoruz, *Bizim Radyo* Türkçe yayın yapıyor. O zaman Sovyetler Birliği Komünist Partisi 23. Kongresi olmuş ya da 24. Kongre, şimdi tam hatırlayamıyorum. Değişik ülkelerden konuklar çağrılmış, herkes kendi dilinde konuşma yapıyor, konuşmalar tercüme edilmiyor. Yalnızca kısa bilgiler veriliyor.

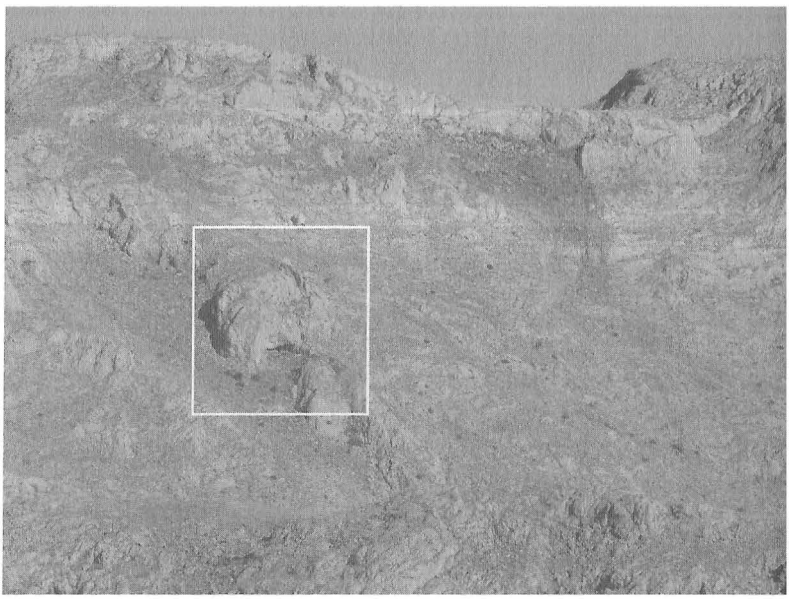
"Şimdi" dedi spiker "Vietnam Komünist Partisi temsilcisi konuşacak". Biri Vietnamca konuştu ama ağlayan bir insan gibi. Onun konuşması bitti, "Şimdi de Küba Cumhurbaşkanı Osvaldo Dorticós Torrado konuşacak" dedi spiker ve adam konuşmaya başladı. O konuşmayı Sinan Hoca tercüme etti. Onun İspanyolca da bildiğini o zaman öğrenmiş olduk. Birçok dil biliyordu.

Düşünün ki TİP'ten beri arkadaşlığımız var, FKF'de birlikte olmuşuz, eylemler yapmışız, bu kadar çok dil bildiğini yeni öğreniyordum. Sadece İngilizce biliyor sanıyordum. Bir gün bana Kudret Asma bir hikâye anlatmıştı; "Sinan ODTÜ Öğrenci Birliği'ndeyken ikide bir kayboluyor hep aynı saatlerde, sonra geri dönüyor. 'Soruyoruz neredeydin' diye, 'Bir işim vardı' diyor. Bir iki derken en sonunda dedim ki 'Hocam şunun doğrusunu söyle, nereye gidiyorsun?' Meğer bir çocuğa Fransızca dersi veriyormuş. 'Harçlığım bitti de' dedi". Kudret de o zaman Fransızca bildiğini öğrenmiş. Tabii İtalyan Lisesi'nde okuduğu için Sinan, Latince ve İtalyanca da biliyordu.

Sabah uyanmışız, kurumaya çalışıyoruz. Yine uzaktan üç adam... Omuzlarında tüfekleri var, belli ki avcılar. Hemen havalandırmak için çıkardığımız battaniyeleri, uyku tulumlarını içeri attık. Ben mağaranın üstüne çıktım. Mağaranın üstü seki gibi

düzdü. Silahım da elimde, Thompson. Yere koydum, ucunu c dışarıda bıraktım, üstüne de parkamı örttüm. Namlunun uc görünüyor, ayağımın dibinde. Herkes mağarada saklanmış vaz yette. Geldiler, "Selamünaleyküm", "Aleykümselam"... Üçü de elli yaşlarda. Birinin kalın mercekli gözlüğü var. Daha çok da o kc nuştu, "Kaçakçı mısınız?" "Kaçakçıyız, içeride malımız var. Al şam atlar gelecek, yükleyip götüreceğiz". "Yanlış yer seçmişsiniz dedi adam, "Yukarıda güzel bir mağara var, çok geniş". Sol tara fımızda bir yer tarif etti. "Fazla ortalıkta görünmeyin bizden d korkmayın" dedi ve Güvercinlik'e doğru gittiler. Dönüp dönüp d silahıma baktılar uzaklaşırken... Bu adamlar da bizi ihbar etmed Karaterzi Köyü'nün yanındaki Dedefengi Köyü... Oralıydılar. Av olduklarını söylemişlerdi. Tarif ettikleri yerlerde keşif yaptım am söyledikleri mağarayı bulamadım.

Yanlış hatırlamıyorsam, yeni katılmalar bu sırada oldu. Gele arkadaşları Güvercinlik'e gönderiyorduk kullanacakları malze meleri getirmeleri için... Anlayacağınız Güvercinlik depomu gibiydi; her şey ıslak geliyor, ha bire kurutuyoruz. Kuytu bir yerd olduğumuz için rahat hareket ediyorduk. Avcılar gelirken de ku rutmak için dışarıya serdiğimiz battaniyeleri toparlayamamıştık

Cibo'nun Mağarası

Ve Cibo...

Avcılarla karşılaşma olayından bir süre sonra, bir gün Dayı heyecanla geldi, "Dün... tipi vardı, sis vardı. Çok zorlanmıştım. Dönüşte yolumu kaybetmemek için kendi izlerimi takip ettim, baktım arkamda bana ait olmayan bir iz daha var. Biri beni takip etmiş ve ta karşıki gediğe kadar gelmiş. O izleri gerisingeri sürdüm. Bir eve vardım. Kim olduğunu anladım" dedi. "Ne yapacağız Dayı?" Oturdu, "Ne yapayım, nereye götüreyim sizi?.. Cibo'nun Mağarası'na... Ama orası biraz uzak, Başyurt Yaylası'nda. Her gün gelip gidemem şimdiki gibi", "Önemli değil" dedik, "Her gün gelip gitmen şart değil, zaten bizim de doğru dürüst hareket kabiliyetimiz yok, her taraf kar".

Toplu olarak hareket etmeden önce ben, Kadir, Palulu Yusuf, Dayı ile birlikte Cibo'nun Mağarası'na doğru yola çıktık. Bu arada bizimkiler taşınma hazırlıklarını tamamlayacaklardı, biz de yeri öğrenip onları alacaktık. Yanımıza Thompson'u aldık, bir de av tüfeği. Yolda yiyecek bir şeyler avlar mıyız diye... Karın, tipinin içinde yaklaşık iki buçuk saat yürüdük. Dayı hem yoldaki sarnıçları gösterdi hem de tehlikeli yarıkları, düşersek bir daha çıkamayacağımız yerleri...

Cibo'nun Mağarası'nı nasıl tarif etmeli... Dik bir yerden indik, sonra hafif düzlük ve mağaraya giriliyor. Dayı "Biraz bekleyin" dedi, "Mağaranın içine bakayım, çoban moban var mı"... Zaten barınak yeriymiş orası. Mağaranın ağzını taşlarla kapatmışlar. Dayı kafayı uzattı, süratle bize döndü "İçeride galiba adam var" Pusu ihtimaline karşı silahların emniyetini açıp mağaraya doğru yaklaştık. Baktık kimse görünmüyor ama birtakım eşyalar var. Seslendik, ses seda yok. Duvarın dibinde ateş yakılmış, isi kalmış, dibinde bir çaydanlık yan yatmış, çay bardakları, kaşıklar,

tabaklar, tencere gibi bir şey... Kayaya dayalı bir sopa, sopanın ucunda bir sepet; alacakken bir tarla faresi fırladı, kaçtı. İçinde yufka ekmek, biraz çay, biraz şeker, biraz çökelek... Hepsi buz tutmuş. "Allah!" Çok sevindik. Yalnız ekmeğin kenarlarını fare tırtıklamış. Kadir dedi ki "Ben bu ekmeği yerim arkadaş". Oturduk yedik, gelenlere de kaldı.

Döndük. İkiye ayrıldık, bir grubu ben getirdim, arkadan da ikinci grubu Yusuf getirdi. Fakat ikinci grup gelinceye kadar karanlık çöktü. Gecenin karanlığında çok daha ürkütücü oluyor çevre. Aşağıya doğru dik bir eğim, yani kaysan kendini derede bulacaksın. Kar aydınlık gösteriyor etrafı ama her yer bembeyaz, boyut yok. Arada rüzgârın aşındırdığı kaya sırtları görülüyor. O da yer yer. Hava daha kararmadığı için birinci grup rahat inmişti. İkinci grup geldiğinde zorlandık. Birkaç arkadaşımızı mağaraya indirirken epeyce güçlük çektik. Özellikle Recep (Sakın) Ankara Fen Fakültesi'nde silahlı saldırıya uğramıştı, yaralıydı; çünkü mağaraya iniyorsun ama kayarak iniyorsun.

Çayları demledik. Ekmekleri yedik. Yiyeceğimiz içeceğimiz çok azdı. Mesela çayı tek matarayla paylaşıyorduk. Herkes bir fırt alıp diğerine veriyor, elden ele dolaşıyor. Birisi fırtı fazla kaçırdı mı itirazlar yükselirdi. Yiyecekleri de Atilla gıdım gıdım verirdi, itiraz eden olursa "Bir sürü adam var, daha yarını var, öbür günü var, ne zaman geleceği belli değil!" diye cevabı yapıştırırdı.

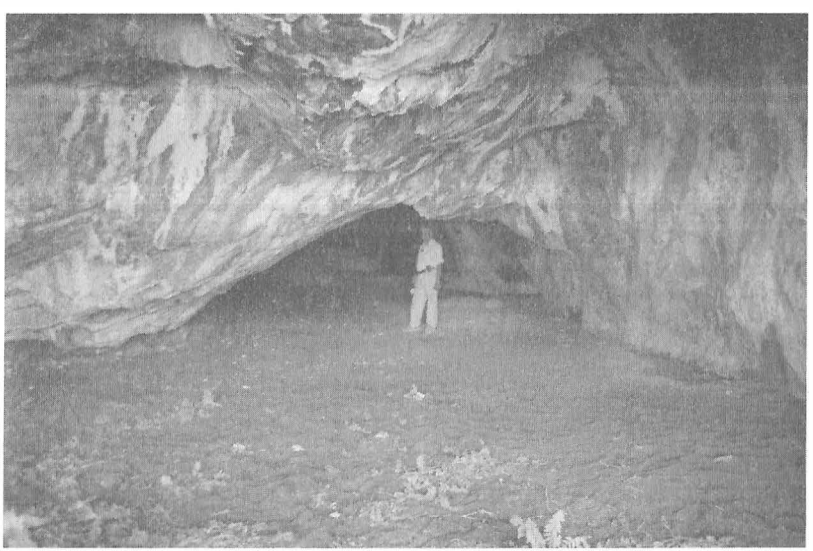
Biz böylece Cibo'nun Mağarası'na yerleşmiş olduk. Mağara, yüz elli metre kare kadar büyük bir mağaraydı. İçi kuru kesme doluydu. Kesmeler yandığı zaman alev vermezdi ama ısıtırdı, bir tek dumanı çok olurdu. Yalnız mağarada iki delik vardı. Mağaranın ortasında ateş yakıyorduk, kapının bütün soğuğunu alıyordu. O delikler baca gibi çekiyordu dumanı. Meşeli'de de, Ilıcak'ta da ateş yaktığımız zaman çok zorlanırdık, dumandan mahvolurduk.

Aslında Cibo'nun anlatılacak çok hikâyesi var, daha anlatmam lazım. Ön tarafı düzlük, sonrası tamamen uçurumdu, oldukça dik bir uçurum. Su konusunda sıkıntımız vardı. Aşağıda bir vadi... Ve su orada akıyordu. İnip çıkmamız bir saati buluyordu. Ta aşağılara inip dereden su getirmek çok zor oluyordu, özellikle de çıkmak... Şimdi düşünüyordum da oradan nasıl inip çıkarmışız, sanki biraz ilerideki çeşmeden alıyoruz. Birkaç kişi bütün mataraları toplayıp aşağıdan su getiriyordu. Bazen inip çıkmaktan

yılıyorduk. Mataralarımızda kar eritmeyi denedik ama başarılı olamadık. Çünkü karı dolduruyorsun dolduruyorsun eridiğinde iki damla su. Bir de yüzümüzü yıkama meselesi. Kimimiz dereye inip yüzünü yıkıyordu, kimimiz de yüzünü karla silerdi. Tabii çok üşürdük. Koşa koşa gelip ateşin başında ısınmaya çalışırdık. Yüzümüz, duman vurduğu için haritaya dönerdi. Bu da birbirimize bakıp şamata yapmamıza neden oluyordu.

Silahlarımızla, botlarımızla girerdik uyku tulumlarımıza... Hep, bir baskına hazırlıklı olmak için. Sabah kalktığımızda uyku tulumlarımızı toplayıp sırt çantalarımıza bağlıyorduk. Her an eşyalarımızı alıp koşacak gibi hareket ediyorduk. Silahlarımızı da hiç yanımızdan ayırmıyorduk. Mağaranın biraz aşağısında düzlük bir yer vardı. Orada kültürfizik yapıyorduk ve koşuyorduk. Kadir koşmayı pek sevmezdi. Sürekli homurdanırdı.

Kimi köylerden bize yiyecekler de getirirlerdi. Gelenlerin kimler olduğunu Dayı bilirdi çünkü ondan haberli gelirlerdi. Başyurt Suyu'nun çıktığı yere kadar gidip gelirdik. Çobanlarla, köylülerle konuşurduk. Zaman zaman bizim için koyun keserlerdi. Parasını verip alırdık. Mataralarımıza da süt doldururduk, yine parasıyla tabii.

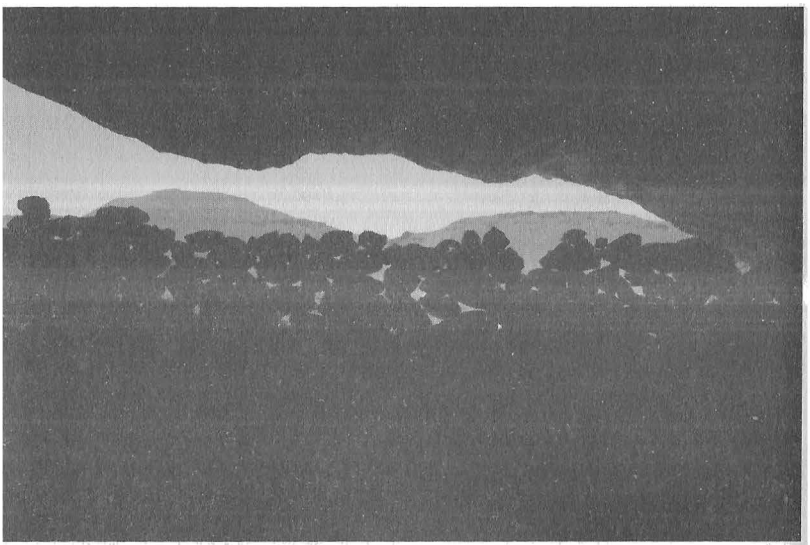

Cibo'nun Mağarası, içgörünüş

Cibo'nun Mağarası'nda uzun süre kaldık. Mart sonundan itibaren nisan ayı boyunca orada yaşadık diyebilirim. Çevrede dolaştık. O mağarayı üs gibi kullandık. Bir yandan keşif yapmak ve lojistik sağlamak için Akçadağ'a gidiyordum, Doğanşehir'e, Çığlık'a gidiyordum. Ben hep kaçakçı olduğumuzu, atlarla, katırlarla silah götüreceğimizi, saklanacak yer ve yiyecek aradığımızı söylüyordum. Bir de inandırıcı olabilmek için hayvanlarımıza yem soruyordum.

Yalçıner (Mustafa) gidip bir grubu daha getirdi.

Arkadaşlarımız bir yandan şehirlerde para, silah ve malzeme temini için çalışmalar yürütüyorlardı. Bahsettiğim gibi amacımız, kadın arkadaşlarımız da dahil, herkesin dağda toplanmasıydı. Bütün arkadaşlar bize katılacaklardı. Her şey buna göre planlanmıştı. İletişimi sürekli kılmak için çok az arkadaşımız şehirlerde kalacaktı. Hüseyin de son çalışmaları tamamlayıp gerekli bağlantıları kurduktan sonra dağa gelecekti ama Cibo bizi derinden üzen bir habere daha tanıklık etti. Hüseyin yakalanmıştı.

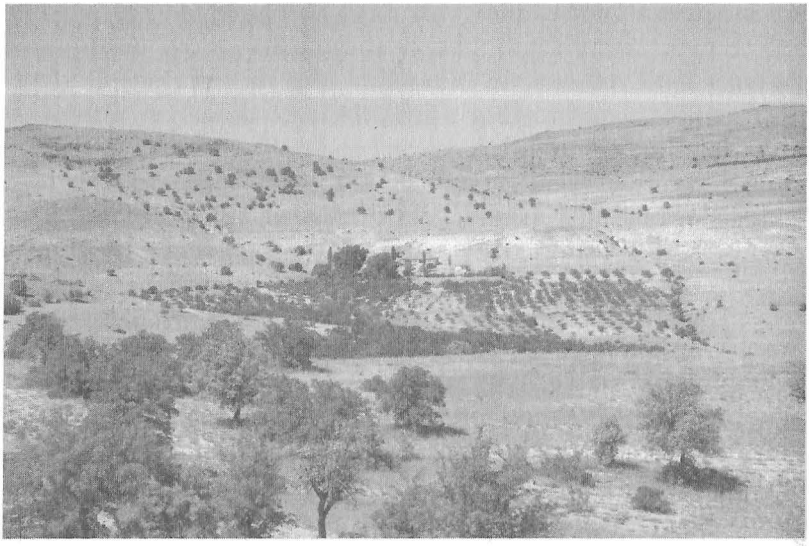
Cibo'nun Mağarası'ndan Sinek Konmaz Tepesi

Halahort'un Evi

O günlerde biz de Sinan'la Darıca Köyü'ne gittik. Çünkü Teslim bize Halahort Emmi'nin (Mehmet Ali Özdoğan) evinde silahlar olduğu haberini getirmişti. Gidip o silahları istemeye karar verdik. Halahort Emmi daha önce TİP'te çalışmış hatta *Haşhaş* isimli yerel dergide çıkan haşhaş üretiminin yasaklanmasına karşı yazısından dolayı cezaevinde yatmış biriydi. Çok duygusaldı. Bizi ne zaman görse gözleri yaşarırdı. Sinan'ı çok severdi.

Cibo'dan çıktık, gece boyunca yürüdük. Önce eski bir binada konakladık, sonra Halahort Emmi'nin evine geçtik. Teslim önden içeriye girdi, biz dışarıda bekledik biraz, ki haber verecek kimse var mı yok mu, yabancı mı... Halahort Emmi kapıyı açtı. İçeriye girdik. Hemen ev damına aldı bizi, arkaya, dedi ki "İçeride misafir var". "Kim?" "Hacı (Tonak) burada, görüşmek ister misiniz?" Teslim "Yahu biz silahları almaya geldik, Hacı da buradaymış, ne yapalım?" diye döndü sordu. Sinan dedi ki "Hacı ile konuşmadan olmaz, arkadaşımız. Ona göre davranalım". Sinan, Halahort Emmi gibi Hacı'yı da TİP'ten tanıyor.

Hacı o sırada başka bir grupla beraberdi. Onlar da kendilerine göre bir hazırlık içindeydiler. Biz hurra içeri girdik; Atilla (Keskin), Adem (Topal), Hüseyin Özdoğan, Sinan, ben. Hacı bizi görünce çok şaşırdı "Ben sizi gökte ararken yerde buldum!" Oturduk sohbet ettik. Biz Filistin'den ayrılırken Hacı gelmiş bir süre orada kalmıştı daha sonra. Ben de oradan tanıyorum. Dedik ki "Burada silahlar varmış", "Evet benim silahlarım" dedi Hacı. Sinan o silahlara ihtiyacımız olduğunu söyledi. Bunun üzerine Hacı "Ben size almayın diyemem, niyetiniz buysa, ama silahları alacaksanız beni de alın. Beni koyup silahları alıp giderseniz olmaz. Beni de götürün" dedi. "İstiyor musun gelmek?" dedik, "İstiyorum" dedi. Böylece Hacı da bize katıldı.

Darıca Köyü Mehmet Ali Özdoğan'ın (Halahort Emmi) evi

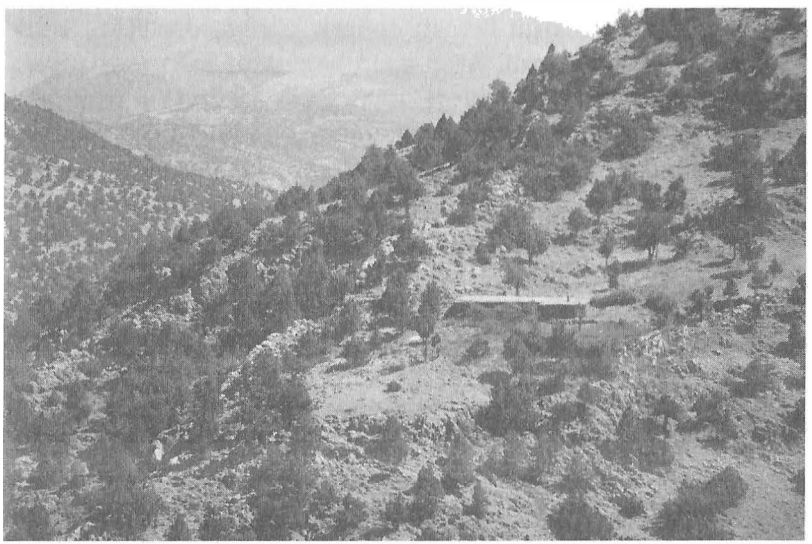
Hacı'yla döndük geldik. Yalnız Atilla (Keskin) ile Adem (Topal) orada bizden ayrıldılar. Atilla Ankara'ya gitti arkadaşlarla irtibat kurmaya, nitekim Alpaslan'ı (Özdoğan) yolladı. Adem de fıtığı olduğunu söylüyordu, hastalandığı için tedavi olmaya gitti. Halahort Emmi ikisinin de yanlarına birini verip Ankara'ya yollamış.

Sinan'ın bir tabancası Halahort Emmi'de kalmıştı. Niye kaldı onu hatırlamıyorum. 75'te tahliye olduğumda Halahort Emmi'yi ziyaret ettim. Biraz yaşlanmıştı tabii, yine ağlayarak beni karşıladı, Sinan'ların ölümünden sonra ilk görüşmemizdi. Ben de "Sinan'ın tabancasını almak istediğimi" söyledim. Dedi ki "Senden önce Mehmet (Nakipoğlu) geldi aldı". Tabancanın peşine düştüm tabii. Nakipoğlu polise kaptırmış, ulaşamadık. Bizden sonra da o bölgeye İbrahim Kaypakkaya gitmişti. Halahort Emmi'nin evinde uzun süre kalmış. Yazılarının önemli bir kısmını da o evde yazmış.

Cibo'da kaldığımız süre zarfında katılıp ayrılanlar oldu. Yirmi beş kişiye kadar çıktık kimi zaman. Mustafa (Çubuk) ayrıldı. Hasta olduğunu, doktora gitmesi gerektiğini söyledi. Sinan izin verdi ona. Sonradan anladık ki bize katılmak istememiş. Teslim ise çok zor gelip gittiğini, dizlerinin çok ağrıdığını söylüyordu bize, sıkın-

tılarını anlatıyordu. Ayrılışından sonra çok az ilişkimiz oldu ama Teslim, Hasan'ı (Kırteke) getirdi ve Hasan bize katıldı.

O günlerde işte, tam zamanını hatırlamıyorum ama Alpaslan (Özdoğan) bize katılmak üzere Halahort Emmi'nin evine gelmiş, onu gidip Kavurma'dan aldık. Gelişi çok coşkulu oldu. Hepimiz çok sevindik. Büyük bir merasimle karşıladık. O bizim için "sarı gerilla"ydı, uzun boylu, babayiğit. Filistin'de içimizde en çok baskına katılmış arkadaşımızdı. Az konuşurdu. "Benim üstüme vazife mi" diye asla düşünmeden sorumluluk duyduğu her şeyi yerine getiren bir eylem insanıydı. Meşhur "5 Mart ODTÜ Baskını"nın ardından İstanbul'a gitti, birkaç banka soygununa katıldıktan sonra dağa geldi.

Uğrak Mezra evlerinden biri

Dağda Yaşamak

Cibo'da örgütlenmemizi iyice pekiştirdik. Dört gruba ayrılmıştık, daha önce anlattım. Komutanımız tabii Sinan'dı. Onun grubunda Alpaslan, Ercan, Cengiz, Cemal, Mehmet... Kadir'in komutasında ki onlar Sinan'ın hemen önünde yürüyordu, Hacı, Sadık ve Osman Bahadır vardı. Artçı grup komutanı Yalçıner'di, onun komutasında da Yusuf, Metin (Güngörmüş), Metin (Yıldırımtürk) ve Osman (Arkış)... Öncü grup komutanı bendim, diğer arkadaşlar da benim komutamdaydı. Ahmet Hemşerim, Fevzi, Semih, Recep... Bu komutanları seçimle belirlemedik; tam Sinan tayin etti de diyemeyeceğim, biraz da kendiliğinden oluştu. En önde öncü grup yürürdü, keşifleri ve yol tayinini ben yapardım. İki şeye çok dikkat etmek zorundaydım, ilkin en kolay nereden geçilir; yani en rahat, yorulmadan, hızlı bir şekilde nasıl hareket edilir. İkincisi yürüdüğümüz yerin mümkün olduğu kadar düz olması yani yürüyen grubun çok mesafe alabilmesi için az enerji harcaması... Keşfe gitmediğim zamanlarda iaşe temini de benim üzerimdeydi.

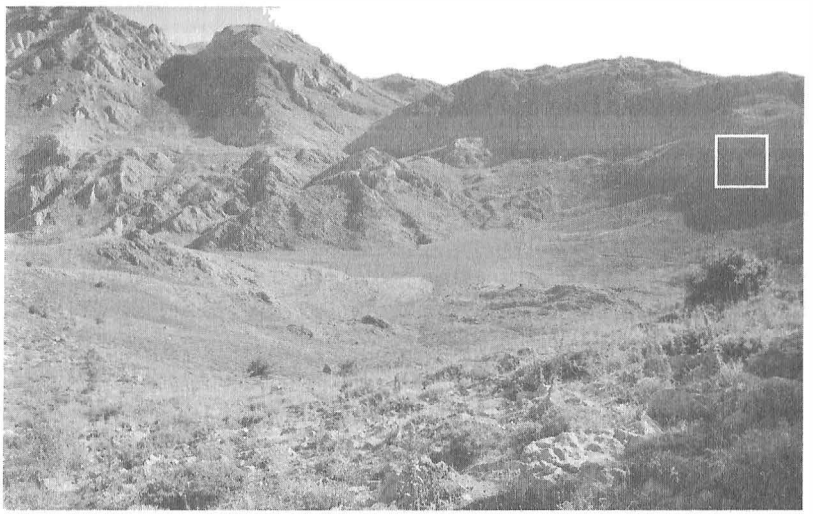
İaşe teminine çıktığım bir sefer de dağda kayboldum.

Bir gün Halahort Emmi geldi "İaşe için çevre köylerle temas kurmamız lazım" dedi, "Sizi Sinemirli Köyü'ne götüreyim, muhtarı benim çok yakınım, köy olarak destek verebilirler". Sinemirli Köyü Elbistan'a bağlı. Artık biz Elbistan sınırına yakın bölgelerdeyiz çünkü. Sevdilli diye bir nahiye vardı. Sinemirli Köyü de onun üstünde kalıyor. Sinan dedi ki "Muammer'in (Soysal) kardeşi Necati Soysal, Sevdilli nahiyesi Tarım Kredi Kooperatifi'nde çalışıyor, onunla görüşmek istiyorum, bana getirir misin?"

Biz, Halahort Emmi'yle ikimiz, Sinemirli Köyü'ne gitmek üzere yola çıktık sabahın köründe Cibo'dan. Yürüye yürüye Çobandede Köyü'ne geldik. Saat üç, dört gibi olmuştu, Halahort'un bir

tanıdığının evinde bir şeyler yedik ve oradan çıkıp sabaha kadar yine yürüye yürüye Sevdilli'ye geldik. Necati'yi bulduk. Necati "Sinan Hoca için alabalık yakalayayım" dedi. Yeniden buluşmak üzere yanından ayrıldık ve Halahort'un sözünü ettiği Sinemirli'nin muhtarına gittik.

Muhtar, gelinini, kızını, karısını çağırdı. Kadınlar ocağı yaktılar, hamurları yoğurmaya başladılar. Halahort orada kaldı, ben Necati ile buluşup balık tutmaya gittim. Necati'nin bir arkadaşı vardı, vekil öğretmenlik yapıyordu orada, yanılmıyorsam adı da Orhan'dı. Üçümüz balık tutuyoruz. Böyle pır pır pır oltaları var. Atıyorlar çekiyorlar, atıyorlar çekiyorlar. Alabalıkları çubuklara dizdik. Elimizde taşıyamıyoruz, o kadar çok. Akşama yakın muhtarın evine geldik. Balıkları yağda kızarttılar, onlar da hazırlandı, her şey hazır mı hazır. Ben oradan Kaşanlı Köyü'ne gideceğim, Kaşanlı da Elbistan'a bağlı ama yukarıda bir köy. Başyurt'a yakın. Üst tarafında Pendir Yaylası var. Orada buluşacağız Sinan'la. Sinan Teslim'le birlikte gelecek. Ben raporumu vereceğim ve Necati'yle görüşecekler. Sonra Necati geri dönecek işine. Bizim arkadaşların hepsini görmesini istemiyordu ki Sinan, randevuyu öyle verdi. Pendir Yaylası'nda içinden su akan mağaranın önünde buluşacağız. Orayı bir tek ben biliyorum çünkü kaybolduğum zaman öğrenmiştim o mağarayı, Kaşanlı Köyü'nü... Dolayısıyla Teslim de bilmiyordu orayı.

Kömürcü Geçidi ve Tuncer Sümer'in kaybolduğunda sığındığı mağara

Koca bir un torbası, içine doldurmuşlar ekmeği, üstüne de balıkları paket yapmışlar koymuşlar, yahu kaldırıyorsun kalkacak gibi değil, gülle. Muhtar "Ben size iki kişi veririm, torbaları Kaşanlı Köyü'ne kadar onlar taşır" dedi. Biz beş kişi yola çıktık. İki köylü, Necati, Necati'nin arkadaşı Orhan, ben... Torbayı nöbetleşe taşıyorlar, biri alıyor, öbürü bırakıyor. Böylece bizi gece Kaşanlı'nın yakınında bir yere kadar getirdiler.

Kaşanlı'yı görünce ben "Tamam" dedim, "Bundan sonrasını hallederiz". Köylüler döndüler. Biz torbayı aldık beş yüz metre ya gittik ya gitmedik köpekler geldi üzerimize. Etrafımızı sardılar, havlayıp duruyorlar. Biraz ileride de köyün evleri başlıyor. Hemen çöktük yere. "Bu köpeklerden nasıl kurtuluruz", birkaç parça ekmek... Köpekler hemen ekmeklere saldırdılar, onlar yerken biz kaçtık. Torbayı üçümüz taşıyoruz münavebeyle. Çocuklar yorulduldular, alışkın değiller ikisi de, daha çok bana düştü taşımak. Nihayet ortalık ağarırken buluşma yerine geldik. Necati sordu "Sinan Ağabey nerede?" Sinan yok. "Sinan Ağabey'in gelecek bekle" dedim Necati'ye, "Bekle ki gelsin". On dakika, on beş dakika... Bir türlü gelmedi Sinan. "İşimiz var bizim gitmemiz lazım" dediler, ikna edemedim. Bunun üzerine "Bari şu torbaları saklamama yardım edin çünkü tek başıma taşıyamam" dedim. Evlek yerleri vardı, çadırların kurulduğu yerlerin etrafını taşla çevirirler, açtık taşları, içine torbayı yerleştirdik tekrar kapattık görülmeyecek biçimde. Onlar "Eyvallah" dediler gittiler. Aşağıda gözden kaybolurlarken karşıdan Sinan'lar çıktı geldi. Sinan, Osman (Arkış), Teslim. O sırada da güneş doğdu. Yorgundular, çok da acıkmışlardı. Torbayı çıkardık, oturdular karınlarını doyurdular. Hiç unutmuyorum Osman öyle acıkmış ki balıkları kılçıklarıyla yedi kıtır kıtır. Sonra biz Sinan'la bir kenara çekildik, raporumu veriyorum; yardım konusunda, iaşe temini konusunda Necati ile görüşmelerim konusunda bilgilendiriyorum ama Sinan Hoca ben anlatırken uyukluyor. O kadar uykusuzdu yani. Hayli uzaktan gelmişlerdi çünkü; "Duramıyorsun Hocam, biraz uyu da öyle devam edelim". Evleklerin arasındayız. Baktım üçü de uykusuzluktan ve yedikleri yemeğin ağırlığından olsa gerek oturamıyorlar; "Siz uyuyun ben nöbet tutayım" dedim, kaç günlük uykusuzluğa ve yorgunluğa rağmen hâlâ kendimi dinç hissediyordum nedense. Onlar yattılar, bir saat nöbet tutacağım sonra Teslim'i uyandıracağım. Güneş de biraz daha yükseldi, sıcaklık vurunca mayıştım. "Dirseğimi azıcık koyayım şöyle bir" dedim, güya uyumuyorum yani... O vaziyette

uyumuş kalmışım yorgunluktan. Teslim kalkmış, gelmiş tüfeğimi almış. Bir gözümü açtım ki tüfek yok, fırladım. Teslim yan gözle bana bakıp bakıp gülüyor bıyık altından. "Ver tüfeğimi" dedim. "Bir de kabadayılık yapıyorsun nöbeti ben tutarım diye" dedi, "Uyuyorsun..." Nöbeti devraldı, ben yattım.

Ne kadar zaman geçti bilmiyorum Teslim üçümüzü de uyandırdı, "Aşağıdan gelenler var!" Burnumuzun dibine kadar gelmişler. Kaşanlı Köyü'nün iki öğretmeni ve öğrencileri kır gezisi yapıyorlar Pendir Yaylası'nda. Bizi gördüler; garip, sakallı, eli silahlı tipler. Biz "Hoca" dedik, "Siz çocukları uzaklaştırın da durumu anlatalım". Biri yanımıza geldi, diğeri çocuklarla kaldı. "Biz" dedi Teslim, "Cezaevinden kaçtık!" Hakikaten de o sırada Elazığ Cezaevi'nden iki ağır mahkûm kaçmış, aranıyorlar, gazeteler yazdı. Ona bağlamaya çalışıyor Teslim. Biz üçümüz de susuyoruz. Sinan yüzünü göstermemeye çalışarak yatıyor, tanımasınlar diye. Hatta öğretmen bir ara dedi ki "Ben galiba bu arkadaşı tanıyorum". "Tabii tanırsın" dedi Teslim, "Daha geçen gün cezaevinden kaçtı ve gazetede resimleri çıktı. Şimdi Suriye'ye gidiyoruz". Beni gösterdi "Bu Antepli" dedi, "Kaçakçı, sınırdan o geçirecek bizi". Sanki inandılar. Çocukları topladılar, gittiler. Hemen bir durum değerlendirmesi yaptık. Teslim'le ben Doğanşehir'e, Çığlık Köyü'ne gideceğiz, oradan yiyecek temin edeceğiz. Bir iki keşif çalışması daha yapmam gerekiyordu ayrıca. Özellikle de Nurhak tarafında. Hep beraber belli bir mıntıkaya kadar gittik. Ondan sonra Sinan'la Osman yemek torbasını alıp ayrıldılar. Biz de, isimlerini tam hatırlamıyorum, sanırım Derbent ya da Kömürcü Geçidi'nden Polat Kasabası'na, oradan da Doğanşehir'e gideceğiz. Gündüz gözüyle çıktık yola çünkü çok fazla insanın olduğu bir bölge değildi oralar. Sinan'lar gediği aştı, biz de geçide girdik. Artık hava kararmaya başlamıştı.

Doğanşehir'e bağlı Çığlık Köyü'nde Boruk Ali Emmi'nin evine gittik. Geldim ben yine Ana'nın yanına. Boruk Ali Emmi'nin İbrahim adında bir kardeşi vardı. Devlet Demir Yolları'nda çalışıyordu. Tren istasyonunda... Boruk Ali beni onunla tanıştırdı, "Hem çevresi çok geniş" dedi "Hem de trenle Kapıdere'ye kadar gider gelir hep, çevreyi de çok iyi bilir". İbrahim'le konuştuk, hemen samimi olduk. Bindik marşandize Kapıdere'ye geldik. Küçükbeyre diye bir köy var, orman köyü. İbrahim beni köylülerle tanıştırırken "Bunlar" dedi, "Kaçakçı. Atları var. Parasıyla erzak alacaklar, istedikleri yere taşıyacaklar. Bu arkadaş gelince yardımcı olun".

Lojistik destek sağlamaya çalışırken bir yandan da arazi keşfi yapıyordum. Küçükbeyre Köyü'nden yürüye yürüye Muratı Köyü'ne geldik. Şimdi adı Gövdeli olmuş. Hatta annemin dayısının köyü de o köy. İbrahim beni bir adama teslim etti, "kaçakçı" diye tanıttı. Annemin de dayısının çocukları var orada, torunları var ama onların lafını hiç ağzıma almıyorum beni hemen deşifre ederler düşüncesiyle.

O adamla Çavuşlu Köyü'ne gittik. Doğanşehir'in bir köyü o da. Artık iç içe girmiş köyler. İşte bana kuytu yerleri gösteriyor. Hayvanları saklayacağımız yerleri... Bir iki mağara o bölgede. Sabah çıktık yola, öğlene doğru Fındık Köyü'ne geldik, Çavuşlu Köyü'nün yakınında. Bir hocanın evine götürdü beni. Hacı, sakallı makallı bir adam. "Hocaefendi, bu arkadaşlar buraya mal getirip götürüyorlar, kaçakçılar, yardımcı olacağız, yiyecek vereceğiz, saklanmaları için yer göstereceğiz". "Eh olur" dedi hoca da "Hele bir oturun yemek yiyin". Oturduk sofraya. Hoca bizim aleyhimize atıp tutmaya başladı, "Ne bu memleketin hali. Her tarafı komünist kesmiş. Deniz Gezen diye bir adam çıkmış ortalığı karıştırmış. Banka soyuyor, bilmem ne yapıyor... Allahtan ki yakalandı"... Adam bir türlü susmuyor, ben tabii hiç sesimi çıkarmadım. Yemeği yedim ama çok da sinirlendim. Ne yapayım, ne yapayım, ben buna bir ceza vereyim, ama ne... Onu düşünüyorum.

Oradan Başyurt Yaylası niyetim. Ama Darıca Köyü'ne gideceğimi söylüyorum hep. Darıca Köyü de ta Kürecik'in öteki tarafında, yani Başyurt'u da geçmem lazım, Cibo'yu da geçmem lazım. Darıca'ya ulaşayım ki mağarayı bulayım. Bulunduğum yerle mağaranın arasındaki yolu bilmiyorum, o bölgeyi bilmiyorum çünkü. Hoca dedi ki "Bir geçit var, o geçide kadar seni götürürüm, dosdoğru Kürecik'e ulaşırsın oradan da Darıca'ya". Darıca'ya gideceğimi söylemiştim ya ona. "Nerede bu geçit göster?" geçidi fark ettim ama anlamamazlıktan geldim. "Neresi, neresi" diye diye adamı iki saat yürüttüm, iki saat de dönecek, dört saat. O sırada aklıma gelen ceza da bu oldu yani.

Söylediğim gibi, tam hatırlamıyorum ama iki geçit var. Biri Polat Kasabası'na açılıyor, biri de Fındık'a. Derbent ya da Kömürcü Geçitleri... İşte bu Fındık'a açılan geçide doğru gittim, epeyce yaklaştım. Hava kapalı. Yağdı yağacak... Bir yere geldim ki arkadaş nasıl hoşuma gitti anlatamam. Doğa harikası bir yer. Doğanşehir'in birçok köyü ayağımın altında... Ve kayaların ara-

sından gürül gürül, pırıl pırıl bir su fışkırıyor. Polat Deresi oradan aşağıya iniyor, suyun gözüne gelmişim ben.

O zaman sigara da içiyordum. "Burada tüttürülür" dedim, oturdum manzaraya karşı... Sonra yeniden yürümeye başladım. Üzerimde siyah, kısa bir pardösü var. Elimde de beni köye getiren adamın verdiği değnek. Değneğin ucu çatal. Başparmağını geçiriyorsun öyle tutuyorsun. Silah da yok üzerimde. Adam "Silahın milahın da yok, al şu değneği bari işine yarar" deyip vermişti. O değneğin çok faydasını gördüm sonradan. Şimdi de ne zaman araziye gitsem ilk iş öyle bir değnek edinirim kendime.

Yürüdüm. Biraz daha tırmandım. Hafif karla karışık yağmur sepelemeye başladı. Biraz daha yürüdüm, kar iyice yağmaya başladı. Sis... Geçide girdim. Karda ayak izleri var. Patika yol belli oluyor, ben o yolu izleyerek gidiyorum. Tarif de öyle. Tepelerin arasından patikayı hiç bırakmazsam o yolun beni Kürecik'e kadar götüreceğini söylemişlerdi. Ama bir süre sonra sis iyice yoğunlaştı. Kar lapa lapa, iri iri yağmaya başladı ve iki metre önümü göremez oldum. İzler, mizler kayboldu. Öyle bir yağıyor ki hiçbir şey kalmadı. Her taraf bembeyaz, bir simsiyah ben varım ortada. Nereye gideceğim...

Artık gözüm kapalı yürüyordum. Ne yöne gittiğimi de bilmiyordum. Düz gördüğüm yere yöneliyordum. Kar üzerimde eriyordu, ıslanmaya başladım. Bata çıka gidiyorum... Derken sis biraz açılır gibi oldu. Kar hafifledi, inceden yağmaya başladı. Bir kovuk kararısı görür gibi oldum. O tarafa yürüdüm, baktım bir mağara, hakikaten bir mağara. Küçük bir oda büyüklüğünde; "Ooo, odun var, saman var"... Ama hiçbiri yanacak gibi değil, sırılsıklam. Muhtar çakmağım vardı, çakur çukur, benzinli. Onunla tutuşturmayı deneyeyim dedim, hiç... Hiç yanacak gibi değil. Üşümeye de başladım. En iyisi ben yürüyeyim dedim. Sis açıldı, kar durdu.

Baktım bir gedik... Gedikten aşağılarda sis yoktu. Bir su akıyordu kıvrıla kıvrıla ve suyun kenarlarında yeşil yeşil otlar bitmişti. Hani "fotoğraf makinesi olsaydı" dersin, öyle... Suyun kenarına kadar indim. Irmak boyunca yürüdüm. Oradan baktım ki su gidiyor bir mağaranın içine akıyor. Kocaman ağzı olan bir mağara... İçine girdim, nasıl bir uğultu, ürktüm. Geri çıktım. Yeniden sis bastırdı, yeniden kar yağmaya başladı. Ben yine yönümü bilmeden yürüyorum. Sonra kar durdu, sis açıldı, bir tepe gördüm. Akşam da yaklaşıyordu. O tepeye çıktım, baktım. Karın bittiği yerde ağıllar var, hayvan barınakları, evlekler... Bata çıka inmeye başla-

dım. Sonradan Osman'la (Arkış) geldik oraya keşfe. Benim ayak izlerim hâlâ duruyordu; iki ayak izi, yanında da bir değnek izi.

İndim, kar bitti, toprağa ayak bastım. Hava da iyice kararmıştı. Ağılların kapıları kapalıydı. Birini zar zor açtım içine girdim. Pencere gibi küçük bir delikten sızan ışıkla görebildiğim kadarıyla odun var, çalı var, saman var... Hepsi ıslak. Ağıl her yerinden damlıyor. Çalıları kırdım küçük küçük parçalara ayırdım. Cebimdeki defterin sayfalarını yırttım. Kâğıdı yakıyorum, çöpe tutuyorum, kâğıt da sönüyor öyle ıslak ki her şey. Olacak gibi değil, geri çıktım dışarıya. Artık karanlık tam anlamıyla çökmüştü. Patika bir yoldan aşağıya indim. Onun kestiği başka bir patika yol daha vardı. O patika yola girdim. Ama nasıl bir karanlık... Ay, yıldız, etrafta ışık diye bir şey yok. Önümü görmüyorum, hakikaten görmüyorum ama arkama baktığım zaman dağdaki karların hafif bir şavkıması oluyordu, ayaklarımın bastığı yerler parlıyordu. Patika yoldan çıkmadığımı öyle anlıyordum. Ayağım taşlara çarparsa yolun dışına çıktığımı fark ediyordum; çünkü patikanın kenarları taşlıktı. Bir süre gittim böyle, su sesi gelmeye başladı. Gürül gürül bir su. Karşıya atlamam lazım ama mesafe uzak. Atlasam suya düşeceğim. Ne yapayım... Bir taş bulayım, taşa basıp karşıya geçeyim. Baktım ortada bir taş, ona basıp atlarım. Meğer o suyun köpüğüymüş, ben tabii taşa basıyorum diye o köpüğe bastım, bir güzel suya oturdum, iyice ıslandım artık. Kendime sinirlenerek yine başladım yürümeye. Bir süre sonra köpek sesleri duyar oldum. Yolun kenarında da beyaz beyaz taşlar...

Rahat yürüyordum artık ve hızlandım dolayısıyla. Köpeklerin sesleri biraz sonra kesildi. Taş yığınlarının aralarından geçtim. Sonra arkamdan yeniden köpek sesleri gelmeye başladı. Fark ettim ki ben köyün ortasından geçmişim. Geri döndüm. Evlerin silueti gökyüzünde hafifçe belli oluyor gibiydi. Birinde ışık gördüm. İki katlı evler, ahşap, merdivenle yandan çıkıyorsun. Kapıya vurdum, biraz bekledim, açıldı. Bir kadın "Vışşş!" dedi, yüzüme kapattı kapıyı. "Eyvah" dedim "Ben erkek olmayan bir eve geldim herhalde". Tam evden uzaklaşıyordum ki arkamdan birisi "Ya hemşerim kimi arıyorsun? Hele gel bir bakalım!" dedi. Döndüm, kapının önünde bir adam, dedim ki "Yolumu kaybettim de bilgi alacak birini arıyorum. Darıca'ya gidecektim, burası neresi?" Dedi ki "Burası Kaşanlı Köyü"... Kaşanlı'yı böyle öğrendim ben.

İçeri aldılar. Dediler "Sırılsıklam olmuşsun"; soba yaktılar, yemek getirdiler, işte biraz sohbet ettik. Ben kaçakçı olduğumu

anlatıyorum yine. "Geldiğim yeri de bilmiyorum ki" dedim, geçtiğim yolları tarif ettim, içine su akan mağarayı. "Yahu sen deli misin!" dediler. "Bu mevsimde biz beş altı kişi mavzerlerle oradan geçemeyiz. Korkarız, kurtlar parçalar adamı!" O zaman korktum işte, hiç aklıma gelmedi orada kurtların karşıma çıkabileceği. Hakikaten oralarda sürü halinde yaşarmış kurtlar.

Ağırladılar beni, sabahleyin erkenden kalktım. Kahvaltıdan sonra çıktım köyden. Aşağıya doğru bir yol vardı. Eşeğinin üzerine oturmuş yaşlı bir adam geliyordu köye doğru. "Selamünaleyküm, aleykümselam"... Dedim "Bu yol nereye gider? Darıca'ya gideceğim de..." Dedi "Bu yol seni götürür, sora sora bulursun. Kürecik, Kürecik'ten Darıca". "Peki, Başyurt nerede kaldı?" "Aha bu tarafta, gediğin arkası Başyurt". Ben Başyurt'a gideceğim ama adresi başka türlü soruyorum. Bir taşı siper yaptım. Amca gözden kaybolunca o tarafa döndüm. Gediğe doğru yollandım.

Gediğin yakınlarında daha önce Halahort Emmi'yle Sevdilli'ye giderken bir büyük kaya görmüştük, uzaktan insana benziyordu. "Bu kayanın ismi Çobandede" demişti. Nitekim oradaki köy de adını o kayadan almış. Meğerse yanına kadar gelmişim, Halahort Emmi ile giderken sol tarafımda gözüküyordu, yine solumda gözüküyor ama yönüm ters.

Keller Köyü'nden Akçadağ ve Malatya Ovası

Bedrettin-i Bir Geçmiş

Gediğe geldim. Bir çoban koyunlarını, keçilerini otlatıyordu. Aşağıda da bir köy vardı. İnsem köyün içine gireceğim o kadar yakın. Öğlen oldu bu arada. Beş altı saat yürümüşüm. "Ekmeğin var mı?" dedim çobana, "Var paylaşalım" dedi, çıkardı az bir kuru ekmek verdi. "Ben Darıca'ya nasıl gideceğim?" "İn köye sor, sana gösterirler"... Aşağıya indim, köyün girişinde, sol tarafta bir ev, evin önünde küçük bir tarla vardı. Bir adam öküzleriyle çift sürüyor. "Selamünaleyküm, aleykümselam"... Ona sordum. "Darıca'ya gitmek için şuradaki arığı atla, sola dön, seni doğru Kürecik'e götürür oradan Darıca'yı sorar gidersin. Ama öğlen olmuş açsındır, gel bir yemek ye öyle git". Canıma minnet tabii. Hanımı kapının önüne bez serdi. Bir kişi daha geldi sonra. Siniyi koydular önümüze. Buharı tüten tereyağlı bulgur pilavı, yoğurt... Benim için müthiş bir şey. Güzelce karnımı doyurdum. Bu arada konuşuyoruz, dedim ki "Bu köyün adı ne?" "Harunuşağı"... Harunuşağı lafını duyar duymaz ben bir acayip oldum. "Sizin Besni'de akrabalarınız var mı?" diye sordum, "Var" dedi, "Sen nereden biliyorsun?" Dedim ki "Ben Gölbaşılıyım. 'Besni'de Harunuşağı Köylüleri'nin akrabaları var' diye söylenir". "Ben de öyle, onların akrabasıyım ama" dedi, "Şimdi Almanya'da yaşıyorum, dolayısıyla irtibatımız ailecek koptu. Zaten bu köyün yarısından fazlası Almanya'da".

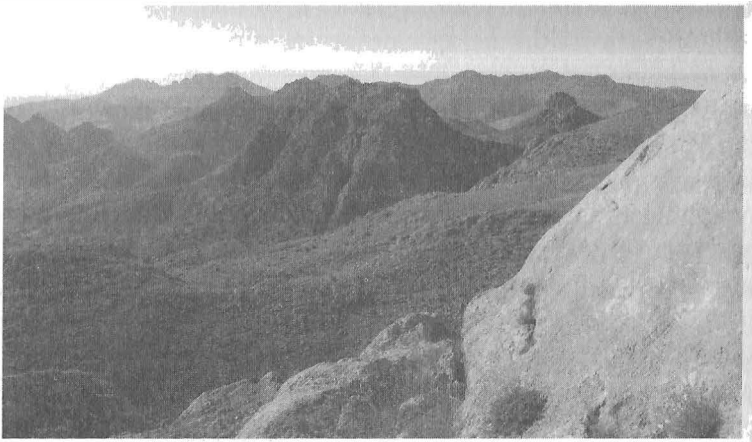
Harunuşağı demesi beni neden etkiledi? Şundan... Yaklaşık iki yüz elli, üç yüz sene önce Harun adında bir adam, kalkıyor İstanbul'a geliyor. O zaman vasıta yok, atlarla geliyorlar. Harun okumayı seven, âlimlik vasfı olan bir adam... Ama yetmiyor tabii köy ona; köy üç mahalleli bir köy. Yukarı mahalle, orta mahalle, aşağı mahalle. Biz yukarı mahallede konuşuyoruz. Harun, Simavi tarikatını buluyor İstanbul'da. Yani ünlü Şeyh Bedrettin'in ardılı

olan bir tarikat. Onlarla yaklaşık beş sene yaşıyor. Köyüne dönüyor. Diyor ki "Yârin dudağından başka her şey ortak. Niye biz ayrı ayrı yaşıyoruz? Niye tarlalarımızın sınırları var? Niye kapılarımız kilitli?" Tarlaların sınırlarını kaldırıyorlar ve imece usulü ekip biçmeye başlıyorlar. Bayağı da bol ürün elde ediyorlar. Toplu üretim, toplu çalışma olunca, her şey değişiyor. Derken ortak üretimi geliştiriyorlar, her alana yaymaya başlıyorlar... Giderek evlerinin kilitlerini söküyorlar. Üç mahallede ayrı ayrı yemekhaneler kuruyorlar. Yemeklerini bir arada yiyorlar ve Şeyh Bedrettin'in tarif ettiği yaşam tarzını hayata geçirmeye başlıyorlar. Çevre köyler etkileniyor bundan. Bakıyorlar ki Harunuşağılılar çok zenginleşmiş. Biraz daha zaman geçince diyorlar ki "her sene atlılar geliyor, bizden vergi alıyor, vermeyelim". Vergi vermemeye başlıyorlar ama sağdan soldan hırsızlıklar olduğu ve malları çalınmaya başladığı için silahlı milis olarak da örgütleniyorlar. O zaman Malatya mutasarrıflık, vilayet de Harput. Mutasarrıf küçük bir birlikle geliyor "verginizi verin yoksa ezerim". Bir cenk oluyor ve mutasarrıfın askerlerini yeniyor Harunuşağılılar. Bunun üzerine Harput valisi orduyla geliyor üzerlerine ve yedi kişiyi asıyorlar köy meydanında. Bir kısmını sürgün ediyorlar, bir kısmı da kaçıyor. Sürgün edilenlerden bir bölümü Sarız'ın Kırkısrak Köyü'ne yerleşiyor. Halen de orada yaşıyorlar. Kırkısrak Köyü'nü ben görmedim ama anlattıklarına göre çok dağlık bir yer, arazi yok, toprak yok... Çevre köylerin mallarını çalarak hırsızlığa başlıyorlar. Türkiye'nin en namlı hırsızları oradan çıkıyor. Ben bu hikâyeyi yıllar önce ilk Hüseyin İnan'dan dinlediğimde, diyordu ki "Türkiye'de hırsızlıktan Kırkısraklının yarısı cezaevine girer, yarısı çıkar" Bazıları Afşin'in Çerkezçayırı Köyü'ne gitmişler. Orada hâlâ yaşıyorlar. Bazıları da İslâhiye'nin Fevzipaşa beldesine kaçıyor. Harun adında biri, Besni'nin Hevedi Aşireti köyleri var, onlardan Aşağı Nasırlı'ya geliyor, orada evleniyor. Yedi çocuğu oluyor. Zaman geçiyor, bölgenin ağasıyla çatışıyor, çocuklarından altısı ölüyor. Hayatta kalan çocuğunun adı Ali. Ali yaralı olarak kurtuluyor. Oğluna da babasının adını veriyor: Harun. Onun oğullarından Hüseyin Ağa'nın dört oğlu oluyor, biri Musa. Musa'nın oğlu Ali, Ali'nin oğlu Tahsin, Tahsin'in oğlu ben. Sülalem gidiyor Harunuşağı'na dayanıyor. Arada altı, yedi nesil var aşağı yukarı... Yani ben atalarımın köyüne, hiç bilmeden pat diye dağdan inmişim. Tabii adama "hısımız, akrabayız" falan diyemedim. "Kaçakçıyım" dedim.

Adam kaçakçıyım deyince, "Sende kısa Alman Mavzer'i var mı?" dedi, "Var" dedim. "Kaç lira?" "Dört bin lira"... Almasın istiyorum ya, yüksek söylüyorum. "Yok dört bin lira pahalı, üç bin beş yüz liraya alırım", "Ama yirmi gün sonra getiririm" dedim. "Yok" dedi, "Almanya'ya gideceğim, on gün içerisinde getirebilirsen alırım". Ben yemeğimi yedim, teşekkür ettim. Kucaklaştık da adamla.

Darıca'ya doğru giderken Çevirme Köyü var, Kürecik'e bağlı. O köyü tanıdım. Artık araziyi biliyorum. Çevirme Köyü'ne gelmeden Başyurt'a yollandım. Epey bir yol var, yürü yürü yürü... Akşam oldu, güneş battı. Bir tepeye geldim, tepeden Cibo'nun Mağarası'nı görüyorum. Tam karşıda, küçücük, nokta gibi. Arada uzun bir yol var. Geniş bir alan, geniş bir arazi ve derin bir vadi. Araziyi geçeceğim, vadiye ineceğim. Oradan yukarı çıkacağım. Ama Cibo'yu gördüm ya, artık rahatım, nasıl olsa evime gidiyorum.

Alacakaranlık çökmeye başladığı sırada etrafımda bağırışmalar... Bir hayvan sesi ama çocuk ağlar gibi. Sonra ona başka ağlayan çocuklar katılıyor. Nedir anlayamıyorum. Bir hayvan ama... Kurt olsa ulumasını bilirim, kurt değil. Ben de bağırmaya başladım. Ben bağırınca susuyor, biraz yürüyorum, yine bağırıyor, ben de bağırıyorum, o yine susuyor. Böyle böyle epeyce bir yol aldım. Hava iyice karardı. Sesler kesildi. Vadiye indim. Cibo'ya tırmanıyorum. Etraf yine karlı. Karda çıkardığım sesleri, Ercan'dı (Öztürk) galiba nöbetçi, duymuş, "Dur" dedi. Dedim "Ercan benim, Tuncer". Çıktım mağaraya, akşam saat on. Yolumu kaybetmiştim ama araziyi de çok iyi öğrenmiş oldum. Oraları halen avucumun içi gibi bilirim.

Kömürcü Geçidi'ne doğru

Cibo'ya Veda

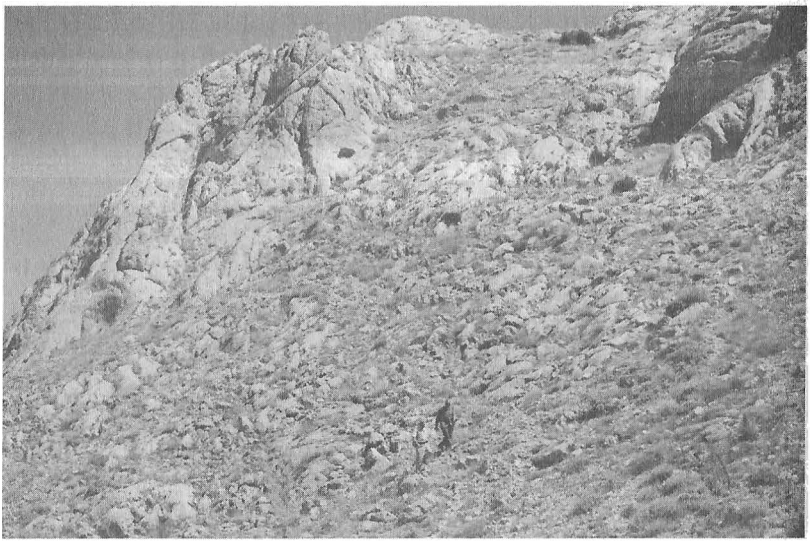
Cibo'da çok uzun bir süre geçirmiştik. En çok anıyı da orada biriktirdik. Bildiğimiz bütün şarkıları, marşları, şiirleri orada söyledik. Keyifli zamanlarımızdı. Akçadağ'ın köylerinin basıldığına, Kürecik'te yoğun aramalar yapıldığına dair haberler geliyordu. Cibo'da kaldığımız neredeyse bütün yöre halkı tarafından bilinir hale gelmişti. Hedefimiz Sırıklı Dağları'na gitmekti. Orada mağaralar yoktu ama ormanlık bir yerdi... Ardıç ormanları.

Grupta eylemsizlik konusu ciddi ciddi tartışılır hale gelmişti. "Şehirdeki arkadaşlarımız banka soyuyorlar, paraları bize gönderiyorlar. Biz buraya mağaralarda yaşamak için mi geldik!.." Aslında Hüseyin'in gelişi bekleniyordu ama gelemedi, yakalandı. Bir bakıma "eylemsizliğimizin" nedenleri vardı; kalıcı kadrolar oluşturmak, araziye uyum, yerel örgütlenme ve propaganda... Fakat belki, dile getirmesek de 12 Mart darbe koşullarını kavramaya çalışıyorduk. Şehirlerle bağlantılarımız kopmaya başlamıştı. Eyleme geçmeden önce barınma, saklanma yerlerimizin sağlam olması, lojistik desteğimizin de güçlü olması gerekiyordu. Sırıklı Dağları'ndan da Binboğalar'a gitmeyi düşünüyorduk. Dede'nin bağlantıları, verdiği adresler, adlar vardı orada. Sürekli bir noktada kalmayı değil, o bölgede sürekli hareket halinde davranmayı planlıyorduk. Biraz da Suriye'ye yakın olmayı istiyorduk, sıkışırsak sığınabileceğimiz bir imkân olsun diye; çünkü Filistin'le de ilişkilerimiz iyiydi. Enternasyonalist dayanışmanın ne kadar önemli olduğunu zaten biliyorduk.

Deniz'le Yusuf'un yakalanması bizi çok üzmüştü ama eylemlere başladığımız zaman yoldaşlarımızı kurtaracağımıza dair çok güçlü bir inanç taşıyorduk.

Dağcıların Peşinde Altı Genç

O günlerde bize katılıp ayrılanlar oluyordu ama bir de katılamayanlar vardı. Lise öğrencisi, Dev-Genç Derneği'ne gidip gelen altı genç mart ortalarında Sinan'ın dağa geldiğini öğrenmişler. Hacı ve Hasan Şahin kardeşler ve arkadaşları. Konuşup bize katılmaya karar vermişler. Çıkmışlar, Şet Yaylası'na kadar gelmişler ellerinde babalarından habersiz aldıkları çiftelerle. Ta Cibo'ya kadar. Bakmışlar orada kimse yok. Kimseye de soramıyorlar bizim nerede olduğumuzu, evlerine dönmüşler. Orada burada kim ne derse onun ağzına bakıyorlar. Duydukları her mağaraya gitmişler ama hep biz ayrılmışız onlar gelmiş. Bir türlü yakalayamamışlar bizi.

Taylan Cemgil ve Tuncer Sümer

Gitme Vakti

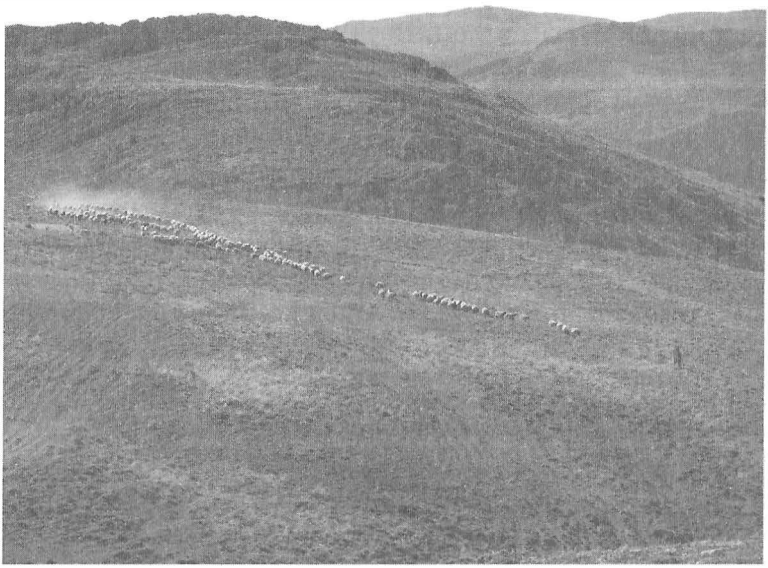
Cibo'nun Mağarası'ndan sonra Ali Şükran Tepesi'ne, tam Cibo'yla yamaç yamaca diyebilirim, geçtik. Yine bir iaşe teminine gittiğimde birileri gelmiş bizimkilerin yanına. Konuşmuşlar. Gelenler destek olmak istediklerini söylemişler. Hatta yiyecek getirmişler. Dediğim gibi ben yoktum bunlar olduğunda. Onlardan uzun süre yardım aldık. İçlerinden biri de öğretmendi. Her zamanki buluşmalardan birine gelmedi. Bunun üzerine "herhalde çekinmeye başladılar" deyip bir daha yanlarına gitmedik.

Başyurt'un yukarı tarafında Ali Şükran Tepesi ile Sinek Konmaz Tepesi arasında bir su gözü vardı. Biz oraya kadar gidiyorduk. Sürüler geliyordu. Bir sefer hatta koyun kesip getirdiler. Ahmet Hemşerim'le gitmiştim, Palulu Yusuf Aslan da bizimleydi. Bir koyun kestirmiştik, parasını da vermiştik. Taşımak için ne kadar zorlanmıştık hiç unutmuyorum, öldük bittik üçümüz. Sonra o Şükran Tepesi'nin yanında mağara değil de kaya kovukları vardı. Üstü kapalı gibi, önü açık. Vadinin biraz aşağısında ağıllar, gittik. Orada Çevirme Köyü'nden bir öğretmenle irtibat kurdu Hüseyin (Özdoğan). Hüseyin de yeni katılmıştı o sıralar. Bir diğerinde de bir başka öğretmenden yiyecek temini için ben gitmiştim. Neyse... Ateş için odun gerekti bir gün. Ortalıkta yakacak bir şey yok. Kupkuru bir yer orası. Keven diye bir bitki kökü var. Onu çıkarıp yakıyor genellikle çobanlar ama o kadar. Duvarlarının yarısı ayakta, yarısı yıkılmış, ağaçları açığa çıkmış, üstünün toprağı dökülmüş bir ağıl vardı. Dedim ki iki tane ağaç çekip alalım, keselim, yakalım. Kadir (Manga) buna şiddetle karşı çıktı. "Olmaz" dedi "Vatandaşın malı, zarar veremeyiz". "Yahu" dedim "Burası kullanılamaz bir halde, yıllardır gelen giden olmadığı da belli. Yeniden yapılması da çok zor, zaten hayvancılık da artık geriye

doğru gitmeye başladığı için ağıllar terk edilmiş..." Ne dediysek Kadir'i ikna edemedik. Aramızda nasıl bir tartışma... Ben dinlemedim, gittim bir ağacı çektim getirdim, Kadir'e rağmen. Kestik, yaktık. Kadir yirmi dört saat söylendi, yirmi dört saat... "Biz devrimciyiz, devrim yapacağız diyoruz; gidiyoruz halka zarar verecek işler yapıyoruz... Bu ne iş... Böyle şey mi olur..." Kendi kendine söyleniyor, Sinan Hoca'ya gidiyor söyleniyor. Sinan dinliyor bir şey diyemiyor. Öyle işte.

Şükran Tepesi'ndeyken, Teslim'in alıp getirdiği Keller Köyü'nden Aziz Şahiner adında bir arkadaşımız vardı. Çok iyi, dürüst biriydi. Hemen ayak uydurdu. Sonra ben evlenince hısım da oldu bana, eşimin amcasının oğlu. Aziz sendikacılıktan gelme bir işçiydi. "Ben gerilla olacağım" diye katıldı, bir süre geçti, eleştirmeye başladı. "Size saygı duyuyorum, destekliyorum, karşı değilim ama yanlış buluyorum. Şu karşımızdaki tepeye biri mitralyözü kursa hepimizi tarar öldürür. Ben böyle bir mücadeleyi doğru bulmuyorum. Böyle gerilla olmaz" diyordu. Grupta homurdanmalar oluyordu bu itirazlarına. Sinan da "Madem tasvip etmiyordun neden katıldın bize?" diye soruyordu. Aziz aslında TKP (Türkiye Komünist Partisi) eğilimliydi. Sonunda "Silahlı mücadeleye inanmıyordum, sizi öğrenince katılmak, destek vermek istedim ama size saygı duymakla birlikte vazgeçtim. Evime dönmek istiyorum" dedi. Sinan ona teşekkür etti ve "Bu kadar dürüstçe düşüncelerini ifade ettiği için gidebileceğini" söyledi, "Ama kuralı biliyorsun kimseye anlatmayacaksın". Aziz böylece köyüne döndü ve hakikaten hiçbir yerde konuşmadı.

Halahort Emmi'nin oğlu Hüseyin de (Özdoğan) kendi isteğiyle bize orada katılanlardandı ama işte çok zaman geçmeden aykırı laflar etmeye başladı. "Böyle olur mu, olmaz mı; nasıl olacak bu iş" gibi... Biraz da dayanamadı galiba çünkü mesela yol yürüyoruz kırk, elli kilo yükle. Sırt çantalarımız ağır, elimizde silahlarımız. Hantaldık yani esasında öyle düşünürsen. Biz antrenman yapa yapa alışmışız, o sırtına yükü vurunca zorlandı tabii, alışkın da değildi... Sizinleyim mizinleyim dedi ama aniden, Çevirme'ye ekmek almaya yolluyorlar benim olmadığım bir günde, gidiyor bir daha da gelmiyor. Sinan çok sinirlendi. "Aziz'i bıraktık, bu niye kaçıyor" diye, hani gitmek isteyen gider... Yakalayıp hesap soralım dedik ama bulamadık. Nitekim THKO-1 davasında o da yargılandı ve ifadesinde "Ben zaten dayanamadım, şartlar çok ağırdı, ayrılmak istiyordum kaçtım" diye ifade verdi.

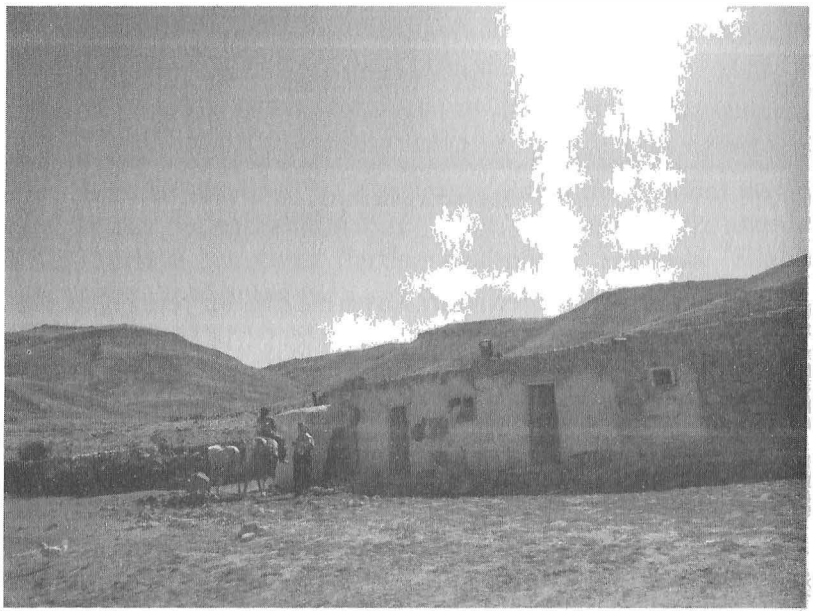

Başyurt'a giderken...

Ali Şükran Tepesi'nden sonra Kavurma diye bir yere geçtik. Kavurma, Harunuşağı Köyü'nün arkasında bir yayla. Harunuşağı'nın yaylası. Önce kısa bir süre kovukta kaldık Çevirme'nin üst tarafında, oradan da bir mağaraya yerleştik. Kendimiz bulmuştuk o mağarayı, çok güzeldi. İçi geniş, önü dümdüz kayalık, balkon gibi, bu yüzden "Balkonlu Mağara" adını verdik. Korunaklıydı. Bir hafta civarında kaldık orada. Kesekler vardı mağaranın içinde onları yakıp ısınıyorduk. Soğuğa karşı ancak öyle dayanabiliyorduk, çok üşüyorduk çünkü. Biz içerideyken sürüler dibimize kadar geliyordu. Çobanların bütün konuşmalarını dinliyorduk ama onlar bizim farkımıza bile varmıyordu. Orada kalırken ben hep keşifteydim. Neredeyse doğru dürüst kalmadım ama Balkonlu Mağara'dayken hiç unutmadığım bir anım var.

Dürbünlü, yirmi iki kalibrelik Flipper bir tüfeğimiz vardı. Kadir (Manga) o tüfeği çok severdi. Elinden hiç düşürmezdi. Yirmi iki kalibreydi ama yüz elli, iki yüz metre etkisi olan uzun namlulu bir tüfekti, av tüfeği gibi, incecik mermileri vardı. Keşfe çıktığımız zaman onu alırdık yanımıza kendimize avcı havası vermek için. Bir gün Osman'la (Arkış) baktık arka tarafta fareler var. Yuvala-

rına girip çıkıyorlar. Birkaç tane vuralım da et ihtiyacımızı karşılayalım dedik. Onları ürkütmemek için uzakta bir taşın üzerine tüfeği yerleştirdik. Fare kafasını çıkarıyor, ateş ediyoruz ya sağına düşüyor ya soluna, bir türlü hedefi tutturamıyoruz. Pes ettik. Mermi bitecek. O sırada şimşekler çakmaya başladı... Yağmur. Baktık tüfekten "dızzz" diye bir ses geliyor. "Bu niye tıslıyor?" dedik. Osman dedi ki "Bu senin tüfek yıldırım çekiyor". Tüfeği dik tuttum öttü. Korktuk. Götürdük bir kayanın dibine yatırdık. Yağmur geçene kadar sessiz sedasız yattı orada. O gün işte keşfe de çıkmıştık. Ercan Tepesi'ni gözümüze kestirdik konaklayabiliriz diye.

Başyurt'a giderken barınak evlerden biri

Nazmiye Yeni Yoldaşımız

Bir gün Teslim geldi. Sinan ona bir miktar para verdi mermi alması için; çünkü çok az mermimiz vardı. Bir çatışma olsa dayanamazdık. Onunla gittim, ihtiyaçlar vardı. Pendir Yaylası'ndaki o su akan mağaranın önünden evlek dediğim eski ahırların oradan çıktık. Derbent Geçidi'nden geçtik. Polat Köyü'nden Boruk Ali Emmi'ye, Çığlık Köyü'ne gittik sabaha kadar yürüyerek. Daha önce ziyarete gelen köylülerden bir süre yetecek kadar paket paket kuru üzüm, pestil, sucuk gibi yiyecekler satın almışlardı bizimkiler. Yolluk diye bir paketini de yanıma aldım giderken... Yürürken azar azar yiyoruz ki enerji veriyor...

Gece. Hayal kuruyoruz. Devrim olacak, insanlar bize şöyle katılacak, böyle katılacak... Yorulunca Kömürcü Geçidi'nden geçerken mola verelim dedik. Yiyecek torbamı yere koydum. Kalkıp giderken de karanlıkta görmediğim için unutmuşum. Köye girerken aklıma geldi. Teslim "Onu fareler şimdiye kadar yiyip bitirmiştir" dedi. Üzümlere çok üzüldüm.

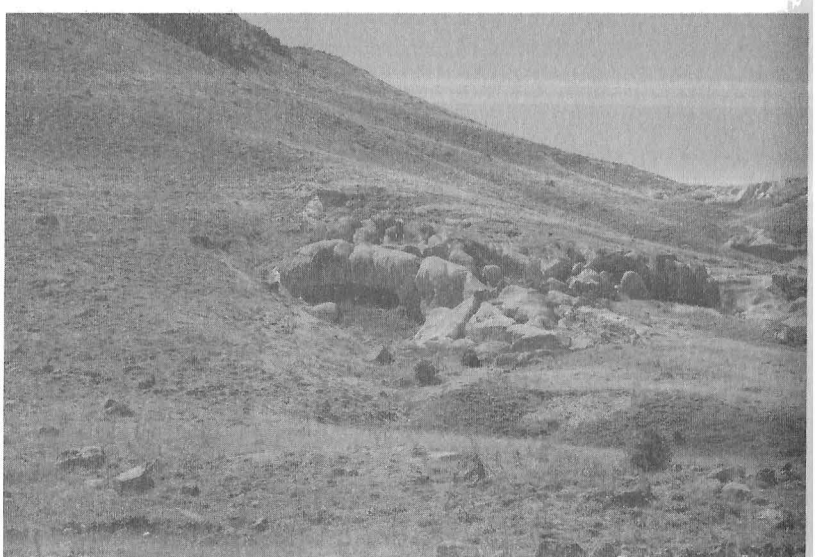
Köyde Boruk Ali Emmi'den bir katır bulmasını istedik. Yükümüz o kadar çok ki taşıyamıyoruz bir türlü. Sinan çok istemişti katır edinmemizi. Boruk Ali Emmi gitti, ta Gölbaşı'ndan bir gün sonra katırla geldi. Katır da yaşlı, huysuz... Canı sıkıldı mı kaçıyor, haydi düş peşine... Yükledik aldıklarımızı, ağırlıklı olarak da yiyecek. Bir de siparişleri vardı arkadaşların. Fakat çok fazla geldi yük. Emmi dedi ki "Hüseyin de benim katırla gelsin". Balkonlu Mağara'ya döneceğiz.

Katırı beklerken Hasan'ı da (Dalkılıç) çağırmıştım. Hasan, Boruk Ali Emmi'nin oğlu Hüseyin, ben iki katırla yola çıktık. Boruk Ali Emmi'nin evinin biraz ötesinde kavaklık vardı. Bizim katır yüküyle birlikte kaçtı. Çağırıyorsun gelmiyor, peşinden gidiyor-

sun kaçıyor. En sonunda Boruk Ali Emmi'nin büyük oğlu Halil bir tabağın içine arpa koydu, "kuçu kuçu kuçu" diyerek bizim katırı tavladı. Neyse yola devam edebildik. Kömürcü Geçidi'nde "şu unuttuğum torbaya bir bakayım ne olmuş" dedim, gittim ki torba olduğu gibi duruyor, altın bulmuş gibi sevindim. Üzerinde farelerin diş izleri vardı ama paketi parçalayamamışlardı. Yiye yiye geldik Balkonlu Mağara'ya. Hüseyin'le Hasan'ı biraz uzakta bırakıp Balkon'a çıktım. Yan taraftan geldiğimiz için bizi görmediler, birdenbire çıktım bizimkilerin karşısına. Sinan Hoca her zamanki gibi matarasıyla çay içiyordu. "Hocam ne yaptın?" dedi, "Katırı aldım" dedim. O kadar sevindi ki katırın gelmesine, sevincini ve gözlerinin ışıltısını hiç unutmuyorum. "Aldın mı? Bu çayı da sen iç o zaman" deyip matarasını uzattı. Sinan Hoca çayı çok severdi, onu hep elinde çay matarasıyla hatırlarım. O çay benim için ödül oldu.

Hemen bekleyen arkadaşlara haber verdim. Hüseyin ve Hasan'la katırları getirdiler. Bizim katırın adını Metin (Yıldırımtürk) koydu, "Nazmiye"...

Hüseyin bize yardım için gelmişti. Biraz oturup soluklandı, sohbet ettik geri döndü. Giderken de dedi ki "Amma zor şartlarda yaşıyorsunuz". Hasan ise neredeyse bir hafta yanımızda kaldı, bizimle gezdi. Sonra onu da görevlendirip Adıyaman'a gönderdik.

Balkonlu Mağara

Sona Doğru

Aldığımız bilgiye göre Antep Merkez Bankası'ndan Adıyaman'a her ay tek bir eskortla maaşlar gidiyormuş. Uygun bir yerde pusu kurup soymaya karar verdik. Hasan bunun istihbaratını yapıp bize bildirecekti. Arabanın geçtiği yolu, güzergâhını biliyorduk zaten. Haydarlı'daki tren istasyonunun üst tarafında ormanlık bir alan vardı. Pusuyu orada kuracağız ve paralara el koyacağız. Hasan ay başında bizi o ormanlık alanda bekleyecek.

Hasan'ı yolladıktan sonra biz Pendir Yaylası'na doğru yürüyüşe geçtik, gece. Pusu kuracağımız yere o yayladan gideceğiz. Kavurma'dan inerken bir yamaçta mola verdik. Biraz dinlendikten sonra tekrar yürüyüşe geçtik. Ben de öncüyüm, arkadan "Durun!" diye haber geldi. Durduk. "Hayrola?" "Yalçıner'le Yusuf yok!" "Yalçıner grup komutanı nasıl yok?" Eşya unutulmuş, onu alıp gelelim demişler. Biz fark etmemiştik bu durumu, aralıklarla yürüyoruz çünkü. Aradıklarını bulmuşlar ama yanlış patikalara sapmışlar, kaybolmuşlar. Ses yapmamamız lazım, bağırıyoruz. Işık yakmamamız lazım, el fenerleriyle işaret veriyoruz. Öyle yerlere girmişler ki bizi de görmüyorlar. Yaklaşık iki saat zaman kaybettik, dolayısıyla da hedefe gidemedik. Evleklere kadar ancak gelebildik, orada oturmak zorunda kaldık.

Oturduğumuz yerde, ağzı küçük bir mağara vardı, dışarıya su akıyor, o kadar dardı ki barınmaya müsait değildi. Mecburen Sinan'la buluştuğumuz ve o iki öğretmen ve öğrencileriyle karşılaştığımız yerde konakladık. Ayağa kalkıp da dolaşmadığın müddetçe görüleceğin bir yer değildi orası ama niyetim grubu o içine su akan mağaraya götürmekti, daha zula bir yerdi orası çünkü. Sonra da artık Nurhak'a doğru yola çıkacağız.

Fakat biz mola verdikten sonra bu defa Sinan Hoca dedi ki "Gözlüğüm yok!" bir teneke kutu yaptırmıştı, gözlüğünü onun içine koyuyordu. Kabıyla beraber düşmüş. "Bulurum" dedim, gece daha önce mola verdiğimiz noktaya döndüm. Oturduğumuz yerde gözlüğü buldum. Hatırlıyorum Sinan bir şeyler çıkarıp koymuştu çantasına, o sırada düşürmüş olmalı; yoksa yolda düşse tangır tungur tenekenin sesi duyulurdu. Tabii Sinan çok sevindi gözlüğünün bulunmasına.

Daha önce de, Cibo'nun Mağarası'ndayken Dayı bir yüzük getirmişti. Köyün kuzu güden çocukları bulmuşlar, sanırım Güvercinlik Mağarası'nın oralarda, Dayı'ya vermişler. Alyansın içinde "Şirin" yazıyordu. Altındı, vermeyebilirlerdi, üstelik Dayı'ya veriyorlar. Bölge halkı aslında bize çok yakın davranıyordu. Hâlâ da eksilmeyen bir minnettarlık duyarız o insanlara.

Gündüzü zulada geçirdik, gece içine su akan mağaraya geldik. Otlar yeşermiş. Kar yok ama soğuk, buz gibi ortalık. Dereotları bitmiş, kurbağalar... Çok hoşuna gitti arkadaşların. Etrafı çevrili, açık hava ama korunaklı. İnsanlar geçtiğinde sesleri duyulurdu ancak bizi görmelerinin imkânı yoktu. Karargâh gibi orada kaldık.

Ertesi gün ben yine yola çıktım. Nereye gittim şimdi hatırlamıyorum. Keşfe mi gittim, erzak bulmaya mı gittim bilmiyorum. Döndüm ki kimse yok, hiçbir iz de yok. Araştırdım, bizim katırın izi, bazı postal izleri... Takip ederek aşağı yukarı bir kilometre gittim. Kayalık bir yer başlıyor. Ondan öte, ara ki bulasın hangi yöne gittiler, yine de tahmini bir yöne doğru yürüdüm... Epeyce ama. Ne ses duyuluyor ne bir işaret var, geri döndüm. Güneş yükselmişti. Uykusuzdum. Bir kayaya zulalandım, kafayı koydum uyudum. Biraz sonra baktım takır tukur, takır tukur bizim Nazmiye. Ahmet Hemşerim yularından tutmuş geliyorlar. "Tuncer buraya gelir, mutlaka bizi bekler dedim, seni almaya geldim" dedi. Ben bir şeyler de getirmiştim yanımda, katıra yükledik, "Haydi bakalım arkadaşların yanına"... Ta diplerine kadar gitmişim meğer ama zulada oldukları için onları görememişim, onlar da beni görmemişler.

Bulundukları yer de uygun değildi. Ahmet Hemşerim beni almaya geldiğinde Kadir'le Osman keşfe çıkmışlar. Döndüler dediler ki "Uygun bir yer bulduk". Nurhak Dağı'na doğru gidiyoruz artık. "Oraya kadar yürüyebilir miyiz sabaha kadar?" "Yürürüz". Keşfi onlar yaptılar ya...

Gece çıktık yola. Gündüzden de sormuştum, tarif etmişlerdi. Yola çıktık ama ben hissediyorum ki yanlış istikamete gidiyoruz çünkü onların tarifine uymuyor gittiğimiz yol. Dedim ki "Biz doğru yöne gitmiyoruz". Bir de bana kızdılar. Yürüdük, yürüdük... Saat gecenin üçü oldu "Yahu hakikaten biz nereye geldik?" dediler. Oraya koştular, buraya koştular, biz oturduk bekledik. Biraz daha yürüdük, yine bekledik. Hava ağaracak, saklanacak yeri bulamadılar. Derken çoban sesleri, burnumuzun dibinde davarlar... Olduğumuz yerde kalalım dedik. Artık herkes bir taş, kaya, çukur, ne bulduysa yerleşti oraya. Dağıldık böyle. Bir süre sonra ortalık ağardı ki hemen aşağımızda, o zamanki adıyla, Çöplü Köyü görünüyor, şimdiki adı Armutalan, üstümüzden sürüler geçiyor. Kabak gibi açıktayız...

Burası neresi, meresi demeye kalmadı, aşağıdan iki üç adam bize doğru gelmeye başladı. Görünüyoruz yani köyden. Sanırım Kadir'di... "Konuşmayalım, kimse yanımıza gelmesin, kaç kişi olduğumuzu bilmesinler, silahlarımızı görmesinler" dedi. Ben aşağıya doğru inmeye başladım. Adamlara "Sizinle görüşmek istemiyoruz, gelmeyin" dedim. "Peki" dediler, dönüp gittiler.

Tuncer Sümer'in keşif sırasında ve iaşe sağlarken uğradığı evlerden biri

Bozuk Silahlar

Arkadaşlar orada beklerken ben, Hacı ve Osman keşfe çıktık. Nurhak Dağı'na doğru vadimsi bir yer gördük. Kıvrıla kıvrıla tepelerin arasından gidiyor. Sırıklı'nın karşısında Nurhak'ın Tatlar Köyü var, o köyün üzerine çıkıyor. Daha önce görmemiştim orayı ama yerini tahmin ediyordum. İkimizde mavzer, birimizde de Thompson vardı. Tepelerin arasında güzel bir düzlük bulduk. Kapalı, bir ada gibi. Dedik ki burada atış talimi yapalım fırsat bu fırsat. Thompsonla bir atış yaptık, ikinciyi atamadık, tamam mı... Silah bozuk. mavzerle deneyelim dedik, o da tutukluk yaptı. Hiç unutmuyorum Hacı sigara jelatinini namluya tuttu, baktı. Dedi ki "Namlu çatlak!" Bir telaş döndük. Bütün mavzerleri arkadaşlarla tek tek kontrol ettik, hepsi arızalı. Silahları bize getiren Teslim, gres yağları içinde getirmişti, "sıfır silah" demişti.

Bu arada grubun yanına geri dönmeden önce biraz daha keşfe devam etmiştik. Düzlük gibi bir yerden karşımıza iki adam çıktı "Selamünaleyküm, aleykümselam". Dediler ki "Köyden görüldünüz. Ne olduğunu bilmiyoruz ama eşkıyalıkta bir kural vardır aslında, kuşkulandığın köyü basarsın. Siz bu köyü basmalısınız". "Biz de zaten gece basacağız" dedik. Yalan söylüyoruz, öyle bir niyetimiz yok. Ayrıca biz niye köy basalım. Kaçakçıyız, maçakçıyız numarası çektik yine. Onlar gittiler. Sonradan öğrendiğimize göre ihbar etmişler ama jandarma bir hafta sonra gelmiş, dolaşmış gitmiş. Yıllar sonra Çöplü Köyü'nden bir kişiyle tanıştım. Bana, bizi kendi köylülerinin değil Tapkıran köylülerinin görüp ihbar ettiğini anlattı.

Neyse... Silahların hepsinin bozuk olduğunu gördükten sonra öylece oturuyoruz. Ne yapacağımızı düşünüyoruz. Mutlaka bunun hesabının Teslim'e sorulmasına karar verildi. Grubun içinde

çok tartışıldı bu olay. Sinan öfkeliydi ve Fevzi'yle beni en kısa zamanda Teslim'i bulup dağa getirmek için görevlendirdi. Üstelik mermiler de hâlâ gelmemişti. Dediğim gibi bu halde oturuyoruz. Kimse konuşmuyor. Herkesin suratından düşen bin parça ama yeniden silah edinme olanaklarımız yoktu. Var olanlarla devam etmek zorundaydık.

İkindi oldu. Metin (Yıldırımtürk) ortalıkta dolanıyor, koşarak geldi ve vadide jandarma gördüğünü söyledi. Nasıl vaziyetteyiz? Çantalarımız bir tarafta, silahlarımız bir tarafta, eşyasını kapan ters istikamete doğru koşmaya başladı. Geri çekilmeye çalışıyoruz yani. Aşağıdan köylüler de bizi seyrediyor. Kaçtık, zula bir yer bulduk saklandık. Biraz sonra Metin geldi "Baktım, ne gelen var ne giden ne de jandarma". Bunun üzerine Palulu Yusuf'la Kadir bakmaya gittiler. "Yanılmış olmalı Metin" dedik. Bu arada Ercan'ın (Öztürk) çantası kaybolmuş. Biz bulamadık ama arkamızdan jandarma bulmuş. İçinde kazak, battaniye, kıvır zıvır bir şeyler vardı. Bu olay üzerine sinirlerimiz daha da bozuldu. Eylem yapmıyoruz, atıl duruyoruz. Bir de üstelik jandarma geliyor diye darmadağın olduk, hazırlıklı değiliz. Üstüne üstlük mermimiz az, silahlarımız bozuk. Geri çekilirken yine de Endi (Mustafa Yalçıner'in lakabı) ile ikimiz mevziye yatmıştık ve çok düzenli olmasa da kademeli olarak ihtiyatlı bir geri çekilme halimiz olmuştu.

Tabii bütün bunların üzerine Nurhak'ın öbür tarafına doğru yürümeye karar verdik yine. Keşif ve silah talimi yaptığımız yoldan yürüdük. Epeyce sonra da vadi başlıyor ve Sırıklı Dağları. Bir gecede geçebiliriz zannediyorduk ama baktık yol uzun. Önümüzde de iki köy var. Uygun bir yerde konaklayalım dedik. Tepe gibi bir noktada toplandık. Ateş yaktık... Toplantı yapacağız, durumumuzu değerlendireceğiz. Hiç unutmuyorum Sinan her zamanki gibi bir şiir okudu, yalnız o gün Kadir'le (Manga) ben de katıldık şiir faslına... Hani Erzurum'da baskına uğradığımız o folklor gecesinde okuduğumuz şiirleri; Kadir Nazım'ın *Kurtuluş Savaşı Destanı*'ndan *Kadınlarımız*'ı okudu, ben İsmet Özel'in *Sevgilim Hayat*'ını. Sinan dedi ki "Hocam bu kadar güzel şiir okuyordunuz da bugüne kadar neredeydiniz?" Dağda olduğumuz aylar boyunca Sinan'ın şiirleri yaptığımız her işte hiç eksik olmadı. Hatta öldürüldüğünde de cebinden Erdoğan Çokduru'nun bir şiiri çıkmış ve o şair arkadaşı da "bir anarşistin cebinde senin şiirin ne geziyor" diye sorgulamışlar ve paşa olacakken albaylıktan emekli etmişler.

Eleştiri faslına geçtik. Tabii ilk hedef Metin (Yıldırımtürk) oldu çünkü jandarma meselesi... Metin demişti ki "Ben bilerek yalan söyledim, hareket olsun diye". Tabii çok şiddetle eleştirildi bu tavrı ve kınama cezası aldı. O gün orada kaldık, ertesi gün yürüyüşe geçtik yeniden.

Tatlar Köyü'nün üstüne geldik ama, devam etsek yine açıkta kalacağız, karşı dağlara geçmediğimiz sürece barınabileceğimiz yer yok. Çocukluğumdan bildiğim için o doğrultuda gidiyoruz çünkü ormanlık. Bir vadi bulduk, dik duvar gibi kayalar var. Çantaları attık, yattık. Akşamı bekliyoruz. Önce gölgeydi, sonra güneş tepemize geldi. Akşama doğru bir çocuk eşeğin üzerinde bize baka baka geçti. Biz bir şey demedik, çocuk da bir şey demedi. O arada akşam oldu, toparlandık.

Tatlar Köyü ile annemin köyü olan Kullar Köyü arasından ormana girdik, hızlı bir yürüyüşle Sırıklı Dağları'na çıktık. Muhteşem görünümüyle Nurhak Dağı arkamızda kaldı. Geldiğimiz yer bir ardıç ormanı. Ardıç ağaçları şemsiye gibidir. Neredeyse yirmi, yirmi iki kişi tek bir ağacın altında saklandık. Otuz yıl sonra gittim. O ağaçların hiçbiri kalmamıştı, yok etmişlerdi ormanı. Bir şeyler yiyelim diyene kadar hava kararda, bir yağmur... Donumuza kadar ıslandık. Hava açınca da kuruyuverdik. Oradayken Elazığlı Cemal'le Palulu Yusuf'u, Kullar Köyü'ne, yani annemin köyüne yolladım. Çocukluğumdan beri tanıdığım bir bakkal vardı, Hasan Koçak. Onu bulun, "Biz davar getirdik, Aşağı Çöplü Köyü'nden" dersiniz. Aşağı Çöplü Köyü de hani kabak gibi açıkta kalınca bizi gören köy. Oradan her sene sürü getirirler otlatmak için Nurhak Dağı'nın arka eteklerine. Sonra o otlakta bir köy daha kurup onun adına da Çöplü demişler. Aşağılarda Tapkıran gibi Kürt köyleri vardı, Kürt olmadıkları halde onlardan etkilenip zamanla Kürtçe de konuşmaya başlamışlar kendi aralarında. En azından yüz, yüz elli senelik geçmişi olan bir köy orası. "Biz" işte "Aşağı Çöplü Köyü'nden davar getirdik, yiyecek alacağız" deyin, ne bulursanız alın.

Hasan'a gidiyorlar, ne buldularsa fazlasıyla almışlar; mesela şeker alacaklar on kilo, un alacaklar bir torba, Nazmiye de yanlarında... Sonraki yıllarda, Hasan anlattı, şüphelenmiş, anlamış. Benim de arananlar listesinde adımı duymuş, "Ama anlamamazlıktan geldim, ne istedilerse verdim, kuruşuna kadar da ödediler aldıklarının parasını" dedi.

Yiyecek bakımından bolluk içine girdik. Yemek yapmazdık zaten. Genellikle hazır şeyler yerdik, konserve. Ekmek gelirdi. Bizim Atilla, Ahmet Hemşerim iyi bilirlerdi oysa yemek yapmayı. Sırıklı Dağları'na vardığımız ilk gün un helvası yaptılar mesela bir tencere. Zaten tek bir tenceremiz vardı, onu da taşıyorduk sırtımızda. İaşe dağıtımı, kendisi olduğu müddetçe Atilla tarafından yapılıyordu. Kazan kaynatıp yemek pişirmedik hiç, hiç kaşık sallamadık, kaşığımız yoktu zaten. Sıcak yemeğe hasrettik. Ancak evlere misafir olduğumuzda yemek yiyebiliyorduk. Hep konserve... Konserve kutularını da iz bırakmamak için taşların, kayaların altına gizliyorduk.

Sırıklı'da kayalıklar arasında kendimize barınacak yerler de bulduk ve keşiflere başladık. O günlerde sürekli eylem meselesini tartışıyorduk. Eylem yapalım, eylem yapalım... Ama bölgede eylem yapacak bir hedef yok. Bir tek Kürecik Amerikan Radar Üssü; oradan başka, kendi ülkemizde kime saldıracağız yani. Böyle bir stratejimiz yok. Geriye radar üssü kalıyor.

Kürecik Amerikan Radar Üssü'nü basalım... Çok yaklaşamasak da biz gider bu işi yapabiliriz diye düşündük. Oturduk nasıl yapabileceğimizi tartıştık. Dedik ki "bir araba lazım". Çünkü üs bulunduğumuz yerden epeyce uzakta. Kapıdere, Beyre, Elmalı, Doğanşehir, Akçadağ, Polat, Ören... Kürecik. Dağ yollarından elbette. Anayollarda kontrol, arama tarama olduğu için ancak köy yollarından gidilebilir baskın yapılarak aynı yollardan da geri dönülebilir. Çevreyi hemen abluka altına alacakları için bu yolları tahmin edemezler hesabı yaptık. Bu doğru ve uygulanabilir gözüküyordu.

Bunun üzerine Antep'ten Adıyaman'a giden para nakil aracını gasp etmeye, tabii içindeki paralara da el koymaya ve bu araçla radar üssünü basmaya karar verdik. Yalnız bu planı gerçekleştirmek için bir arabaya daha ihtiyacımız olduğunu düşündük ve...

Sonun Başlangıcı

Söz konusu ikinci arabayı şehre gidip kiralamaya karar verdik. Eylemi yapacak grubun yakınına kadar getirecektik arabayı, şoförünü de eylem boyunca misafir edecektik. Grup hem paraya el koyacaktı hem de Kürecik'te eylemi gerçekleştirip geri dönecekti. Şoförün parasını fazlasıyla verip geri yollayacaktık sonra.

Ehliyeti olan kim var? Fevzi (Bal) var. Biz araba kullanmayı biliyoruz ama ehliyetimiz yok, sıradan bir kontrol olduğunda problem çıkar. Onun için Sinan, Fevzi'yle beni görevlendirdi. Gidip bir araba kiralayacağız, gitmişken de Teslim'e uğrayıp Sinan'ın kendisiyle görüşmek istediğini söyleyeceğiz; çünkü Sinan bozuk silahlar meselesini konuşmaya kararlıydı. Ismarladığımız mermileri almamışsa verdiğimiz parayı da geri istememizi tembihledi.

Teslim'in Akçadağ'ın Kilise Köyü'nde, şimdiki Cumhuriyet Köyü, olduğunu sanıyoruz. Karapınar'ın oralarda. O köyde zaten Mustafa (Akdeniz) ve kayınbiraderi Hasan Bakır gibi arkadaşlarımız var. Malatya'dan araba sağlamak için onlardan yardım isteyeceğiz.

Gittik Kilise Köyü'nde Mustafa'yı bulduk. O bizi Teslim'in yanına götürdü. Köyün üst tarafında dağlarda saklanıyordu Teslim. Buluştuk. Önce mermileri sorduk, dedi ki "Alamadım". "Para?" Para da yok. "Ben" dedi "Filistin'e gideceğim için oraya gönderdim". Filistin'e gidecek bir de. Filistin'e gitme işini de biz çok önceden konuşmuştuk aslında; hani işler ters gidip çok mecbur kalırsa Filistin'e gitmesini söylemiştik. Ebu Cihed'in adını vermiştik. Filistin'e nasıl gideceğini anlatmıştık. Görüşeceği diğer insanları söylemiştik. Bütün ilişkiler ve referanslar konusunda Mustafa'yla ben bilgilendirmiştik onu. Ayrıca Hacı da bazı referanslar vermişti.

Orada bizim adımıza irtibat kuracaktı. Bir yardım gerekirse bizim adımıza gerekeni yapacaktı. "Peki, mermiyi bulduğunda ne ile alacaktın?" "İşte aslında parayı mermi için gönderdim de gelmedi. Bir kısmını da işte Filistin'e gitmek için kullanacaktım". Söyledikleri o gün için aykırı gelmedi bize.

İhtiyacımız olan cipi Malatya'dan kiralamak için Hasan (Bakır) gidecekti ertesi gün. Onu beklemek üzere o gece orada kalmaya karar verdik. Mustafa da (Karadağ) geldi, bize katıldı. Mustafa, Fevzi, Teslim ve ben bir kovuk bulduk. Pardösülerimizi çektik üzerimize, yattık. Hiç unutmuyorum Mustafa o şartlara alışkın olmadığı için uyuyamamış, erkenden kalmış, "Başınızı taşa koydunuz, horul horul uyudunuz" diyerek bizi uyandırdı. Fevzi dolaşmak istedi. Çoban olur, avcı olur, keven toplamaya köylü gelir diye uyardık onu ama dinlemedi. Çukurun içindeyiz, dibimize kadar gelmeden kimsenin bizi görmesi mümkün değil, öyle bir yerdeyiz yani. Fevzi çıktı. Çıkmasıyla konuşma sesleri duymamız bir oldu; "Senin arkadaşların orada mı?" diye bir adam geldi üstümüze. Tulaz isminde Teslim'in bir köylüsü, "Yahu ben seni yerde ararken gökte buldum" dedi. Teslim'e sarıldı, "Ne yapıyorsun?" "Ne yapayım, aranıyorum, buralardayım". İşte "Biz de seni merak ettik, bunun başına bir iş mi geldi dedik. Ne oldu? Burada olacağını biliyordum, yardıma geldim"... falan. Gönderdik adamı. "Yahu" dedi Teslim, "Bu adam geveze, ihbarcı. Dolaşır ne öğrenirse gider her yerde söyler". Neyse Hasan geldi, eski köye gidilecek diye arabayı kiralayacaktı Hasan, Fevzi ile birlikte gittiler. Öğleden sonra kararlaştırdığımız yere geldiler, Hasan indi, ben bindim.

Erzak siparişi de vermiştik, onları da alıp arabaya koymuşlar. Tabii ben arabaya bindikten sonra, kararlaştırdığımız gibi, Sırıklı Dağları'na gideceğiz. Orman yolundan da yürüyerek yaklaşık bir saat ötede kamp kurmuş vaziyetteyiz. Teslim'i orada bıraktık. Vedalaştık, ayrıldık. Ayrılırken de Sinan'ın kendisiyle mutlaka görüşmek istediğini söyledik. Tamam, mamam dedi.

Mahkeme

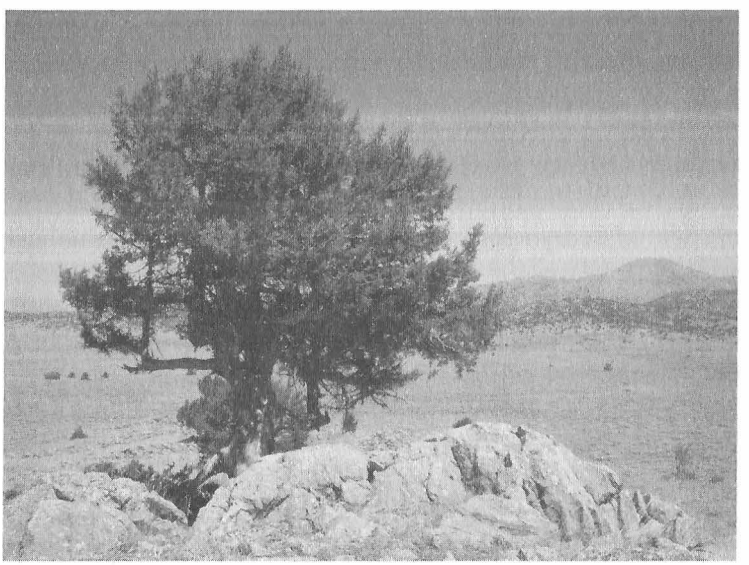
Anayoldan çıkıp eski köy yoluna döndük. O yol dağlık ve sapa bir yoldur. İki kilometre kadar gittik. Adama dedik ki "Dur!" Durdu. Belimizdeki tabancaları gösterdik; benim üzerimde bir toplu tabanca var, Fevzi'de de Browning. "Sen bizim misafirimizsin. İki gün araban lazım bize. Sonra fazla fazla ücretinle birlikte arabanı geri vereceğiz. Arabanın başına bir iş gelirse de bedelini sıfırını alacak şekilde ödeyeceğiz". Eylem bitip de parasını ödeyip yolladıktan sonra şoförün anlatacakları bizim için propaganda olacaktı aynı zamanda. Bunu çok önemsiyorduk. Ama adam söylediklerimize ikna olmadı ve korktu. Korkunca biz silahları çektik, "Lamı cimi yok bunun. Sen şöyle kenarda otur bakalım". Fevzi anahtarı aldı elinden direksiyona geçti. Ben de arkaya oturdum. Tam cip denemez, cipten biraz büyük, pikaptan biraz küçük o yeşil arazi arabalarından biriydi. Stabilize bir yoldan Elmalı Köyü'ne kadar geldik. Elmalı Köyü'ne geldiğimizde "Ben çok susadım" dedi adam. "İyi" dedim, Elmalı'nın orta yerinde bir çeşme vardı "Şu çeşmenin yanında duralım" ama çeşmenin etrafı kalabalık, evler var. Anladım ki bir hareket yapıp "beni kaçırıyorlar" diyecek çünkü panik halinde. Çeşmenin yanına gidiyor ama sağa sola bakıyor, gözleri fıldır fıldır. Elim tabancada yanında duruyorum. Gözüne de bakıyorum. Neyse, cesaret bulamadı, suyunu içti, bindi arabaya.

Bu arada Elmalı'da bir dükkânın önünde durduk. Şeker sucukları vardır. İçi cevizli, dışı şekerli. Ben çok severdim onları. Onlardan aldık bir miktar. Belki bir şeyler daha... Şoföre de izzetü ikram. Yola devam ettik. Kapıdere'den döndük. Sırıklı'ya, oradan Çevirme mezrasına gideceğiz yayla yerine kadar. Oradan sonra yol yok zaten. Bir düzlüğe indik. Fevzi arabayı bir kayalığın arkasına çekti. Daha önce de arabayı nereye bırakacağımızın keşfini yapmıştım. Yalnız arabanın yönünü yola doğru çevirdi. Üçümüz

arabayı aşağıda bırakıp ağaçların küme yaptığı gediğe doğru, küçük bir tepeye çıktık. Adamı ayrı bir yerde tutmak istiyorduk çünkü arkadaşlarımızı, kaç kişi olduğumuzu, nerede kamp yaptığımızı bilmemeliydi.

Fevzi'nin de ayağı yaralıydı, yürürken zorlanıyordu. Dedim ki "Sen burada bekle, ben birkaç arkadaşı yollayayım". Hem erzak taşınacak hem adamı götüreceğiz. Ne düşündüysem Fevzi'yi başında bıraktım adamın, grubun yanına, kampa geldim. Arabanın bulunduğu yerle kamp arasında bir saatlik yürüyüş mesafesi var. Yalçıner'le Metin (Güngörmüş) ve birkaç arkadaş daha arabanın nereye geleceğini bildikleri için, beni görünce o yöne doğru yürümeye başladılar. Ben de yorgunum, kampa varınca dinleneyim dedim çünkü akşam yürüyüş yapacağız. "Tamam, sen yat" dediler. Açık arazideyiz ama büyük çınar ağaçları örtüyor üstümüzü. Hangi ağacın altına girsen kayboluyorsun. Bir çınar altında uyku tulumumu serdim uzanmama kalmadan bir silah sesi...

Hemen fırladım, bir şey oldu! Nöbette Ercan vardı. Dedi ki "Ses, senin geldiğin taraftan..." Koşmaya başladım. Kadir "Ben de geliyorum" dedi. Nefes nefese indik ki Fevzi orada, araba yok. Karşılamak üzere giden grup da yanlış yöne saptığı için arkamızdan geldi.

Tuncer Sümer ve Arkadaşlarının
Kullar Köyü'nde Arabayı Ellerinden Kaçırdıkları Yöre

Tam o sırada iki köylü... Köylülerden biri "Ooo, Tuncer Ağabey!" dedi. Ben "Tuncer değilim" dedim. "Ağabey Safiye Bibi'min oğlusun, seni ben tanımayacağım da kim tanıyacakmış".. Yok mok, yanlış manlış derken... İtiraf ettim tabii, "ama beni gördüğünü kimseye söylemeyeceksin" diye sıkı sıkı tembihledim. Otuz sene sonra karşılaştım onunla, anlat deyince nasıl heyecanlandı görecektiniz. Söyleme dediğim halde gitmiş köyde birkaç kişiye anlatmış.

Neyse... Köylüleri atlattık. "Ne oldu Fevzi?" "Kaçtı Allahsız" "Lan nasıl kaçar oğlum?" "Bir kere ateş ettim vuramadım. İkincisinde tutukluk yaptı", "Peki adam anahtarı nasıl aldı?" "Anahtarı arabanın üzerinde bırakmıştım!" "Nasıl kaçtı peki?"

Bunlar kayanın üstünde otururlarken yukarıdan iki ormancı çıkmış. Adam onları görünce "Yetişin beni kaçırdılar!" diye bağırmaya başlamış "Vururum seni!" demiş Fevzi, adamlara da "Gelmeyin!" diye bağırmış ama şoför cipe fırlıyor, kontağa bastığı gibi... Fevzi de ayakkabısını mı giymeye çalışıyormuş ne... Biz ulaştığımızda onu öylece bulduk, "Kabahat benim. Kesin yargılanmam lazım!" dedi.

Sinan çok kızdı tabii.

Akşam olmuştu. Yattık. Sabah erkenden mahkeme kuruldu. Hepimiz toplandık. Bu yargılamaya grubun bütünü katıldı. Karar oylanarak alınacak. İlk Fevzi konuştu. Bir gün önce "yargılanmam gerekir" diyen adam beni suçladı. Tanık olanlardan hiç kimse de "Dün sen böyle söylemiyordun" demedi. Ben de demedim. Zaten söz bana geldiğinde kendimi suçlu ilan ettim. Dedim ki "Fevzi'yi bırakmamam lazımdı, benim kalmam gerekirdi. Bu yönden kendimi suçlu hissediyorum". Ve karar... Tuncer'in sorumluluklarının elinden alınmasına, Fevzi'ye de üç öğün katıksız yemek verilmesine... Dava kapandı.

Bu olay, belki çok fazla fark etmemiştik ama kır gerillası olarak bizim için bir kırılma noktası oldu. Dağılmamızın başlangıcı. Çünkü öylesine büyük bir moral çöküntüsü yarattı ki üzerimizde anlatamam.

Eylem Başlıyor

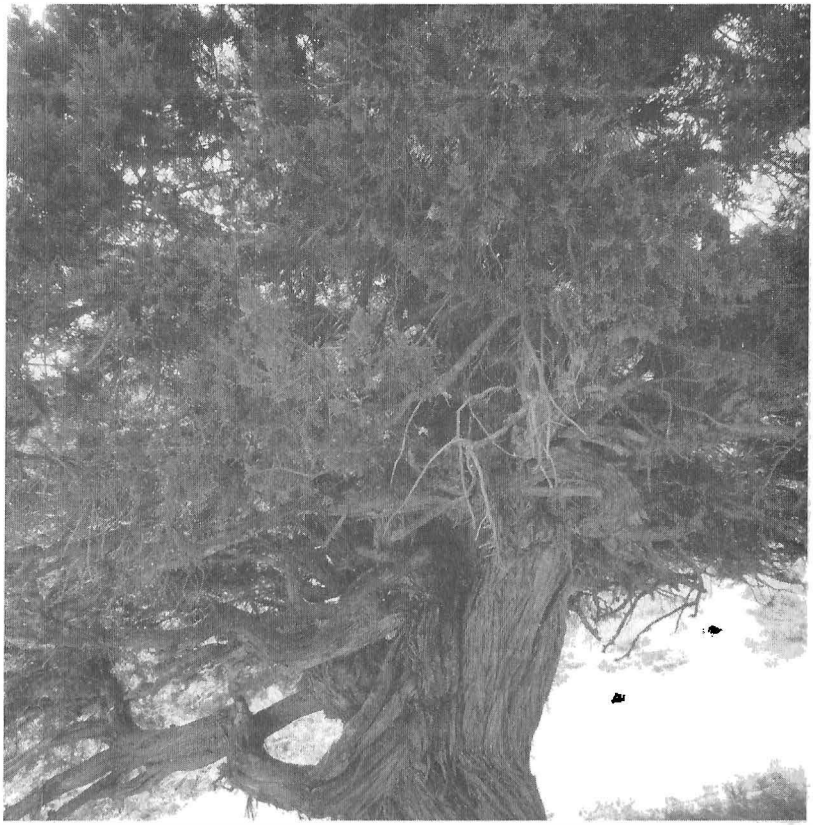
Tabii sorumluluklarım elimden alınınca yerime Ahmet (Erdoğan) geçti öncü grup komutanı olarak.

Eylemsiz kalmaktan en çok Yalçıner şikâyet ediyordu. Bu konuda sürekli tepkiliydi. Zaten tam da o sıralarda Hasan'dan haber geldi, "ayın birinde orada olacağım" diye. Şifre.

Bunun üzerine komutanlar Sinan, Kadir, Mustafa, Ahmet kendi aralarında ne konuştular bilmiyorum, bütün gün tartıştılar ve eylem kararı verdiler. O gün değerlendirmelerle sürdü. Bir gece daha kaldık orada. Büyük bir ardıç ağacının altındayız. Uçaklar geçti üstümüzden. Çok da alçak uçtular. Biz iyice kanaat getirdik şoförün ihbar ettiğine. Bir gün daha geçti. Sürekli toplantılar yapılıyor... Sonunda iki gruba ayrılmaya karar verilmiş. Bunu ilan ettiler bize. Sekiz kişi eyleme gidecek, geri kalan grup Binboğalar'a. Dede'nin tanıdıklarının olduğu köy Kırkısrak, Binboğalar'da. Sarız'ın bir bölümü de Binboğalar içinde kalıyor. Şimdi hatırlamıyorum ama Hüseyin'in bize verdiği adlarla ilişki kurularak destek sağlanmaya çalışılacaktı. Sinan'lar da eylemden sonra oraya geleceklerdi.

Neden her şey yolundaymış gibi davrandık bilemiyorum.

Eyleme gidecekler listesinde ben de vardım sekizinci kişi olarak, ilk açıklama böyleydi. Sonra yine bir dizi toplantılar yapıldı. Hiç konuşmuyorum, çok üzgünüm. Ben götüreceğim onları araziyi bildiğim için. Dolayısıyla konuşmam da gerekmiyordu. Hepimizin katıldığı son toplantıda Sinan dedi ki "Ben kararımı değiştirdim. Biz yedi kişi gideceğiz. Mustafa Yalçıner, Hacı Tonak, Kadir Manga, Alpaslan Özdoğan, Metin Güngörmüş, Ahmet Erdoğan ve ben. Tuncer burada kalacak. Ona verdiğimiz cezanın çok ağır olduğunu düşünüyorum ve eski sorumluluklarını ona geri iade ediyorum. Burada kalanların başına Tuncer geçecek".

Tuncer Sümer ve arkadaşlarının
Kürecik baskını öncesi altında gölgelendikleri ardıç ağaçlarından biri

Diğer grup komutanlarını da değiştirdi. Ercan Enç, Osman Arkış ve Semih Orcan grup komutanları oldular. Ana grup bende, artçı Semih'te, öncü grup Osman'da, ortadaki grup Ercan'da. Herkes onayladı bu kararları, benimsedi. Ben de biraz kendime geldim. Demek ki toplamda yirmi bir kişiyiz, baskın grubu gidince on dört kişi kalacağız.

Hazırlıklar başladı. Tabii bu sırada hiç yerimizde durmuyoruz. Ha bire oradan oraya yer değiştiriyoruz. Kuşbakışı düşünülecek olursa yaklaşık yirmi, yirmi beş kilometre Nurhak yönünde Göksü Vadisi'ne doğru gitmişiz.

Artık bütün yollar tutulur diye ikinci bir arabaya el koyma fikrinden vazgeçilmişti. Kürecik üssünü basmadan önce, yürüyerek

Haydarlı'ya gidecekler, Hasan'la (Dalkılıç) buluşacaklar, para arabasına el koyup üssü de o arabayla basmaya gideceklerdi. Hacı bölge insanı olduğu için gidecekleri yolları ona tarif etmemi istedi Sinan. Çıktım bir saat kadar keşif yürüyüşü yaptım. Gidecekleri yönü belirledim. Sonra Hacı'yla bir tepeye çıktık gündüz vakti. Arazi aşağı yukarı Gölbaşı'na kadar görünüyordu. Hatta Gölbaşı da belli belirsiz algılanıyordu. Korkum yanlış yöne gitmeleriydi. Çünkü oraya düştüklerinde sağ çıkmaları mümkün değildi. Haydarlı Köyü de Antep tarafı da gidecekleri orman da seçilebiliyordu... Ama mesafe oldukça uzak. Dürbünle de bakıyoruz. Tarif ettim. Göksu Vadisi var, sudan karşıya geçecekler. Ağaçlık mıntıka, oradan tepeye tırmanacaklar, Haydarlı Vadisi, demiryolu... Hatta ısrarla "Sakın" dedim "Güney tarafa düşmeyin, orası Gölbaşı. Oradan ne çıkacağı belli olmaz". İnekli Köyü de Gölbaşı'na çok yakın, bölgede telefonu olan tek köy.

Hacı'yla kampa döndük. Yemekler yenildi. Ertesi gün giyindiler kuşandılar. Akşama doğru ayrılma vakti geldi. "Hadi gidiyoruz" dediler. Herkes vedalaştı.

Tuncer Sümer'in Arkadaşlarıyla Vedalaştığı Tepe

Son Veda

İki kilometre kadar onlarla yürüdüm, o tepeye çıktık. Tepede Sinan'a da gösterdim izleyecekleri güzergâhı. Daha ortalık tam kararmamıştı. Herkesle tek tek kucaklaştım. En son da Sinan'la. Sımsıkı sarıldık birbirimizle. Bunun son veda olduğunu hiç düşünmeden...

Arkalarından gözden kaybolana kadar onlara baktım. Gittiler.

Kürecik, Amerikan haberleşme üssüydü. Yusyuvarlak bir şey, uydu haberleşmesi. Başyurt'a gidip gelirken görüyorduk. "Acaba onlar da bizi görüyorlar mı?" diye konuşurduk aramızda. Üssü basmaya yürüyerek gittiler... Hesaplar iyi yapılmadı. Ceza aldığım için son planlamalarda ben yoktum, yani olsam ne derdim onu da bilmiyorum. Giden grupta ben olsaydım... Onu da.

Geri döndüm. O gece yer değiştirmeye karar verdik, toparlandık ve yola çıktık hemen.

Ama sanki hiçbir şey eskisi gibi değildi. Benim yargılanmam, tekrar grubun başına gelmem yani... Kimsenin bu durumu sindirememiş olduğuna dair çok derin bir duygu yaşıyordum. Bir de bu veda. Bir şey söylüyordum, arkadaşların bakışlarının farklı olduğunu hissediyordum. Dediklerimi yapıyorlardı ama davranışları eskisi gibi değildi. Duymamazlığa gelmeler, ağırdan almalar...

Gündüz küçük bir keşif yapmıştım. Göksu Vadisi'ni başka bir taraftan geçip yukarıya tırmanacağız. Elbistan yakınlarından Binboğa'ya doğru yöneleceğiz. Vadiye geldik. Gece. Çok sarptı. Su hızlı akıyor ve görmüyoruz neresi sığ neresi derin. Karşıya geçemedik. Baktık ki öyle yürüyerek geçilecek gibi değil. Semih dedi ki "Ben İstanbul çocuğuyum iyi yüzerim". Biz de "iyi" dedik, anadan doğma soyundu, ipi bağladık beline. İlk denemede başaramadı, su çok şiddetli akıyordu hakikaten aşağılara sürüklüyordu

Semih'i, haydi çekiyoruz baştan deniyoruz. Sonunda geçti karşıya ama biz kaldık diğer tarafta. Silahını, çantasını ipe bağladık, çekti aldı. Uyuduk. Ortalık ağarır ağarmaz iki taraftaki ağaçlara bağladığımız ipe tutuna tutuna karşıya geçtik. Bir meşe ağacı, koca bir kaya. Otuz iki sene sonra gittiğimizde gördüm o meşeyi ve kayayı.

Kamp kurmaya karar verdik. Herkes bir yer buldu kendine. Nöbet sırasını yaptık. Ben de uyku tulumuma girdim, kayanın dibinde yatıyorum. Gündüz, öğlen saat bir nöbeti Recep Sakın'daydı...

31 Mayıs 1971.

"Sinan'lar vurulmuş... Sinan'lar vurulmuş!"

Fırladım. Recep nöbet sırasında radyodan dinlemiş...

Sinan'lar vurulmuş.

Göksu Vadisi

Köyden meradaki koyunlarımın yanına gidiyordum. Şed Yaylası'na varmadan önce Kadiruşağı tarafından gelen beyaz gömlekli, siyah yelekli, şalvarlı, köylü şapkalı, elinde kavak ağacından değneğiyle bir delikanlı gördüm.

"Merhaba" dedi. Konuşa konuşa yürümeye başladık.
"Nereden nereye gidiyorsun?" diye sordum. Dedi ki "Ben avcıyım. Arkadaşlarım Şed Yaylası'nın arkasındaki dağda, Kadiruşağı'nda'. Kadiruşağı'nda tanıdıklar vardı. "Geldik gidiyoruz, Polatlılıyız biz".
Polatlı, o yaylanın arkasında büyük bir kasabadır. Ama ben oralı olmadığını anladım.
Sordu... "Nasılsın?" Ben de dedim ki "Geçinmeye çalışıyoruz, üşüyoruz. Ne olacak sonumuz bilmiyoruz".
Dedi ki "Hele bekle, bahar yakın, hayat istediğin gibi olacak... Çok güzel günler gelecek'.
Tabakamı çıkardım, sigara sardım. Ona uzattım, o da sardı. Dedi ki "Tütünün güzelmiş". Dedim ki "Sevmişsen alabilirsin'.
"Olmaz" dedi, "Sen koyunlarının yanında tütünsüz kalma. Ben arkadaşlarımın yanına gittiğimde tütün bulurum".
O Sinan'dı... Bilmez miyim? Keşke görmeseydim öldüğünü. Askerdeki oğlum dönmeseydi de o yaşasaydı.

Çoban Mustafa

Panik

Radyonun başına üşüştük. Şaşkın, çaresiz, sessiz... Ama beş arkadaşımızdan söz ediliyor. Diğer iki arkadaşımızın durumunu...

Binboğalar'a doğru yürümemiz gerekiyor, yani yönümüz belli, buluşma yerimiz belli. Belki de bizi orada bekliyorlar. Çatışmaya hazırlıklı olarak yola devam etmeliyiz.

Oysa... Bir panik havası başlamıştı. Sinan, Kadir ve Alpaslan'ın öldürüldüğü gün onların haberleriyle birlikte Tayfur'la (Cinemre) Cihan'ın da (Alptekin) yakalanma haberini dinlemiştik radyodan. Atilla da (Keskin) onları getirmek üzere ayrılmıştı bizden. O kadar üzgündük ki yaşadığımız çöküntüyü anlatamam. Bir telaş. "Durum değerlendirmesi yapalım" dedim. Toplandık.

Bölgede operasyonlar başlayacağını öngörerek, hareket kabiliyetimizin artması için üzerimizdeki fazlalıkları bırakmaya karar verdik. Yaklaşık bir sene sonra bulunmuş bizim eşyalar. Ayakkabı tamiri için örs ve çekiç bile vardı. İğneler, çuvaldızlar, ipler, macunlar, ilaçlar, battaniyeler, kitaplar, defterler. Akşama kadar sürdü bu işler. Doğru dürüst saklayacak bir yer de bulamadık. Bir kısmını küçük kovuklara yerleştirdik. Bir kısmı da orada burada kaldı. Fotoğraf makinesi Cengiz'deydi (Baltacı). Çok da güzel fotoğraflar çekmiştik. Yürürken, otururken, teçhizatlı, yemek yerken... Bir sürü fotoğrafımız vardı. Hiç de aklıma sormak gelmedi hafif bir şey olduğu için, Cengiz fazlalıklarla onu da bırakmış ama ne makine ne de fotoğraflar ortaya çıktı.

Akşam harekete geçtik. Çok dik bir yamaç, seksen derece eğimli, oradan tırmanmaya başladık güçlükle... Ayaklarımız kayıyor, dört ayak tırmanıyoruz. Çıktık, çıktık, çıktık. Hiç olmayan şeyler oluyordu ama, aramızda daha önce tanık olmadığımız üslupta konuşmalar... Panik havası, tedirginlik... Bir güvensizlik

hali... Başka açıdan haklılar, liderleri ölmüş, Hüseyin, Yusuf, Deniz idamla yargılanıyorlar. Baskın grubundan iki arkadaşımızın durumundan habersiziz... Ben yargılanmadan dolayı arkadaşların gözünde itibar kaybına uğramışım. Silahların bozuk olduğunu biliyorlar, nasıl panik olunmasın. Bugün daha da haklı buluyorum o duyguyu.

Tırmanmaya çalışırken köpekler havlamaya başladı. Yakınımıza kadar geldiler. Çıt çıkarmıyoruz hemen olduğumuz yere çöktük. Sırtımızı da kayaya verip yan yana sıralandık. Köpek üstümüzden havlıyor. Ormanlık bir yerdeyiz. Biz susunca köpekler de sustu bir süre sonra. Tam kalkacağız yine havlamaya başladılar. Bu arada bir adam "Kimseniz çıkın, bakın hırsızsanız ben size mal çaldırmam. Çekin gidin, yoksa köpekleri salacağım!" diye bağırıyor. En sonunda tepemize kadar geldi. Bizi görmüyor ama "kardeşim uzaklaşın buradan" dedi. Biz hiç cevap vermedik, sesimizi çıkarmadık. Köpeklerini de aldı gitti. Kalktık biraz daha yürüdük, artık ortalık ağarmaya başladı zaten. Bir baktık ki ayrıldığımız yer hemen altımızda. Gece boyunca, yedi sekiz saatte bir arpa boyu yol gidememiştik. Üstelik kabak gibi açıktayız. Biraz daha tırmanmaya çalıştık saklanacak yer bulmak için. Güneş yükselmeye başladı. Bir ağaç bulduk, bir de kaya onun arkasına kümelendik hepimiz yan yana. Sağ tarafımızda, biraz aşağıda iki çadır. Belki hâlâ yerleri duruyordur o çadırların. Bu arada o adam bizi görmüş tabii. Çıktı geldi. "Selamünaleyküm, aleykümselam"... "Yahu" dedi, "Ben anladım sizi. Kusura bakmayın, gece geldim bağırdım çağırdım ama bilemedim kim olduğunuzu. Davarlarıma hırsız geldi zannettim." Sonra "Sizin üç arkadaşınız vuruldu" dedi, "Ben oradaydım, çok jandarma var etrafta. Köyleri basıyorlar, hatta size yardım ettiler diye köylüleri topluyorlar, işkence ediyorlar... Size tavsiyem durmayın buralarda". Biz de "Burayı terk edeceğiz ama vadiyi çok iyi bilmiyoruz" dedik, "Karnımızı doyurup gideceğiz".

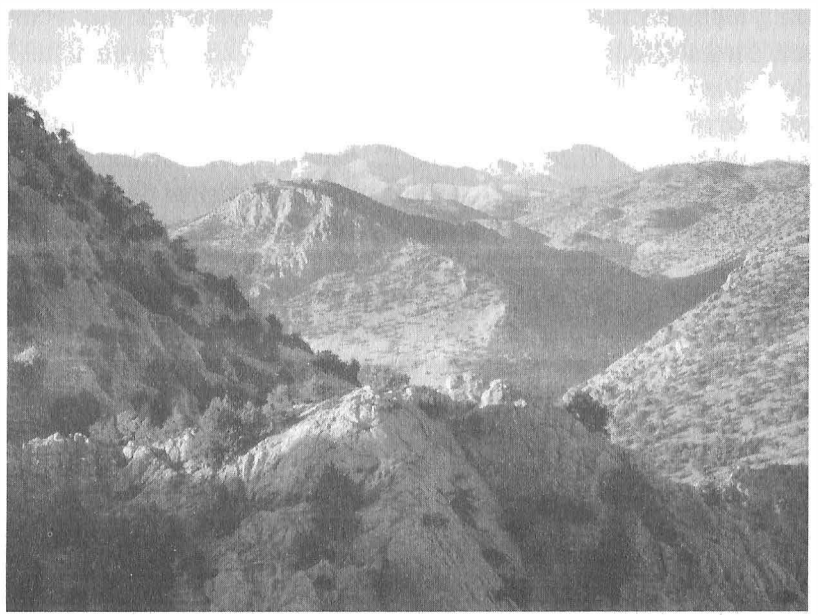
"İçinizde Feyzullah Ağa'nın oğlu varmış, o hanginiz?"

Kullar Köyü'nün Ağası Feyzullah o zaman. Namlı bir ağaydı, efsane bir adamdı. "Ben" dedim "Feyzullah Ağa'nın oğlu değil yeğeniyim". Onun üzerine "Biz" dedi "Heleteliyiz. Feyzullah Ağa'yı da iyi bilirim, iyi tanırım, sizin için elimden geleni yaparım. Etrafta çok asker var, buralarda durmayın".

Çadırında yemeğe çağırdı bizi. "Yok" dedim "Hepimiz gelemeyiz". Bir kısmımızı da görmedi zaten. Sayımızın kaç olduğu belli

olmasın diye saklanıyor diğerleri. "İki kişi geliriz, hem konuşuruz hem de arkadaşlarımız için yiyecek alırız". Mehmet'le (Asal) gittik. Çadırına oturduk. Bize oraların tekin olmadığını, İnekli Köyü muhtarına güvenilemeyeceğini, hatta İnekli Köylülerine güvenilemeyeceğini anlattı. Kap kacaklarla da yemek getirdik arkadaşlarımıza.

Orada ne için olduğumuzu, verdiğimiz mücadeleyi mümkün olduğu kadar anlatmaya çalıştığımızı hatırlıyorum adama. Sonra dedik ki "Sen bizi görmedin. Biz de seni görmedik". "Doğru" dedi, "Benim sizden haberim yok". Arkadaşlar da yemeklerini yedikten sonra durum değerlendirmesi yapmaya çalıştık ama olmadı, o sinirli ve gergin hava devam ediyordu. Kim ortaya attı hatırlamıyorum, birimiz dedik ki "Ayrılalım, buradan dağılalım. Bundan sonra bir şey olacağı yok". Dağılalım mı dağılmayalım mı, ne olur ne olmaz derken...

Tuncer Sümer ve arkadaşlarının Sinan'ların ölüm haberinden sonra Göksu Vadisi'nden ayrılıp tırmandıkları tepe

Hayallerin Sonu

Dört komutan toplandık. Dedim ki "Bir panik havası var. Böyle giderse önünde sonunda birbirimize düşeriz. Bir çatışmada hepimiz ölebiliriz. Ne dersiniz, yani dağılalım mı devam mı edelim?" Komutanlar arasında da dağılma fikri ağır bastı. Onun üzerine bütün arkadaşlarla konuşmaya karar verdik. Binboğalar'a gideceğiz. Muğlak bir alan, muğlak isimler. Bir çember içindeyiz... Hemen zaten kendiliğinden dağılalım fikri belirdi. Buna bir tek Metin (Yıldırımtürk) karşı çıktı "Ölüme kadar gitmeliyiz!" dedi. Biz de ona "En değer verdiğimiz yoldaşlarımızı kaybettiğimizi, grubun yürüyemez hale geldiğini" söyleyerek ikna etmeye çalıştık. Bölgede bize destek olacak bir Mustafa Dayımız olmayacaktı artık. Metin'in bu itirazı üzerine komutanlar olarak biraz daha konuşalım dedik, öyle karar verelim; yine toplandık. Daha ben ağzımı açmadan üçü de "dağılalım" dediler. Tabii öyle olunca iş bitti. Dağılma kararı çıktı.

Kadir Erzurum'dan, Alpaslan Filistin'den silah arkadaşlarımdı. Hüseyin, Yusuf, Deniz, diğerleri... Onları kaybediyorsun. Nereye gideceğin belli değil, silahın yok, desteğin yok. Çaresizlik...

Sinan'la ben 1963'den o güne kadar birlikteydik. Sinan gelmese o hareket de olmazdı söyleyeyim. Sinan'ın bir karizması vardı... Hem öğrenci kitlesi üzerinde hem de Türkiye solu üzerinde. O nedenle Sinan'a hiç kimse itiraz etmedi. Yürüdüysek Sinan'ın gelmesiyle yürüdük. Dağa gelmeden Yusuf, Deniz, Hüseyin gibi yakalanmış olsaydı ya da başına bir iş gelseydi hareket Güvercinlik Mağarası'na çıkamazdı zaten, orada kalırdı.

Ve birdenbire hüngür hüngür ağlamaya başladım. Benim hayatımda böyle ağladığım ikidir; birinde yirmi yaşındaydım, özel bir sebepten ağladım, diğeri de o gün. Sonra bir daha ağlamadım

zaten. Semih, Ercan, Osman (Arkış) çok şaşırdılar ağlamama. Özellikle Osman çok içten bir çocuktu. Beni teselli etmek istediler, yanlarından da uzaklaşmak zorunda kaldım kendimi teskin edinceye kadar. Diyebilirim ki bugün yaşlıyım gözyaşlarımı tutamıyorum ama o zamanki ruh halim yenilmişlik duygusuydu. Bu kararla yenilgiyi kabul etmiş oluyorduk, mücadelemiz kesintiye uğramış oluyordu. Kaldıramadığım buydu. Aslında hikâye orada bitti.

Dağılacağız ama ne yapacağız. Mücadeleden vaz mı geçeceğiz?

Geçici olarak dağılmaya, bir süre sonra da yeniden buluşmaya karar verdik. İrtibatı ben kuracaktım. Hepimizin gideceği yer belliydi. Bir süre sonra yeniden harekete geçecektik. Yakalanmamaya çalışacağız. Çemberin dışına çıktıktan sonra birbirimizi bulacağız.

Ama bu arada biz Mustafa Yalçıner'in bir defteri olduğunu ve günlük tuttuğunu hâlâ bilmiyoruz. O defterde bütün isimlerin yazılı olduğunu da bilmiyoruz. Biz geçici geri çekilme kararını alırken hemen birçok arkadaşımızın adlarının deşifre olmadığını sanıyorduk. Oysa Yalçıner'in günlüğünde hepimizin adı geçiyormuş.

Silahlarımızın üstüne ellerimizi koyduk; mücadeleye devam edeceğimize, yoldaşlarımızın kanını yerde bırakmayacağımıza ant içtik.

Ant içtikten sonra nasıl ayrılacağımızı planlamaya başladık. Üç gruba ayrıldık. Ne kadar para varsa üzerimizde bir araya topladık. On dört kişiyiz, on dörde böldük, kuruşu kuruşuna paylaştık.

Birinci grup Semih Orcan, Ercan Öztürk, Osman Arkış ve Recep Sakın. Onlar dediler ki "Biz Elbistan'a gidelim, orada Osman'ın tanıdıkları var", zaten bir defa da Semih gidip gelmişti oraya. Hüseyin'in (İnan), Hüseyin Altun diye bir köylüsü de vardı, terzilik yapıyordu Elbistan'da. Onları bulacaklar, sivil kıyafet ayarlayacaklar. Oradan da birbirleriyle irtibatlı olarak dağılacaklar. Bu grup akşam olmadan yola çıktı. Vedalaştık. Özellikle küçük, Thompson tipi silahları yanlarına aldılar.

İkinci grup Mehmet Asal, Palulu Yusuf Aslan, Elazığlı Cemal, Hasan Kırteke, Metin Yıldırımtürk. Onlar da benimle beraber Kullar Köyü'nün önüne kadar gelecekler, oradan ayrılacağız. Geldiğimiz yolları takip ederek Kürecik'e inecekler. Biz, yani kalanlar da Kapıdere, Doğanşehir tarafına geçeceğiz.

Tekrar vadiye indik. Bulunduğumuz yeri bir gecede ancak çıkabilmişiz o panik, o ortam, o duygular içerisinde. Biraz suyun yukarısına doğru yürüdük. Ağaçların altında kendimize zula bir yer bulduk.

Son nevalemiz azıcık bulgur, azıcık su, biraz da yağ, salça... Ateş yakıp bütün bu malzemeyle yemeğimizi hazırladık, biraz da tuz vardı, onu da ekledik. Yemeğimiz de bu kadar yani, adam başı iki, üç kaşık ya çıktı ya çıkmadı. Karnımızı doyururken iki adam gördük, suyun sığ yerini sorduk, gösterdiler. Ağaç buduyorlardı, bekledik akşama kadar, ortalık kararırken onlar baltalarını alıp tepeye tırmanmaya başladılar. Gözden kaybolduklarında biz kalktık. Yürüyerek derenin öbür tarafına geçtik, ilk geldiğimiz yöne. Bir patika yol vardı. O patikadan çıkarsak Nurhak'la Kullar'ın önüne gideceğimizi düşünüyordum. Hava iyice karardı, on kişi sıra halinde tırmanıyoruz. Hafif de ayışığı var. Bir karaltı görür gibi olduk. Köpekler havlamaya başladı, durduk. Biri "Gidin buradan!" diye bağırdı. Hırsız zannetti o da bizi, havaya ateş etti. Hemen müdahale ettim, "Yabancı değiliz, hırsız da değiliz, konuşalım" dedim. Köpekleri biri aldı götürdü. Yaklaşıp beni görünce "Aaa, buyurun hoş geldiniz" dedi adam, "Kusura bakmayın ben sizi davar hırsızı zannettim. Gelin biraz oturun, bir şeyler yiyin" diye davet etti. Aldı bizi çadırına götürdü. Yaşlı da bir amca. Seferberlikte Suudi Arabistan'da askerlik yaptığını anlatıyor. Oğlu dedi ki "Baba bunlar o askerlerden değil. Boşver, konuyu kapat". Ne yapsın adam bizi asker zannetti, jandarma filan. Elimizde mavzerler. Bu arada çocuklar kalktı, evin hanımı... Bize ekmek getirdiler, yiyecek bir şeyler çıkardılar, yoğurt, peynir, pilav... "Kusura bakmayın kaşığımız az" dediler. Yemeğimizi yedik, karnımızı doyurduk, teşekkür ettik, vedalaştık. Ayrılırken "Ben sizi biliyorum, merak etmeyin kimseye söylemeyeceğim" diye söz verdi biz daha tembih etmeden.

Otuz sene sonra gittiğimde o evin altı yedi yaşındaki çocuğuyla karşılaştım, tabii büyümüş, çobanlık yapıyordu. "Ben de solcuyum" diye başladı konuşmaya, "Siz bizim eve geldiniz. Hep bunlar komünist, şöyle böyle diyorlardı sizin için. Kaşık az gelince içinizden biriniz dediniz ki 'burası yoksul bir aile, yemeyelim'. Babam ısrar etti, 'ne demek yiyin arkası da var' gibi ve biz bundan çok etkilendik". İsmi Kâsım. Cin gibi bir çocuktu. Yurtdışına gitmiş. Hapse girmiş...

Çocukluğunun Dünyasında Bir Kaçak

Oradan çıktık, işte Kullar Köyü'nden de geçtik. Diğer grupla vedalaşıp Tatlar ve Kullar'ın arasındaki yoldan biz döndük aşağıya. Çevirme diye, dayımların evinin olduğu yer... Hem de yayla gibi, kavakları, söğütleri... Güzel bir su akıyor. Çocukluğumuz hep orada alabalık yakalamakla geçmişti. Niyetim, iki dayım var, kimin evinde adam bulursam oradan yiyecek sağlamak gidene kadar. Sonra Kapıdere'ye... Kapıdere'den trenle Doğanşehir ve Çığlık Köyü'ne. Benimle birlikte de Osman Bahadır, Sadık Soysetenci, Cengiz Baltacı ve Fevzi Bal var. Sadık'la Cengiz Erzurum'dan, üniversiteden arkadaşlarım. Fevzi de Ankara Ziraat'tendi, sonradan katılmıştı bize. Onları göndermek istiyorum. Biz de Osman'la Filistin'e gitmek niyetindeyiz.

Çevirme'ye geldik. Dayımların evi orada duruyor. Şu anda yıkık durumda ama. Evin üst tarafında çam ormanı vardı. Oraya sürü de gelmez, ölü bir yerdir, insan da uğramaz. "Siz burada oturun" dedim "Ben yemek alıp geleyim". Gittim dayımgilin kapısını çaldım. "Kim o?" dedi dayımın hanımı Zeynep Teyze. "Benim aç, Tuncer" dedim. Hemen açtı kapıyı "Gel, hayran, kurban" dedi. Girdim, boynuma sarıldı. Elimde de av tüfeği. Dayımın oğulları Küçük Mehmet ile Emirhan. Kalktılar, oturdular yataklarında bana bakıyorlar. Korktular. Silahlı bir adam.

Her gün köy basılıyormuş. Zaman zaman köye karakol kuruyorlarmış. Olup biteni anlattılar. Bir şişenin içine pekmez koymuşlar, yoğurt, ekmek. Zeynep Teyze "Sürekli baskı yapıyorlar oğlum" dedi, "Sülemen'i (öbür dayım) sürekli sıkıştırıyorlar, git yeğenini bul, gel diye. Sülemen de hasta. Buralarda fazla durma ya da teslim ol". Merak etme gideceğiz dedim, çıktım. Döndüm ki bizimkilerin dördü de uyuyakalmışlar ağaçların altında. Kaldır-

dım, getirdiklerimi yedik. Biraz daha yukarılarda, daha güvenli bir yer bulduk, yattık.

Sabah uyandık. Bulunduğumuz yerin karşısı bizim arabayı kaçırdığımız orman yolu. Sağ tarafımız Elbistan-Nurhak şosesi, sol tarafımızda da Kapıdere yolu... Köy sağda kalıyor, beş kilometre bulunduğumuz yere. Baktığın zaman ip gibi Nurhak yolunu görüyorsun, sağa dönüyor. O gün orada kalmağa karar verdik. Silahları da saklayacağız. Gece Kapıdere'ye yürüyeceğiz. Güzel de bir ayışığı oluyor geceleri o günlerde.

Biraz sonra, sekiz buçuk, dokuz gibiydi, Elbistan tarafından cemseler geldi. Konvoy halinde askeri araçlar. Biz seyrediyoruz... Kapıdere yolundan orman yoluna saptılar, kıvrıla, kıvrıla çıkıp Sırıklı'ya gittiler. Saat ikindiyi geçtikten sonra, aynı yoldan yine kıvrıla kıvrıla indiler, döndüler Nurhak'a. Osman'a dedim ki "Çok iyi bak, Kullar'a dönecekler mi dönmeyecekler mi?" Çünkü stabilize yol hani, toz da kalkıyor. Sağa dönerlerse sağdan da toz kalkması lazım. Baktık, anlayamadık. Girdiler mi girmediler mi, saptılar mı sapmadılar mı köye...

Bu arada evlek gibi bir yer buldum orada gezinirken. Ceviz ağaçlarından dümdüz yukarı doğru gittik. Sol tarafta kayalıklar var, birkaç tepecik. Tam bir erik ağacının sol tarafında, taşları ayıkladık, kenara koyduk, kazdık. Parkalarımızı, işte üzerimizden atacağımız ne varsa sardık, silahları, haritaları, sırt çantalarını da oraya gömdük, yine aynı taşları da üstüne koyduk. Baktığında oraya bir şey saklandığını anlamak mümkün değil. Çam ağaçlarının arasında saklandık.

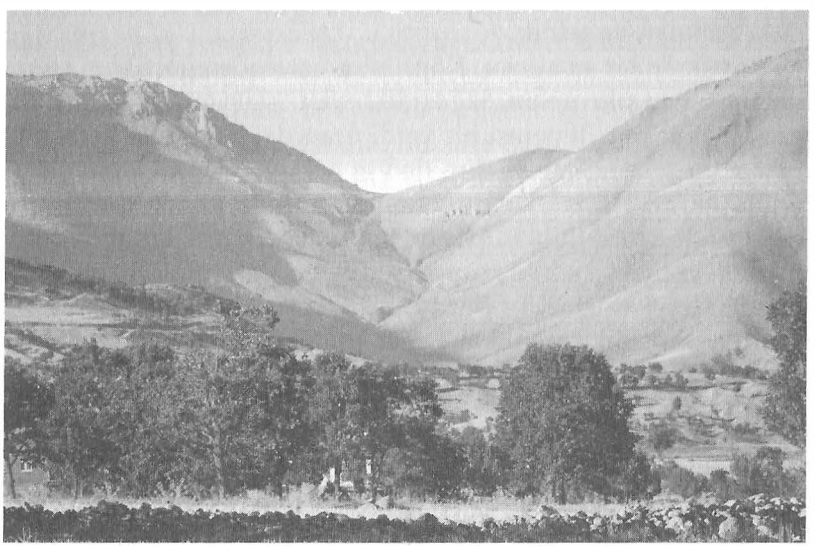
Akşamüzeri... Köyün çıkışında teyzemin oğlunun evi var, Ali Ağabey'in (Şahin), gidelim bu sefer onlardan yiyecek alalım dedim. Çıktık Osman'la biz köye, acaba pusu var mı yok mu onu da bilmiyoruz. Tarlalardan, araziden saat on bir, on iki gibi kapıyı çaldık.

"Kim o?" "Tuncer". Güneş Abla açtı kapıyı. Girdik içeriye. Ali Ağabey yatağından doğruldu. Çocuklar ufak daha, toplandılar hemen, kalktılar geldiler. Oturduk, silahı koydum kucağıma. Ali Ağabey dedi ki, "Tuncer teslim ol! Devletle baş edilmez". Dedim ki "Ali Ağabey, bana bir şey söyleme. Bu senin felsefen, yani Türkiye halkının genel felsefesi, Osmanlı'dan beri böyle. Devletle baş edilir. Biz edeceğiz." Ali Ağabey, annemin amcasının oğlu olan Feyzullah Dayı'mın da oğlu, aynı zamanda teyzemin

oğlu. Feyzullah Dayı'mla teyzem amca kızı, amca oğlu olarak evlenmişler. Yani hem Feyzullah Ağa'nın oğlu hem de teyzemin oğlu Ali Ağabey. "Bak" dedi, "Ben bu köyün ağasıyım. İki yüz hane köyümle emrindeyim. Sen kız kaçıraydın, adam öldüreydin, buna benzer bir vaka ile geleydin, ben seni ömür boyu köyümde saklayaydım ama arkadaş, sen devlete kafa tutmuşsun. Ben devlete başkaldıran adama yardım edemem, teslim ol" dedi, "Sana yemek de vermiyorum". Bu arada Güneş Abla atıldı dedi ki "Bana bak Ali Efendi, bu senin teyzenin oğluysa benim de yeğenim, kardeşim. Ekmek istiyor, sen vermiyorsan ben veriyorum". "Ulan" dedi, "Eşkıyalar için jandarmadan falaka yedin, git bir de Tuncer için ye". Güneş Abla'nın yiğitliğini hiç unutmam. En çok sevdiğim insanlardan biridir. O köyde böyle karşılayan tek insan... Toprak ağası oldukları için, devletle hem iç içeler hem korkuyorlar.

Tam otuz iki sene sonra Ali Ağabey'in küçük oğlu Ethem'in düğününe çağırdılar. Ali Ağabey ölmüştü. Annemin köyüyle öyle barıştım.

Önümüze güzel bir yemek geldi. Osman'la karnımızı doyurduk. Güneş Abla, ne kadar yiyecek varsa çıkın yaptı, tıka basa doldurdu, onları da aldık, çıktık.

Nurhak Dağı'ndan Kullar Köyü'ne İnilen Vadi

Ayrılırken Güneş Abla dedi ki "Bak, iki saat öncesine kadar bu köyde jandarmalar vardı. Her tarafa pusular kurulmuştu. Ama..." dedi, "Telefon geldi, Elbistan'da sizin dört arkadaşınız yakalanmış. Jandarma palas pandıras oraya gitti. Eğer onlar gitmeseydi kapıyı çalmadan vururlardı seni".

Recep Sakın, Ercan Öztürk, Semih Orcan ve Osman Arkış'ın yakalandığını da böyle öğrendik. Elbistan'da bir arkadaşlarını bulmuşlar. Onun götürdüğü bir ambarda saklanmaya başlamışlar ve bir ihbarla ele geçmişler.

Güneş Abla bir de dedi ki "Köyden kimse sürüsünü, davarını yaylalara götüremiyor dağda anarşistler geziyor, komünistler geziyor diye. Ne olacak bu işin sonu?" Dedim ki "Hiç korkmayın biz insanlara zarar vermiyoruz, tam tersi onları korumak için dağa çıktık, mücadele ediyoruz". Güneş Abla ertesi gün sürüsünü almış dosdoğru yaylaya... Demişler ki "Güneş Hanım korkmuyor musun?" "Hayır" demiş, "Siz de korkmayın, onların size zararı olmaz, yararı olur". Ondan sonra herkes yaylaya çıkmaya başlamış.

Neyse ayrıldık, döndük arkadaşların yanına. Gündüzü zulada geçirdik. Aynen cemseler yine geldi. Sırıklı Dağları'na gitti, geri döndü. Ertesi gün akşam dedim ki "Gidiyoruz!" Av tüfeğini aldım, ikişer metre arayla gölgelerden yürüyoruz. Çünkü ayışığında gölgede kimse görünmez. Kese yollardan... Hani viraj varsa keseleri vardır patikaların... On kilometreyi biz iki saatte filan yürüdük, Kapıdere'ye geldik.

Büyük de bir su akıyor. Köprünün üzerinden geçtikten sonra demiryoluna çıkıyorsun. Sağ tarafta evler, istasyon, sol tarafta beyaz bir bina var. Tepemsi bir yerdi orası da, jandarma karakolu. Söyledim arkadaşlara "Bakın dedim orası jandarma karakolu, o tarafa gitmeyesiniz". Demiryolunun yanında kavak ağaçlarının gölgesinde oturduk biz. Ayışığı var, gölgedeyiz. Demiryolu ötemizden geçiyor. Tam biz oraya geldik, bir yük treni. Bizim yanımızdaki raylara girdi ve durdu. Biz Osman'la ikimiz bir vagona atladık, çömeldik karanlıkta. Diğer arkadaşlar daha ağacın duldasında duruyorlar.

Ansızın Fevzi'nin sesi... Biri sordu "Oğlum gel bakalım buraya", "Buyur komutanım"... "Sen bu köylü müsün?" "Bu köylüyüm komutanım", "Kimin oğlusun?" "Mehmet Çavuş'un oğluyum". Atıyor Fevzi. "Peki, karakol nerede?" "Göstereyim komutanım". Bunlar yürüdüler, ayak seslerini duyuyoruz. Osman "Eyvah!" dedi, "Fevzi yakalandı".

Görmüyoruz, kafamızı kaldıramıyoruz fark ediliriz diye. Biraz sonra hareket etti tren. Bir istasyon var, ondan sonra Doğanşehir. Osman tedirgin... Muhtemelen Elmalı istasyonu bir sonraki, orada bizi çevirecekler, indirecekler, treni arayacaklar diye. Dedim "Ses seda yok, bekleyelim bakalım". Ararlarsa ararlar, yapacak bir şey yok. Elmalı'da durdu tren. Bir şey olmadı. Doğanşehir'e geldik.

Tren istasyona girerken yavaşlıyor ya, ben atladım, Osman da atladı. Baktım ki arkadaki vagondan bir kişi, iki kişi, üç kişi daha atladı. Fevzi karakolu göstermiş dönmüş, hemen atlamış vagona. Fevzi'nin anlattığına göre, "ayağa kalktım birdenbire komutanı karşımda gördüm" diyor, "Biraz uzaktan görseydim kaçardım". Arkası dere, dereye kaçacak. Bir de geldiğimiz yoldan geçmiş komando birliği. Önünde de komutanları... Bizi arıyorlar gecenin karanlığında. On dakika arayla, biz önden, onlar arkamızdan Kapıdere İstasyonu'na girmişler. Bu vaziyette biz çemberin dışına çıktık yani.

Arkadaşlarımızın öldürülmesi üzerinden yaklaşık altı yedi gün geçmişti. Cengiz (Baltacı), Sadık (Soysetenci), Fevzi (Bal), Osman (Bahadır) ve ben Doğanşehir'den yürüyerek Boruk Ali Emmi'nin evine gittik. Kapısını çaldık. Cennet Ana açtı ve boynumuza sarıldı. Ağlayarak bizi içeri aldı. Merak içindeydi. "Zayıflamışsınız, bir deri bir kemik kalmışsınız" dedi Ana. Gerçekten günlerdir bir şey yememiştik ve çok yorgunduk. Ana, kâh Kürtçe ağıtlar yakarak kâh ağlayarak yemekler hazırladı bize. Yıkanmamız için su ısıttı, yeni giysiler buldu getirdi, üstümüzden başımızdan çıkanları temizledi. Yoğurtla, sütle, tereyağıyla besledi bizi. Birkaç gün içinde kendimize geldik, toparlandık. Bir süre daha beraber kaldık. Bir hafta sonra Emmi gitti muhtarla görüştü; Emmilerin köyünün çevresinde yaşayan Çingeneler vardı yani nüfus cüzdanlarını o muhtarlıktan alıyorlar. Birer tane Çingene kimliği... Sahte mahte bir şeyler yaptık, ayarladık. Sadık, Cengiz ve Fevzi'yi böyle yolcu ettik. Ceplerinde yetecek kadar paraları da vardı. Biz Osman'la kaldık, Filistin'e gideceğiz.

Bir gece köyü jandarma bastı. Osman'la birlikte evden fırladık biraz ilerideki dere yatağına kaçtık. Otların arasına uzandık ama her tarafımız yanmaya başladı. Cayır cayır yanıyoruz. Etlerimiz usturayla çiziliyor sanki. Meğer ısırgan otlarının içine dalmışız. Geç saatlerde jandarmanın köyden çekildiği haberi gelince eve döndük. Ana bizi o halde görünce yine ağlamaya başladı. Yaralarımız iyileşsin diye merhemler hazırladı.

Filistin'e gidebilmek için bazı yoldaşlarla bağlantı kurmuştuk, yola çıkmak için onlardan gelecek haberleri bekliyorduk. O yüzden de oradan ayrılamıyorduk. Zor koşullardayız. Aranıyoruz. Emmi bile tedirgin oluyor. Adam mimli sonuçta... Her an evinin basılmasından korkuyor. Tüberküloz hastası üstelik bünyesi çok zayıf ve yaşlı... Ana dedi ki "Kurban, bizim ev benim heriften dolayı mimli. Jandarma geldi mi burayı basıyor. Yakalanacaksınız diye korkuyorum. Sizi oğlumun evine götüreyim, orası boş". Yukarıda, köyün üst tarafında bir ev; gece karanlıkta görünmeden içeri girdik. Tek göz. Bir tarafı ocak, bir tarafı hela, bir tarafı yatak. Öne açılan tek kapısı var. "Ses etmeyeceksiniz" dedi Ana, "Gündüz çocuklar burada oyun oynar". Radyomuzu açıyoruz, kulağımızı dayayıp dinliyoruz.

Bir gün nasıl olduysa çocuklar, ses mi yaptık patırtı mı oldu ne oldu bizi fark ettiler. "İçeride adam var... adam var... açın kapıyı!" tak tak vuruyorlar. Ana dedi ki bu sefer "Ben sizi yeğenime götüreyim". Gitmiş konuşmuş... "Bizim evde saklanan iki kişi var, yakalanırlarsa asılacaklar. Senden kimse şüphelenmez, birkaç gün sende kalsınlar" demiş. Yeğeni de "Hala benim evde genç karım var. Tarlaya çubuğa gidiyorum. Onları gencecik kadınla nasıl yalnız bırakayım?" demiş. Ana da ona "Benim evimde de iki genç kız var, ben bırakıyorum. Niye dersen, bunlar devrimci, bunlardan kimseye zarar gelmez. Sen karını çırılçıplak soy bunların yatağına koy, sırtını döner yatarlar" demiş. O eve geçtik. Sahibi Mahmut'tu, evin bir tarafına odunluk yapmış, içini de odunla doldurmuş. O odunların arasında yer açtı bize. Yatak serdi içine. Geçeceğimiz kadar koridor bıraktı, sürünerek geçiyoruz yani. Bizi oraya koydu, gitti işine.

Orada ne kadar kaldık kestiremiyorum, çok sıkıldık. Gecen gündüzün karanlık. O kadar ki gündüz ancak birbirimizi görebilecek kadar aydınlık oluyor. Bir şey okuyamıyoruz, sadece radyo dinleyebiliyoruz. Osman da konuşmayı hiç sevmiyor. Zamanımız sessizlik içinde bekleyerek geçiyor. Yemek zamanları yemek getiriyorlar, çıkartıyorlar bizi dışarıda yiyoruz, geri giriyoruz. Osman dedi ki "Ben gideceğim arkadaş". "Ya Osman nereye gideceksin?". Dedi "Bu sıkıyönetim kalkar", "Osman kalkmaz bu sıkıyönetim". "15-16 Haziran Olayları'nda üç ay sonra kalktı". "O başka, bu başka. Bu sefer darbe olmuş". "Yok, ben gideceğim". "Nereye?" "Erzincan'a gideceğim, oradan da Samsun'a, oradan

da İstanbul'a"... Osman'ı ben ikna edemedim, uzun süre tartıştık. İkna edemedim. Osman yeni kimliğini cebine koydu. Kalktı, gitti.

Hâlâ ama Mustafa'nın günlüğünden habersiziz.

Ben de Mahmut'u buldum, onun traktörü vardı. Dedim ki "Saklanmış silahlar var, yerini değiştirmek istiyorum, sen biliyorsun buraya bir yere getirelim". "Olur" dedi, "Biz odun yaparız, odunların içine koyarız, yükler getiririz". Kararlaştırdık, gideceğiz. Aşağı yukarı dört saatlik bir yol traktörlerle. Kıyafetim de yöreye uygun bir kıyafet, dikkat çekmiyorum.

Hazırlandık. O gün yine açtım radyoyu. "Elbistan Kapıdere'de, Kullar'da şu kadar silah yakalandı, bu kadar harita yakalandı, Osman Bahadır yerini gösterdi", haberlerde bir güzel dinledim mi... Ben alamadan silahlar yakalandı.

Osman'ın yakalanması da ilginç. Benden ayrıldıktan birkaç gün sonra Pülümür'de jandarma kontrolüne takılmış, doğrucu Davut. Düzenlediğimiz kimlik üzerindeydi ama o sahte kimlik göstermeyi ahlakına uygun bulmamış, kimliğini sorduklarında "Yok" demiş, göstermek istememiş. İndirmişler tabii otobüsten.

Gel zaman git zaman Niğde Cezaevi'nde Osman'la bir araya geldik. Dedim ki "Osman ya arkadaş, bir sen biliyordun bir ben silahları. Niye söyledin?" Dediler ki "Silahları göster", "Ben bilmiyorum ki Tuncer sakladı" dedim. "Ben sakladım da yani yerini bilmiyorum desene baba, o biliyor de". "Yok" dediler, "İlla göstereceksin, sen de biliyorsun beraber sakladın. Tek kişi saklayamaz o kadar silahı".

"Peki" diyor. Götürdüm, bir buçuk kilometre ileride bir köprü vardı, tahta, "buralarda bir yerdeydi" dedim. Almışlar detektörü abi, didik didik aramışlar.

Yılmaz Erkekoğlu "Ben buldum. Onlar detektörle ararken ben daha uzaklara gittim, o evlek yerini gördüm. Dedim ki 'olsa olsa bunlar buraya saklamışlardır', detektörcüyü çağırdım 'gel, oğlum şuraya bak, ara bakayım' dedim, orada öttü" diyor kitabında*... "Öyle buldum silahlarını".

"Osman peki kardeşim, nasıl olsa bulmazlar diye götürdün, güzel, niye bu tarafa götürdün de öbür tarafa götürmedin, köyün başka bir tarafına?" "Hiç onu düşünemedim" dedi.

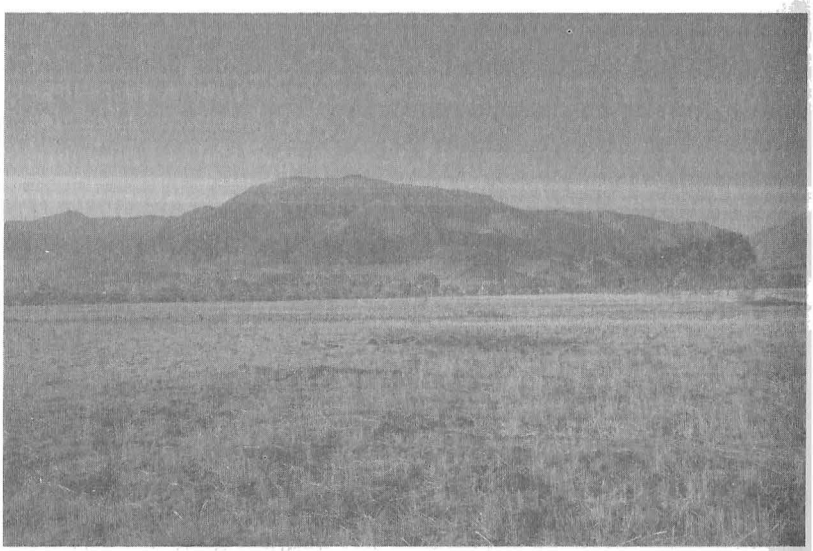
İlk yakalanan Cengiz çünkü deşifre olmadığını düşündüğü için kendi köyüne gidiyor. Evinden alıyorlar onu. THKO-1'den yargılandı, on beş sene hüküm aldı.

* Yılmaz Erkekoğlu, *Nurhak Ey Nurhak*, 1. Basım, Tekin Yayınevi, 1988.

Ayrıldığımız arkadaşlardan Hasan Kırteke hiç yakalanmadı ama daha sonra bir banka soygunu olayına karıştı; ya biz Niğde'deyken ya da aftan sonra, galiba öyle bir şey oldu. Elazığlı Cemal, uzun bir süre sonra, yakalandı mı teslim mi oldu hatırlamıyorum, geldi cezaevine. Palulu Yusuf ben yargılanırken gitti teslim oldu ve itirafta bulundu.

Mehmet Asal'la Metin Yıldırımtürk Kayseri'de yakalandılar. Onlar öyle bir yakalanıyorlar ki güler misin ağlar mısın... Silahlarını bir yere saklayıp Elazığ'a kadar gidiyorlar. "Uzun"dur bizdeki lakabı Asal'ın, uzun boylu, uzun kollu, uzun bacaklı bir adam. Sırık gibi. Zayıf. Bir gömlek almış kolları dirseğinde, pantolon almış paçaları bileğinde, dikkat çekiyor. Bir kahveye oturuyorlar, tavla oynayalım diyorlar. Gelirken de başka bir kıyafetleri var. Birisi bunları görmüş. İlk gördüğünde üzerlerindeki kıyafet başka, kahvedeki kıyafet başka. Şüpheleniyor, ihbar ediyor, öyle yakalanıyorlar.

Sadık ile Fevzi de benden sonra yakalandılar.

Kullar Köyü ve Nurhak Dağı

Yeniden Filistin ve Yeniden Türkiye

Osman'dan ayrıldıktan sonra işte ben Filistin'e gittim Mustafa'yla (Karadağ) beraber. Kaçakçı Mahmut (Karabağ) bizi aldı Filistin'e götürdü haziran ayı sonlarına doğru... Mücadeleye devam etmek için ne gerekiyorsa onu yapmak kararındaydım. Simko İsmail adında bir arkadaşla Hamit de (Yakup) oradaydılar. Hamit Diyarbakır'dan tahliye olduktan hemen sonra Filistin'e geçmiş. Orada Teslim'i buldum. O Ebu Cihed ile ilişki kurmuş. Ondan silahlar almış... Uzun görüşmelerden sonra sorumluluğu devraldım. Bu sırada Avni Gökoğlu'nun Halep'te olduğunu öğrendik. Gidip onu da aldık. Avni, THKO İstanbul ekibindendi. Cihan'la eylemlere katılmıştı. Onun yakalanmasından sonra Suriye'ye kaçmış. Orada akrabaları vardı. Urfalıydı. 1973 Mayıs'ında Türkiye sınırında jandarmalar tarafından vurularak öldürüldü.

Teslim'le sorunlar yaşamaya başlamıştık... Ama tam o sırada on sekiz yoldaşımızın (Deniz Gezmiş, Hüseyin İnan, Yusuf Aslan, Ahmet Erdoğan, Metin Güngörmüş, Mustafa Yalçıner, Hacı Tonak, Atilla Keskin, Ercan Öztürk, Mete Ertekin, Cengiz Baltacı, Mustafa Çubuk, Metin Yıldırımtürk, Recep Sakın, Mehmet Asal, Osman Arkış, Semir Orcan, Mehmet Nakipoğlu) idam kararı haberi radyodan geldi. Bunu duyar duymaz Türkiye'ye dönmeye ve idamlar gerçekleşmeden yoldaşlarımızı kurtarmak için hazırlık yapmaya karar verdim. Ebu Cihed'le bu düşüncemi paylaştım. Belindeki tabancasını fişekliği ile beraber bana verdi. Dokuzluk Astra marka güzel bir silahtı. Aslında bana bir Klaşinkof vermeye kalktılar ama yolculuk boyunca üzerimde taşımakta zorlanacağımı söyledim. Ne kadar olduğunu hatırlamıyorum ama bu arada Mustafa (Karadağ) Ebu Cihed'den aldığı bir parti silahı Türkiye'ye

götürmüştü. Onun geri gelmesini bekliyordum Şam'da. Gecikince, yola çıkmaya karar verdim mecburen. Mihri Belli'yi Libnan'a getiren Maraşlı Osman Bilmen beni sınırdan geçirebileceğini söyledi, onunla yola çıktık. Önce Halep'e geldik. Orada bir Ermeni arkadaşın evinde misafir olduk. Türkçe biliyordu... Ailesi 1915'de Halep'e göç etmişti. İki gün sonra Afrin kasabasından bir köy arabasına binip bir Kürt köyü olan El Hadid'e geldik. Köy Gavur Dağları'nı görüyordu ve Kırıkhan'ın karşısına düşüyordu. Sınır telleri boyunca devriye gezen jandarmaları görebiliyorduk. Orada mayın yoktu. Osman Mihri Belli'yle birlikte de o köye uğradıklarını anlatmıştı. Evine konuk olduğumuz Kürt arkadaş çok az Türkçe biliyordu. Osman onlara ünlü Kürt şairi Cigerhun'un arkadaşları olduğumuzu söylemiş...

El Hadid'te bir gece kaldık ve ertesi gün akşama doğru otların içinden yürüyerek tel örgüyü geçip Türkiye topraklarına girdik. Altı yedi saat kadar yürüdük. Kırıkhan yakınlarında Gavur Dağları'na tırmanırken ortalık ağardı. Makilerin sık olduğu bir arazide yürümeye çalışıyoruz. Niyetimiz İslahi'ye ya da Fevzipaşa'ya gitmek. Baktık olmuyor bir gölgeye oturduk. Aşağıda Kırıkhan-İslahiye karayolu, motosikletler geçiyor. Osman, yolcu taşıdıklarını söyledi. Biz de onlarla gitmeye karar verdik. Yola inip boş bir motosikleti çevirdik ve öyle devam ettik. Hassa Kasabası'ndan kazasız belasız geçtik. İslahiye girişinde indik. Çıplak bir arazi... Bir kaya dibine gizlendik. Osman'la benim üzerimde El Fetih kimliklerimiz vardı. Osman, Maraş'a arabası olan bir tanıdığını bulmaya gitti. Birkaç saat sonra bir ciple geri döndü. Şoför arandığımı bildiği için çok dikkatliydi, kazasız belasız Maraş'a geldik... Osman'ın ablasının evine. O çevrede çok giyilen bir şalvar ile Gıslavet lastik ayakkabı edindim. Malatya'ya gitmek için Hüseyin Sayılır'dan yardımcı olmasını istedik. Teslim'in önerdiği bir isimdi o. Osman'la da tanışıyorlardı. Üçümüz Doğanlıkarahasan Köyü'nün Davutlar Mezrası'na gittik. Hüseyin'in evi inşaat halinde olduğu için bir akrabasına götürdü beni; Halil Yağbasan... Evleri küçücüktü. Karısı da hamileydi. Beni herhangi bir durumda kaçırabileceklerini söyleyerek yatak odalarında sakladılar. Karyolanın yanına serdikleri döşekte uyudum. Tabii herhangi bir durumda "Hasan Bilir adında bir inşaat kalıpçı ustası olduğumu, oraya Hüseyin'in evi için geldiğimi" söyleyecektik. İki üç gün de böyle geçti. Beni göndereceksi şoförü Osman'a, Teslim

tembihlemiş. O şoförü Hüseyin de bildiği için buldu. Şoför, Narlı-Pazarcık arasında bir köprü altından bizi aldı, Malatya'ya hareket ettik... Osman, Halil, Hüseyin ve ben. Şoförün yanına Hüseyin oturdu, arka tarafta ben sağda, Osman ortada, Halil de solda... Hüseyin beni Malatya'ya bıraktıktan sonra dönecekti. Halil'le Osman da Pazarcık'ta ineceklerdi. Yol boyunca sürekli Osman'la yapılacak işleri konuşuyorum, dalmışım. Bir ara askeri bir cip görür gibi oldum, karanlıktı. Önemsemedim...

Nurhak Dağı

İhbar

Pazarcık'ın girişinde araba yavaşladı ve durdu. Kafamı kaldırdım, jandarmalar, sarılmışız, namlular üzerimizde. Kapıyı açıp havaya ateş ederek kaçmaya yeltendim. Sağ elimle kapıyı açtım, sol elimle tabancayı çekecekken, aniden kapı açıldı, bir el bileğime yapıştı, beni dışarıya çekti. Tabancayı çekemediğim gibi düşmemek için de sol elimle kapıya tutunmak zorunda kaldım. Aynı adam öbür bileğime de yapıştı... İriyarı şişmanca bir başçavuş. Boğuşmaya başladık. Yerlerde yuvarlanıyoruz. Bir yandan askerler de beni zapt etmek için müdahale ediyorlar. Silahımı çekmeye çalışıyorum. Bu arada göz ucuyla Hüseyin'le Halil'in yakalandığını gördüm. Osman karanlığın içine doğru kaçmaya başladı. "Vurun, kaçırmayın" diye bağırışmalar. Askerler güya Osman'a ateş ediyorlar ama görüyorum bir yandan, aslında havaya ateş ediyorlar. Sonra da zimmetli olduğu için mermiler, yerden boş kovan topluyorlar. Başçavuş benimle boğuşurken bir yandan da bağırıyor "Ey ahali yetişin, anarşistler, yardım edin!.." Halktan kimse gelmedi ama çarşı tarafından birkaç resmi ve sivil polisin koşarak geldiklerini fark ettim. Boğuşmamız on beş, yirmi dakika sürdü sanırım. Bir subayın koşarak geldiğini ve tabancasını namlusundan tutup kabzasıyla kafama vurduğunu hatırlıyorum. Sırtüstü düşerken bayılmışım. Gerisini hatırlamıyorum. 21 Ekim 1971.

Üşüyerek kendime geldiğimde beni soymuşlardı. Bir doktor yaralarıma pansuman yapıyordu. Kaşımın biri patlamış, bantlamışlar; dudağım yarılmış, bantlamışlar... Az ötemde Hüseyin'le Halil süklüm püklüm. Duvarda asılı Atatürk portresini ve silahlarını üzerimize doğrultmuş jandarmaları görünce yakalanmış olduğumuzun ayırdına vardım. "Eyvah yakalanmışız!" diye mırıldandım kendi kendime. Erlerden biri "Uyandı komutanım" dedi

o sırada. Odada bir subayla üç dört de sivil var. "Kimsin kardeşim sen?" "Ben Tuncer Sümer, Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu'nun savaşçısıyım!" "Hah, biz de seni arıyorduk!.."

Giyinirken odada bulunan savcıyla kaymakam "Bizi anlamaya çalıştıklarını ama yeni bir hükümet kurulmuşken, reformlar yapılacakken dağa çıkmamızı doğru bulmadıklarını; Nihat Erim'in iyi bir sosyal demokrat olarak ülkeyi düze çıkarabileceğini..." söylüyorlardı. Dilimin döndüğünce sorunların böyle çözülemeyeceğini, emperyalizme daha bağımlı hale geleceğimizi söyledim ama baktım olacak gibi değil, "bu işlere akıllarının ermediğini" söyledim, tartışma bitti.

Askerler bizi bir başka odaya götürürken koridorda teğmenin "Durun! Ben size kimseye dokunmayacaksınız demedim mi!" diye bağırmasıyla döndüğümde, askerlerden birinin tüfeğinin dipçiğini kafama indirmek üzere olduğunu fark ettim. Odaya girince bir baktım boğuştuğum başçavuş orada, teğmen de arkamızdan geldi... "Bak Tuncer arkadaş, sen Besni'deki üsteğmen ağabeyime şükret. Bana sürekli telefon etti, 'Tuncer Sümer Maraş bölgesinde aranıyormuş. Ben onu iyi tanırım. Arkadaşımdır. İyi bir insandır. Karşına çıkınca sakın ona zarar verme, iyi davran' dedi. Benim karakolumda olduğun sürece sana kimse dokunamaz".

O sırada bir koşuşturma oldu. Maraş valisi gelmiş. Teğmen valiyi karşılamak üzere odadan çıkınca, başçavuş "Sana bir şey soracağım" dedi, "Boğuşurken boyuna silahını çekmeye çalıştın, beni vuracak mıydın?" Ben de "Sen beni vuracak mıydın?" dedim. "Vuracaktım" dedi. "Ben de seni vuracaktım!" dedim. "Ya arkadaş, biz bu kadar mı birbirimize düşman olduk?" diye söylenerek çıktı.

Aradan yıllar geçti. 1997 ya da 98, Küçükkuyu'dayım. Ayvacık, Çanakkale. Oraya bağlı Yeşilyurt Köyü'nde bir otel inşa eden arkadaşım Avukat Mehmet Öngen bir gün dedi ki "Ağabey seninle görüşmek isteyen biri var". Birlikte gittik. Köy meydanında bir sundurma... Şişmanca bir adam ayağa kalktı ve boynuma sarıldı. "Beni tanıdın mı?" dedi. "Çıkaramadım" dedim. "Pazarcık'ta seni yakalayan Başçavuş İsmail Sevinç'im ben". Şaşırdım. Oturduk konuştuk. Daha sonraki günlerde de zaman zaman karşılaştık. Sosyal demokrat olduğunu ve gençlere yazık edildiğini anlatıp duruyordu.

Bir süre sonra beni odadan alıp valinin karşısına çıkardılar. Garnizon komutanı ve emniyet müdürü de odadaydı. Nerelerde dolaştığımız, kaç kişi olduğumuz, arkadaşlarımın nerede saklandığı... Ne sordularsa ben sosyalizmden söz ettim. Bizi bir askeri kamyonete bindirip Maraş'a, garnizon komutanlığına yolladılar. Sorguya girdiğimde gece yarısını geçmişti. Ben "Nurhak'tan, Filistin'e gidip döndüğümden, Doğanlıkarahasan Köyü'nde duvarcı ustası olarak bulunduğumdan ve yanımdakilerin beni bu kimliğimle tanıdıklarından" söz ettim. Bu arada içeri giren sivil bir polis, buldukları El Fetih kimliğindeki resminden Osman'ı tanıdığını ve isterlerse bulup getirebileceğini söyledi. Ben ifademde, Davutlar'a duvarcı ustası "Hasan Bilir" sahte ismiyle gittiğimi söylediğim için odur diye "Hasan Hüseyin Bildik" isminde birini de yakalayıp getirmişlerdi. Nitekim biz tutuklandıktan sonra Osman'ı da (Bilmen) köyündeki evinde yakalayıp Mamak'a getirdiler.

Gece üç gibi sorgu bitti. Garnizon komutanı ile emniyet müdürü gittikten sonra beni bir odaya aldılar. Ellerimi arkadan kelepçelediler. Bir tabureye oturttular. Ayaklarımı da tabureye sıkıca bağladılar. Ve nöbetçiler... Alt katta erlerin yatakhanesi olmalı ki komutanlar gidince hepsi yukarıya çıktı. Her kafadan bir ses... "Peşinden koştuğumuz adam bu muymuş; amma da ufak tefekmiş yav; dağlarda dolaşmadığımız yer kalmadı, perişan olduk"... Birden içlerinden biri hışımla gelip ana avrat küfretmeye başladı bana. Diğer askerler öfkelendiler. Tepki gösterip onu uzaklaştırdılar, "Ulan eli kolu bağlı adama niye küfrediyorsun it herif!" diye ite kaka kovaladılar ve o askerin davranışı için benden tekrar tekrar özür dilediler.

Ortalık ağarırken avluya indik. Hüseyin, Halil, Hasan Hüseyin Bildik ve Mehmet Taşkesen...

Mehmet, Maraşlıydı. Dağdayken Ahır Dağı yöresine geçtiğimizde Teslim'i, bize yardım istemesi için ona yollamıştık. Teslim'den de "ondan bir hayır çıkmaz" diye haber gelmişti. Neyse... Hepimiz tenteli askeri bir araca bindirildik. Her birimizin arasına birer asker yerleştirildi, arka iki başa da iki uzatmalı çavuş oturdu. Üsteğmen de şoförün yanında, Ankara'ya doğru yola çıktık.

Ramazan ayı. Bir Birinci yakacak oldum, uzatmalı çavuşlardan biri "Görmüyor musun niyetliyiz" diye payladı. Özür diledim, si-

garamı cebime koydum. Biraz daha yol aldık. Mehmet'le konuşacak oldum, "Konuşmak yasak" dediler, sustuk. Fezvipaşa Tren İstasyonu'ndan sonra kıvrıla kıvrıla Gavur Dağları'nı tırmanmaktaydık ki Mehmet, Nazım'ın *İnsan Manzaraları*'ndan şiirler okumaya başladı. "Sus" dediler, o da "Konuşmuyorum kendi kendime şiir okuyorum" diye cevap verdi. "Ya havle" çektiler, üstüne gitmediler. Derken uzatmalı çavuşlardan biri "Sizin derdiniz neydi?" diye sordu. Kapı açılmıştı. Anlatmaya başladık. Bir ben aldım sözü, bir Mehmet. Konuşa konuşa Adana'ya kadar geldik. Sigara içmemize de izin verdiler. Aracı durdurup kebap da ısmarladılar. İhtiyacımız oldukça mola verdik. Sosyalizm propagandası yapa yapa Ankara'ya girdik.

Ankara, Ah Ankara!

Akşam'ın onuydu. O zamanlar Sıkıyönetim Ankara Merkez Komutanlığı, Ulus'ta vilayetin arkasındaydı. Merdivenlerin başında bir general karşıladı bizi. Cellat Tevfik Türüng. İlk o zaman gördüm onu. Beni sordu, gösterdiler. "Seni görmek için bu saate kadar bekledim" dedi.

Binanın alt katında küçük bir odaya tıkıldım. Kısa bir süre sonra kapı açıldı, iki uzatmalı çavuş vedalaşmak istediklerini, bizi unutmayacaklarını, bir kusurları olduysa affetmemizi söylediler. Boynuma sarıldılar, kucaklaştık. Yan odalara konulan arkadaşlarla da aynı şekilde vedalaştıklarını duydum.

Gecenin geç saatleriydi. Bir masada üç sivil kişi. MİT'ten... Karşılarında ben. Sorgu başladı. Bir ara ifademde neyi beğenmedilerse, "seni işkenceye götürürüz" diye tehdit etmeye başladılar. Hiç unutmuyorum. Ben de "On sekiz arkadaşıma idam cezası verildi, bizi de o karar bekliyor. Ölümden öteye yol gitmez. İpe giderken sizin işkencenizden mi korkacağım" dedim. Sorgu bitti.

Sabah oldu. Dışkapı Yıldırım Bölge Askeri Cezaevi'ndeyiz. Hakkımızdaki gıyabi tutuklama kararının vicahiye çevrilmesi için üç dört gün sonra Ali Elverdi'nin başkanı olduğu Ankara 1 No'lu Sıkıyönetim Mahkemesi'ne çıkarıldık. Mahkeme Etlik'deydi, Askeri Veteriner Okulu'nun üst katında oldukça büyük bir salondu. Bizi aramızda üçer dörder sandalye boş kalacak şekilde oturttular. Hüseyin, Halil ve ben önde, Mehmet'le Hasan arkada. Hüseyin'le Halil'in favorileri uzundu, pantolonları da geniş paçalıydı. Duruşma hâkimi Hüseyin'e bakarak "Tuncer Sumer ayağa kalk" dedi. Ben kalktım. "Tuncer Sümer sen misin?" dedi hâkim. "Evet" dedim. Şalvarıma ve Gıslavet ayakkabılarıma gülümseyerek baktılar. Mehmet Taşkesen'le Hasan Hüseyin Bildik serbest bırakıldı. Biz üçümüz tutuklandık.

THKO-1* davası cezaları kesinleşmişti.

Saçlarımı ve bıyıklarımı kestiler. Mamak 1 No'lu Askeri Cezaevi Dış-B koğuşuna koydular beni. Ziraat Fakültesi Fikir Kulübü ve Dev-Genç davasından yargılanan arkadaşlar kalıyordu bu koğuşta, daha sonraki yıllarda Adana'da faşistler tarafından katledilen Akın Özdemir, yakın zamanlarda kaybettiğimiz Zekai Bakar, Timur Erkmen, Yaşar İlleez de... Akın, koğuş kıdemlisiydi.

İdam cezası alan on sekiz THKO'lu arkadaşım ön hücrelerdeydi. Aynı olayın sanıklarından olduğumu ileri sürerek onlarla görüşmek için dilekçe verdim. Bana on dakika konuşma izni verildi. "Ön hücreler" denen bölüm, uzun bir koridor. Koridorun üzerinde yan yana yirmi kadar hücre var. Her hücrede bir ranza, kapı eni genişliğinde bir boşluk, küçük bir tuvalet... Her birinde, bir arkadaşım kalıyor. Günde yarım saat havalandırmaya çıkarılıyorlar. Deniz, en baştaki hücrede. Ben Deniz'den başlayarak arkadaşlarla konuşa konuşa yürüyorum. Daha ortalara gelmeden süre bitti. Kavga dövüş tekrar görüşme sözü alarak döndüm. Bu görüşmelerim birkaç kez daha tekrarlandı.

Bir başka ziyaretimde bir gün Yusuf'a dedim ki "Boynun inceldi mi?.." Çünkü o kadar eminim ki idam alacağımdan, rahatım... Yani aynı yolun yolcusuyuz. "Yahu galiba biraz inceldi" dedi. Sonradan çok kızdım kendime böyle söylediğim için.

* THKO-1, Hüseyin İnan, Yusuf Aslan, Deniz Gezmiş ve daha sonra yakalananların yargılandıkları davaydı. THKO-2 ise, Tuncer Sümer ve daha sonra yakalananları kapsayan dava.

İsyan

Bir ay kadar sonra beni beşinci koğuşa aldılar. Koğuş kıdemlisi Oral Çalışlar. Tüm koğuşlar birbirine gidip gelebiliyor. Koridorda ve havalandırmada görüşebiliyoruz. Zaten üçüncü ve dördüncü koğuşlarda tuvalet yoktu, herkes beşinci koğuşun tuvaletini kullanıyordu. Bir tek ön hücreler yalıtılmıştı. Bir hafta geçti geçmedi ziyaretçilere kötü davranıldığı, sarkıntılık yapıldığı, koşulların kötü olduğu gibi gerekçelerle eylem tartışmaları yapılmaya başlandı. Özellikle İç Emniyet Amiri Üsteğmen Burhan Poturna'nın kadın ziyaretçilere karşı tutumu konuşuluyordu. Cezaevi müdürü de Albay Nazım Budak. Öfke büyüdü, büyüdü. Derken bir sabah "Haydi arkadaşlar!" deyip sloganlar atarak koridorda toplanıldı. Ben de konuyu yeteri kadar anlamadan ve ikna olmadan kalabalığa katıldım. Askerler coplarla saldırıya geçtiler. Kimi koğuşlarına kaçtı, bir kısmımız da en sondaki birinci koğuşa sığındık ve kapıyı kapatıp arkasına ranzaları dayadık. Mamak'ta yatanlar bilir, birinci ve ikinci koğuşlar ön hücrelerin kapısının karşısında ana koridordan ayrılan daha küçük bir koridorun içindeydi. Başında ikinci koğuş, yanında bir berber ve terzi dükkânı gibi iki oda, onların yanında birinci koğuş. Birinci koğuşun içinde küçücük bir pencere de dükkân gibi bu yere açılıyor.

Eylemin başını çekenler Şaban İba (lakabı "Zapata"ydı ama kimi yayın organlarında arananlar listesinde "Zapıta" olarak yazılıyordu) ile Ali Demir... Ve Dev-Genç davasında yargılanan Erkek Teknik Öğretmen Okulu öğrencileri. Müdür kapıya kadar geldi ve yaptığımız işin yanlış olduğunu söyledi ve dışarı çıkmamızı istedi. Arkadaşlar şiddetle reddettiler. Bunun üzerine temsilcilerimizle görüşmek istedi. Görüşelim görüşmeyelim tartışmalarının sonunda Şaban'la Ali'yi yollamaya karar verdik. Kapıyı

araladık, çıktılar. Bir süre sonra geri döndüler. Sarkıntılık gibi bir şey olmadığını tam tersine ziyarete gelen kadın arkadaşlardan birinin Burhan Poturna'ya bayram tebriği bile yolladığını, aslında ziyaretçilerin görevlilere tacizkâr davrandığını anlatmış müdür. Bizimkiler de ikna olmuşlar ki eylemin sona erdirilmesinin doğru olacağını söylediler. Ben çok sinirlendiğimi hatırlıyorum. Söz aldım, öncelikle koşulların iyileştirilmesi meselesinin niye konuşulmadığını sordum. Görüşmeye gidilmesinin bile yanlış olduğunu ileri sürdüm. Eyleme geçtikten sonra nasıl bu kadar kolay vazgeçilebileceğini anlamadığımı ifade ettim ve koşullar düzelene kadar eylemi sürdürmemiz gerektiğini savundum. "Sarkıntılık" gibi polemiklerle uğraşacağımıza ziyaretçilerimizle daha uzun süre görüştürülmemiz, açık görüş yapılması, yemeklerin iyileştirilmesi, havalandırmanın bütün gün açık bırakılması gibi talepler için mücadele etmemizi önerdim. Özellikle Erkek Teknik Öğretmenli arkadaşların tümü beni desteklediler ve benzer görüşler ileri sürdüler. Şaban ve Ali'ye eleştiriler başladı. Sonuçta eylemin sürdürülmesi düşüncesi destek gördü. İkinci koğuşu da işgal etmemiz gerektiğini konuştuk; biz birinci koğuşta tecrit edilmiş vaziyetteydik çünkü kapıyı dışarıdan üzerimize kilitlemişlerdi. Bunu başarabilmek için yandaki dükkân gibi yerden geçerek bizim kapının üzerindeki zincirleri sökmek gerekiyordu ama bunun için pencere bile denemeyecek kadar küçücük bir delikten birimiz çıkmalıydı. İçimizde en zayıf kişi Cem Uyar'dı. Onu seçtik. Daracık yerden zorlukla da olsa geçti. Zincirleri çözerek kapımızı açtı. Bir çıkış harekâtıyla küçük koridorun kapısını içeriden kapatıp arkasına ikinci koğuşun ranzalarını dayadık. Böylece iki koğuşu birden ele geçirmiş olduk. Tarih 25 Kasım 1971.

Yönetim bu işe çok şaşırdı. Kapıyı nasıl açabildiğimizi bir türlü çözemediler ama bu sefer küçük koridorun kapısını dışarıdan zincirlediler, yetmedi asma kilit taktılar... Beş gün sürecek isyan günleri başlamıştı. Ertesi gün bir asker kapı mazgalından beni çağırdı. Avukatımız Niyazi Ağırnaslı bizimle konuşmak için gelmişti. Niyazi Ağabey ısrarla isyandan vazgeçmemizi, çocukluk yaptığımızı, yönetimin sorunları düzeltmek için söz verdiğini söyledi. Dilimin döndüğü kadar onlara güvenmediğimizi anlatmaya çalıştım. Söylediklerime aldırmadan ısrarını sürdürdü. Onu hepimiz severdik, üzmek de istemiyoruz ama Niyazi Ağabey hiçbirimizi dinlemiyor... Sonunda Niyazi Ağabey "Ne olursun ara-

dan çekil" dedim, "Biz kendi işimizi kendimiz halledelim". Niyazi Ağabey bana çok kızdı, öfkelenerek ayrıldı. Yıllarca da benimle konuşmadı. Biz Niğde Cezaevi'ndeyken ziyarete geldi, herkesle görüştü, bana "Hiç yanıma gelme, ben sana kızgınım" dedi, özür dileme çabalarımı bile kabul etmedi. Niğde'den tahliye olduktan sonra bizi topluca evinde yemeğe davet etmişti. Elini öptüm, özür diledim. Aramız düzeldi. Neyse...

İsyan başlar başlamaz kaloriferimizi kapattılar, suyumuzu kestiler. Herhalde, karanlıkta kaçabiliriz diye elektriğimizi kesmediler. Yemek de vermez oldular. Ne varsa üstümüze kat kat giyip soğuğa dayanmaya çalıştık ama dolapta kalan birkaç ufak tefek ekmek ve yiyecekle bir süre idare ettik ve bu meseleyi nasıl halledeceğimizi düşünmeye başladık. Tam o sırada havalandırmanın karşı duvarında bir delik açıldı. Orası Dış-B koğuşunun duvarıydı. Arkadaşlar küçük delikten yiyecek takviyesi yapabileceklerini söylediler. Onlarla uzaktan konuşabiliyoruz yalnızca, havalandırma yasak. Üstelik dördüncü ve beşinci koğuşların da pencereleri havalandırmaya baktığı için o koğuşlar boşaltıldı, nöbetçiler sürekli gözetliyorlar. Erkek Teknik Öğretmenliler "bir olta yapalım, karanlıkta karşı duvara atalım, onlar da nevaleyi oltaya bağlasınlar çekip alalım" dediler. Gerçekten karşı duvara yetişecek kadar uzun bir ip hazırladılar. Ucuna da küçük bir ağırlık bağladılar. Delik köşede ve küçük olduğundan dikkat çekmiyor. Yalnızca bizim tarafımızdan görülüyor. Bizimkiler koridorun yüksek penceresinden gecenin zifiri karanlığında ipi atıyorlar, karşı duvara ulaşıyor ama delikten çıkan bir kol ipi göremediği için yakalayamıyor. Velhasıl bu girişim başarısız oldu. Bunun üzerine yanlış hatırlamıyorsam Akif Atasayan'la, Cem ve Sabri Uyar kardeşler "Biz bu kapıyı açar, çıkarız" dediler. Sabaha doğru nöbetçiler uyuklamaya başlayınca kapıyı açmayı deneyeceklerdi. Koyu renk bir şeyler giydiler, ayaklarında da ses olmasın diye lastik ayakkabı. Şimdi nasıl becerdiklerini hatırlamıyorum ama kilidin alt tarafına gelecek şekilde iki elin girebileceği kadar camı keserek kilidi kendi uydurdukları bir maymuncukla açtılar. Sonra da zinciri çıkardılar. Ses olmasın diye bu işlemler çok uzun sürdü. Yavaşça dışarıya süzüldüler. Karşı delikten kucak kucak yiyecek taşımaya başladılar. Arkadaşlar bizim için kantinden olabildiği kadar alarak yiyecek depolamışlar. Yiyeceklerin taşınma işlemi bittikten sonra kapının kapatılması, kilidin yerine takılması ve zincirin tekrar sarılması da uzun bir

zaman aldı. Birlikte olduğumuz arkadaşlarımızın bir kısmı dahi bu eylemden sabah haberdar oldular. Karşı koğuştaki arkadaşlara gelince Timur (Erkmen) anlatmıştı; açtıkları deliği kapatmak için bulabildikleri sert bir şeyleri doldurmuşlar. Duvar beyaz olduğu için üstünü de birkaç tüp diş macunu ile sıvamışlar. Diş macunu kuruyunca hafif bir renk farkı olmuş ama dikkatli bakmayınca anlaşılması mümkün değil. O günlerde de koğuşta genel arama olmuş. Arama yapan subay bu yoğun diş macunu kokusunun nereden geldiğini sormuş. Bizimkiler de yere düşen tüpün üzerine bir arkadaşlarının görmeyip bastığını, temizledikleri halde kokunun bir türlü geçmediğini söylemişler.

Peynirimiz, zeytinimiz, sucuğumuz, salamımız, bol ekmeğimiz ve hatta çayımız bile olmuştu. Hamdi Çavuşoğlu adındaki arkadaşımızın ceket yakasının içinde bir elektrik rezistansı gelmişti içeriye. Erkek Teknik Öğretmenli arkadaşlar iki tuğla buldular nereden buldularsa, ranza teliyle bağladılar. Üzerine de sert bir ranza yayının ucuyla yiv açtılar. Rezistansı yive yerleştirdiler. Böylece elektrik ocağımız da oldu. Sucuklar pişti, ekmek arası... Çaylar demlendi. Keyfimiz de yerine geldi.

Koğuşun çatısında ayak sesleri duyduk, üstümüzde dolaşıyorlar. Mustafa Kaçaroğlu, Mustafa Kemal Çamkıran, Şeref Gürle, daha başka arkadaşlar aynı anda elimize geçirdiğimiz ne varsa tavana vurarak "tavan faresi in aşağıya" diye bağırmaya başladık birden. Yukarıdan "Böööö!" diye bir ses... Bağırtımız öylesine yüksek olmuş ki birinci koğuşta uyuyanlar bile fırlayıp geldiler. Bu korkutma meselesi alışkanlık oldu. Mazgal deliğinden bakan arkadaşlardan biri nöbetçi erin uyukladığını görmüş. Yine kalabalık bir grup halinde bağırdık mazgal deliğinden. Zavallı er tabureden düştü!

Zaman geçti. Cezaevi müdürü Albay Nazım Budak görevden alınmış yerine Albay Mustafa Kemal Saldıraner atanmış. Nazım Budak veda için koğuş kıdemlilerini çağırdı. Sohbet ederken "Siz isyan sırasında pencereden durmadan havalandırmaya bir ip atıp durdunuz. Allah aşkına ne yapıyordunuz öyle?" Gülüştük. Ben "Koğuşların tavanında yürüyen kimdi? Siz onu söyleyin ben de ne yaptığımızı söyleyeyim" dedim. "Söyleyemem" dedi, ben de "Söyleyemem" dedim. Konu kapandı. "Peki" dedim, Dış-A'dayken verdiğimiz dilekçelerin akıbeti ne oldu?" "Cevapları geldi" dedi. "Niye tebliğ etmediniz, bari şimdi söyleyin", "Gülersiniz" dedi

"Ama isterseniz birini okuyayım"... "Yapılan tetkik ve araştırma sonucunda adı geçen yerlerde herhangi bir dayak olayının meydana gelmediği tespit edilmiştir. Bir dayak olayı varsa tutukluların kendi kendilerini dövmüş olabileceği anlaşılmıştır" Biz kahkahayı patlattık, kendi de gülüyordu.

Erkek Teknik Öğretmenli arkadaşların hepsi çok becerikliydi. Sözü geçmişken hatırladıklarımın adlarını saymak isterim... Ertan Şimşek (Dede), Cem Uyar, Sabri Uyar, Akif Atasayan, Faruk Döngör, Şeref Gürle, Fikri Aytan (Emmi), Şefik Şener, Feridun Tamirer, Hüseyin Avkan, Mehmet Ali Kabakoğlu, Adnan Altıparmak. Özellikle anmak istiyorum çünkü bana çok büyük destek verdiler, sahip çıktılar. Hiç yalnız bırakmadılar. Cezaevindeki günlerimiz neşe, özveri ve dayanışma içinde geçti. Tahliyelerden sonra ayrı yerlere savrulduk, farklı siyasetlere yöneldik ama ben onlara duyduğum sevgiyi ve saygıyı hiç kaybetmedim.

Biz bekliyoruz, onlar bekliyor ama beş gün sonra her şeyi değiştiren çok önemli bir haber aldık. Arkadaşlarımız Mahir Çayan, Cihan Alptekin, Ulaş Bardakçı, Ömer Ayna ve Ziya Yılmaz İstanbul Maltepe Askeri Cezaevi'nden tünel kazarak kaçmayı başarmışlar. İstanbul'dakiler "Ankara'da isyan eden arkadaşlarımızı destekliyoruz" diye sayıma çıkmamışlar ve o bahaneyle arkadaşlarımıza zaman kazandırmışlar.

Biz kaçışı öğrendiğimizde büyük bir sevinç dalgası oldu ama sevincimiz uzun sürmedi. Önce tank seslerini fark ettik. Anladık ki cezaevi tanklarla çevriliyor. Sonra çatılara makineli tüfekler yerleştirdiler. Havalandırmaya bakan koğuşlardan birinin penceresinden geçip duvarda bir insanın geçebileceği büyüklükte delik açtılar ve o deliklerin fotoğraflarını çektiler. Nitekim bu fotoğraflar gazetelerde "Kaçmak için hazırlık yapmışlar" haberleriyle yayınlandı. Biz bütün bu olup bitenleri sessizce izledik. Arkadaşlarımızın kaçışı bizim için büyük bir moral kaynağı olmuştu.

Ardından kaynak makineleriyle kapıya dayandılar ve kapıyı açmazsak kötü şeyler olacağını söyleyerek bizi tehdit ettiler. Kimimiz "açmayalım ne olacaksa olsun" dedi, kimimiz de "bizi harcayacaklar, açalım kimse zarar görmesin"... Epeyce tartışıldı. Sonuçta hep birlikte açılmasını uygun gördük.

Kapının açılmasıyla birlikte 28. Tümen'in subayları ve askerleri içeriye doluştular. Elebaşı olarak gördükleri sekiz kişiyi aldılar; Şaban İba, Ali Demir, Halil Çelimli, Nebil Ergun, Şeref Gürle,

Ferhat Soykan, Feridun Tamirer ve ben. Bizi koridorda yan yana dizdiler. Burhan Poturna hepimize tek tek kelepçe takmaya başladı. Tam bizi götüreceklerken Şaban İba'yı bizden ayırdılar, "Sen gel seninle zabıt tutacağız diye". Bizi cezaevi aracına bindirip 28. Tümen 229. Piyade Alayı Disiplini'ne getirdiler. Burası tümen arazisi içinde, tek katlı gecekondu gibi iğreti bir yapıydı. Kapıdan girince bir oda karşıda, bir oda daha; sol tarafta uzunca bir hela ve onun bir tarafında da gökyüzüne bakan bir su deposu ve musluğu, uyduruk bir lavabo. Binanın dışında da nöbetçi subayların kullandığı bir oda vardı. Yere yedi yatak serilmişti. İlk girişteki odanın bir kenarında kömür sobası kuruluydu. Başka hiçbir eşya yoktu. Bina sayısız nöbetçi ile koruma altına alınmıştı. Pencerelerin yatay demirleri vardı, üstüne "x" şeklinde ikinci bir demir daha kaynak yaptılar.

Kelepçelerimizi sökmeden bizi atıp gittiler. Yatakların üzerine oturduk, bağıra bağıra marşlar, şarkılar söylemeye başladık. Askerler, subaylar merakla camlara yapıştılar. Bir yandan kelepçelerimizin çıkarılmasını istiyoruz, cevap bile vermiyorlar. Baktık olacak gibi değil kelepçeleri kendimiz çıkarmaya karar verdik. Arkadaşlardan biri ranza yayıyla kelepçeleri açtı. Yataklardan birinin üzerine düzgünce dizdik. Nöbetçiler bunu görünce koştular komutana. Biraz sonra albay pencereye yanaştı, lakabının "Konyakçı" olduğunu öğrenmiştik, "Çocuklar ne bu hal? Biz karar vermeden siz nasıl kelepçeleri çıkarırsınız? Her şeyin bir nizamı var!" dedi. "Saatlerdir kelepçeliyiz, sıkıldık, çıkardık" dedik. "Tamam o zaman" dedi Konyakçı "Siz kelepçeleri geri takın biz gelip çıkaralım". Biz kendimizi yeniden kelepçeledik, içeri girdiler. Başçavuş öfkeyle kelepçelerimizi çıkarıp aldı. Konyakçı "Nasıl söktünüz bunları?" diye sordu. "Kibrit çöpüyle" dedik. Başçavuş ortalıkta dolaşıyor, birden "Suç aletini buldum komutanım, yalan söylüyorlar. Bununla açmışlardır kelepçeleri" diyerek ranza yayını gösterdi.

Arama bitti. Çıkarlarken başçavuş "Komutanım madeni eşyadır, sobayı da sökelim" dedi. Konyakçı "Soğuktan mı öldüreceksin adamları" diye payladı onu. Biz de arkalarından "Odunumuz yok" diye bağırışmaya başladık. On beş yirmi dakika sonra birkaç odun getirdi bir er. Sobayı yakıp çıktı ama soba kendini bile ısıtmıyor.

Gece yarısına doğru su kovasıyla yemek getirdiler. Ilık suyun içinde yüzen birkaç yağlı et parçası. Yenecek gibi değil. De ki yi-

yeceğiz, kaşık yok. İki ekmeği paylaşıp geçiştirmeye çalıştık. Yine şarkılar, türküler... Ertesi gün öğlen yine aynı tür yemek, yine yiyemedik. Öğleden sonra pencereden otuz kırk kadar askerle bir üsteğmenin hışımla bize doğru geldiklerini gördük. Pazar günüydü. Herhangi bir durum için arkadaşlar sözcü olarak beni seçtiler. Kapı açıldı. Öfkeyle girdiler içeri. Her birimize dört asker... İkisi iki kolumuza girdi. Biri önümüzde biri de arkamızda. Asla adını unutmadığım Mardinli Üsteğmen Çetin Şatana... "Siz şerefli Türk subaylarına nasıl küfredersiniz ulan!" diye böğürdü. "Kimseye küfretmedik" dedim. "Ettiniz ulan şerefli Türk subayı yalan mı söylüyor?". "Biz küfretmedik" diye tekrar ettim, "Etseydik 'ettik' der, arkasında dururduk". O "Şerefli Türk subayına kimse küfredemez, dayağı yiyin de mahkemede 'dayak yedik' derken yalan söylememiş olun!" O sırada gözü Ali Demir'e takıldı. Ali'nin bir gözü işkencede sakatlanmıştı. Karayağız bir arkadaşımızdı. "Nerelisin sen?" diye sordu. Ali "Mardinliyim" deyince "Alın şunu dışarıya" diye komut verdi askerlere, "Demek Mardinlisin ha!"

Kapı açık... Kapı önünü ve dışarıyı pencereden biraz görüyoruz. Bir askerin tüfeğinin şarjörünü çıkarıp kayışını falaka yaptılar. Yere su döktüler. Ali'yi falakaya yatırdılar. Bir süre dayandı. Derken bağırtıları çınlamaya başladı. Bir süre sonra Ali'nin sırtına bir eri bindirip şap betonun üstüne döktükleri suyun üstünde yürüttüler. Yine bağırtılar. Sonra karga tulumba içeri attılar Ali'yi. Sıra Nebil'deydi. Onun bir albay çocuğu olduğunu biliyorlardı ki "Gel bakalım albay çocuğu" diyerek götürdüler. Aynı iğrenç dayak faslı... Altı arkadaşımın tüm bağırtılarını, işkenceyi ve küfürleri dinledim. En son beni aldılar. Önce falakaya yatırıp ayaklarım patlayıncaya kadar copla vurdular. İki kişi vuruyor, biri bir ayağa, diğeri diğer ayağa. Kaldırıp yerdeki tuzlu suda sırtında bir askerle yürütüyorlar. Yer pütür pütür. O ağırlıkla yürürken çok acı çekiyor insan. Sonra domaltıp kaba etlerimiz patlayana kadar vuruyorlar. Ardından parçalanıncaya kadar avuçlarınıza uygulanıyor aynı işlem...

Yedi kişi iniltilerle yatmaktayız. Küfürlerle kapıyı üstümüze kilitleyip gittiler. Biz yine başladık marş söylemeye. İniltilerle ama... O vaziyette ne kadar yattık hatırlamıyorum. Sırtüstü de yatamıyoruz, kalçalarımız yara içinde olduğu için çok acı veriyor. Ayağa kalkamadığımız için tuvalete de gidemiyoruz. Dizlerimiz ve dirseklerimizin üzerinde hareket edebiliyoruz çok zorunlu

kaldığımızda. Ertesi gün cezaevi arabası geldi. Erler bizi kucaklarında Dış-A koğuşuna götürdüler arabalarla. Kaldığımız yerde üç de asker tutuklu vardı. Onları da bize hizmet için vermişler. Yirmi kişilik koğuşta on kişiyiz. Mahmuzlu çizmeleri ve elinde kırbacıyla Nazi özentisi cezaevi doktoru Yüzbaşı Metin Denli sözde tedavimize başladı. Bir de sağlıkçı olarak Batmanlı er. Her gün, her birimize Novalgin ağrı kesici iğne yapıyor. Yaralarımıza pansuman falan da yapıldığı yok ama bazen çok seyrek de olsa Batmanlı gizlice bazı malzemeler getirip yarası çok kötü durumda olanlara pansuman yapıyordu. Bir taburenin üstünü söküp klozet niyetine kullandık. Tutuklu erler kucaklarında tuvalete götürüp getirdiler bizi.

Uzun tartışmalardan sonra bize yapılanları üst mercilere dilekçe ile şikâyet etme kararı aldık. Toplu dilekçe verilmesi yasak olduğu için kaleme aldığımız metni isimlerimizi değiştirerek tek tek göndereceğiz. Cumhurbaşkanı'na, Başbakan'a, Meclis Başkanı'na, Ankara Sıkıyönetim Komutanı'na ve Sıkıyönetim Askeri Savcılığı'na dilekçelerimizi yolladık, ses seda gelmedi.

Bir ay kadar sonra bizi koğuşlara dağıttılar. Ben ikinci koğuşa düştüm. Gelir gelmez Erkek Teknik Öğretmenlilerden oluşan koğuş halkı beni koğuş kıdemlisi olarak seçti. Koğuşumuzda 70'li yıllarda Eskişehir'de ülkücüler tarafından öldürülen Mustafa Taylan da vardı. Sağ eli bileğinden kopuktu. Mustafa Cacim adındaki arkadaşıyla uğradıkları bir saldırı sırasında her ikisi de birer ellerini kaybetmişlerdi. Mustafa Taylan her gün temizlik paspasını gönüllü olarak kendisi yapmaya talip olmuştu. Kendisi için yorucu olacağını söylememize rağmen ısrarla bu işi yaptı. Amacının sol elini güçlendirmek olduğunu söylüyordu. Gerçekten bir süre sonra bizimle tek eliyle voleybol oynamaya başladı. Koğuşa geldiğimin ilk günlerinde bazı arkadaşlar kartonlardan iskambil kâğıdı yapmışlar, sabahtan akşama kadar oyun oynuyoruz, King, Ohel gibi. Ben de öğrendim oynamaya başladım. Oral Çalışlar bir gün beni havalandırmaya çağırdı. "Tuncer" dedi, "Bu oyun işi sana yakışmıyor. Geldiğin harekete de..." Utandım ve haklı olduğunu düşündüm, bir daha da oynamadım.

İlk zamanlar kitap okuyabiliyorduk. Koğuşta tahtadan yapılmış büyükçe bir ekmek dolabımız vardı. Erkek Teknikli arkadaşlar dolabın altına kitap zulası yapmışlardı. Aramalarda asla kitaplarımız ele geçmedi. Sedat isminde bir arkadaşı bizden alıp başka

bir koğuşa göndermişlerdi. Ardından askerler aramaya geldiler ve doğrudan zulamızı patlattılar, kitaplarımızı toplayıp götürdüler. Öğrendik ki Sedat ihbar etmiş.

Havalandırmada her gün voleybol oynardık. Saha sınırları belirsiz olduğu için top içeride mi dışarıda mı meselesi hep tartışma konusu olurdu. İdareden izin alıp kırmızı boyayla saha çizgilerini görünür hale getirdik. Birkaç gün tartışmasız maçlar yaptık. Bir gün havalandırma bize kapalıyken ellerinde boya kutularıyla askerler geldi, bir de baktık ki bizim kırmızı boyaların üstünü siyah boyayla kapatıyorlar. Tabii faşizmin renginin siyah olduğu esprileri gırla gitti günlerce.

İdamlardan önceydi. Bir bayram günü cezaevi komutanı koğuş ziyaretlerine izin vermişti. Deniz, Yusuf ve Hüseyin'e "Birer koğuş seçin" demişler. Bize Hüseyin İnan geldi. Yarım saat kadar sohbet ettik. Onu son görüşüm oldu bu.

Ne kadar şakaya vursalar da hüzünlüydü vedalaşmalar. Koğuşlardan birinde "Bize de idam verecekler, orada bekleyin" demiş bir arkadaş, onlar da cevabı yapıştırmışlar "Huri kızlarının en güzellerini kendimize ayırırız, gücenmek yok". Bizden sonra gittiği koğuştan çıkarken Hüseyin, Tayfur'un (Cinemre) kolunu tutmuş ve "Sıkı dur" demiş "Moralini bozma".

Dışarıda kalan ve daha yakalanmamış olan arkadaşlarımız idamları engellemek için çok mücadele ettiler. 4 Mayıs 1972'de Niyazi Yıldızhan'ın ölüm haberini aldık. Hasan Ataol, Sefa Asım Yıldız, Ergun Adaklı ve Niyazi, Jandarma Genel Komutanı Orgeneral Kemalettin Eken'i kaçırmak istemişler, Niyazi eylem sırasında vurulmuş.

Davalar, yakalananlar, tutuklananlar... İdam.

Kırmızı Jawa'nın Peşinde

Ama kırmızı Jawa'dan da söz etmeliyim. Motosikletin izini bulmuşlar, tıpkı yoldaşı beyaz Jawa gibi, onu da yakalamışlar. Kelepçeyi vurmuşlar, almışlar götürmüşler.

Ruhsatı, plakası yoktu. Yakalanmamdan bir buçuk ay kadar sonra o zamanki sıkıyönetim savcısı Keramettin Çelebi'nin yanına götürdüler. Keramettin Çelebi beni oturttu. O zaman sigara da içiyordum. Bana Bitlis sigarası ikram etti, meşhur Bitlis sigarası. "İçmem" dedim. Kalın bir dosya gösterdi bana. "Biliyor musun bu ne?" dedi, "Hayırdır!" dedim. "Bu ne dosyası?" dedi ki "Bu senin motosikletin dosyası". "Ne olmuş?" dedim. "Biz" dedi "Bunun şasi numarasından fabrikaya, fabrikadan dağıtıma, dağıtımdan bayilerle yazışa yazışa sana ait olduğunu öğrendik. Niye söylemedin?" Dedim "Niye söyleyeyim ki!" Kısacası müsadere edildi motosiklet.

THKO-2 davası başladığında Ali Elverdi, Sinan'ı dağa götüren motosikleti kim kullanıyordu diye sordu Sadık'a (Soysetenci) "Ben biliyorum ama söyle" dedi, "Tayfur Cinemre götürdü değil mi?" Hemen söz isteyip dedim ki "İlk defa motosikleti kimin kullandığını açıklıyorum, Sinan'ı motosikletle dağa getiren Kadir Manga'ydı".

Aslında Kadir hayatında hiç motosiklet kullanmamıştı.

Aftan sonra, 1975'de Malatya'ya gittiğimde bacanağım Mehmet Ağabey'e (Aslan) misafir oldum. Mehmet Ağabey dedi ki "Güvercinlik'e çıkmadan önce kaldığınız evin sahibi kardeşim İsmail'in (Aslan) hanımı hamile, doğum yapmak üzere. Doğacak çocuğa sizinkilerden birinin adını koyacağız ama kimin adını koyalım?" Dedim ki "Kadir'in adını koyun"... Oysa onlar Alevi, Kadir ismini de kullanmazlar... Ama çocuklarının adı Kadir. Şimdi Almanya'da yaşıyor.

Kırmızı Jawa da açık artırmada satılmış, Mehmet Ağabey götürdü ona beni. Akçadağ'ın Ören Kasabası'nda sessiz, mahzun, yaşlı... Bir kapı önünde duruyordu. Gördüm onu.

Tuncer Sümer annesiyle (1975)

Sonsöz

THKO; sosyalizmi savunan, emperyalizme ve kapitalizme karşı enternasyonalist bir hareketti.

Öncelikle THKO'da herkesin kendine has özellikleri vardı. Öne çıkan arkadaşlarımız inandıkları sosyalizm mücadelesi için geri adım atmadılar, dövüştüler. Her türlü sömürüye ve haksızlıklara karşı çıktılar. Mücadelelerinin hiçbir aşamasında ödün vermediler, darağacına dimdik yürüdüler.

Sol olsun sağ olsun, her tür cuntacı, darbeci eğilimlere kesin olarak karşı durduk. Ordu ile devrim olamayacağının kesin olarak bilincindeydik. Ülkenin sorunlarını Türk Ordusu değil, halkın ordusu çözer diye düşünüyorduk. Bu nedenle örgütün adında "ordu" kelimesi yer aldı... "Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu". Bu bilinçli bir seçimdi.

THKO'da parti meselesi çok önemsendi ama ülkemizde var olan siyasi yapı içinde bağlanabileceğimiz bir parti göremiyorduk. İnançlarımız doğrultusunda böylesi bir kuruluş için düşünce geliştirmeye çalışıyorduk. Bu nedenle THKO'da kolektif liderlik uygulandı. Tüm kararlar en zor koşullarda bile kolektif olarak alınmaya çalışıldı.

THKO kurucuları, mahkeme savunmalarında da açıkça anlatmaya çalıştıkları gibi her ortamda Kurtuluş Savaşı'nı savundular. Her türlü sömürüye ve sömürgeciliğe karşı, bağımsızlıkçı, anti emperyalist ve antikapitalist mücadeleye sahip çıktılar. Kemalist değildik. Yalnızca Kurtuluş Savaşı'nın ve Atatürk devrimlerinin kazanımlarına sahip çıktık. Kurtuluş Savaşı'nın, halkların ortak mücadelesiyle gerçekleştiğini düşünüyorduk. Verdiğimiz savaşı da Türk ve Kürt emekçi halklarının birlikte kazanacaklarına ve devrimin ancak böyle başarıya ulaşacağına inanıyorduk. Bu bizim nezdimizde "İkinci Kurtuluş Savaşı"ydı.

Enternasyonalizm konusuna gelince... O yıllarda yoğun bir biçimde alevlenen Vietnam kurtuluş savaşı, Latin Amerika'da gerilla mücadeleleri, Küba Devrimi ve Che Guevara efsanesi tüm dünyada 68 hareketlerini olduğu gibi biz THKO'luları da etkilemişti. Bu ülkelerde mücadele eden devrimci örgütlerle dayanışma içinde olmanın enternasyonalist bir görev olduğuna inanıyorduk. Nitekim Filistin'e gitmeden önce gerilla eğitimi deneyimi kazanmak için Vietnam'a ya da Latin Amerika'ya gitme meselesi çok tartışıldı aramızda. Zorluklar göz önüne alınarak yakın bölgelerdeki mücadelelere yönelme gereği doğdu; Taylan Özgür Kuzey Irak'a gitti, Deniz Gezmiş Avrupa öğrenci hareketi liderlerinden Rudi Dutschke ile yazıştı. Hep bu arayışlar içinde olduk. Filistin, o dönem bu doğrultuda mücadele vermek isteyen bütün gruplar için yegâne alternatif oldu.

THKO'nun anlamı benim için hâlâ yoldaşlık ve inanç... Bir avuç insanın büyük yüreği.

Bir sözlü tarih çalışmasını böylesine güzel bir kitaba dönüştüren Sevgili Enis Rıza ve Ebru Şeremetli kardeşlerime harcadıkları yoğun emeğe saygıyla büyük teşekkürler...

A. Tuncer Sümer
2014

Dizin

A
Abu Nidal 40
Ağar, Sait 96
Ağırnaslı, Nuran 64, 72, 191
Akdeniz, Mustafa 97, 98, 156
Akpek, Tahsin 26, 30, 114
Akşit, Şevki 91
Aktaş, Ali 113
Aktaş, Hasan 113
Aktolga, Münir Ramazan 18, 91
Alpat, Sabahattin 13
Alpay, Recep 30
Alp, Saffet 84
Alptekin, Cihan 25, 70, 167, 194
Al, Savaş 24, 48, 56, 62
Altun, Hüseyin 171
Arafat, Yaser 36, 44
Aras, Ahmet 14, 17
Arkış, Osman 72, 82, 98, 100, 112, 115, 130, 132, 136, 145, 162, 171, 176, 181
Aslan, İsmail 102, 106, 199
Aslan, Mehmet Ali 17, 103, 106, 199
Aslan, Muammer 49
Aslan, Yusuf 16, 18, 43, 56, 69, 82, 143, 171, 181
Asma, Kudret 16, 17, 121
Atalay, Arif 83
Atasayan, Akif 192, 194

B
Bağcı, Cemal 30, 39
Bahadır, Osman 130, 173, 177, 179
Bakar, Zekai 189
Bakır, Hasan 156, 157
Baltacı, Cengiz 72, 80, 112, 113, 167, 173, 177, 181
Bardakçı, Ulaş 91, 194
Barzani, Mesut 18
Barzani, Molla Mustafa 18, 43
Batu, Alparslan 23, 109
Batur, Muhsin 79
Baykurt, Fakir 103
Belli, Mihri 53, 59, 91, 92, 95, 182
Beşikçi, İsmail 14
Bilmen, Osman 182, 186
Boruk Ali Emmi 103, 105, 106, 133, 147, 148, 177
Budak, Nazım 190, 193
Budak, Turgay 54

C-Ç
Canatan, Ayten 73
Cantekin, Mahmut 95
Cem, Ahmet 21, 191, 192, 194
Cemgil, Sinan 15, 18, 20, 22, 28, 69, 73, 77, 82, 112, 113
Cemgil, Şirin 28, 99
Cevahir, Hüseyin 22
Cinemre, Tayfur 10, 24, 108, 109, 112, 113, 167, 198, 199
Çalışlar, Oral 190, 197
Çavuşoğlu, Hamdi 193
Çayan, Mahir 22, 84, 91, 194
Çelebi, Keramettin 199
Çelen, Tuncay 24, 69
Çelik, Mustafa 30
Çelimli, Halil 16, 18, 28, 30, 39, 194
Çetiner, Ahmet 72
Çeto İbrahim 113
Çil, Şükrü 95
Çubuk, Mustafa 87, 88, 103, 128, 181

D
Dalkılıç, Hasan 83, 95, 147, 163
Debray, Régis 14
Demir, Ali 133, 190, 194, 196

E
Ebu Cihed 35, 36, 44, 48, 51, 72, 156, 181
Ebu İyyad 44
El Fetih 30, 35, 36, 41, 44, 59, 74, 182, 186

El Karameh 44
Elmacı, Hüseyin 49, 54
Elverdi, Ali 109, 188, 199
Emanet, Bahtiyar 49, 56
Emil, Hüseyin 17
Emre, Süleyman Arif 94
Enç, Ercan 49, 54, 56, 162
Ensarioğlu, Mümtaz 67
Erbaş, Fehmi 18, 19, 70
Erdoğan, Ahmet 49, 55, 69, 72, 82, 85, 112, 153, 161, 181
Ergün, Hüseyin 13
Erkekoğlu, Yılmaz 111, 179
Erkmen, Timur 189, 193
Ermete, Teoman 49, 54, 55, 56, 82
Ertuğrul, Kenan 82, 85, 89
Eşrefoğlu, Metin 62

F
Finley, Jimmy 99

G
Gezici, Musa 17
Gezmiş, Deniz 18, 19, 70, 181, 189, 202
Göçmen, Mustafa 86, 87, 103
Gökoğlu, Avni 181
Gülsüm Abla 87
Güngörmüş, Metin 82, 85, 130, 159, 161, 181
Güvercinlik Mağarası 87, 98, 103, 104, 106, 111, 112, 114, 116, 150, 170

H
Havatme, Naif 78
Haybat, Serdar 18, 28, 78
Hıdır Amca 19

I-İ
İlleez, Yaşar 189
İnan, Hüseyin 11, 16, 17, 23, 24, 26, 46, 56, 71, 77, 139, 171, 181, 189, 198

K
Kaçar, Yavuz 49, 54
Kanar, Ercan 28, 30, 48, 49, 50
Karaçam, Nail 98
Karadağ, Mustafa 97, 157, 181
Karaosmanoğlu, Fevzi Lütfü 94
Karataş, Şaban 13, 15
Kaypakkaya, İbrahim 128
Keloğ Dayı 82
Keskin, Atilla 28, 49, 54, 55, 56, 74, 82, 105, 112, 127, 128, 167, 181
Kılıçarslan, Abdullah 95
Kırıkoğlu, Kâmil 21
Kırteke, Kazım 49
Kırteke, Süleyman 85
Koçak, Hasan 154
Koçalak, Kor 100
Kozacıoğlu, Sait 18, 19, 72, 78
Kuray, Sarp 91
Kutlay, Naci 17
Küpeli, Yusuf 91

M
Manga, Kadir 13, 14, 15, 23, 49, 53, 54, 56, 80, 82, 85, 96, 98, 103, 111, 112, 143, 145, 153, 161, 199
Mansuroğlu, İlker 98
Meşeli Mağara 117, 118, 119
Metin, Mehmet 13, 62, 82, 85, 112, 130, 148, 153, 154, 159, 161, 170, 171, 180, 181, 197

N
Nakipoğlu, Mehmet 72, 80, 112, 113, 114, 128, 181
Niyazioğlu, İbrahim 18

O-Ö
Olcay, Selahattin 13, 100
Onursal, Sevim 100
Orcan, Semih 72, 93, 112, 162, 171, 176, 181
Önay, Yusuf 95
Öngen, Mehmet 185
Özcan, Celal 28, 30, 39, 48
Özdemir, Akın 189
Özdeş, Gülay 64, 69, 72, 77
Özdeş, Müfit 30, 49, 54, 56, 60, 74
Özdoğan, Alpaslan 28, 32, 37, 43, 54, 55, 56, 74, 75, 91, 100, 128, 129, 130, 161, 167, 170
Özdoğan, Hüseyin 127, 143, 144
Özel, İsmet 95, 153
Özgür, Taylan 10, 16, 18, 19, 20, 202
Özkan, Halis 49, 54
Özsever, Atilla 21

Öztaş, İbrahim 25, 89
Öztaş, Kuddusi 14, 23
Öztürk, Ercan 10, 72, 140, 153, 171, 176, 181

P
Pomeroy, William J. 39
Poturna, Burhan 190, 191, 195

S-Ş
Sabuncu, Türkan 72
Sakınan, Sabahattin 21
Sarı Erol 19, 20
Sarp, Atilla 91
Sayılır, Hüseyin 182
Seven, İbrahim 16, 28, 34, 82
Simko İsmail 181
Sina, Ahmet 18
Soysal, Muammer 15, 130
Soysal, Necati 130
Soysetenci, Sadık 72, 80, 112, 173, 177, 199
Sönmez, Fehmi 18, 77
Şaban, İba 13, 15, 190, 191, 194, 195
Şahin, Ali 142, 174
Şahiner, Aziz 144
Şahinyılmaz, Tunca 18, 24

T
Tamirer, Feridun 194, 195
Tenk, Ali 49, 54, 56
Tonak, Hacı 50, 106, 113, 127, 161, 181
Topal, Adem 114, 118, 127, 128
Topçu, Eyüp 95
Töre, Teslim 83, 85, 103
Tuncer, Hayati 9, 13, 14, 17, 25, 55, 60, 62, 88, 92, 96, 97, 109, 119, 131, 140, 142, 150, 160, 161, 163, 173, 174, 175, 179, 185, 188, 197, 200, 202
Türüng, Tevfik 188

U-Ü
Uçar, Ali 16, 18, 103
Uslu, Mehmet 95
Uyar, Cem 191, 192, 194
Uyar, Sabri 192, 194

Y
Yağbasan, Halil 182
Yakup, Hamit 49, 54, 56, 65, 181
Yalçıner, Mustafa (Endi) 28, 32, 37, 43, 55, 69, 72, 82, 85, 98, 103, 112, 113, 119, 126, 130, 149, 153, 159, 161, 171, 181
Yaşar, Fevzi 30, 31, 32, 40, 189
Yaşargün, İbrahim 28, 30, 48, 49

Bu kitap Tuncer Sümer'in tanıklığı... Hayatından bir kesit, aklında kalanlar.

Bizi ona yaklaştıran, ortak hafızamız bir yana, onun yaşananlara ve arkadaşlarına dair vefası, içtenliği, yalınlığı ve çıkarsızlığı oldu. Toplamı on saati bulan bir sözlü tarih çalışmasının ardından çadırlarımızı ve uyku tulumlarımızı sırtlayıp Tuncer Sümer rehberliğinde yola çıktık. Nurhak'la... O coğrafyayla, insanı ve iklimiyle tanıştık. Mağaralarda, evlerde anılar dinledik. Çobanlar efsanelerle yolumuzu kesti.

Mekânsal çağrışımlarla anlattı Tuncer, yeniden ve yeniden... Şaşırtıcı olan onlarca yıl sonra, her yeri daha dünmüş gibi bulması, herkesi adıyla hatırlamasıydı hâlâ. Öyle ki, yolunu kaybettiği yerde yine yolumuzu kaybettik.

Bu kitapta, THKO (Türkiye Halk Kurtuluş Ordusu) tarihinden bir kesit anlatılıyor. 1960'lı yıllarda başlayan dostlukların ve birlikte kurulan hayallerin hikâyesi.

Ankara'dan, Filistin'den, Diyarbakır Cezaevi, Nurhak Dağları ve Mamak Cezaevi'nden geçen bir yolculuk. İçinde gençlik var, umut var, hüzün var.

Sinan Cemgil, Alpaslan Özdoğan, Kadir Manga, Hüseyin İnan, Deniz Gezmiş, Yusuf Aslan ve onların mücadele arkadaşları ve Nurhak halkı Tuncer Sümer'in anılarından çıkıp geliyorlar... unutulmamak için.

THG
771311
CNY
THG 077

AYRINTI • YAKIN TARİH
ISBN: 978-975-539-952-2
9 789755 399522

15 TL